

T.C.

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**ATATÜRK KİTAPLIĞI MUALLİM CEVDET YAZMALARI O.0103
NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI (İNCELEME-METİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mücahit DOĞAN

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Hacı İbrahim Demirkazık

Bilecik, 2019

10165561

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ATATÜRK KİTAPLIĞI MUALLİM CEVDET YAZMALARI O.0103
NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI (İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mücahit DOĞAN

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Hacı İbrahim Demirkazık

Bilecik, 2019
10165561

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI
JÜRİ ONAY FORMU

BŞEÜ-KAYSİS Belge No	DFR-172
İlk Yayın Tarihi/Sayısı	03.01.2017 / 28
Revizyon Tarihi	
Revizyon No'su	00
Toplam Sayfa	1

Öğrencinin Adı Soyadı:.....Mücahit DOĞAN.....
Anabilim Dalı :.....Türk Dili ve Edebiyatı.....
Programı :.....Yüksek Lisans.....
Tez Danışmanı :.....Doç. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK.....
Tezin Özgün Adı :.....Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları Q.0103.....
.....Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (inceleme-metin).....
Tezin İngilizce Adı :.....Atatürk Library Muallim Cevdet Yazmaları Registered Poetry.....
.....in Q.0103 Number (review-text).....

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 28. / 08. / 2019

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışması ilgili EYK kararıyla oluşturulan jüri tarafından OY BİRLİĞİ ~~OY~~
~~ÇOKLUĞU~~ ileTürk Dili ve Edebiyatı.....Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Tez Danışmanı:Doç. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK.....

ÜyeDoç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR.....

Üye :Dr. Öğr. Üyesi Bünyamin AYÇİÇEĞİ.....

Üye :

Üye :

ONAY

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun / / 20.... tarih ve
..... / sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BEYAN

“Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları O.0103 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin)” adlı yüksek lisans tezinin hazırlık ve yazımı sırasında bilimsel ahlak kurallarına uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmını Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Mücahit DOĞAN

ÖN SÖZ

Eski Türk edebiyatı, Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte başlayan süreçte oluşarak yüzyıllarca varlığını sürdürmüştür. Divanlar, tezkireler ve mecmualar bu edebiyatın temel yapı taşlarıdır. Özellikle mecmuaların eski Türk edebiyatında büyük bir önemi vardır. İçerisinde barındırdıkları şiirler divanların oluşmasına büyük katkı sağlamıştır. Çalışılan bu mecmuadan bir örnek vermek gerekirse mecmuada yer alan ve aynı zamanda yayınlanmış divana sahip olan şairlerin bazılarının şiirleri mecmuada bulunurken divanda bulunmamaktadır. Bu gibi şiirlerin sayısı arttıkça ve mecmualar çalışıldıkça divanlar daha kapsamlı bir hale gelecek hatta divanı bulunmayan şairlerin mecmualardaki şiirleri bir araya getirilerek divanları oluşturulacaktır. Biz de tüm bunları göz önüne alarak bu tezimizde 16. yüzyıla ait bir şiir mecmuası olan ve Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları O.0103 numarada kayıtlı olan mecmuayı inceleyerek edebiyatımıza naçizane bir katkıda bulunmak istedik.

Üzerinde çalışmış olduğumuz bu mecmuanın kim tarafından derlendiği bilinmemektedir. Kitapçı Hafız Ahmet Hamdi Efendi, mecmuayı Muallim Cevdet'e sunarken mecmuanın ilk yaprağında bir mektuba yer vermiştir. Mecmua toplam olarak 49 varaktan oluşsa da başta ortalarda ve son kısımlarda varak eksiklikleri vardır. Varak eksiklikleri nedeniyle bazı şiirlerde şiir başlığı, beyit ve mısra eksikliği de mevcuttur. Bu eksiklikler divanı bulunan şairlerin divanlarından ya da çalışılmış mecmualardan bulunarak tamamlanabilmiştir. Bunun dışında kalan şiirler ise mecmuada olduğu kadarıyla incelenmiştir. Mecmuada yer alan şiirleri ulaşabildiğimiz divanlarla, mecmualarla hem basılı hem elektronik ortamda kıyaslayarak nüsha farklılıklarını dipnotta gösterdik. Faydalanılan kaynaklar da kaynakça kısmında belirtilmiştir.

Mecmuanın orta kısmında genel olarak gazel, kaside, tarih ve müfredler yer alırken derkenar kısmında çoğunlukla kasidelere yer verilmiştir. Orta kısım ve derkenar bölümü müstakil olarak kendi içlerinde bir bütünlük oluşturmaktadır. Bu sebeple metin kısmı oluşturulurken öncelikle orta kısım tamamen okunduktan sonra derkenar kısmına geçilmiştir. Şiirlerin sıralamasında bu yöntem kullanılmıştır. Ek olarak mecmuada yer alan şairler, şiirleri ve şiirlerin vezinleri tablolar ve grafikler halinde gösterilmiştir.

Bu çalışmanın her aşamasında desteğini esirgemeyen kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Hacı İbrahim DEMİRKAZIK başta olmak üzere önerileriyle ve destekleriyle bana yardımcı olan hocalarım Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR, Dr. Metin SAMANCI, Dr. Fatih YERDEMİR'e ve tabii ki her zaman yanımda olan annem Necla DOĞAN, babam Mustafa DOĞAN başta olmak üzere aileme teşekkürü bir borç bilirim.

MÜCAHİT DOĞAN

ÖZET

Mecmualar eski Türk edebiyatının temel taşlarından biridir. Bu denli öneme sahip olan mecmualardan biri olan Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları O.0103 numarada kayıtlı olan şiir mecmuası, çalışmamızda incelenmiştir.

Mecmuada yer alan 33 şairin çoğunluğu 16. yüzyılda yaşamıştır. Toplam 320 şiirin yer aldığı mecmuada en çok şiiri bulunan şairler; Ümîdî, Sâ'î, 'Azîzî ve Misâlî'dir. Mecmuanın orta kısmı genel olarak gazel ağırlıklı olmakla birlikte kaside, tarih ve müfret gibi diğer nazım biçimleri de kullanılmıştır. Mecmuanın derkenar (haşiye) kısmında ise çoğunlukla kasideler bulunmaktadır. Mecmuada orta kısım ve derkenar müstakil olarak kendi içinde bir bütün oluşturmaktadır. Bu nedenle mecmuanın metin kısmı hazırlanırken öncelikle orta kısım tamamen okunduktan sonra derkenarda yer alan şiirlere yer verilmiştir.

Bu çalışmada yer alan ve divanı bulunan şairlerin hem divanında hem de mecmuada bulunan ortak şiirler karşılaştırılmış tespit edilen farklılıklar dipnotta belirtilmiştir. Ayrıca yine mecmuada olup divanı olmayan şairler veya şairlerin divanında bulunmayan şiirler makale, tez gibi akademik içerikli diğer çalışmalarda taranarak bulunan farklılıklar yine dipnotta belirtilmiştir. Şairlere, şiirlere, vezinlere ve nazım biçimlerine yer verilen tablolar, grafikler hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eski Türk edebiyatı, Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet Yazmaları O.0103, Şiir mecmuası, , Ümîdî, Sâ'î, Azîzî, Misâlî, Kaside, Gazel.

ABSTRACT

The Journals (Mecmualar) are one of the cornerstones of ancient Turkish literature. Our study examines one of the journals that is of such importance, the poem journal, which is registered in the Atatürk Library Muallim Cevdet Manuscripts with the number O.0103.

The majority of the poets in the journal lived in the 16th century. There are 320 poems in total most of which are by Umîdî, Sâ'î, 'Azîzî and Misâlî'. Although the middle part of the journal is predominantly ghazal, other verse forms such as “kaside” (haşıye), history and “müfred” have been used. In the rectangular part of the journal, there are very large amounts of “kaside”. The central part and the rectangular section form a whole in itself. For this reason, while the text part of the magazine was prepared, firstly the middle part was completely read and then the poems in the “derkenar” section were handled.

In this study, the poems that are found both in the poets’ “divan” and in the journals were compared and differences that were found were indicated in the footnotes. In addition, poems that were present in the journals but did not appear in the “divan” or did not have any “divan”, were scanned in academic studies such as articles and theses and any differences found were mentioned in the footnotes. Tables which include poets, poems, meters and verse forms, were prepared.

Keywords: Old Turkish literature, Atatürk Library, Muallim Cevdet Manuscripts O.0103, Poetry journal, Ümîdî, Sâ'î, Azîzî, Misâlî, Kaside, Gazel.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	vii
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
GRAFİKLER LİSTESİ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ESKİ TÜRK EDEBİYATINDA MECMUALAR

1.1 Mecmuanın Tanımı ve Muhtevası.....	3
1.2 Mecmuaların Tasnifleri.....	4
1.3 Eski Türk Edebiyatında Şiir Mecmuaları.....	5

İKİNCİ BÖLÜM

ATATÜRK KİTAPLIĞI MUALLİM CEVDET YAZMALARI O.0103

NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ YAPISI VE MUHTEVA

ÖZELLİKLERİ

2.1 Mecmuanın Fiziki Özellikleri.....	8
2.2 Mecmuada Kullanılan Vezinler.....	9
2.3. Şairler, Şairlerin Hayatları ve Şiirleri.....	9
2.3.1. Kaynaklarda Rastlanılmayan Bir Şair “Peykerî”.....	18
2.4. Mecmuada Yer Alan Şiirler.....	20
2.4.1. Gazeller.....	28
2.4.2. Kasideler.....	32
2.4.3. Kıt’alar ve Tarihler.....	38
2.4.4. Kıyafetname Mesnevisi.....	40
2.4.5. Lugazlar ve Muammalar.....	45
2.4.6. Müfretler.....	46
2.4.7. Rubai.....	47
2.4.8. Tahmisler.....	48
2.4.9. Kaynaklarda Rastlanılmayan Şiirler.....	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN

3.1. Metnin Kuruluşuyla İlgili Açıklamalar.....	52
3.2. Mecmuanın Metni.....	53
SONUÇ	411
KAYNAKÇA.....	413

KISALTMALAR

AÇ	Amil Çelebioğlu
C.	Cilt
CBÜ	Celal Bayar Üniversitesi
Çev	Çeviren
D.	Divan
G.	Gazel
h	Haşiyeye (derkenar varaklarını belirtmek için kullanıldı)
K.	Kaside
Kıt.	Kıt'a
L.	Lugaz
M.	Mecmua (bu eserde incelenilen)
Ma.	Makale
Mec.	Mecmua (faydalanılan)
Mu.	Muamma
Müf.	Müfred
No	Numara
R.	Rubai
s.	Sayfa
Ş.	Şiir
T.	Tahmis
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
Tar.	Tarih (nazım biçimi)
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
TEİS	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	‘
ث	ṣ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	k
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Aruz Bahir ve Aruz Kalıpları.....	9
Tablo 2: Şairlerin Hayatları ve Şiir Numaraları.....	10
Tablo 3: Mecmuada Yer Alan Şiirler.....	20
Tablo 4: Nazım Biçimleri ve Sayıları.....	28
Tablo 5: Gazeller.....	30
Tablo 6: Nazire Olduğu Tespit Edilen Gazeller.....	31
Tablo 7: Kasideler ve Kasidelerin Yazıldığı Kişiler.....	34
Tablo 8: Nazire Olduğu Tespit Edilen Kasideler.....	38
Tablo 9: Kıt'alar.....	39
Tablo 10: Mecmuada Yer Alıp Yayınlanmış Kıyafetname'de Yer Almayan Beyitler.....	41
Tablo 11: Lugazlar ve Muammalar.....	46
Tablo 12: Müfretler.....	47
Tablo 13: Tahmisler.....	49
Tablo 14: Kaynaklarda Rastlanılmayan Şiirler.....	50

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Nazım Biçimleri ve Sayıları.....	28
Grafik 2: Şairlerin Gazel Sayıları.....	31
Grafik 3: En Çok Kasideye Sahip Olan Şairler.....	37
Grafik 4: Kasidelerin Yazıldığı Kişiler.....	37
Grafik 5: Şairlerin Kıt'a Sayıları.....	39

GİRİŞ

Türk edebiyatı ve özellikle eski Türk edebiyatı içerisinde divanlar ve tezkireler gibi mecmuaların da çok önemli bir yeri vardır. Müstensihin kendi devrinde yaşayan veya kendinden önce yaşamış olan şairlerin şiirlerine yer verdiği mecmualar, eski Türk edebiyatı açısından eşsiz kaynaklardır. Bir şairin mürettep bir divanı olmayabilir ama şiir mecmuaları veya nazire mecmuaları içerisinde gazelleri, kasideleri, rubaileri, tahmisleri veya diğer nazım biçimleri ile yazılmış şiirleri yer alabilir. Bu durumda biz şairin yaşadığı dönemi, edebi üslubunu ve hatta hayatı ile ilgili birçok bilgiyi mecmualar aracılığıyla edinebiliriz. Bu sayede birçok şairi ve şiiri gün yüzüne çıkartabiliriz.

Mürettep bir divanı olan bir şairi ele aldığımızda ise yine şiir mecmuaları bizim için vazgeçilmez bir kaynaktır. Çalışılmış veya çalışılmamış mecmuaları araştırarak mecmualardaki şiirler ile şairin divanındaki şiirleri kıyaslayabiliriz. Bu sayede şairin divanda yer almayan şiirlerini gün yüzüne çıkartma fırsatı bulabiliriz. Zira incelenmiş olan bu mecmuada şairlerin divanlarında yer almayan şiirler, beyitler yer almaktadır. Görüldüğü üzere mecmua çalışmaları, eşsiz ve uçsuz bucaksız edebiyatımız içerisinde bize yol gösterici birer rehber görevindedir.

Tarafımızdan çalışılmış olan bu mecmuaya değinecek olursak bu mecmua Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları O.0103 numarada kayıtlı olup 33 şairden toplam 320 şiirin yer aldığı bir şiir mecmuasıdır. 33 şair dışında bir şairin kim olduğu belirlenememiştir. 49 varaktan oluşmaktadır. Bu mecmuada yer alan şiirler, mecmuada yer alan ve incelenmiş bir divana sahip olan şairlerin divanındaki şiirler ile mukayese edilmiş ve belirgin olan farklılıklar dipnotta belirtilmiştir. Mecmuada bulunup ilgili şairin divanında bulunmayan şiirler dipnotta belirtilmiştir. Aynı zamanda mukayese edilen şiirlerde beyit farklılıkları, eksik olan beyitler veya müstensih tarafından eklendiği düşünülen beyitler dipnotta belirtilmiştir. Tüm bunlara ek olarak müstensihin hata yaptığını düşündüğümüz yerler de mevcuttur, yine bu tür durumlar da dipnotta belirtilmiştir.

Mecmuada en çok şiire sahip olan şair Ümîdî'dir. Toplam 96 şiire sahip olan Ümîdî'nin ardından 'Azîzî, Misâlî ve Sâ'î'nin şiirleri çokça bulunmaktadır. Mecmuada

yer alan şairlerin büyük bir bölümü 16. yüzyılda yaşamış olan şairlerdir. Birçok şairin kim olduğu, hangi yıllarda yaşadığı, gerçek adı, nereli olduğu gibi bilgiler tespit edilmiş olmasına rağmen hayatı hakkında çok az bilgiye erişilen şairler de yer almaktadır. Şairlerin hayatları, şiirleri, şiirlerinin vezinleri ve şiir numaraları çeşitli tablolar ve grafikler halinde gösterilmiştir.

Mecmua içerisinde varaklar arası eksiklikler göze çarpmaktadır. Bu varak eksiklikleri nedeniyle bazı şiirlerde beyit ve başlık eksiklikleri mevcuttur. Divanı bulunan şairlerin divanlarından veya çalışılmış diğer akademik kaynaklardan yararlanılarak bu eksiklikler mümkün olduğunca azaltılmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ESKİ TÜRK EDEBİYATINDA MECMUALAR

1.1 Mecmuanın Tanımı ve Muhtevası

Arapça kökenli bir sözcük olan mecmuanın sözlük anlamı toplanmış, biriktirilmiş ve düzenlenmiş şeylerin tamamı (Parlatır, 2006: 1033) anlamına gelir ve seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap (Devellioğlu, 2007: 596) olarak tanımlanabilir.

Mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dini, din dışı, nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır: Mecmuatü'l-ehadis, mecmua-i fetava, mecmua-i edi'ye, mecmuatü'r-resail, mecmua-i eşar, mecmua-i tevarih, mecmua-i feva'id gibi (Uzun, 2003: 265).

Mecmualar Arapça, Farsça ve Türkçe olarak tek bir dille kaleme alındığı gibi derleyen bu dilleri bilip bilmemesine ve derlenen metinlerin diline göre bunların ikisinin veya üçünün birlikte kullanıldığı metinler halinde de yazılmıştır. Çoğunlukla ilmî ve dinî konularda derlenmiş mecmuaların mensur ve Arapça, edebiyat ve sanat konularındakilerin ise manzum ve Farsça-Türkçe olduğu görülmektedir (Uzun, 2003: 267).

Pek çoğu bir tür el kitabı mahiyetinde olduğundan fazla rağbet gören, ayrıca iddiasız bir isim taşıdığı için kitap yazmaktan kaçınan müellifler tarafından tercih edilen mecmua, bundan dolayı Osmanlıda çok yaygınlaşmış ve ilim dallarına göre çeşitli türlere ayrılmıştır (Uzun, 2003: 268). Muhteva olarak mecmualar ilim, edebiyat, tıp, botanik, halk kültürü gibi birçok alandaki muhtelif malzemeyi barındırdığı için muhteva zenginliğine sahiptir (Tanyıldız, 2012: 228). Mecmuaların muhteva unsurlarını açıklamak için Selman Karadağ'ın açıklaması örnek gösterilebilir: Mecmualar, edebiyat araştırmaları ile kültür tarihinin öğrenilmesi ve aktarılması adına son derece önem arz eden ve içerisinde edebiyattan ilahiyata, sosyolojiden tıba kadar birçok alanda bilgileri barındıran önemli kaynaklardır (Karadağ, 2011: 180).

1.2 Mecmuaların Tasnifleri

Mecmuaların tasnif edilmesi konusunda şimdiye kadar ortak bir karar alınamamıştır. Mecmuaların tasnifinde Agâh Sırrı Levend, Yaşar Aydemir ve Mehmet Gürbüz'ün tasnifleri örnek gösterilebilir. Her üç tasnifte de ortak noktalar mevcut olsa da bire bir aynı tasnifi yaptıkları söylenemez. İlk olarak Agâh Sırrı Levend'in tasnifini ele alalım:

1. Nazire Mecmuaları
2. Meraklılarca Toplanmış Antoloji Niteliğindeki Şiir Mecmuaları
3. Türlü konulardaki Risalelerin Bir Araya Getirilmesiyle Meydana Gelen Mecmualar
4. Aynı Konudaki Eserlerin Bir Araya Getirilmesiyle Meydana Gelen Mecmualar
5. Tanınmış Kişilerce Hazırlanmış, Birçok Yararlı Bilgileri, Fıkraları ve Özel Mektupları Kapsayan Mecmualar (Levend, 1984: 164-167)

Agâh Sırrı Levend'in tasnifinin ardından Yaşar Aydemir'in tasnifi şu şekildedir:

1. Nazire Mecmuaları
2. Antoloji Niteliğindeki Seçme Şiir Mecmuaları
3. Türlü Konularda Risalelerin Bir Araya Getirilmesiyle Ortaya Çıkan Mecmualar
4. Aynı Konudaki Eserleri İçine Alan Mecmualar
5. Tanınmış Kişilerce Hazırlanmış Yararlı Bilgileri, Fıkraları ve Özel Mektupları Kapsayan Mecmualar (Aydemir, 2007: 123)

Agâh Sırrı Levend ve Yaşar Aydemir'in tasniflerinde olduğu gibi Mehmet Gürbüz de mecmuaların tasniflerini 5 ana bölümden oluşturmuştur. Diğer tasniflerden farklı olarak Mehmet Gürbüz mecmuaları tasniflerken şiir konusunu temele almıştır. İşte Mehmet Gürbüz'ün tasnifi:

1. Şiirlerin Şekil Özelliklerine Göre Oluşturulan Şiir Mecmuaları

1.1. Gazel Mecmuaları (Mecmua-i Gazeliyyat)

- 1.2. Kaside Mecmuaları (Mecmua-i Kasaid)
- 1.3. Müstezat Mecmuaları
- 1.4. Matla Mecmuaları
- 1.5. Beyit Mecmuaları (Mecmua-i Ebat)
- 1.6. Mısra Mecmuaları (Mecmua-i Mesari)
- 1.7. Farklı Nazım Şekilleriyle Yazılmış Şiirlerden Oluşan Mecmualar
2. Şiirlerin Konularına Göre Oluşturulan (Tematik) Şiir Mecmuaları
 - 2.1. Tarih Mecmuaları (Mecmua-i Tevarih)
 - 2.2. Na't Mecmuaları (Mecmua-i Nu'üt)
 - 2.3. Muamma Mecmuaları (Mecmua-i Muammeyat)
 - 2.4. Lugaz Mecmuaları (Mecmua-i Elgaz)
 - 2.5. Methiye Mecmuaları (Mecmua-i Medayih)
 - 2.6. Şehrengiz Mecmuaları
 - 2.7. Farklı Konularda Yazılmış Şiir Mecmuaları
3. Nazire Mecmuaları
4. Şairlerin Aidiyet/Mensubiyet Esasına Göre Hazırlanan Mecmualar
 - 4.1. Aynı Zümreye (tasavvufî oluşum, meslek grubu vb.) Mensup Şairlerin Şiirlerini Toplayan Mecmualar
 - 4.2. Aynı Coğrafyada ya da Aynı Şehirde Yetişmiş veya Aynı Milliyete mensup Şairlerin Şiirlerini Toplayan Mecmualar
5. Bir Mensubiyet İlişkisi Gözetmeksizin Belirli Şairlerin Divanlarını/Şiirlerini Bir Araya Getirmeyi Amaçlayan Mecmualar (Gülbüz, 2012: 97-113)

1.3 Eski Türk Edebiyatında Şiir Mecmuaları

Anadolu sahasında ilk örneklerine 15. yüzyılın başlarında rastlanan şiir mecmuaları beğenilen, tanzir edilen manzumeleri, çeşitli sebeplerle divanlara alınmamış

şiiirleri de barındırması yönüyle son derece önemli kaynaklardır. Bu kaynaklar vasıtasıyla kendi döneminde veya daha sonraki dönemlerde öne çıkan şiiirleri tespit etmek ve bu vesileyle devrin edebî yapısını değerlendirmek somut veriler elde etmek mümkün olabilmektedir (Tanyıldız, 2012: 224).

Aslında mecmualar ilk olarak birçok bakımdan benzerlik gösterikleri cönkler gibi ayet, hadis, fetva, dua, hutbe, ilahi; şarkı, mektup, şiiir, latife, lugaz, muamma; ilaç tarifleri, faydalı bilgiler, tarihi belge kayıtlarının derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmıştır. Zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır (Uzun, 2003: 265). Bu şekilde Osmanlı ilim, külür ve edebiyatında çok yaygın ve önemli bir telif türü haline gelmiştir (Uzun, 2003: 266).

Mecmualara alınan şiiirlerde mürettibin eğitimi, bilgisi, zevki ve meşrebi önemli bir kıstastır. Ancak kişisel zevk ve ilgi yanında toplumun beğenisi de bir şiiirin değerini belirler. Bu bakımdan mecmualar tertip edildiği dönemlerin şiiir zevki ve beğenilen şiiirler ve hatta onların en beğenilen şiiirleri hakkında bize net ipuçları verirler (Tunç, 2005: 11). Yine mecmualarda divan sahibi olmayan hatta divanı bulunduğu halde şiiiri divanında bulunmayan şahsiyetlere ve eserlere rastlanabilir. Kısaca, Türk şiiirinin gelişimini, değişimini ve geçirdiği merhaleleri tespitinde mecmualar özellikle seçme şiiir mecmuaları ve nazire mecmualarının önemi küçümsenemez (Tunç, 2000: 106).

Tüm bu verilerden yola çıkarak şiiir mecmualarının Türk edebiyatı içerisinde çok önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Şairlerin hayatlarını ve şiiirlerini, toplumun şiiir zevkini ve beğenisini şiiir mecmualarında rahatlıkla bulabiliriz. Bu sayede birçok şiiir, şair ve sosyokültürel unsur geçmişten geleceğe aktarılmıştır ve şiiir mecmuaları sayesinde aktarılmaya devam edecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

ATATÜRK KİTAPLIĞI MUALLİM CEVDET YAZMALARI O.0103 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ YAPISI VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

İncelenen bu mecmua Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları O.0103 numarasında kayıtlı olan şiir mecmuasıdır. Mecmuanın elektronik ortama aktarılmış şekli üzerinden çalışma yapılmıştır. Derleyeni belli olmayan mecmuada ana metnin bulunduğu orta kısımda çoğunlukla gazel, kaside, tarih ve müfret nazım biçimleri mevcuttur. Derkenar ise çok büyük oranda kasidelerden oluşmaktadır.

Mecmuada başlıklar, şairin mahlasının geçtiği mısra, beyit ya da sadece mahlası, kasidelerdeki methiye, fahriye bölümleri gibi önem taşıyan kısımların çok büyük bir kısmı kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Derkenarla orta kısmı ayıran çizgiler, şiirlerin arasındaki çizgiler ve genel olarak tüm sayfa kenarları kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Bu durumlar dışında mecmuanın genelinde siyah mürekkep kullanılmıştır.

Çoğunlukla şiirlerin başlığı mecmuada yazılsa da varak eksikliklerinden dolayı başlıksız ve eksik mısralı şiirler de mevcuttur. Başlıkların hepsi kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Bir şairin birden çok gazeline arka arkaya yer verildiğinde ana başlık dışında ayrıca bir başlık kullanılmamıştır. Örneğin: Gazeliyat-ı Ümîdî. Kasidelerde ise çoğunlukla kasideyi yazan şair, kim için yazıldığı, ne için yazıldığı gibi bilgiler başlıkta belirtilmiştir. Örneğin: Kasîde-i Tîg-i Fevrî Berâ-yı Hazret-i Sultân Selîm Hân. Bazı şiirlerde bir önceki şaire ait olduğunu belirtmek için “Ve levu Eyzan, Ve lehu Müfred” gibi ifadeler kullanılmıştır.

Mecmua içerisinde bazı yerlerde harekeler kullanılmıştır. Özellikle i ve a okunması gereken yerlerde gerekli işaretler konulmuştur. Mecmuada yer yer Arapça ifadeler, ayetler ve kalıplaşmış sözler kullanılmıştır. Şairlerin üslubuna bağlı olarak şiirler Arapça-Farsça ağırlıklı bir şekilde veya sade bir dille oluşturulmuştur.

Bazı yerlerde çeşitli sebeplerle vezin problemleri mevcuttur. Türkçe olmayan kelimelerin bazı hecelerinde uzun ünlüler kısa ünlü gibi düşünülmüştür. Bunun yanında özellikle dikkat çeken bir unsur da şarap, bade anlamlarına gelen sahbâ kelimesinin yazımı olmuştur. Bu kelimenin mecmuadaki tüm yazımları sahbâ (سحبا) şeklindedir.

Hâlbuki sözlüklerde bu kelime sahbā (سهبا) şeklinde yazılmaktadır. Bu kelime metin kısmına geçirilirken doğru yazılışı olan sahbā (سهبا) şeklinde yazılmıştır.

Mecmuanın son sayfalarında mündericat kısmı mevcuttur. Bu kısım kurşun kalem ile yazılmıştır, bu kısmın mecmuanın oluşturulmasından sonraki bir zamanda yazıldığı anlaşılmaktadır. Bu kısımda mecmuada yer alan şiirler hakkında bilgi verilmiştir. Mecmuadaki şiirler kenarlarda (haşiyede) ve orta kısımda bulunan şiirler olarak ikiye ayrılmıştır. Şiirler mecmuadaki sıralarına göre yazılmıştır ve şiirlerin hangi şaire ait olduğu, hangi nazım biçimi ile yazıldığı, varsa kim için yazıldığı gibi önemli görülen bilgiler de bu kısımda belirtilmiştir. Mündericat kısmında yer yer hatalar göze çarpmaktadır. Örneğin mecmuada olup da bu kısma geçirilmemiş şiirler mevcuttur. Bunun yanında bazı şiirlerin yerleri yanlış yazılmıştır. Bu tür ufak hataların dışında mündericat kısmında Sā'î'ye ait olan bir terkeb-i bendin varlığından söz edilmektedir. Ancak bu terkeb-i bend mecmuada yer almamaktadır. Bu durumda ya mündericat kısmını hazırlayan kişi hata yapmış ya da mündericat kısmı oluşturulurken mecmuada yer alan bu şiir daha sonra çeşitli nedenlerle kaybolmuştur.

2.1 Mecmuanın Fiziki Özellikleri

Mecmua toplamda 49 varaktan oluşmaktadır. Ana metni oluşturan orta kısımdaki varakların her bir yüzünde 19 satır bulunmaktadır ve her satırda iki mısra yer almaktadır. Derkenar kısmında ise her varağın bir yüzünde 38 satır bulunmaktadır ve her satırda bir mısra yer almaktadır.

Mecmuanın başında, ortalarında ve son kısımlarında varak eksiklikleri vardır. Bu nedenle bazı şiirlerin çeşitli yerlerinde eksiklik mevcuttur. Bu eksiklikler kaynak taraması yapılarak mümkün olduğunca aza indirilmiştir.

Başta birinci yaprakta Kitapçı Hafız Ahmed Hamdi Efendi'nin Muallim Cevdet'e mecmua hakkında yazdığı bir mektup mevcuttur. Son yapraklarda ise eserin mündericatını gösteren bir liste mevcuttur.

2.2 Mecmuada Kullanılan Vezinler

Mecmuada toplam olarak 320 şiir bulunmaktadır. Bu 320 şiir içinde toplam olarak 11 farklı aruz vezni kullanılmıştır. Bazı vezinler sıkça kullanılırken bazı vezinler ise nadiren kullanılmıştır. Tüm aruz vezinleri, bu vezinlerin bulunduğu şiir sayıları ve bu vezinlerin ait olduğu bahirler tabloda şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 1: Şiirlerde Kullanılan Aruz Bahir ve Aruz Kalıpları:

Vezin	Veznin Bulunduğu Şiir Sayısı	Veznin Bahri
Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün	75	Remel Bahri
Fa'îlâtün fa'îlâtün fa'îlâtün fa'îlün	67	Remel Bahri
Mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'ilü fâ'îlün	57	Muzâri Bahri
Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	55	Recez Bahri
Mefâ'ilün fe'îlâtün mefâ'ilün fe'îlün	15	Müctes Bahri
Fe'îlâtün mefâ'ilün fe'îlün	14	Cedid Bahri
Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün	10	Remel Bahri
Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün	10	Hecez Bahri
Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ûlün	9	Hecez Bahri
Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün	5	Remel Bahri
Fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûl	2	Mütekariib Bahri
Mef'ûlü fâ'îlâtün mef'ûlü fâ'îlâtün	1	Muzari Bahri

2.3. Şairler, Şairlerin Hayatları ve Şiirleri

Mecmuada toplam 33 şair ve bu şairlere ait 320 şiir bulunmaktadır. Mecmuadaki 290. şiirin hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir. Bu şair diğer 33 şairden biri olabileceği gibi bu şairler dışında 34. şair de olabilir. Bu istisnai durum dışında diğer tüm şiirlerin hangi şaire ait olduğu belirlenmiştir.

Bu şairler arasında en çok şiiri bulunan Ümîdî'dir. Ümîdî'nin mecmuada toplam olarak 96 şiiri bulunmaktadır. Bunların 86'sı gazel, 9 tanesi kaside ve 1 tanesi de

kıt'adır. Ümîdî'nin ardından mecmuuda Azîzî'nin 69 şiiri içerisinde 38 gazel, 3 kaside, 12 müfret, 1 rubai, 9 tarih kıt'ası, 2 lugaz 3 murabba ve 1 tarih bulunmaktadır. Misālî'nin 39 şiiri içerisinde 37 gazel, 2 kaside yer almaktadır ve Sā'î'nin 37 şiiri mevcuttur. Bu 37 şiir içerisinde 22 gazel, 13 tarih kıt'ası ve 2 kaside bulunmaktadır. Mecmuuda yer alan şairlerin hayatı ve şiirleri aşağıdaki tabloda mevcuttur. Tablo şair mahlaslarının a'dan z'ye sıralaması ile oluşturulmuştur.

Tablo 2: Şairler, Şairlerin Hayatları ve Şiirleri:

ŞAİR İSMİ	HAYATI	ŞİİR NUMARALARI
Āgehî (?-1577)	XVI. yy. şairlerinden Āgehî, Vardar Yenicesi'nde doğmuştur. Asıl adı Mansur olan şair, Hâce Kaynı Mehmed Çelebi'den mülazım olmuş, sonrasında müderrislik ve kadılık görevlerinde bulunmuştur. Āgehî, kadılıktan azledilmişken 1577'de İstanbul'da ölmüştür (Pektaş ve Ünal, 2013: 2169-2170).	K.: 263
		Toplam Şiir: 1
'Azîzî (?-1585)	İstanbul Yedikuleli olan şairin doğum tarihi bilinmemektedir. Aşık Çelebi ve Pervane Bey mecmuasında ismi Mehmed olarak geçse de Kınalızade Hasan Çelebi, Riyazi, Kâtip Çelebi şairin ismini Mustafa olarak kaydetmişlerdir. İyi bir mücellit olan Azîzî, Yedikulle dizdarlarının kethudalığı görevinde bulunmuştur. Azîzî 1585'te vefat etmiştir (Ersoy, 2013: 19-21).	G.: 136-173 K.: 92, 281, 306 Mu.: 197-199 Müf.: 174-184, 201 R. 185 Kıt.: 186-194, 200 (tarih kıt'aları) L.: 195-196
		Toplam Şiir: 69
Belirsiz	290. şiirin ait olduğu şairdir. Varak eksikliği nedeniyle bu şiirin sadece bir mısrası mecmuuda yer almaktadır. Bu nedenle şairin kim olduğu tespit edilememiştir. Şiirin nazım şeklinin kaside olduğu düşünülmektedir.	K.: 290
		Toplam Şiir: 1
Derûnî (?-?)	Manisalıdır. Musiki ilminde ün kazanmış ve tanburdaki ustalığıyla tanınmıştır. İlk olarak Şehzade Mustafa'ya intisap etmiş sonrasında ise 2. Selim'in meclislerinde bulunmuş olmasına rağmen olumsuz	K.: 264-265

	tavırları nedeniyle şehzadenin gazabına maruz kalmıştır (Gürbüz, 2011: 1167).	Toplam Şiir: 2
Emrî (?-1575)	Edirne’de doğmuştur. Asıl adı Emrullah’tır. Önceleri bazı imarethanelerin kitabet vazifesinde görev almıştır. Daha sonra zamanın kadısı Kemalzade Ali Çelebi’nin himayesinde bulunmuş ve bu vesileyle Yıldırım Bayezid Medresesi’nin tevliyet hizmetinde görev almıştır. 1575 tarihinde Edirne’de vefat etmiştir (Saraç, 1991: 3).	K.: 319 T.: 320
		Toplam Şiir: 2
Fevrî (?-1570)	Hırvat asıllı, Hristiyan olan Fevrî ve ailesi Osmanlı akınlarından birinde esir düşerek Balkanlar’dan Anadolu’ya getirilmiştir. Fevrî, Müslüman olup Ahmed adını almıştır. Ferhad Paşa’nın Kethudası Pulad’ın himayesinde tahsile başlamıştır. Daha sonra Lütfi Paşa’nın himayesine geçen Fevrî, padişaha sunduğu <i>susen</i> redifli kasidesi sayesinde azad olmuştur. Edirne’de başta Dursun Efendi olmak üzere birçok kişiden ilim tahsil etmiştir. 1552’de Kanuni Sultan Süleyman’ın Nahcivan Seferi’ne katılmıştır. Padişaha sunduğu kasideler ile caizeler almış ve ünü artmıştır. Bursa ve İstanbul’da müderrislik görevinde bulunmuştur. 1570 yılının mart ayında vefat etmiştir. Mezarı Şam’dadır (Kalpaklı, 1991: 32).	K.: 275-277
		Toplam Şiir: 3

Figānî (?-1532)	Trabzon’da doğmuştur. Asıl adı Ramazan’dır. Kaynaklarda genç yaşta öldüğü söylenmektedir. Gençlik yıllarında İstanbul’a gelmiş ve burada medrese öğrenimi görmüştür. Genç yaşta şiirler yazmaya başlamıştır ancak kendini içkiye ve eğlenceye kaptırarak düzensiz bir hayat sürmüştür. Sadrazam İbrahim Paşa’nın diktirdiği üç heykel için Figānî’nin de bulunduğu bir ortamda “Dünyaya iki İbrahim geldi, biri putları kırdı, öteki put dikti.” anlamında Farsça bir söz söylenmiştir. Kendisi ile ilişkisi olmamasına rağmen Figānî, bu söz nedeniyle önce dövülmüş sonra da asılmıştır (Cankurt, 2015: 2-4).	K.: 311-315
		Toplam Şiir: 5
Fuzûlî (?-1556)	Doğum tarihi ve doğduğu yer kesin olarak bilinmemekle birlikte Bağdat çevresinde yaşadığı kaynaklarda ifade edilir. Asıl adı Mehmed, babasının adı ise Süleyman’dır. Fuzûlî, eski ve büyük bir Oğuz aşireti olan Bayat aşiretine mensuptur. <i>Türkçe</i> ve <i>Farsça Divanı</i> ’nın yanında birçok mesnevisi de mevcuttur. Bunlardan en bilineni <i>Leyla ve Mecnun</i> mesnevisidir. Necef’te Hz. Ali’nin türbesinde hizmette bulunmuştur. Bağdat valilerinden Musullu İbrahim Han’ın ilgi ve himayesinde bulunmuştur. Çok iyi bir eğitim görmüştür. Türkçe, Arapça Farsça olmak üzere üç dilde de şiirleri mevcuttur. Fuzûlî’nin Kerbela’da türbesi vardır (Mazıoğlu, 2011: 9-21).	K.: 270
		Toplam Şiir: 1
Gedâyî (?-?)	Mecmuada şiirleri yer alan Gedâyî’nin tam olarak emin olamasak da Antakyalı Gedâyî olduğunu düşünülmektedir. Asıl adı hakkında kaynaklarda bir bilgi mevcut değildir. Mevlevî dergâhına bağlı olduğu bilinmektedir. Derviş huylu bir şairdir. Bulunduğu zaman içerisinde eşsiz bir yeri vardır. Doğum ve ölüm tarihi hakkında bilgi yoktur (Solmaz, 2018: 257).	G.: 205-206
		Toplam Şiir: 2

Gelibolulu 'Âlî (1541-1600)	28 Nisan 1941'de doğmuştur. Babasının adı Ahmed'dir. Babası varlıklı bir tüccardı. Arapça Farsça ve Türkçe dillerini henüz on beş yaşında iken iyice öğrenmiştir. 1556 yılında on beş yaşında iken İstanbul'a geldi. 1563'te Halep'e geçerek beylerbeyi olan Lala Mustafa Paşa'ya katıldı. Şam'da da bulunan şairimiz burada şiir yazmayı sürdürdü. Ömrünün son zamanlarını geçirdiği Cidde'de elli sekiz yaşında vefat etmiştir (Fleischer, 1996: 11-12, 22-23, 43, 196).	K.: 271
		Toplam Şiir: 1
Hâlişî (?-1543-1544)	Hoca-zade Çelebi olarak anılmıştır. Hicri 950 yılında vefat etmiştir. Kafzade Faizi, Zübtetü'l-Eş'ar adlı eserinde Hâlişî'nin hayatına yer verdiği bölümde “ Kõdı bu günü Hâlişî uyudı” tarihini düşürmüştür. Aynı zamanda Kafzade Faizi, Hâlişî'nin mürettep divanını gördüğünü söylemektedir (Kayabaşı, 1997: 297)	G.: 257-260 K.: 308-310
		Toplam Şiir: 7
Hamdullah Hamdî (1449/1450-1503)	Kaynaklarda ortak bir görüş olmasa da isminin Muhammed olduğu düşünülmektedir. Şairin doğum yeri olarak Bolu içerisinde yer alan Göynük diğer adıyla Torbalı kazası gösterilmektedir. Babası zamanının ünlü bilgini ve Fatih Sultan Mehmed'in hocası olan Akşemseddin'dir. Arapçayı ve Farsçayı gençlik yıllarında çok iyi derecede öğrenmiştir. İbrahim-i Tennuri'ye mürit olmuştur. Hamdi doğum yeri olan Göynük'de vefat etmiştir (Özyıldırım, 1995: 11-22).	Kıyafetname: 1
		Toplam Şiir: 1
Hâtemî (?-1595/1596)	Asıl adı İbrahim'dir. Babası Divane Mahmud Çelebi'dir. Önceleri sipahi olan şair bu mesleği bırakarak hayatını Acem diyarını gezmekle geçirmiştir. Konya'da şehzade Selim'e sunduğu kasidelerle şehzadenin beğenisini kazanmıştır. 2. Selim tahta geçtiğinde şairimiz onun meteferrikalığını yapmıştır. Edirne'de vefat etmiştir. Şehzade Selim'in isteği üzerine Mâtemî olan mahlasını Hâtemî olarak değiştirmiştir (Gülbüz, 2018: 987).	G.: 2 K.: 266 T.: 318
		Toplam Şiir: 3

Hatîfî (?-1591)	Asıl adı Mehmed Çelebidir. Niğdelidir. Medine kadısı Kara Davud-zade'den mülazım olmuştur. İyi bir eğitim görmüş ve kadılık yapmıştır (Kılıç, 2018: 231).	G.: 245-247, 249, 250, 253-256 Müf.: 248, 251, 252 Toplam Şiir: 12
Hâverî (?-?)	Aynı yıllarda yaşamış olan iki tane Hâverî olduğu için ikisine de yer vermeyi uygun gördük. 1. Hâverî-i 'Acem: Sultaniye'dendir. Ümmidir. Anadolu'da bulunan şairlerle ve kendisi gibi Acem'den gelen şairlerle yakın ilişkilerde bulunmuştur (Solmaz, 2018: 151). 2. Hâverî Efendi: Manastır'dandır. Asıl adı Açuk Kadioğlu Ali Çelebi'dir. Defterdar Bayram Çelebi'den ders almıştır. Selanik ve Üsküp'te kadılık görevinde bulunmuştur (Kılıç, 2018: 633).	K.: 91
		Toplam Şiir: 1
Hayâlî (?-1556/1557)	Asıl adı Mehmed, lakabı Bekâr Memî'dir. Uzun zaman bekâr yaşadığı için bu lakabı almıştır. Vardar Yenice'sinde doğmuştur. Henüz on dört yaşında şöhret kazanan şairimiz, Kanuni Sultan Süleyman'ın nedimlerinden biri olmuştur. Padişahın yakın dostu olmuş ve sunduğu her kaside karşılığında bahşişler almıştır. İki çocuğu olduğu bilinmektedir. Bunlardan biri olan Ömer Bey de şair olup Halep Defterdarlığı yapmıştır. Hayâlî Beg Edirne'de 1556/1557 yılında vefat etmiştir (Kurnaz, 1996: 19-27).	K.: 97,100, 288
		Toplam Şiir: 3
Hubbî (?-?)	Asıl adı Ayşe'dir. Şiirlerini “çok sevilen, çok beğenilen, güzel” anlamına gelen Arapça hubba kelimesinden gelen hubbî mahlası ile yazmıştır. Kâtip Çelebi şairimizin Amasyalı olduğunu söyler. Şeyh Yahya Efendi'nin torunudur. Hubbî'nin türbesi Eyüp'te Feshane Caddesi yakınlarındadır. Doğum ve ölüm tarihleri ile ilgili ihtilaflar vardır ve kesin olarak bilinmemektedir (Uzun, 1998: 265-266).	G.: 262
		Toplam Şiir: 1

Hükmi (?-?)	Geliboluludur. Asıl adı Mehmed'dir. Sinan Efendi'den mülazım olup kadılık görevinde bulunmuştur. Şair tabiatı olgun, anlayışı çabuktur (Sungurhan, 2017: 301).	K.: 316
		Toplam Şiir: 1
İlmî (?-?)	İlmî mahlasına sahip birçok şair vardır. Bu şairler içinde iki tanesi çalışmamıza uygundur. Bu nedenle iki şairi de vermeyi uygun bulduk. 1. İlmî-i Nâzik: Edirnelidir. Asıl adı Ahmed'dir. İlmî-i Nâzik unvanı ile şöhret bulmuştur. Hınnalı-zade Ali Efendi'den mülazım olmuştur (Açıkgöz, 2017: 237). 2. Remzi-zade İlmî Çelebi: Remzi Çelebi oğlu Mehmed Çelebi'dir. Bursa'da müderrislik yapmıştır (Kılıç, 2018: 476).	G.: 202 K.: 292-295, 297-300 Kıt.: 296
		Toplam Şiir: 10
İşretî (?-?)	İstanbul civarında bulunan Yenihisar'da doğdu. Asıl adı Mustafa'dır. Edirne yakınlarındaki Hasköy'de kadılık görevine atandı. Sultan Bayezid Edirne'ye geldiğinde ona kasideler ve gazeller sundu. Eskişehir'de de kadılık görevinde bulundu. Mahlası gibi aşk, şarap, sevgili gibi konulara meyilli olmuştur (Kılıç, 2018: 469).	K.: 317
		Toplam Şiir: 1
İzârî (?-1588)	Edirnelidir. Asıl adı Pir Mehmed Çelebi'dir. Anadolu Kazaskeri Hasan Efendi'den mülazım olmuştur (Açıkgöz, 2017: 224).	K.: 307
		Toplam Şiir: 1
Kāmî (?-1579)	Edirnelidir. Asıl adı Ahmed'dir. Mesnevî-han oğlu Ahmed Çelebi olarak anılmıştır. Kadri Efendi'den mülazım olmuştur (Açıkgöz, 2017: 276).	K.: 93-94
		Toplam Şiir: 2
Fazlî (?-1564)	Asıl adı Mehmed olup İstanbul doğumludur. Babası saraç olduğu için "Saraç-zade", esmer tenli olduğu için de "Kara Fazlî" lakaplarıyla anılmıştır. Zati'nin öğrencilerinden olan Fazlî, Riyazi'den Farsça dersler almış ve Halvetî tarikatına bağlanmıştır. Sultan Süleyman devri şairlerindendir.	K.: 282, 285

	Kanuni'nin şehzadeleri olan Mehmed'in divan kâtipliğini yapmıştır (Özkat, 2005, 5-17).	Toplam Şiir: 2
Medhî (?-1597/1598)	Geliboluludur. Kara Mahmud veya Kara Kadı-zade olarak tanınır. Tüm kaynaklarda divan sahibi Medhî'nin asıl adının Mahmud olduğu bilgisi yer almaktadır. Müderrislik yapmıştır. İstanbul'da Şah-ı Huban Medresesi'nde bulunmuştur. Trablusşam, Maraş ve Gelibolu'da kadılık görevinde bulunmuştur. Gelibolu'da vefat etmiştir (Seyhan, 2000: 6-7).	K.: 273-274 Toplam Şiir: 2
Misālî (?-1608)	Edirnelidir. Asıl adı Hasan'dır. Önceleri meslek sahibi bir insan iken daha sonra marifet sahibi insanlarla tanıştı ve ilme yöneldi. Zamane şairleri içerisinde kendisine benzersiz bir yer edinmiştir (Sungurhan, 2017: 176).	G.: 208-244 K.: 304-305 Toplam Şiir: 39
Murādî (Sultan 3. Murad) 1546-1595)	Babası 2. Selim, annesi Haseki Afife Nurbanu Sultan'dır. Manisa'da doğmuştur. Yirmi bir yıl tahtta kalmıştır. On ikinci Osmanlı Sultanı ve yetmiş yedinci İslam halifesidir. Akşehir ve Manisa'da sancakbeyliği yapmıştır. 2. Selim'in vefatı üzerine 1574'te Sokullu Mehmed Paşa tarafından saltanata davet edildi ve öldüğü yıl olan 1595'e kadar saltanatı devam etti (Kırkkılıç, 2015: 23).	G.: 261 Toplam Şiir: 1
Necâtî (?-1509)	Kaynaklarda asıl adının İsa ya da Nuh olduğu bilgisi yer alır. Ailesi hakkında kesin bir bilgi yoktur. Edirneli yaşlı bir kadın tarafından evlat edindiği bilinir. Şairlik yeteneğinin gelişmesinde Saili adlı bir şairin önemli rolü vardır. Edirne'den sonra Kastamonu'ya yerleşir. Kastamonu'da ün kazanan şair, Fatih Sultan Mehmed tarafından divan kâtiibi görevine getirilir. Necâtî'nin evlendiği ve Hüseyin adında bir oğlu olduğu kaynaklarda yer alır (Yılmaz, 2015: 9-10).	K.: 301-303 Toplam Şiir: 3

Peykerî (?-?)	Bu şairle ilgili TEİS, mecmualar, divanlar vb. gibi hiçbir kaynakta bilgi bulunamamıştır. Çalışılmış olan bu mecmuada Çelebi unvanı ile anılmıştır.	K.: 269
		Toplam Şiir: 1
Rahmî (?-1567/1568)	Kaynaklarda Rahmî, Bursalı Rahmî, Rahmî Çelebi gibi farklı isimlerle zikredilen şairin asıl adı Pir Muhammed'dir. Kaynaklarda Bursalı olduğu yazmaktadır. Babası Nakkaş Bali'dir. Yenişehir'de müderrislik yapmıştır. Yenişehir'de vefat etmiştir (Erdoğan, 2017: 90, 267-268).	K.: 90, 267-268
		Toplam Şiir: 3
Şādık (?-1588)	Edirne yakınlarındaki Hasköy'dendir. Ehl-i kalem kısmındandır (Ahdi, 2018: 205). Şair 3. Murad döneminde yaşamıştır ve hattatlık yapmıştır. Şairin asıl mesleği konusunda ihtilaflar vardır. Ahdî, "ehl-i kalem kısmından", Gelibolulu Âlî ise "sipahi kısmından" olarak tarif etmiştir. Fakat şairin asıl mesleği sipahilik olduğu bazı beyitlerindeki ifadelerinden ve Osmanlı-İran savaşları için yazdığı beyitlerden anlaşılmaktadır (Sunal, 2014: 4-5)	G.: 203-204
		Toplam Şiir: 2
Sā'î (?-1599)	İstanbul'dur. Asıl adı Mustafa'dır. Nakkaşlıkla uğraşmıştır ve nakkaşlığı ile ünlüdür (Sungurhan, 2017: 412).	G.: 101-122 Kıt.: 123-135 (tarih kıt'aları) K.: 284, 291
		Toplam Şiir: 37
Tîgî (?-1617)	Asıl adı Mehmed Çelebi'dir. Riyazi şairin Üsküplü olduğunu belirtir. Sipahilik görevinde bulunmuştur. Hicri 1027 yılında İstanbul'da vefat etmiştir (Açıkgöz, 2017: 97).	G.: 207
		Toplam Şiir: 1

‘Ulvi (?-1585)	Asıl adı Derzi-zade Mehmed Çelebi olarak bilinir. Tezkireciler şairin İstanbullu olduğunu söylemelerine rağmen Evliya Çelebi onun Bursalı olduğunu söylemiştir. Manisa Müftüsü Muallim-zade Efendi’nin yanında ilim tahsil etmiştir. Molla Çelebi’ye mülazım olmuştur. Turak Çelebi’nin himmetiyle iyi yaşadığını belirten şair, Turak Çelebi’nin Sultan Süleyman’ın emriyle idam edilmesinin ardından derin üzüntüye kapılır (Çetin, 1993: 3-4).	K.: 278-280
Ümîdî (?-1571)	İstanbul’da doğmuştur. Asıl adı Ahmed’dir. İlk olarak Bostan Efendi’den ders almıştır ve Kadı-zade’den mülazım olmuştur. Birçok kaynak Ümîdî’nin hasta olduğu belirtir ve Âşık Çelebi onun felçli olduğunu söylemiştir. Riyazi de Ümîdî’nin hastalıktan öldüğünü ifade etmiştir (Buyruk, 2009: 4-5).	G.: 3-88 Kıt.: 89 K.: 95-96, 98-99, 272, 283, 286-287, 289
		Toplam Şiir: 3
		Toplam Şiir: 96

2.3.1. Kaynaklarda Rastlanılmayan Bir Şair “Peykerî”

Mecmua genel itibariyle 16 yüzyıl şairlerini barındırmaktadır. Bu nedenle hakkında hiçbir bilgi sahibi olmadığımız bir şair olan Peykerî’nin de 16. yüzyılda yaşadığı düşünülmektedir. Mecmuada Peykerî haricinde diğer tüm şairler hakkında bilgi mevcuttur. Tezkireler, divanlar, mecmualar ve TEİS şair biyografileri konusunda çok faydalı olmuştur. Ancak TEİS de dâhil olmak üzere hiçbir kaynakta Çelebi unvanına sahip olan şair Peykerî hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Allah’a ait, Allah’ın adamı gibi anlamlara gelen “çelebi” sözcüğünün sözlük anlamları şu şekilde sıralanabilir:

1. Efendi, ağabey, mevla.
2. Okuma bilen efendi.
3. Osmanlı şehzadelerine verilen unvan.
4. Mevlana Hazretlerinin post-nişinine verilen unvan: Çelebi Efendi.

5. Terbiyeli, nazik. (Parlatır, 2011:285).

Bu anlamlardan yola çıkarak Çelebi unvanına sahip olan Peykerî, Mevleviliğe bağlı bir şair olabilir. İyi bir eğitim almış olabilir. Çevresindekiler tarafından saygı duyulan bir kişi olabilir veya saygı duyulan bir mesleğe/rütbeye sahip bir kişi olabilir. Şair hakkında kaynaklarda bilgi bulunmadığı için şairin unvanından yola çıkılarak bu ihtimaller göz önüne alınabilir. Ancak bunlar somut ve kesin deliller olarak düşünülemez.

Peykerî'nin mecmuada sadece bir şiiri mevcuttur. “Kāsîde-i Şem ü Pervâne-i Peykerî Çelebi” başlıklı 269. şiir Peykerî'ye ait olup toplam 28 beyitten oluşan bir kasidedir. Şiirin matla beyti şu şekildedir:

Şem'-i rüyuñ dil-i pervâne idelden mesken
Âteş-i şem' ile pervâne yanar şevkinden
(Peykerî K. 269/1)

Bu kasidede şair Peykerî, şem ile pervanenin yani mum ile kelebeğin aşkına değinmiştir. Sanatlı söyleyişli, güzel benzetmelerle örülü bir kasidedir. Kimi zaman mum, şarap dolu bir sürahiye benzetilirken pervane ise kadehe benzetilmiştir. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Şem' bir tolu şurâhî vü kadeh pervâne
Sâkî pervâne o şem' üstüne cân u dilden
(Peykerî K. 269/18)

Bunun yanında mumun ateşine kendini atan kelebek misali mumun ateşi bir hançere benzetilmiş ve bu hançer ile pervaneyi öldüren mumun yine pervanenin ardından yas tutacağı söylenmiştir. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Hançer-i şem' ile pervaneyi katl itse yine
Şem'dür kara şarup mâtem-i pervâne iden
(Peykerî K. 269/8)

Yukarıdaki beyitte yer alan durumun tam tersi bir şekilde bu sefer mumun başını makas ile keserek öldüren pervanenin yine mum için yas tutacağı söylenmiştir. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Kesdi mikrās ile şem'ün başını pervâne
Yine pervâne düşüp şem' için eyler şiven
(Peykerî K. 269/9)

Toplam 28 beyitten oluşan bu kaside baştan sonra şem ile pervanenin aşkından bahsetmektedir. Kasidenin sonlarına doğru gelindiğinde ise şairimiz Peykerî, kendini pervane yerine koyarak pervane gibi lutf mumunu gözettiğini, aradığını söyler. Buna ek olarak da pervane olan kişinin kelebek gibi mumun ışığını araması gerektiğini belirtir. Söz konusu olan ve şairin mahlasının geçtiği beyit şu şekildedir:

Şem'-i lütfuñ gözedür **Peykerî** pervâne-şifat
Şu'le-i şem'i arar niteki pervâne olan
(Peykerî K. 269/25)

2.4. Mecmuada Yer Alan Şiirler

Mecmuada yer alan 33 şairden toplam 320 şiir yer almaktadır. Bu 33 şair içerisinde sadece 290. şiirin hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir. Bu şair diğer 33 şairden biri olabileceği gibi 34. şair de olabilir. Bu istisnai durum dışında diğer tüm şiirlerin hangi şaire ait olduğu belirlenmiştir.

Mecmuada 205 gazel, 66 kaside, 1 mesnevi (kıyafetname), 24 kıt'a, 2 lugaz, 3 muamma, 15 müfred, 1 rubai, 2 tahmis ve 1 tarih yer almaktadır. 24 tane olan kıt'aların içinde 22 tanesi kıt'a nazım biçimi ile yazılmış tarih düşürme şiirleridir. Ayrıyeten kıt'a nazım biçimi ile yazılmamış 1 tarih düşürme şiiri daha mevcuttur.

Aşağıdaki tablo mecmuadaki şiirlerin sırasına göre oluşturulmuştur. Şiir numaraları "1,2,3,4,..." şeklinde yukarıdan aşağıya doğru artmaktadır. Şiir numaralarının sağında şiirin hangi şaire ait olduğu yazmaktadır. Şair isminin sağında şiirin hangi nazım biçimi ile yazıldığı yazmaktadır ve nazım biçimlerinin sağında da şiirin hangi aruz kalıbı ile yazıldığı yer almaktadır.

Tablo 3: Mecmuada Yer Alan Şiirler:

ŞİİR NO	ŞAİR İSMİ	NAZIM BİÇİMİ	ARUZ KALIBI
1	Hamdî	Mesnevi (Kıyafetname)	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

2	Hâtemî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
3	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
4	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
5	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
6	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
7	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
8	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
9	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
10	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
11	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
12	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
13	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
14	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
15	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
16	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
17	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
18	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
19	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
20	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
21	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
22	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün
23	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün
24	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
25	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
26	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
27	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
28	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
29	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
30	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
31	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
32	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
33	Ümîdî	Gazel	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
34	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
35	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
36	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
37	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
38	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
39	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
40	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
41	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
42	Ümîdî	Gazel	fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül
43	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
44	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
45	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
46	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
47	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

48	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
49	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
50	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
51	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
52	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
53	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
54	Ümîdî	Gazel	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
55	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
56	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
57	Ümîdî	Gazel	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
58	Ümîdî	Gazel	fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün
59	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
60	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
61	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
62	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
63	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
64	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
65	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
66	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
67	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
68	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
69	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
70	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
71	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
72	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
73	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
74	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
75	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
76	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
77	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
78	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
79	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
80	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün
81	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
82	Ümîdî	Gazel	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
83	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
84	Ümîdî	Gazel	mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün
85	Ümîdî	Gazel	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
86	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
87	Ümîdî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
88	Ümîdî	Gazel	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
89	Ümîdî	Kıt'a	fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün
90	Rahmî	Kaside	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
91	Hâverî	Kaside	fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün
92	'Azîzî	Kaside	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün
93	Kâmî	Kaside	fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

94	Kāmî	Kaside	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
95	Ümîdî	Kaside	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
96	Ümîdî	Kaside	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
97	Hayālî	Kaside	fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
98	Ümîdî	Kaside	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
99	Ümîdî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
100	Hayālî	Kaside	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
101	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
102	Sā'î	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
103	Sā'î	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
104	Sā'î	Gazel	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
105	Sā'î	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
106	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
107	Sā'î	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
108	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
109	Sā'î	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
110	Sā'î	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
111	Sā'î	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
112	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
113	Sā'î	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
114	Sā'î	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
115	Sā'î	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
116	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
117	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
118	Sā'î	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
119	Sā'î	Gazel	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
120	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
121	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
122	Sā'î	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
123	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
124	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
125	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül
126	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
127	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	mefâ'ilün fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
128	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	mef'ülü fâ'ilätün mef'ülü fâ'ilätün
129	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
130	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
131	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün
132	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
133	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
134	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
135	Sā'î	Kıt'a (Tarih)	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
136	'Azîzî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
137	'Azîzî	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
138	'Azîzî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
139	'Azîzî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

186	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
187	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ülün
188	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün
189	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün
190	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ülün
191	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
192	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
193	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ülün
194	‘Azîzî	Kıt’a (Tarih)	mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ülün
195	‘Azîzî	Lugaz	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün
196	‘Azîzî	Lugaz	fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün
197	‘Azîzî	Muamma	fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilün
198	‘Azîzî	Muamma	mefâ’ilün fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün
199	‘Azîzî	Muamma	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
200	‘Azîzî	Tarih	mefâ’ilün mefâ’ilün fe’ülün
201	‘Azîzî	Müfred	fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilün
202	‘İlmî	Gazel	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
203	Şâdık	Gazel	fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilün
204	Şâdık	Gazel	mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün
205	Gedâyî	Gazel	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
206	Gedâyî	Gazel	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
207	Tîgî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
208	Misālî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
209	Misālî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
210	Misālî	Gazel	fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilün
211	Misālî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
212	Misālî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
213	Misālî	Gazel	fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilâtün fa’ilün
214	Misālî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
215	Misālî	Gazel	mef’ülü mefâ’ilü mefâ’ilü fe’ülün
216	Misālî	Gazel	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
217	Misālî	Gazel	mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün
218	Misālî	Gazel	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
219	Misālî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
220	Misālî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
221	Misālî	Gazel	fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün
222	Misālî	Gazel	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
223	Misālî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
224	Misālî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
225	Misālî	Gazel	fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün
226	Misālî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
227	Misālî	Gazel	mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün
228	Misālî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün
229	Misālî	Gazel	mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün
230	Misālî	Gazel	mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün
231	Misālî	Gazel	mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün

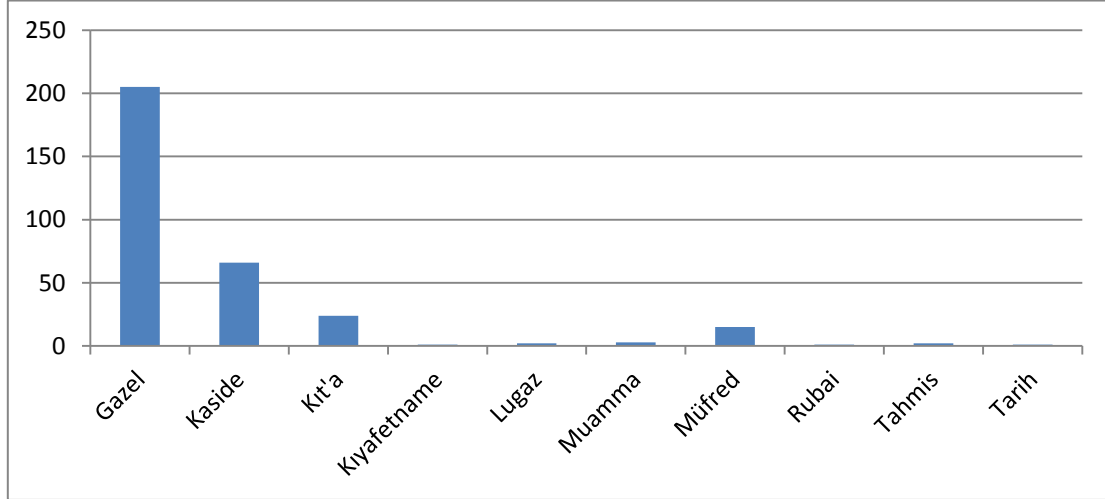
232	Misālî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
233	Misālî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
234	Misālî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
235	Misālî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
236	Misālî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
237	Misālî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
238	Misālî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
239	Misālî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
240	Misālî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
241	Misālî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
242	Misālî	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
243	Misālî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
244	Misālî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
245	Hâtifi	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
246	Hâtifi	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
247	Hâtifi	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
248	Hâtifi	Müfred	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
249	Hâtifi	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
250	Hâtifi	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
251	Hâtifi	Müfred	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
252	Hâtifi	Müfred	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
253	Hâtifi	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
254	Hâtifi	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
255	Hâtifi	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
256	Hâtifi	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
257	Ḥālišî	Gazel	fa'ilätün fa'ilätün fa'ilätün fa'ilün
258	Ḥālišî	Gazel	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
259	Ḥālišî	Gazel	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
260	Ḥālišî	Gazel	mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
261	Murādî	Gazel	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
262	Ḥubbî	Gazel	mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün
263	Āgehî	Kaside	mefâ'ilün fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
264	Derünî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
265	Derünî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
266	Ḥātemî	Kaside	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
267	Raḥmî	Kaside	mefâ'ilün fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
268	Raḥmî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
269	Peykerî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
270	Fuzülî	Kaside	mefâ'ilün fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün
271	Âlî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
272	Ümîdî	Kaside	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
273	Medhî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
274	Medhî	Kaside	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
275	Fevrî	Kaside	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
276	Fevrî	Kaside	fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün
277	Fevrî	Kaside	mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

278	‘Ulvî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
279	‘Ulvî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
280	‘Ulvî	Kaside	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
281	‘Azîzî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
282	Ḳara Fazlî	Kaside	mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün
283	Ümîdî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
284	Sâ‘î	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
285	Ḳara Fazlî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
286	Ümîdî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
287	Ümîdî	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
288	Ḥayālî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
289	Ümîdî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
290	Belirsiz	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
291	Sâ‘î	Kaside	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
292	‘İlmî	Kaside	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
293	‘İlmî	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
294	‘İlmî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
295	‘İlmî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
296	‘İlmî	Kıt‘a	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
297	‘İlmî	Kaside	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
298	‘İlmî	Kaside	mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün
299	‘İlmî	Kaside	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
300	‘İlmî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
301	Necâtî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
302	Necâtî	Kaside	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
303	Necâtî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
304	Misālî	Kaside	mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün
305	Misālî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
306	‘Azîzî	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
307	‘İzârî	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
308	Ḥālîşî	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
309	Ḥālîşî	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
310	Ḥālîşî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
311	Figânî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
312	Figânî	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
313	Figânî	Kaside	mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
314	Figânî	Kaside	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
315	Figânî	Kaside	mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
316	Hükmî	Kaside	fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilâtün fa‘ilün
317	‘İşretî	Kaside	mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün
318	Ḥâtemî	Tahmis	mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün
319	Emrî	Kaside	fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
320	Emrî	Tahmis	mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Tablodan önce verdiğimiz bu bilgiyi tekrar vermekte fayda görülmiştir.

Mecmuada 205 gazel, 66 kaside, 1 mesnevi (kıyafetname), 24 kıt‘a, 2 lugaz, 3

muamma, 15 müfred, 1 rubai, 2 tahmis ve 1 tarih yer almaktadır. 24 tane olan kıt'aların içinde 22 tanesi kıt'a nazım biçimi ile yazılmış tarih düşürme şiirleridir. Ayrıyeten kıt'a nazım biçimi ile yazılmamış 1 tarih düşürme şiiri daha mevcuttur.

Grafik 1: Nazım Biçimleri ve Sayıları

Tablo 4: Nazım Biçimleri ve Sayıları:

Nazım Biçimi /Türü	G A Z E L	K A S İ D E	K İ T A	MESNEVİ (KIYAFET NAME)	L U G A Z	M U A M M A	M Ü F R E T	R U B A İ	T A H M İ S	T A R İ H
Şiir Sayısı	205	66	24	1	2	3	15	1	2	1

2.4.1. Gazeller

Gazel, divan edebiyatının en yaygın nazım şekillerinden biridir ve kelime anlamı kadınlar için söylenen güzel ve aşk dolu sözdür. İran ve Türk edebiyatında çokça sevilir ve şairler tarafından kullanılırdı. Arap edebiyatında ise kasidenin içerisinde tegazzül adlı bir bölüm iken sonradan ayrı bir şekil olup gelişme göstermiştir. (Pala, 2004: 165).

Çoğunlukla 5 ile 12 beyit arasında yazılsa da 12 beyitten daha uzun olan gazeller de vardır (Pala, 2004: 165). Gazellerin kafiye örgüsü “aa, ba, ca, ...” şeklindedir. Gazelin ilk beyitine “matla”, şairin mahlasının yer aldığı son beyitine “makta”,

maktadan önceki beyite de “hüsn-i makta” denir. Gazelin en güzel beyitine “şah beyit” ya da “beytü’l-gazel” denir. (İpekten, 1996: 441).

Lirik konusu, derli toplu yapısı ve ilgi çekici şekli ile her divan şairinin özenle işlediği bir nazım biçimidir. Bu sebeplerle divan edebiyatımızda da gazele büyük önem verilmiştir. Fuzûlî’nin gazelleri aşktan duyulan her türlü acı, sıkıntı, mutluluk, sevgi gibi konuları barındırır ve âşıkane gazel adını alır. Baki’nin gazelleri içki ile ilgili düşünceler, dünyaya aldırış etmeme, yaşamaktan zevk almak gibi konuları barındırır ve rindane gazel adını alır. Nedim’in gazelleri kadınların ve ten zevkinin hâkim olduğu konuları işler ve şuhane gazel adını alır. Nabi’nin gazelleri hayat dersi verir, öğretici nitelik taşır ve hâkimane gazel adını alır (Pala, 2004: 165).

Mecmuada gazeli olan toplam 13 şair vardır ve bu şairlere ait 205 gazel bulunmaktadır. En çok gazeli olan şairler Ümîdî (86), ‘Azîzî (38), Misâlî (37) ve Sâ’î (22)’dir.

Murâdî’nin Arapça-Türkçe karışık yazdığı gazeli ilgi çekicidir. Gazelin matla beyti Arapça yazılmış olup sonraki beyitlerde ise ilk mısra Türkçe, ikinci mısra Arapça olarak yazılmıştır. Buna ek olarak Hubbî mahlaslı şairin Murâdî’nin bu gazeline yazdığı nazire de mecmuada mevcuttur ve Murâdî’nin gazelinin hemen sonrasında yer almaktadır. Murâdî’nin ve Hubbî’nin adı geçen gazellerinin matla beyitleri sırasıyla şu şekildedir:

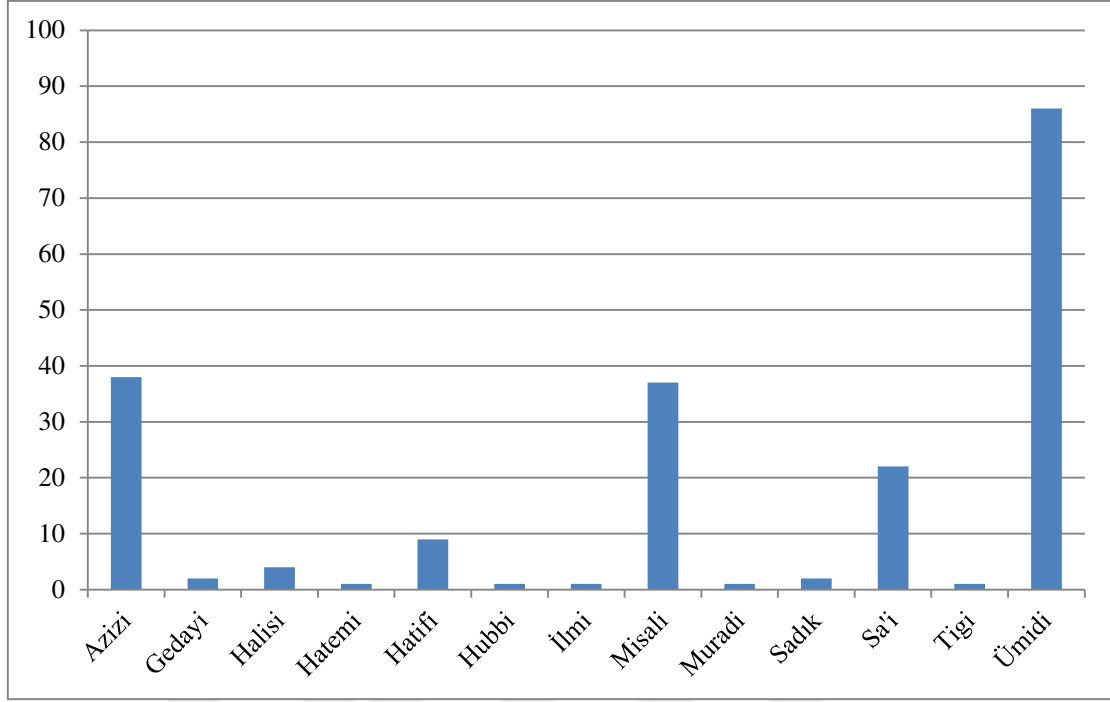
A’şamtü ile’r-Rabbi hüve’l-Ḥaḫḫu Celîlün
Ferdün ehadün muḫaddirün Allāhu Cemîlün
(Murâdî, G.261/1)

Fevaşşat ila’llahi hüve’r-Rabbu Celîlün
Ḥayyün Şamedün dāme lehü’l-faḍlu Cemîlün
(Ḥubbî, G.262/1)

Aşağıdaki tabloda ve grafikte mecmua içerisinde hangi şairlerin kaç tane gazele sahip olduğu ve bu gazellerin yer aldığı şiir numaraları yazmaktadır.

Tablo 5: Gazeller:

Şairin İsmi	Gazel Sayısı	Şiir Numaraları
‘Azîzî	38	136-173
Gedâyî	2	205-206
Hâlişî	4	257-260
Hâtemî	1	2
Hâtîfî	9	245-247, 249-250, 253-256
Hubbî	1	262
‘İlmî	1	202
Misālî	37	208-224
Murādî	1	261
Şādık	2	203-204
Sā‘î	22	101-122
Tîğî	1	207
Ümîdî	86	3-88
Toplam: 13	Toplam: 205	

Grafik 2: Şairlerin Gazel Sayıları

Mecmua içerisinde toplam 205 gazel yer almaktadır. Bu gazeller içerisinde 7 tanesinin nazire olduğu tespit edilmiştir. Nazire olarak tespit edilen şiirlerden 6 tanesi Ümîdî'ye aitken 1 tanesi de Hubbî'ye aittir. Nazire olarak tespit edilen gazeller aşağıdaki tabloda detaylı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 6: Nazire Olduğu Tespit Edilen Gazeller:

Nazire Yazan Şair ve Mecmuadaki Şiir Numarası	Nazire Yazılan Şair	Orijinal Şiirin Adı/Yeri
Ümîdî/6	Bâķî	Divan G.17
Ümîdî/12	Bâķî	Divan G. 22
Ümîdî/19	Bâķî	Divan G. 34
Ümîdî/55	Bâķî	Divan G.192
Ümîdî/62	Bâķî	Divan G. 229
Ümîdî/75	Necâfî	Divan G. 472
Ĥubbî/262	Murâdî	Mecmua G. 261

2.4.2. Kasideler

Kasideler belirli bir amaca yönelik yazılan, daha çok din ve devlet büyüklerini övmek amacıyla kaleme alınan şiirlerdir. Kaside yazan şairlere kaside-gu, kaside-sera veya kaside-perdaz denilir (Pala, 2004: 258).

Kaside, Arap edebiyatının ilk dönemlerinde doğmuştur ve Cahiliye devrinde en parlak dönemini yaşamıştır. Türk şiirinde ise 15. yüzyılda görülmeye başlanmıştır. 17. yüzyıla gelindiğinde Türk şiirinin tüm zamanlar içinde en büyük kaside ustası olan Nef'i yetişmiştir (Pala, 2004: 258-259).

Kasidenin beyit sayıları genellikle 30-120 arasında olmakla birlikte beyit sayısı arttıkça uygun kafiye bulmak zorlaştığı için 40-70 beyitten oluşan kasideler daha makbul sayılmıştır. Bu beyit sayıları dışında 100 beyit hatta İbnü'l-Farız'ın et-Ta'yyesi'nde olduğu gibi 700 beyiti aşan kasideler de mevcuttur (Elmalı, 2001: 562).

Kasideler aruz vezni ile yazılır ve iki mısralık beyitlerden oluşur. Musarra adı verilen kasidenin ilk beyitinin her iki mısrası ve sonraki beyitlerin ikinci mısraları aynı kafiyeleşme sahiptir (aa, ba, ca, da, ...). Her beyit, cümle yapısı ve anlam bakımından müstakil bir yapıya sahiptir (Elmalı, 2001: 562).

Kaside başlıca nesib, girizgâh, methiye, tegazzül, fahriye ve dua bölümleri olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler şu şekilde açıklanabilir:

Nesib bölümü kasidenin giriş bölümüdür. 15-20 beyit bu konu işlenir. Doğa tasvirleri, yapılabılır veya âşıkane duygular anlatılabilir.

İkinci bölüm ise girizgâhtır. Bu bölümde şair methiyeye geçeceğini bildirir ve genellikle tek beyittir.

Üçüncü bölüm methiyedir. Asıl konunun anlatıldığı bölümdür. Kasidenin sunulacağı kişi övülür.

Dördüncü bölüm tegazzüldür. Bazen kasidenin başında veya sonunda bulunabilir. Kasidenin içinde gazele ayrılan bölümdür.

Beşinci bölüm fahriyedir. Şairin kendisini övdüğü bölümdür. Methiye bölümü ile içerik yönünden benzerdir.

Altıncı ve son bölüm duadır. Önceki beyitlerde övgüsü yapılan kişiye dua edildiği için bu beyit ile anılır (Pala, 2004: 259).

Kasideler konularına göre bahariyye, şitaiyye, iyiyie, nevrüziyye, hamamiye gibi çeşitlerle adlandırılabilir. Diğer adlandırma yönü ise kasidenin redifine göre belirlenir. Bu türün en güzel örneği Fuzûlî'nin su redifli kasidesidir (Pala, 2004: 259-260).

Mecmuada toplam 27 farklı şairin 66 adet kasidesi yer almaktadır. Sadece 1 kasidenin kime ait olduğu tespit edilememiştir. Bu istisnai durum haricinde diğer tüm kasidelerin yazarları belirlenmiştir. En çok kasidesi bulunana şairler Ümîdî (9), 'İlmî (8) ve Fiğânî (6)'dir.

Mecmuadaki kasidelerin methiye, fahriye, tegazzül veya dua gibi bölümlerinde yer alan beyitler genellikle kırmızı mürekkep ile yazılarak özellikle belirtilmiştir. Bu sayede varsa övülen kişi, varsa tegazzül beyiti ve şairin mahlası kolaylıkla bulunabilir.

Āgehî'nin şütür kasidesi ilgi çekici bir kasidedir. Bu kaside klasik kaside muhtevâsından farklı bir muhtevaya sahiptir. Kasideye bu orijinalliği katan ise her beyitte en az bir kere geçen “şütür” ifadesidir. Şütür kelimesinin sözlüklerdeki karşılığı devedir. Şair şütür kelimesi çerçevesinde geniş bir benzetme dünyası ve zengin kelime kadrosu oluşturmuştur. Öyle ki kimi zaman şütüre tasavvufi anlamlar yükleyerek nefis mücadelesi anlatılmış kimi zaman dünyevi işleyişe uygun gerçekçi bir anlam yüklenmiştir. Buna ek olarak şütür kasidesinde şütür; gönül, bela Leyla, nefis, hücre, dünya, hüccac gibi kavramlara benzetilmektedir. Bu yönleriyle Āgehî'nin şütür kasidesi ilgi çekicidir ve diğer kasidelerden farklılık göstermektedir (Pektaş ve Ünal, 2013: 2169-2170). Adı geçen şütür kasidesinin matla beyti şöyledir:

Süvār olup şütüre gitdi yār hücremden
Belā şütürlerine menzil oldu hücre-i ten
(Āgehî, K. 263/1)

Bir diğer ilgi çekici ve farklı olan kasidemiz de Derûnî mahlaslı şairin Āgehî'nin *Keştînâme*'sine yazdığı naziredir. Rivayetlere göre kalbi bir gemici dilberine meyleden Āgehî, aşkını gemici terimleriyle süslediği bir kaside ile dile getirmiştir. 16. yüzyılda bu şiir kısa sürede popüler oldu ve bu şiire birçok nazireler yazıldı. Bu nazireler Āgehî'nin

keştinamesinin yalnızca vezin, kafiye gibi şekil unsurlarını taklit etmeyip gemici terimleriyle dolu dilini de nazirelerinde kullandılar. İşte bu nazirelerden en meşhur olanı Derûnî'nin bahariyye kasidesidir. Derûnî'nin bahariyesinde artık deniz gerçek bir deniz değil rüzgârda dalgalanan bir çayırdır, gemi bahçe, gemiciler ise çiçeklerdir (Tietze, 2010: 451-542). Adı geçen Derûnî'nin kasidesinin matla beyti şöyledir:

Eşk-i çeşmüm gibi etrâf-ı gülistândan ağan
Nev-bahâr irdi gibi şular revân oldı meger
(Derûnî, K. 265/1)

Gelibolulu 'Alî'nin Sultan Murad Han'ın kayığına yazdığı kaside de ilgi çekici ve güzel bir kasidedir. Bu kasideyi ilginç kılan bir diğer unsur da kasidenin sonunda yer alan “sene 986” ibaresidir. Yazan sayının son rakamı net olarak okunamasa da bu tarihin 986'yı işaret ettiği düşünülmektedir. Şair bu tarih ile padişahın kayığının yapım tarihini veya suya indirilme tarihini belirtmek istemiş olabilir. Aynı şiir Gelibolulu 'Alî Divanı'nda kasideler içerisinde yer aldığı için biz de bu şiire kasideler içinde yer verdik. Adı geçen kasidenin matla beyti şöyledir:

Çekdiler şâha bugün bir yeñi şâhâne kayık
Döndi altında anuñ taht-ı Süleymâna kayık
(Gelibolulu 'Alî, K. 271/1)

Aşağıdaki tabloda ve grafikte mecmua içerisinde hangi şairin kaç tane kasideye sahip olduğu, bu kasidelerin şiir numaraları ve varsa yazıldığı kişi bilgileri bulunmaktadır.

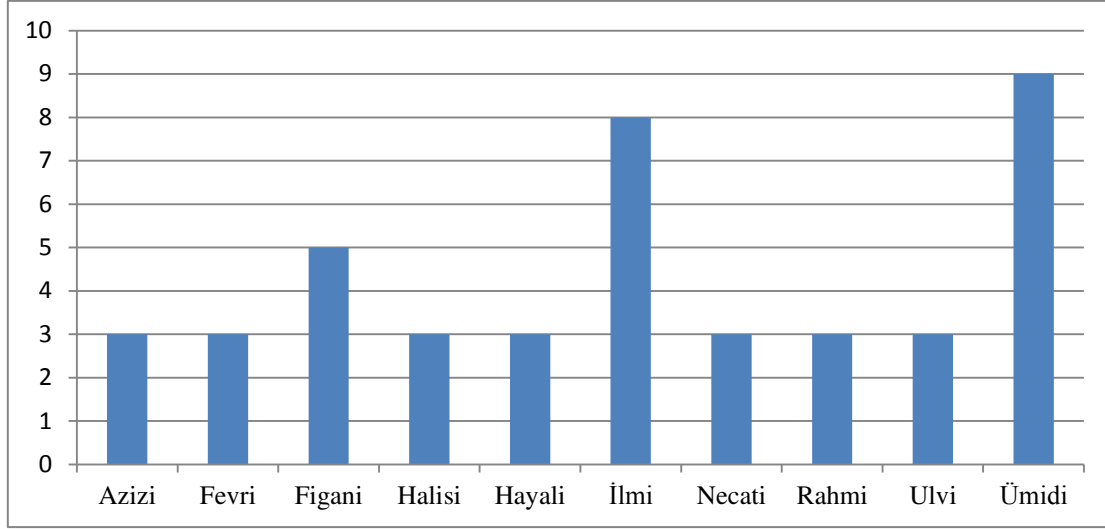
Tablo 7: Kasideler ve Kasidelerin Yazıldığı Kişiler:

Şairin İsmi	Kaside Sayısı	Kasidenin Mecmuadaki Şiirin Sırası ve Yazıldığı Kişi
Āgehî	1	263: -
'Azîzî	3	92: Şemsî Paşa 281: Ferîdun Beg 306: -
Belirsiz	1	290: -
Derûnî	2	264: Mevlânâ Müfti Efendi

		265: -
Emrî	1	319: -
Fevrî	3	275-276-277: Sultan Selîm (2. Selim)
Figânî	5	311: İbrahim Paşa 312: Sultan Selîm (2. Selim) 313-314: Sultan Süleymân 315: -
Fuzûlî	1	270: -
Gelibolulu ‘Alî	1	271: Sultan Murad (3. Murad)
Hâlişî	3	308-309-310: Sultan Selîm (2. Selim)
Hâtemî	1	266: Sultan Selîm (2. Selim)
Hâverî	1	91: Sultan Süleymân
Hayâlî	3	97-100-288: Sultan Süleymân
Hükmî	1	316: -
‘İlmî	8	292: Ali Çelebi 293: – 294: Celâl Beg 295: Mustafa Çelebi 297: Kadı-zâde 298: Serdâr-ı Mîr-i Meydân 299: Kazarker-i Rûm 300: Ahmed Efendi
‘İşretî	1	317: -
‘İzârî	1	307: Sultan Murad (3. Murad)
Kâmî	2	93: – 94: Sultan Selîm (2. Selim)
Fazlî	2	282, 285: Sultan Mustafâ (1. Mustafa) 283: Kadı-zâde Efendi

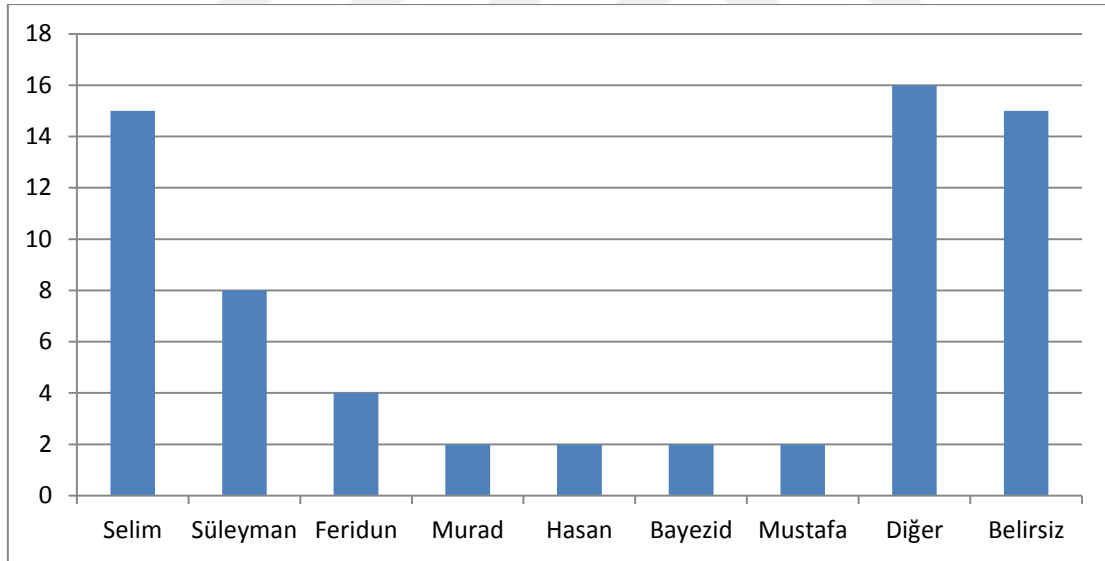
		284: Nişancı Ferîdün Beg
Medhî	2	273-274: Sultan Süleymân
Misâlî	2	304-305: Hasan Beg-zâde
Necâtî	3	301: Sultan Mahmûd (Mahmûd Paşa) 302-303: Sultan Bâyezîd
Peykerî	1	269: -
Raḥmî	3	90: Beg-zâde 267: Sultan Selîm (2. Selim) 268: -
Sâ'î	2	284-291: Nişancı Ferîdün Beg
'Ulvî	3	278-279-280: Sultan Selîm (2. Selim)
Ümîdî	9	95: Hocâ-zâde 96,98: Sultan Selîm (2. Selim) 99,272: – 283-286: Kadı-zâde 287, 289: Muhammed Çelebi
Toplam: 27	Toplam: 66	

Mecmuada 'Azîzî, Fevrî, Hâlişî, Hâyâlî, Necâtî, Raḥmî, 'Ulvî 3 kasideye sahipken Fiğânî'nin 5, 'İlmî'nin 8 ve Ümîdî'nin 9 kasidesi yer almaktadır. 1 ve 2 kasideye sahip olan şairler grafikte gösterilmeyip yukarıdaki tabloda yer almaktadır.

Grafik 3: En Çok Kasideye Sahip Olan Şairler

En çok kaside yazılan kişiler Sultan Selîm (15), Sultan Süleymân (8) Ferîdûn Beg (4), Sultan Murâd (2), Hasan Beg-zâde (2), Sultan Bâyezîd (2), Sultan Mustafa (2)'dir. 15 kasidenin ise kime yazıldığı belirli değildir ve geriye kalan 16 kaside farklı farklı kişilere sunulmuştur. Bu bilgiler aşağıda grafik halinde gösterilmiştir.

Grafik 4: Kasidelerin Yazıldığı Kişiler

Mecmua içerisinde toplam 66 kaside yer almaktadır. Bu kasideler içerisinde 3 tanesinin nazire olduğu tespit edilmiştir. Nazire olarak tespit edilen kasideler sırasıyla Kāmî, Ümîdî ve Derûnî'ye aittir. Bu kasideler aşağıdaki tabloda detaylı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 8: Nazire Olduğu Tespit Edilen Kasideler:

Nazire Yazan Şair ve Mecmuadaki Şiir Numarası	Nazire Yazılan Şair	Orijinal Şiirin Adı/Yeri
Kāmî/93	‘Azîzî	Āb u Āteş
Ümîdî/99	Bākî	Divan K. 19
Derûnî/265	Āgehî	Keştiname

2.4.3. Kıt’alar ve Tarihler

Parça bölük olarak adlandırılan ve en az iki beyitten oluşan nazım biçimidir. Beyit sayısı ikiden fazla olanlara kıt’a-yı kebir e yani büyük kıt’a denir. Divan şiirinde kıt’alar mahlassız şiirlerdir. Dizeleri arasında anlam bütünlüğü bulunur. Konuları büyük ölçüde nükte, yergi, övgü, hayat felsefesi gibi unsurlardan oluşur. Bu nazım şekliyle daha çok tarih düşürme şiirleri ve hicviyeler yazılır (Pala, 2004: 273).

Kıt’aların beyit sayısı genellikle 5-12 arasında yer alır. Ancak daha uzun veya daha kısa kıt’alar da bulunmaktadır. Kafiyeleşmesi “ab, cb, db, ...” şeklinde devam eder (Pala, 2004: 273).

Tarih veya tarih düşürmek, bir olayın geçtiği yılı ebcet hesabı ile karşılanan harfler topluluğu olarak göstermektir. Bir mısra, bir beyit veya bir kıt’a ile yazılan tarihler vardır. Ancak istenilen tarih rakam olarak en son mısra da gösterilir (Pala, 2004: 438).

Eski alfabemizdeki harflerin her biri belli bir rakamı karşılıyordu. Buna ebcet hesabı denir. Buna göre her kelime ve cümle bir rakamlar topluluğudur. Rakamları yan yana getirerek, toplayarak, çıkararak hatta çarpıp bölerek belli sayılar elde ederiz. Tarih düşürmek ise rakam yerine harf kullanılarak yapılan aritmetik hesabıdır. Bu hesapta vezin, kafiye, anlam ve aynı zamanda düşürmek istediğimiz tarih rakamı birbirine uymak zorundadır (Pala, 2004: 438).

Mecmuada toplam 4 farklı şairden 24 adet kıt’a ve bir tarih bulunmaktadır. Bu kıt’aların büyük bir çoğunluğunu tarih düşürme şiirleri oluşturmaktadır. Ancak bir tanesi kıt’a nazım biçimi ile yazılmadığı için onu ayrıyeten tarih düşürme olarak almak

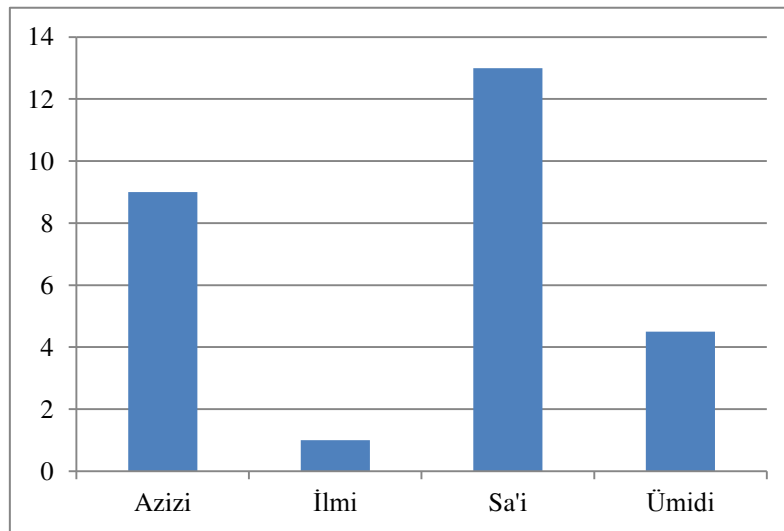
istedik. ‘Azîzî’nin tek mısra ile tarih düşürmüş olduğu 200. şiir kıt’a nazım biçimlerinden ayrı olarak ele alınmıştır.

En çok kıt’ası olan şairler Sâ’î (13) ve ‘Azîzî (9)’dir. Sâ’î’nin ve ‘Azîzî’nin kıt’aları çeşitli kişilerin ölümünü, doğumunu veya önemli bir olayın gerçekleştiği tarihi düşürmek için yazılmış olan kıt’alardır. Kıt’aya sahip olan diğer şairlerden ‘İlmî’nin kıt’ası yergi amacıyla, Ümîdî’nin kıt’ası ise dünya görüşünü anlatmak amacıyla yazılmıştır.

Aşağıdaki tabloda ve grafikte mecmua içerisinde hangi şairlerin kaç tane kıt’aya sahip olduğu yazmaktadır. ‘Azîzî’nin tek mısra ile tarih düşürdüğü 200. şiir bu tabloya dâhil edilmemiştir.

Tablo 9: Kıt’alar:

Şairin İsmi	Kıt’a Sayısı	Şiir Numaraları
‘Azîzî	9 (tarih kıt’ası)	186-194
‘İlmî	1	296
Sâ’î	13 (tarih kıt’ası)	123-135
Ümîdî	1	89
Toplam: 4	Toplam: 24	

Grafik 5: Kıt’a Sayıları

2.4.4. Kıyafetname Mesnevisi

Kıyafet kelimesi Arapça olup bir kimsenin ardınca gitmek anlamına gelen kavf kökünden gelmektedir. Bu kelime Türkçedeki elbise, şekil, suret ve kılık anlamlarına gelmektedir. Farsçada da Türkçedeki anlamlar mevcut olmakla birlikte bu kelimenin Türkçeye Farsçadan geçtiği söylenebilir. Kıyafetname ise bir kimsenin, saç, göz, kulak, el, ayak gibi uzuvları ve dış görünüşü üzerinden onun ahlak ve karakter özelliklerini tespit etmeye dayanan bir ilimdir. Nitekim insan vücudu, ruhu kaplayan, onu muhafaza eden bir elbise, bir kıyafet görevi görmektedir (Çelebioğlu, 1998: 225).

Araplar arasında konuyla ilgili ilk eserin İmam Şafî tarafından yazıldığı ancak bunun günümüze ulaşmadığı bilinmektedir. Kindî'nin Risale fi'l Firase'si, Yuhanna b. Bitrik'in Aristo'dan çevirdiği Kitabü's-Siyase fi Tedbiri'r-riyâse'si kıyafetname türünün ilk örnekleri olarak bilinmektedir. Ayrıca kaynaklar İbn Sina'nın da konuyla ilgili bir eserinin olduğundan bahseder (Uzun, 1998: 513).

Bilinen ilk Türkçe kıyafetname, Bedr-i Dilşad'ın 2. Murat'a sunduğu Muradname adlı mesnevisinin kırkinci babında yer alan köle ve cariye satın alırken dikkat edilmesi gereken hususların açıklandığı bazı beyitlerden ibarettir. Bu konuda günümüze ulaşan en eski Türkçe eser Hamdullah Hamdî'nin manzum Kıyafetname'sidir. Mesnevi şeklinde yazılmış olup 153 beyitten oluşmaktadır. Eserde renk, boy, yanak, saç, sakal, baş, alın, çene, el, parmak gibi yirmi altı başlık altında karakter tahlilleri yapılmıştır. Diğer Türkçe kıyafetnameler arasında Firdevsi-i Rumi'nin Firasetname'si, Nesimi'nin Kıyafetü'l-firase'si, Visalî'nin Vesiletü'l-irfan'ı ve Lokman b. Hüseyin'in Kıyafetü'l-insaniyye fi şemaili'l-Osmaniyyesi en çok bilinenlerdendir. Kıyafetnamelerin son meşhur örneği Erzurumlu İbrahim Hakkî'nin Marifetname'si içinde yer alan bölüm dışında onun manzum olarak yazdığı Kıyafetname adlı eseridir (Uzun, 1998: 513).

Mecmuada yer alan kıyafetname Hamdullah Hamdî'nin Kıyafetname'sidir ve aynı zamanda bu şiir mecmuanın ilk şiiridir. Mecmuada yer alan Kıyafetname'de 8 başlık altında toplam 81 adet beyit yer almaktadır. Kafiye düzeni mesnevi şeklinde olup aa bb cc... şeklindedir. Aruz vezni ise *fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*'dür. Amil Çelebioğlu'nun *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* adlı kitabında yayınlamış olduğu Hamdullah Hamdî'nin Kıyafetnamesi ile karşılaştırılmış ve bu Kıyafetname'den gerekli

görülen 12 beyit ve iki başlık mecmuaya eklenmiştir. Bu şekilde mecmuadaki eser toplam 10 başlık altında 93 beyitlik bir eser haline getirilmiştir. İki eser bu şekilde karşılaştırılmış olup bulunan farklılıklar ve gerekli görülen bilgiler dipnotta belirtilmiştir. Toplam 17 beyit mecmuada yer alırken Amil Çelebioğlu'nun *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* adlı kitabında yayınlamış olduğu Hamdullah Hamdî'nin Kıyafetnamesi'nde yer almamaktadır.

Mecmuada yer alırken Amil Çelebioğlu'nun *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* adlı kitabında yayınlamış olduğu Hamdullah Hamdî'nin Kıyafetnamesi'nde yer almayan beyitlerin numaraları şu şekildedir: 21, 47, 48, 68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79, 87, 88. Aşağıdaki tabloda bu beyitler beyit numarası ile birlikte gösterilmiştir:

Tablo 10: Mecmuada Yer Alıp Yayınlanmış Kıyafetname'de Yer Almayan Beyitler:

Şiir/Beyit Numarası	Beyit
1/21	Her kimiñ kim yüzi olursa tavîl Bi-hayâlîk nişânıdır anı bil
1/47	Çün bilindi bu cümle delîl Birbirine mu'ârızı dañı bil
1/48	Zıdd ola birbirine çün sıfatın Olur âyetleri dañı zıddeyn
1/68	Niçeler var ki şeyh adın takınur Yer harâmı vü şübheden şakınur
1/69	Dâ'imâ kendüsine mâdihdür Kendüden gayrı cümle kâdihdür
1/70	Senden alur sözi vü saña şatar İş budur ükl ü me'kûli bile kıtar
1/71	Çün diyesin ki bizi kıl vâkıf Dir ki <i>men lem yezuk lem ya 'rif</i>
1/72	Yokdur inkârımız bu söze velî Çün 'alâmet olur velîde velî
1/73	Anadan toğmadın atalık ider Kör olan nice rehnümâlık ider
1/74	Baş açar gönü sevmedügi yire Vâkıf olmaz kaza ile kadere
1/75	Başı açık harâmîdür gaddâr Gitme anuñ yoluna sen zinhâr

1/76	Niçeler var ki ehl-i kisvetdür İşleri birbirini gıybetdür
1/77	Niçe ‘âlimlerüñ budur ‘amili Beg kapusunda ağarır şaçalı
1/78	Yüz karası ile saçı ağarur Varlığı yok hevâda yile virür
1/79	Gerçi da‘vâsı istikametdür Lîk hâli anuñ seķâmetdür
1/87	Pendüm oldur hemîşe dervîşe Düşmesün yok sözü ile teşvîşe
1/88	Beklesün şeyhin elde söz çok olur Halka uymasun elde nûr yok olur
Toplam Beyit: 17	

Mecmuanın başında ve iç kısımlarında bulunan varak eksikliklerinden dolayı Kıyafetname’nin matla beyti ve diğer beyitlerinden bazıları mecmuada yer almamaktadır. Bu eksik olan beyitlerden önemli olan ve gerekli görülen beyitler Amil Çelebioğlu’nun *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* adlı kitabında yayınlamış olduğu Hamdullah Hamdî’nin Kıyafetnamesi’nden alınarak mecmuaya eklenmiştir. Mecmuaya sonradan eklenen beyitlerin mecmuadaki beyit numaraları şunlardır: 1, 8, 22, 29, 32, 35, 38, 39, 46, 52, 53, 93.

Mecmuada “Der-beyân-ı Leb” adlı bir başlık mevcuttur fakat varak eksikliği nedeniyle bu başlığın altında yer alan beyitler ve toplam olarak 30 beyit mecmuada mevcut değildir. Bu beyitler Amil Çelebioğlu’nun *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* adlı kitabında yayınlamış olduğu Hamdullah Hamdî’nin Kıyafetnamesi’nde yer almaktadır. Buna ek olarak mecmuada bulunan “Der-beyân-ı Nasihat ü Şikâyet” başlığı Amil Çelebioğlu’nun *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* adlı kitabında yayınlamış olduğu Hamdullah Hamdî’nin Kıyafetnamesi’nde “nasihat” ve “şikâyet” başlıkları ayrı ayrı ele alınmıştır.

Mecmua içerisindeki kıyafetnamede insanın gözü, göz kapağı, bakışları, yanağı, burnu, ağzı, ayağı üzerinden tasvirler yapılmış ve bu uzuvların özelliklerine göre karakter tespitlerine yer verilmiştir. Bunlara ek olarak nasihat ve şikâyetlere de “Der-beyân-ı Nasihat ü Şikâyet” başlığı altında yer verilmiştir. Her bölümden bir beyit sunarak Hamdullah Hamdî’nin Kıyafetname’sine biraz daha yakından bakalım.

Ḥamdî, “Der-beyân-ı Rûy-ı İnsân” başlığı altında 8 beyitlik bir bölümde insanın yüz analizini yapmıştır. Büyük yüzlünün her işte bilgili, başarılı olduğunu, küçük yüzlünün ise tam tersine savsaklayan ve ihmalkâr bir karaktere sahip olduğunu vurgulamıştır. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Yüzi büyük her işde kāmildür
Küçük olsa denî vü mühmildür
(Ḥamdî, Ş.1/18)

Ḥamdî, “Der-beyân-ı Bînî ve Dehân” başlığı altında ise insanın burun ve ağız yapısına göre 5 beyitlik bir karakter analizi yapmıştır. Ancak çoğunlukla burun analizi ön plandadır Ağız analizi için ayrıca bir başlık açılmıştır. İlk olarak burun analizine bakacak olursak bir kişinin burun deliği geniş olursa onda haset, kibir, kırgınlık ve öfkenin toplanmış olduğu anlamına gelmektedir. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Her ki burnı delügi vâsi’ ola
Ḥased ü kibr ü hışmı cāmi’ ola
(Ḥamdî, Ş.1/28)

Ağız üzerinden karakter analizi yapılan asıl bölüm “Şıfat-ı Dehen” adlı bölümdür. 2 beyitten oluşan bu bölümde insanın ağız üzerinden karakter analizi yapılmıştır. Küçük ağızın güzel, şirin olduğunu belirtir ama buna ek olarak kalp korkusuna yani korkaklığa da işaret olduğunu söyler. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Deheni teng egerçi behcetdür
Ḥavf-ı kalbe velî ‘alâmetdür
(Ḥamdî, Ş.1/31)

Ağız analizinin ardından insanın sözleri ve sesleri ile karakteri arasındaki uyuma değinilen “Der-beyân-ı Suhan-ı Âdem” adlı bölüm yer almaktadır. Bu bölüm toplam 7 beyitten oluşmaktadır. Bir kişinin sesi genzinden geliyorsa bu o kişinin ahmak, kibirli ve kinli bir kişiliğe sahip olduğunu göstermektedir. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Her kimüñ gunne ile ola sözi
Ahmak u kibr ü kîne ola özi
(Ḥamdî, Ş.1/33)

İnsanın gülmesi üzerinden karakter analizi yapılan bölüm “Der-beyân-ı Hânde” bölümüdür. Toplam 2 beyitten oluşan bu bölümde beyitler arasında bir anlam bütünlüğü vardır. Öyle ki bir insanda eğer gülme çok olursa o insandan uyuşma, uygunluk bekleme çünkü tebessüm edebinin varlığını gösterirken kahkaha hayâsızlığın bir belirtisidir. Söz konusu beyitler şu şekildedir:

Kimde bisyâr olur ise hânde
Umma anda muvâfaqat sen de (Hâmdî, Ş.1/40)
Çün tebessüm edeb ‘alâmetidür
Kahkaha bî-hayâ emâretidür (Hâmdî, Ş.1/41)

İnsanın ayağı, ayak bileği ve topuğu üzerinden karakter analizi yapılan bölüm “Şıfat-ı İncik ve Ayak ve Ökçe” bölümüdür. Toplam 4 beyitten oluşmaktadır. Bir kişinin ayağı küçük ve yumuşak olursa o kişi günahkâr ve zevkine düşkün bir kişiliğe sahiptir. Eğer bir kişinin adımı geniş olursa o kişi tedbirli ve düşünerek hareket eden bir kişiliğe sahiptir. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Küçük vü nerm olursa fâcir olur
Adımı giñ olan müdebbir olur
(Hâmdî, Ş.1/45)

Karşıt ve birbiri ile çelişen, çatışan durumlar üzerine oluşturulmuş bir bölüm olan “Der-beyân-ı Mu‘âraza” bölümünü 5 beyitten oluşmaktadır. Bir kişi hem köse hem de uzun boylu olursa o kişinin köseliği ile alay edilmeyeceği dile getirilmiştir. Söz konusu beyit şu şekildedir:

Köse olsa boyı uzun meşelâ
Kösedür diyü ta‘n olunmaz aña
(Hâmdî, Ş.1/49)

“Der-beyân-ı Taşfiye” adlı bölümde insanın ruhu ve nefsi gibi soyut durumlar üzerine yazılmış beyitler yer almaktadır. Bu bölüm toplam 8 beyitten oluşmaktadır. Bu beyitlerde belirgin bir karakter analizi yoktur. İnsan nefsi ve ruhu üzerine söylenen beyitlerden biri şu şekildedir:

Nefs-i emmâre ola evşâfi
Zulm-ı zulmetden olmaya şâfi

(Hamdî, Ş.1/52)

Son olarak nasihat ve şikâyetleri içeren “Der-beyân-ı Naşihat ü Şikâyet” bölümü yer almaktadır. Genel olarak zamane insanının, dervişlerinin, âlimlerinin, şeyhlerinin iç acınası durumu gözler önüne serilmiştir. Karakter analizine bu kısımda pek yer verilmemiştir. Nasihat ve şikâyet içeren beyitlerden birkaçı şunlardır:

Başı açık harâmîdür gaddâr

Gitme anuñ yoluna sen zinhâr (Hamdî, Ş.1/75)

Niçe ‘âlimlerüñ budur ‘amili

Beg kapusunda aġarır şakalı (Hamdî, Ş.1/77)

Pendüm oldur hemîşe dervîşe

Düşmesün yok sözü ile teşvîşe (Hamdî, Ş.1/87)

Hamdullah Hamdî’nin Kıyafetname’si yukarıdaki beyitler ışığında incelendiğinde insanların ruhsal, fiziksel ve davranışsal özelliklerine göre detaylı incelemeler barındıran bir eserdir. Aynı zamanda devrinin sosyal yapısı hakkında da bilgiler içermektedir. Günümüzde şikâyet edilen insan davranışlarının neredeyse birebir aynısı o devirde de görülmektedir. Bu yönleriyle Kıyafetnameler ve Hamdullah Hamdî’nin Kıyafetname’si edebiyatımız ve kültürümüz için çok önemli kaynaklardır.

2.4.5. Lugazlar ve Muammalar

Lugazlar manzum bilmecelerdir. Konu edilen nesnenin veya olgunun özelliklerini söyleyerek ne olduğunun bulunmasını istemek amacıyla düzenlenen şiirlerdir. Bir çeşit söz oyunu da denilebilir. Lugaz köken olarak Arap edebiyatına aittir. Türk edebiyatına ise 15. yüzyılda İran’dan girmiş olup 18. yüzyılda en verimli çağını yaşamıştır (Pala, 2004: 291).

Lugazlar genellikle “Ol nedür ki/kim” gibi bir soruyla başlar ve bu şekilde ayrıyeten bir başlığa ihtiyaç duyulmadan söz konusu şiirin lugaz olduğu kolayca anlaşılır. Eğlendirici lugazların yanında dinî, fikhî konularla yazılan didaktik lugazlar da mevcuttur (Pala, 2004: 291).

Lugazın bir çeşidi olan muamma, bir ad sorulacak şekilde düzenlenmiş manzum bilmecedir. Muammalar ilk başlarda Allah'ın 99 adından biri için düzenlenmesine rağmen sonradan kişi adlarını konu almışlardır. Genellikle, beyit, kıt'a gibi küçük nazım şekilleriyle yazılırlar. Divanların son kısımlarındaki muammeyat başlığı altında sıralanırlar (Pala, 2004: 326).

Türk ve Fars edebiyatında muamma risalelerini yazmak bir gelenek halini almıştır. Öyle ki İranlı şair Mir Hüseyin Muammayı, ömrü boyunca muamma ile uğraşmıştır. Türk şairleri içinde ise Edirneli Emri alfabetik sıra ile her harften en az bir adet isim olmak 600'den fazla muamma söylemiştir (Pala, 2004: 326).

Mecmuada toplam 2 adet lugaz bulunmaktadır ve bu iki lugaz da 'Azîzî'ye aittir. Her iki lugaz da "Ol nedür kim" şeklinde soru ifadesi ile başlamış olup ipucu bilgiler vererek bir nesnenin veya olgunun bulunmasını amaçlamaktadır. Bu lugazlar, gazel nazım şeklinin kafiyeleşmesi ile yazılmıştır. Söz konusu lugazlar 'Azîzî'nin şiirlerine ayrılmış bölümde olup 195. ve 196. şiir numaralarında yer almaktadır.

2 lugaza ek olarak mecmuadaki 3 muamma da 'Azîzî'ye aittir. Mecmuada arka arkaya yazılmış olan bu muammalar 197, 198 ve 199. şiir numaralarında yer almaktadır.

Tablo 11: Lugazlar ve Muammalar:

Şairin İsmi	Nazım Türü	Şiir Numaraları
'Azîzî	Lugaz	195-196
'Azîzî	Muamma	197-199

2.4.6. Müfretler

Tek, yalnız, başı ve sonu olmayan beyit şeklinde tanımlanabilir (Pala, 2004: 339). Başka beyitlerle ilgisi olmayan ve bir şiir içinde yer almayan beyitlere denir. Bazen müfret bazen de fert olarak adlandırılabilir. Müfretlerin iki dizesi arasında kafiye bulunması şart değildir. Müfretler genellikle divanların son bölümlerinde yer alırlar (Pala, 2004: 151).

Mecmuada iki farklı şairden toplam 15 adet müfret yer almaktadır. En çok müfret sahibi olan ‘Azîzî’dir. ‘Azîzî’nin toplam 12 adet müfredi yer almaktadır. Diğer müfret sahibi ise Hâtîfî’dir. Hâtîfî’nin de toplam 3 adet müfredi bulunmaktadır.

‘Azîzî’nin müfretleri “Müfredât” adlı bir başlığın altında yer almaktadır ve mahlas bulunmamaktadır. Sadece bir müfredi müfredât başlığı altında yer almayıp ‘Azîzî’nin tarih kıt’alarından sonra yazılmıştır.

Hâtîfî’nin müfretleri ise “Gazelîyât-ı Hâtîfî” başlığı altında Hâtîfî’nin gazelleri arasında serpiştirilerek yazılmıştır.

Tablo 12: Müfretler:

Şairin İsmi	Müfret Sayısı	Şiir Numaraları
‘Azîzî	12	174-184,201
Hâtîfî	3	248, 251-252

2.4.7. Rubai

Divan edebiyatında tam bir anlam ifade eden kendine özgü bir ölçüsü olan dört dizelik nazım biçimidir. Halk edebiyatındaki maniye benzemektedir. Fars ve Türklerin Arapça adıyla rubai, Arapların da Farsça adıyla dübeyt ya da çar-mısra dedikleri bu nazım biçiminde 1. 2. ve 4. Dize kendi arasında kafiyeli 3. dize serbesttir. (a a x a) Ancak iki beyitlik kıt’a biçiminde yazılan rubailer de vardır. Bunlar da (x a x a) şeklinde kafiyelenmektedir (Pala, 2004: 378).

İlk rubailer İran’da yazılmıştır. İlk defa Rudegi tarafından kullanıldığı düşünülmektedir. Hiç şüphesiz bu türün en büyük ustası Ömer Hayyam’dır. Hayyam dünyanın geçiciliğinden bahsederek dünyanın güzelliklerinden yararlanılmasının yollarını gösteren, amaçlayan rubailer yazmıştır. Mevlana’nın yazmış olduğu 1500 civarı rubai, rubai türünün Türk edebiyatında tanınmasına ve yayılmasına katkıda bulunmuştur (Pala, 2004: 378).

Mecmuada yer alan tek rubai ‘Azîzî’ye ait olan 185. şiirdir. Bu şiir ‘Azîzî’nin Müfredât başlığı altında yer alan müfretlerinin hemen ardında yer almakta olup

“Ruba‘i” başlığı altında yazılmıştır. Kafiyeleşmesi x a x a şeklindedir ve aruz vezni *fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*’dür. Konu olarak ise dünyanın geçiciliği ve herkesin son durağının mezar olacağı ifade edilmiştir. Herkesin son durağı mezar olacağı için yaşarken fırsat el verdikçe dünyanın lezzetini, zevk ü sefasını sürmenin gerekli olduğu anlatılmıştır.

2.4.8. Tahmisler

Tahmis beşleme olarak ifade edilebilir. Bir gazelin her beytinin başına başka bir şair tarafından aynı vezinde üç dize eklemek suretiyle meydana getirilen nazım biçimidir. Bütün dizeler aynı şaire ait olursa muhammes adını alır (Pala, 2004: 436).

Beyit düzeninden bend düzenine dönüştürülmesiyle ortaya çıkan tahmiste, başa eklenen dizeler kafiye yönünden her beytin ilk dizesine uymak zorundadır: aaa(aa), bbb(ba), ccc(ca)... vd. gibi. Tahmiste asıl beyit ile eklenen dizeler arasında bir anlam kaynaşması zorunludur. Buna ek olarak nasıl gazelin makta yani son beytinde şair kendi mahlasını söylüyorsa tahmisi yapan şair de son beyte eklediği dizelerin birinde kendi mahlasını söyler (Pala, 2004: 436).

Divan şiirinde en fazla işlenen musammat türü tahmistir. Hemen her şair kendinden önceki veya çağdaşı bir şairin seçkin bir gazelini tahmis etmiştir. Hatta kendi gazelini tahmis eden şairler bulunduğu gibi kaside tahmisi yapanlar da vardır (Pala, 2004: 436).

Tahmisler divanların musammat bölümlerinde yer alır. Edebiyatımızda en çok tahmis yazan şairler arasında Şeyh Galip, Beylikçi Arif, İzzet Molla, Leyla Hanım sayılabilir (Pala, 2004: 436).

Mecmuada iki farklı şairden toplam iki adet tahmis vardır. Tahmisi olan şairler Hâtemî ve Emrî’dir. Hâtemî, Şemsî Paşa’nın gazeline tahmis yazarken Emrî de Nişancı Paşa’nın gazeline tahmis yazmıştır. Her iki şiirin de kalıbı *mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün*’dür. Hâtemî’nin şiiri 318. Emrî’nin ise 320. şiir yani mecmuanın son şiiridir. Hâtemî’nin tahmisinin tamamı mecmuada mevcutken Emrî’nin şiirinin bir kısmı varak eksikliği nedeniyle mecmuada mevcut değildir. Eksik olan kısımlardan

gerekli görülen kısımlar Emrî Divanı'ndan alınarak mecmuaya eklenmiştir ve dipnotta belirtilmiştir.

Aşağıdaki tabloda mecmuada yer alan tahmisler tablo halinde gösterilmiştir. Bendlerin ilk 3 mısrası gazele sonradan eklenen kısımlar olup tahmisi oluşturan asıl dizelerdir. Bendleri son iki mısrası ise gazele ait olan dizelerdir.

Tablo 13: Tahmisler:

Tahmis Yazarı	Gazel Sahibi	Şiir Numarası	Şiirlerin İlk Bendleri
Hâtemî	Şemsî Paşa	318	Yisün şemşîrûññ zaḥmını Şîrâzî vü Kirmânî Olup bir bendeñe vir Yezd ü Ġazvîn ü Ĥorāsânî Buyur ḥâke berâber idelüm Tebrîz ü Kâşânî Getürdi çünki bir bendeñ peyâm-ı feth-i Şîrvânî ‘Înâyet itseñ olmaz mı aña şehr-i Bedaḥşânî
Emrî	Nişancı Paşa	320	Göründi luṭf-ı rûy-ı yâr mir’ât-ı semenlerde Zuhûr itdi ḥîrâm-ı ḳadd-i dilber nârvenlerde Oturma merdüm-i çeşmüm gibi beytû’l-ḥazenlerde Bahâr irdi şafâ kesb idicek demdür çemenlerde Ḥuşûsâ şalına yanuçca serv-i sîm tenlerde

2.4.10. Kaynaklarda Rastlanılmayan Şiirler

Mecmuada toplam 33 şairden 320 şiir bulunmaktadır. Bu 33 şair haricinde 290. şiirin hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir. Bu istisnai durum dışında diğer tüm şiirlerin hangi şaire ait olduğu belirlenmiştir.

320 şiirin birçoğu divan, mecmua ve makale gibi akademik kaynaklarda bulunarak karşılaştırılmış ve gerekli görülen farklılıklar dipnotta belirtilmiştir. Bunların dışında divan, mecmua ve makale gibi akademik kaynaklarda bulunamayan toplam 110 şiir mevcuttur. Bu şiirler de mecmuada olduğu kadarıyla okunmuş olup gerekli görülen bilgiler ve değişimler dipnotta belirtilmiştir. Aşağıdaki tabloda kaynaklarda rastlanılmayan 110 şiir, bu şiirlerin ait olduğu şairler, şiirlerin hangi nazım biçimiyle yazıldığı ve şiirlerin numaraları gösterilmiştir.

Tablo 14: Kaynaklarda Rastlanılmayan Şiirler:

Şairin İsmi ve Şiir Sayısı	Nazım Biçimi ve Şiir Numaraları
Hâtemî (3)	G.: 2
	K.: 266
	T.: 318
Hâverî (1)	K.: 91
Kâmî (2)	K.: 93-94
Sâ'î (37)	G.: 101-122
	K.: 284, 291
	Kıt.: 123-135 (tarih kıt'aları)
‘Azîzî (2)	Tar.: 200
	Müf.: 201
‘İlmî (10)	G.: 202
	K.: 292-295, 297-300
	Kıt.: 296
Şâdık (2)	G.: 203, 204
Gedâyî (2)	G.: 205, 206
Tîğî (1)	G.: 207
Misâlî (23)	G.: 208-210, 212-214, 216, 219-225, 227, 230, 232, 233, 235, 237, 242
	K.: 304, 305
Hâtîfî (11)	G.: 245-247, 249, 250, 253, 254, 256
	Müf.: 248, 251, 252
Hâlişî (7)	G.: 257-260
	K.: 308-310

Ḥubbî (1)	G.: 262
Derûnî (1)	K.: 264
Peykerî (1)	K.: 269
Medhî (2)	K.: 273, 274
Belirsiz (1)	K.: 290
‘İzârî (1)	K.: 307
Ḥükmî (1)	K.: 316
‘İşretî (1)	K.: 317

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN

3.1. Metnin Kuruluşuyla İlgili Açıklamalar

1. Şiirler ve beyitler “1,2,3,4,...” şeklinde numaralandırılmıştır.
2. Vezne uyması için ünlü düşmesi olan kelimelerde kesme işareti (‘) kullanılmıştır. Örneğin: *n’ola k’ola n’içün*.
3. Farsça kelimelerde karşılaşılan “vav-ı ma’dule” (v) şeklinde gösterilmiştir. Örneğin: *h^vān, h^vāce*.
4. Türkçe kelimelerin sonunda yer alan “b” harfleri “p” olarak yazıya aktarılmıştır. Örneğin: *varup, idüp, gelüp*.
5. Farsça “veş, āsā, vār” gibi son ekler kısa çizgi (-) ile ayrılarak yazılmıştır. Örneğin: *ḥabāb-āsā, šāne-veş*.
6. Mecmua içerisinde orta kısım ve derkenar müstakil olarak kendi içinde bir bütün oluşturduğu için metin kısmına mecmuanın orta kısmının okunması ile başlandı ve orta kısmın okunması tamamen bittikten sonra derkenar kısmına geçildi. Derkenar okunmasına geçildiğinde varak numaralarının yanına haşiye kelimesinin kısaltması olan “h” ibaresi konuldu. Örneğin: [5ah], [9bh]. Bu yöntemle derkenar ve orta kısımdaki şiirlerin kolayca ayırt edilmesi sağlandı.
7. Bir şiire ilk dipnot atandığında o dipnotta şiir numarası yer almaktadır. Aynı şiire tekrar bir dipnot atandığında şiir numarası olmadan sadece beyit numarası yazılmıştır. Buradaki amaç dipnotu mümkün olduğunca sade ve kullanışlı bir hale getirmektir.
8. Dipnotlarda bir beytin birinci mısrasını karşılamak için “a”, ikinci mısrasını karşılamak için “b” harfi kullanılmıştır. Örneğin, beşinci beytin birinci mısrası “5a”, ikinci mısrası “5b” şeklinde gösterilmiştir.
9. Mecmuada olmayıp bizim vezin gereği veya anlam gereği eklediğimiz heceler, ekler, kelimeler köşeli parantez “[]” içinde yazılmıştır. Yine mecmuada olmayıp divan,

mecmua, makale gibi akademik kaynaklardan alınan heceler, ekler, kelimeler gerekli görüldüğünde köşeli parantez “[]” içinde yazılmıştır.

10. Mecmua içerisindeki şiirler divanlardaki, diğer çalışılmış mecmualardaki, makalelerdeki ortak şiirlerle mukayese edilmiş ve bu mukayese sonucu gerekli görülen farklılıklar dipnotta belirtilmiştir. Tüm farklılıkların dipnotta gösterilmemesinin nedeni hem dipnotu sade ve kullanışlı bir hale getirmek hem de metni ön plana çıkarmaktır. Anlama, vezne, kafiye veya redife ters düşen durumlar dipnotlarda gösterilmiştir.

11. Dipnotta, doğru olduğu düşünülen, anlama ve vezne uygun olan hece, ek, kelime, tamlama veya mısra başta yazılmıştır. Yanlış olduğu düşünülen, anlama ve vezne uygun olmayan hece, ek, kelime, tamlama veya mısra ikinci sırada yazılmış olup araya iki nokta “.” konulmuştur. Örneğin: “elümde: elde”.

12. Çalışılmış olan bu mecmuanın inceleme kısmında *Times New Roman*, metin kısmında ise *Gentium Plus* yazı tipi kullanılmıştır.

13. Metin kısmı oluşturulurken çeviriyazı alfabesine uyulmuştur.

3.2. Mecmuanın Metni

1 [Ḥamdullah ḤAMDĪ]

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

[1a]	1	Eylerüm ol Kerīm’e ḥamd ü sipās Yok durur ni‘metine ḥadd ü kıyās
	2	Görmedi her ki gördi ‘ömr-i dırāz Turna gözli olanda cür’et-i bāz
	3	Gözi büyüğüñ ıssı kāhil olur Küçük olsa ḥafīf ü mühmil olur

1. Amil ÇELEBİOĞLU, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, s. 237.

1 Hamdullah Ḥamdī’ye ait olan “ḲIYĀFET-NĀME Lİ MERḤUMİ’L-MAGFŪRİ ḤAMDĪ ÇELEBĪ ‘ALEYH RAḤMETE’L-ĠAFŪR” adlı mesnevinin ilk beyiti olan bu beyit, Amil ÇELEBİOĞLU’nun *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* adlı kitabından alınarak eklenmiştir.

3b büyüğüñ: büyük olsa M.

- 4 Yumru olsa as d u  yin olur
Mu'tedil bunlara m b yin olur
- 5 G k de olsa ne' z -bill h eger
Bu  fatlar bulunmaz anda beter
- 6 Yokdur anu  gibi olanda ay 
Merd-i bed- y olur da i od-r 
- 7 G z k pu lu  mekre  yetd r
D 'im olsa del l-i cinnetd r
- 8 K pısı gi  olursa bak   s st
 lzet-i  ab' ve cehli ola d r st
- 9 Olur a vel mu' nid   cebb r
Bire bir diyesin k lur ink r
- 10   n g z a ında ola nok a-i zerd
Olur ol 'ayn-ı renc   m ye-i derd
- 11  ol ki in   ki t z ola nazarı
U rulu  ile mekr ola h neri
- 12 Ger bunu  birle k   k ola g zi
'Aleme fitne v  bel dur  zi

5a g k de olsa: g k olursa **A **

5b bulunmaz: bulunur **A **

6a yokdur: olmaz **A **

6b merd-i: katı **A ** // da i **M.** aceb **A **

7a cinnetd r:  ffetd r **A **

8 Beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil  elebio lu'nun kitabından alınarak eklenmi tir.

9b bire bir diyes n: bird r yek bire **M.**

10b Olur ol 'ayn-ı renc   m ye-i derd: 'Ayn afetd r andan eyler  zer **M.**

11b ola: olur **A **

12a k   k: k  k **M.** // g zi **M.** basar **A **

12b -dur  zi: o y ter **A **

- 13 Her ki oğlan gibi ola nazarı
Hande eyler gibi olsa başarı
- 14 'Ömri uzunluğına âyetdür
İ'timād itmesün hamaķatdür
- 15 Çün ecel okun ata ķavs-ı ķader
Başaruñ bu delāletini başar
- 16 Çeşm-i zībā budur ki ekhel ola
Cümle evşāf anuñ ā'del ola
- 17 Kubbe baķışları gōñül apara
Nāz u şīvesi yürek ķopara
- Der-beyān-ı Rūy-ı İnsān**
- 18 Yüzi büyük her işde kāmildür
Küçük olsa denī vü mühmildür
- 19 Ger mülahham olsa ğılzetdür
Yumrı olursa cehl ü sīķletdür
- 20 Çün göresin anı ki zerd ü naķīf
Mekr ider şāhibine olma ħarīf

17a kubbe: kırpma AÇ

17b naz u: nazı AÇ

Başlık: Der-beyan-ı rüy-ı insan: Şıfat-ı yüz AÇ

18a her: bir AÇ // kamildür M.: kahil olur AÇ

18b mühmildür: mühmil olur AÇ

19a olsa: olursa AÇ // ğılzetdür M.: ğılzet olur AÇ

19b sīķletdür: sīķlet olur AÇ

20a anı ki: ki yüzi AÇ

20b ider şāhibine: odundan kaçarsañ AÇ

[1b]

- 21 Her kimiñ kim yüzi olursa ʔavıl
Bi-ḥayālîk nişānıdır anı bil
- 22 Yüzi ol ādemüñ ki ola dırāz
Da'vāsi çoğ olur unutmazı az
- 23 Ekşi yüzlüde acı söz çokdur
Egri yüzlüde bir güzel yokdur
- 24 Güzel oldur derūnı sāde ola
Yüzi gül gibi hem güşāde ola
- 25 Eyü yüzde bu vaşf olur kāfî
Mu'tedil ola cümle evşāfı
- Der-beyān-ı Bīnî ve Dehān**
- 26 Burnı ol kimsenüñ ki ola dırāz
Ḥiffet-i 'aqlı anuñ olmaya az
- 27 Ağzına burnı ucı olsa yaḳīn
Şer odur aña qarşu ʔurma şaḳın
- 28 Her ki burnı delügi vāsi' ola
Ḥased ü kibr ü ḥışmı cāmi' ola

21 Amil Çelebioğlu'nun yayınlamış olduğı Kıyafetname'de bu beyitin yerinde farklı bir beyit bulunmaktadır. Beyit şu şekildedir:

Haşşa kim boynı daḥı olsa nizār
Felek ola anuñ gibi ḡaddār

22 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

23b bir güzel: ʔoḡruluk AÇ

24a güzel: ādem AÇ

24b yüzi: şüreti AÇ // hem: - AÇ

25a yüzde: yüze AÇ

Başlık: Der-beyān-ı Bīnî ve Dehān: Şıfat-ı Burun AÇ

26a ol kimsenüñ ki: anuñ ki ince AÇ

27b şer: şir AÇ // şaḳın: hemīn AÇ

- 29 Olsa burnı alaklı insanuñ
Öykesi öykenine sıgmaz anuñ
- 30 Burnı yaşşı cimā'a lāzım olur
Ağızı büyük dilīr ü muğdim olur

Şıfat-ı Dehen

- 31 Deheni teng egerçi behcetdür
Havf-ı albe velī 'alāmetdür
- 32 Bulmayasın ili ararsañ eger
Egri ağızlularda oğrı haber

Der-beyān-ı Suḡan-ı Ādem

- 33 Her kimüñ ġunne ile ola sözi
Aḡmak u kibr ü kīne ola özi
- 34 İnce vü tīz olursa cāhil olur
Bī-ḡayā ve yalanda kāmīl olur
- 35 Ehl-i şirret olur dimiş hükemā
'Avret ünli er ü er ünli nisā
- 36 Sözde cünbişde her ki sārī' ola
Fikr vü fehmi berḡ-ı lāmī' ola
- 37 Giḡ olursa olur ṡabī'atı giḡ
Ancılayın kişi igen hīḡ olur

29 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

Başlık: Bu başlık mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun eserindeki tasnif esas alınarak oluşturulmuştur. // Şıfat-ı Dehen: - **M**.

32 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

Başlık: Der-beyān-ı Suḡan-ı Ādem: Şıfat-ı Āvāz **AÇ**

33b ola: olur **AÇ**

34 olursa: ünli **AÇ**

35 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

37a olur ṡabī'atı giḡ: ṡabī'atı giḡ olur **M**.

37b Ancılayın kişi igen hīḡ olur: hem-dem olma cihānda gevdene hīḡ **AÇ**

38 'Âli- himmet olur bülend-âvâz
Kışa ünlilerün yürekleri az

39 Şavtı yoğun olursa insanuñ
Hulkı bed haşmı çoğ olur anuñ

Der-beyân-ı Hande

40 Kimde bisyâr olur ise hande
Umma anda muvâfaqat sen de

41 Çün tebessüm edeb 'alâmetidür
Kahkaha bî-hayâ emâretidür

Der-beyân-ı leb

Şıfat-ı İncik ve Ayak ve Ökçe

[2a]

42 Sakı yoğun olanda yokdur edeb
Bî-hamâkat olursa olmaz 'aceb

43 Ökce kalınlığı şecâ'atdür
Rikkat ü gîlzete 'alâmetdür

44 Ayağı etlü olsa bir kişinüñ
Cevr ü cehl ola hâşılı işinüñ

45 Küçük vü nerm olursa fâcir olur
Adımı giñ olan müdebbir olur

38 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

39 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

40a kimde : kande **AÇ**

Der-beyân-ı leb: Mecmuadaki varak eksikliği nedeniyle bu başlık altındaki beyitler ve toplam olarak 30 beyit eksik kalmıştır. Bu beyitler Amil Çelebioğlu'un kitabında mevcuttur.

Şıfat-ı İncik ve Ayak ve Ökçe: Mecmuadaki varak eksikliği nedeniyle bu başlık mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

42a sakı: baldırı **AÇ** // olanda yokdur: olsa olmaz **AÇ**

42b olursa olmaz: olsa ola **M.**

43b rikkat ü gîlzete: rikhati gîlzete **AÇ**

Der-beyān-ı Mu'āraza

- 46 Cem' olunsa delāyil-i ezdād
İ'tidāl ide mecma'ın ābād
- 47 Çün bilindi bu cümle delīl
Birbirine mu'ārızı daḥi bil
- 48 Zıdd ola birbirine çün şıfatın
Olur āyetleri daḥi zıddeyn
- 49 Köse olsa boyı uzun meşelā
Kösedür diyü ṭa'n olunmaz aña
- 50 Çün yüzi daḥi ola nūrāni
Añladı ehl-i dīde nūr anı

Der-beyān-ı Taşfiye

- 51 Bu 'alāyim ki oldı cümle beyān
Ḳamu evşāf-ı nefse oldı nişān
- 52 Nefs-i emmāre ola evşāfi
Zulm-ı zulmetden olmaya şāfi
- 53 Kimisi seg-şıfat kimi şeyṭān
Kimisi gāv şüretā insān
- 54 Nefs-i levvāme olsa ola dü-rū
Geh mülāyim ola gehī bed-ḥū

Başlık: Der-beyān-ı Mu'āraza: Beyān-ı Mu'āraza AÇ

46 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

47 Bu beyit Amil Çelebioğlu'nun kitabında yer almamaktadır.

48 Bu beyit Amil Çelebioğlu'nun kitabında yer almamaktadır.

Başlık: Der-beyān-ı Taşfiye: Beyān-ı Taşfiye AÇ

51a oldı cümle: cümle oldı AÇ

51b kamu: bil ki AÇ

52 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

53 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

54b geh mülāyim ola gehī: gāh ola nīk-vaşf geh AÇ

- 55 Çün ola muṭma'inne nefis-i beşer
Şulḥa döne fesādı ḥayr ola şer
- 56 Rūḥı muṭlaḳ olursa insanuñ
Bu muḥaḳḳaḳ ki ḳaydı yoḳdur anuñ
- 57 Terḳ idüp cümle varı var oldı
Cümle aḡyārı aña yār oldı
- 58 Bī-niṣāndur aña nişān olmaz
Lā-mekāndur aña mekān olmaz
- Der-beyān-ı Naşihat ü Şikāyet**
- 59 Şimdiki demde gitdi ḥayra nişān
Şer bulunur cihān içinde hemān
- 60 Şūretā Yūsuf olan insanuñ
Sīret-i ḥūyı gurga beñzer anuñ
- [2b] 61 Āh elinden zamāne ādemīnüñ
Ki göge irdi burnı eñ kiminüñ
- 62 Ḳamunuñ işi kibr ü kīn ü ḥased
Ḳalebi ādemi ve ḳalbi esed
- 63 Her biri söze gelse kāmildür
Cümle taḥşīl olara ḥāşıldur

55b fesādı: fesad ü AÇ

56b bu muḥaḳḳaḳ ki ḳaydı yoḳdur: ḳaydı olmaz bu ḥayr u şerr anuñ AÇ

57a oldı: olur AÇ

57b aḡyārı: aḡyār AÇ // oldı: olur AÇ

58b lā-mekāndur aña mekān: zātı vaşfı anuñ beyān AÇ

Başlık: Der-beyān-ı Naşihat ü Şikāyet: Amil Çelebioğlu'nun yayınlamış olduḡu Kıyafetnāme'de Şikāyet ve Nasihat kısımları ayrı başlık altında incelenirken mecmuada bir başlık altında toplanmış.

61a āh: - M.

- 64 Cümlesi ma'nada behīme-'amel
Bil ki direm olara belhum ağall
- 65 Zemm iderler cefā-yı sultānı
İçlerinde vefā ider kanı
- 66- Kamunuñ da'vāsı budur iy yār
Leyse fi'd-dāri ğayrinā deyyār
- 67 Zāhir olan arada da'vādur
Ġāyib oldu şu iş ki ma'nādur
- 68 Niçeler var ki şeyh adın taķınur
Yer ħarāmı vü şübheden şaķınur
- 69 Dā'imā kendüsine mādihdür
Kendüden ğayrı cümle kādihdür
- 70 Senden alur sözi vü saña şatar
İş budur ükl ü me'küli bile ķatar
- 71 Çün diyesin ki bizi ķıl vāķıf
Dir ki *men lem yezuķ lem ya'rif*
- 72 Yokdur inkārımız bu söze velī
Çün 'alāmet olur velīde velī
- 73 Anadan toĝmadın atalık ider
Kör olan nice rehnümālık ider
- 74 Baş açar göñlü sevmedügi yire
Vāķıf olmaz ķazā ile ķadere

64a cümlesi: İlle **AÇ**

66b *Leyse fi'd-dāri ğayrinā deyyār*: Dünyada bizim gibisi yoktur.

67b oldu şu: ammā ol **AÇ**

68 68-79 arasındaki beyitler Amil Çelebioĝlu'nun yayınlamış olduĝu Kıyafetnāme'de mevcut değildir.

71b *men lem yezuķ lem ya'rif*: tatmayan bilmez

[3a]

- 75 Başı açık Һarāmīdür ğaddār
Gitme anuñ yoluna sen zinhār
- 76 Niçeler var ki ehl-i kisvetdür
İşleri birbirini ğıybetdür
- 77 Niçe ‘ālimlerüñ budur ‘amili
Beg Һapusunda aġarır şaķalı
- 78 Yüz Һarası ile şaķı aġarur
Varlıġı yok hevāda yile virür
- 79 Gerçi da’vāsı istiķametdür
Līk hālī anuñ seķāmetdür
- 80 Ğayrı Һo Һamdi Һalūñe nażar it
Sa’y idüp kendü sengüñi güher it
- 81 Kendü gözüñdeki sūtūnı gider
Ğayr gözdeki çöp gözüñe nider
- 82 Her ki ister Һadīmī dil-dārın
Virmesin māsivāya dil dārın
- 83 Pendüm oldur aña kim t̄alibdür
Halkı terk itdi Һaķķ’a rāġıbdur
- 84 Gey şaķınsun ‘aķīde gencini
Bād-ı ilhāda virmesün dīni
- 85 Ehl-i sūnnet sevād-ı a’zamdur
Ol sevāduñ şırātı muħkemdür

78 Bu beyit AÇ’de yoktur. // yüz: yüzi **M**.

81b ğayr: ğayri **AÇ**

83b halkı: halk **M**.

- 86 Her kimüñ hızbi ol cemā'atdır
'Ākıbet tekye-gāhi cennetdür
- 87 Pendüm oldur hemīşe dervīşe
Düşmesün yok sözü ile teşvīşe
- 88 Beklesün şeyhın elde söz çok olur
Halka uymasun elde nūr yok olur
- 89 İy kamu kâşıda olan maḳşūd
Vey kamu 'ābide olan ma'būd
- 90 Çünkü lütfuñdan irdi bize vucūd
Bizde 'ilm olmadın daḥı mevcūd
- 91 Şimdi kim faḫluña dutarız ümīd
Bizi ḥāşā ki kılasın nevmīd
- 92 Evvel āḫir çü senden oldı kerem
Senden āḫir sa'ādetin dilerem
- 93 'Ayn-ı 'afvuñla ol bize nāzır
Sözümüz budur evvel ü āḫir

2

Ġazel-i ḤĀTEMĪ

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Ġonceler āteş kaba-yı şīveyi kıldı resim
Cümlesin gördüm o gülgün cāmeler hep bir kesim

86a hızbi: cüz'i **AÇ**

87 87-88 beyitleri Amil Çelebioğlu'nun yayınlamış olduğu Kıyafetnâme'de yer almamaktadır.

89b Vey kamu 'ābide olan: 'ābidi nūra garḫ iden **AÇ**

91a dutarız: tutaram **AÇ**

92a Evvel: evvel ü **M.**

93 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Amil Çelebioğlu'nun kitabından alınarak eklenmiştir.

2.1a kıldı: kendüye **M.**

- 2 Görmemişdür çeşm-i bīnā bu leṭāfetde perī
Yā mücessem rūḥ yā kāfūrcıdır ol cisim
- 3 Şeh-levend ü dil-pesendini sever gön̄lüm benüm
Gerçi olur nāz-perver 'işvegerler niçe kısım
- 4 'Āşık olan yārını bilmez ne ad ile aña
İsm olursa dilbere bārī 'Alī Şāh olsa ism
- 5 **Hātemī** ḥār-ı cefānuñ zaḥmı kār itmez baña
Gülşen-i bāğ-ı vefādur ol nihāl-i nev-resim

[3b]

Ġazeliyāt-ı ÜMİDİ

3

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Kāmetüñ gibi kanı naḥl-i dil-āra cānā
Leblerüñ gibi ya bir ağıza gelmiş ḥelvā
- 2 Kaṭre-i eşk-i teridür görinen şanma ḥabāb
Acıyup gözlerimüñ yaşına ağlar deryā
- 3 Gice meyḥānede mestāne toḳındum ḥayli
Münkesir olsa n'ola ḥāṭır-ı cām-ı şaḥbā
- 4 Ḥaylī dil-teng idi ḥasret-i la'lüñle bugün
Ġonçe-i bağı gelüp açdı birez bād-ı şabā
- 5 Tīğüñ ile kafese döndi ten-i şad-çākım
Ṭūṭidür anda ḥayāl-i ḥaṭ-ı sebzüñ gūyā
- 6 Şimdi dīvānum ile Hüsrev-i mülk-i naẓmam
Defter-i şi'ri **Ümīdī** n'ola dürse şu'arā

3. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.1, s. 158

3b olsa n'ola: oldı birez D.

5a ten-i: dil-i D.

4 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Zülf-i pür-çînünde hāl-i 'anberinüñ dil-berā
Bir megesdür düşdi dām-ı 'ankebūta gūyiyā
- 2 Mā-cerā-yı dīdemi ağladığıyçün dil-bere
Eşk-i çeşmüm egnüme geydürdi bir gül-gün kabā
- 3 Dīde kaşrını harāp itse n'ola āb-ı sirişk
Hāne kim bünyādı āb üzre ola almaz beķā
- 4 Yād-ı la'lüñle bu gam-gīn hātırūm bulur şafā
Kim şarāb-ı nāb iy gül-çihre olur gam-zedā
- 5 İy Ümīdī hāk olursam rāh-ı kūy-ı yārda
Çeşmine ehl-i cihān ide ğubarım tūtiyā

5 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ka'beden yüz çevirüp iy şanem-i hūr-liķā
İşigüñ cānibine döndi bugün kıble-nümā
- 2 Ruḥı şeftālūsini öpmege virmez ol şūḥ
Būstān-ı ser-i kūyında biñ olsa ayvā
- 3 Naḥl-i bālāsını seyr ideli ol Sidre-ķadūñ
Ġāyet alçaķ görünür oldu nihāl-i Tūbā
- 4 Leb-i cānāne tolanur diyü bezm-i meyde
Cām-ı şahbāyı bugün ortaya aldı zurefā

4. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.3, s. 160

2a ağladığıyçün: ağladımçün D.

5. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.4, s. 161

- 5 Yitürüp bâde-i ‘aşk ile **Ümîdî** ‘aqlın
Mest olup düşdi bugün halk-ı cihāna rüsvā

6 [ÜMÎDÎ]

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

[4a]

- 1 Gözine hāk-i pāy-ı nūr-baḥşuñ kuḥl ider kevkeb
‘Aceb mi görse iy meh-rū karañu giceler kevkeb
- 2 Gice bir tîğ içürdi dest-i āhım miğfer-i çarḥa
Şaçıldı her yaña odlar degüldür iy kamer kevkeb
- 3 Seḥergeh mîl çekse çeşmine ṭañ mı şeb-i ḥāver
Gice ḥāl-i ‘izār-ı yāra ṭurmaz göz kıpar kevkeb
- 4 ‘Uṭārid levḥa-i māh üzre yazdı misk ile nüṣḥa
Meger göz degmiş eylerken aña nā-geh naẓar kevkeb
- 5 **Ümîdî** hıdmet-i hāk-i der-i dildāra ‘azm itmiş
Ṭaḳınmış güşına dün gice bir ‘ālî güher kevkeb

7 [ÜMÎDÎ]

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Zülf-i pür-çîni sünbül-i pür-tāb
Rū-yı rengîni lāle-i sîr-āb
- 2 Sünbül-i zülf-i yāra irmek için
Dökilür saçılur müdām gül-āb

6. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.10, s. 167 // İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*’nda bu gazelin Bākî’nin 17. gazeline nazire olarak yazıldığını söylemektedir.

2b iy: ay D.

3a çeşmine ṭañ mı şeb: çeşmine n’ola şeh D.

7. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.9, s. 166

- 3 Ȧam-i ebrũ-yı yâr ehl-i derde
Zâhidâ saña gũŝe-i mihrâb
- 4 Hâl-i Hindũña kıldılar teşbîh
Ŗevkden rakşa girse n'ola habâb
- 5 Demidür âsitân-ı meykedeye
Düşegör iy **Ümîdî** mest ü harâb

8 [ÜMÎDÎ]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Mâh dirlerse melâ'ik saña ger itme 'aceb
Âfitâbum kişiye gökden iner çünkü laqab
- 2 Tatlu kıl ağzımı dirsem şeker-i la'lüñ ile
Ağzumuñ dadını ol dem virür ol şîrîn leb
- 3 Nice olmaya anuñ cân ile dil hayrânı
Lebi dilber lebidür hâl-i ruħı müŝkîn hab
- 4 Virme yüz haţtuña zülfüñ gibi gel baŝuñ içün
Rûmı ayaklamasun pâdiŝehüm ceyş-i 'Arab
- 5 Tağlar deñlü **Ümîdî** gama tākāt getürür
Taşdan mı yüregi bilmezin anuñ yâ Rabb

3a ham: cem M.

4b habâb: zübâb D.

8. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Divanı, G.8, s. 165

9 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[4b]

- 1 Çün karar itmez binā-yı āsumān-ı nüh-kıbāb
Çünki āb üstündedir bünyādı manend-i ḥabāb
- 2 Şaladıysa baḥr-i emvāc-ı belāya rūzigār
Zevraḡ-ı çarḡuñ ya eṭvārında n'eyler inḡılāb
- 3 Ḥā'il olmaz pertev-i ruḡsāruña zūlf-i siyāh
Şu'le-i māh-ı şeb-efrūza seḡāb olmaz ḡicāb
- 4 Bend-i zūlf-i yārda vaşlın recā eyler göñül
Kim şeb-i Ḳadr içre olurmuş du'ālar müstecāb
- 5 İy Ümīdī çün ḡarāb eyler bizi āḡir felek
Nūş idüp cām-ı şarābı olalum mest ü ḡarāb

10 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Nūş ider yār ile ol ḡonçe-dehen cām-ı şarāb
Demidür āhum ile olsa ciger dūde kebāb
- 2 Çeşme geldükce ḡayāl-i leb-i dilber yāruñ
Düşer arada yaşıḡ ḡaṭrelerinden şeker āb
- 3 Bülbül-āsā n'ola eylerse şurāḡī nāle
Gül gibi çünki varur elden ele cām-ı şarāb
- 4 Gülsitān-ı dile aḡıtmaḡa āb-ı tīḡuñ
Cā-be-cā şerḡalarum sīnede oldı mīzāb

9. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.12, s. 169

1a āsuman-ı nüh kıbāb: āsumānda āfitāb D.

10. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.13, s. 170

- 5 Būstān-ı ser-i kūyın tolanur ol servūñ
İy **Ümīdī** demidür çıksa gözümden seyl-āb

11 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Rūz-ı 'ıyd oldı yine bindi ayağa mey-i nāb
Kıl ü kâle demidür başlar ise çeng ü rebāb
- 2 Bir iki gün n'ola görünmedi ise cānā
Nice gelsün eli boş meclisüne cām-ı şarāb
- 3 Bezm-i rindān-ı şafāya hele ışıdı birez
Gerçi kim niçe zamān idi şovumışdı kebāb
- 4 Cür'a-i encüm-i rahşān ile eyler cevelān
'İydgāh içre perī-çihreler ile dölāb
- 5 Devlet el virmiş iken tırma **Ümīdī** yāruñ
Dest būsına seherden yūri var eyle şitāb

12 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Nūş idüp gülşende cām-ı la'l-i cānānı dūrūst
Mest olup çāk itdiler gonçe girībānı dūrūst
- 2 Çözmedin bend-i ser-i zūlf-i 'abīr-āsālaruñ
Şāne miskīnūñ bugün kalmadı dendānı dūrūst

11. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G.14, s. 171

12. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G.17, s. 175 // İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*'ndan bu şiirin Bākī'nin 22. gazeline nazire olduğunu söylemektedir.

[5a]

- 3 Nice tîr-endâz olur ğamzeñ ki iy kaşı kemân
Şîşe-i qalbi deler her laḥza peykânı dürüst
- 4 Râh-ı kûy-ı yârı tutmuş ḥâr u ḥâşâk-ı belâ
Yiridür şeydâlaruñ qalmasa dâmânı dürüst
- 5 Ḥüsrev-i mülk-i me'ânidür **Ümîdî** çâkerüñ
Yazılursa yiridür aḥkâm-ı dîvânı dürüst

13 [ÜMÎDÎ]

fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Câm çekdi lebüñ görüp ḥaclet
Kızarup geldi beñzine ḥumret
- 2 Sâkin oldu birez ḥavâdiş-i dehr
Turmasun câm eylesün ḥareket
- 3 Kim baqardı yüzüne âyinenüñ
Ruḥlaruñ virmese aña şüret
- 4 Leblerüñ yâdına şarâba varup
Mey-fürüş eyledi bize ḥürmet
- 5 'İyd-ı vaşluñ müyesser olmayıcaḳ
Rûze-i hicre eyledik niyyet
- 6 İçelim bezm-i ğamda ḥûn-ı dili
Görelim tâ neye varur şöḥbet

12.5b yazılır[sa]: yazılır **M.**

13. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.15, s. 172

2 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Ümîdî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

4 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Ümîdî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

5b hicre: hecrüñe **M.**

6 Bu beyit Ümîdî Divanı'ndaki 15. Gazelde 3. sırada yazılmışken mecmuadaki gazelde ise 6. sırada yazılmıştır

- 7 Şundi pîr-i muğān **Ümîdî** ayağ
Eyledi gerçek er bize himmet

14 [ÜMÎDÎ]

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Gözüm yaşına ol la'l-i leb-i sîr-âb olur ba'is
Dem-â-dem kana iy sâkî şarâb-ı nâb olur bâ'is
- 2 Semâ'a girse n'ola cām-ı meyden zāhid-i hüşyār
Ki rakş-ı zerreye hūşîd-i 'ālem-tāb olur bā'is
- 3 Şurāhî nālesi artmağda her dem cām-ı şahbādan
Fiğān-ı 'andelîbe çün gül-i sîr-âb olur bā'is
- 4 Firāk-ı dürr-i dendānuñla cārî gözlerim yaşı
Bu baħr-i bî-kerāna ol dūr-i nā-yāb olur ba'is
- 5 Vücūdum hānesin virür **Ümîdî** seyle gözyaşı
Fenā-yı dār-ı bî-bünyāduma ol āb olur ba'is

15 [ÜMÎDÎ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Halka-i zülf-i dil-ārādan geç
Gel dilā bu kırı sevdādan geç
- 2 Meded iy tîr-i ğam-ı ğamze-i yār
Kerem eyle dil-i şeydādan geç

14. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.18, s. 176

3a nālesi D.: nāle M. // artmağda her dem M.: artursa n'ola D.

15. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.19, s. 177

- [5b]
- 3 Bezm-i 'ışretde çeküp cām-ı meyi
Zevraḡ ile yūri deryādan geḡ
- 4 İrüp iy nāle der-i cānāna
Çenber-i çarḡ-ı mu'allādan geḡ
- 5 Bir daḡı aḡzuña alma cāmı
İy **Ümīdī** mey-i ḡamrādan geḡ

[5b] 16 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Dil şeb-i tārīk-i ḡamda nice itsün imtizāc
Bir gözi ḡanlu sirişk āh ise bir āteş-mizāc
- 2 İy ṡabibim çeşm-i bīmāruñ gibi dil ḡasteyem
Şerbet-i la'l-i şifā sāzuñla gel eyle 'ilāc
- 3 Mürşid-i pīr-i muḡāna ehl-i 'aşḡ olup mürīd
Na'l kesmüş farḡına her biri geymiş dāl-tāc
- 4 Bād-ı āhum gökde ḡandīl-i mehī söyündürür
Āteş-i sīnem yaḡar bezm-i kevākibde sirāc
- 5 İy **Ümīdī** lebleri vaşfin gören şī'rümde dir
Āb-ı ḡayvān ile bulmuş şehd ü şekker imtizāc

17 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Devr idüp meclisi biñ nāz ile rindāne ḡadeḡ
Sāḡiyā döndi bugün ḡaylice yārāna ḡadeḡ

16. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.20, s. 178

17. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.21, s. 179

- 2 Şem'-i kâfûrını çün dikdi şurâhî bezme
Şubha dek olsa n'ola üstine pervâne kadeh
- 3 Çarhdur meclis aña halka-i rindân hâle
Mey-i nâb ile ne beñzer meh-i tâbâna kadeh
- 4 Pertev-i 'aks-i 'izaruñla gice meclisde
Sâkiyâ döndi yine şem'-i fûrûzâna kadeh
- 5 Bûse-i la'lin idüp yine **Ümîdî** ikrâr
Sâkiyâ tûrdı bugün 'ahdine peymâna kadeh

18 [ÜMİDİ]

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Nûş eyledükce kanum olur la'l-i yâr sürh
Gördükce nâr-ı âhum olur ol 'izar sürh
- 2 Bezm-i cemâle her biri bādām-ı sürh olur
Olsa şarâb-ı nâb ile çeşm-i nigâr sürh
- 3 Ol Yûsuf-ı cemâle harîdâr olup yine
Şalmış çemende çînine gönçe hezâr sürh
- 4 Bâb-ı kitâb-ı 'aşkuñı yazmağa bir faşıl
Hûn-ı cigerden eyledi dil yâdigâr sürh
- 5 Virse şikest pençe-i mercâna yiridür
Hınnâ ile kılup elin ol şîvekâr sürh
- [6a] 6 Şanma **Ümîdî** egnüme geydüm libâs-ı al
Hûn-âb-ı gamla oldı bu cism-i nizâr sürh

5a la'lin idüp yine Ümîdî: la'lin Ümîdîye dün idüp D.

18. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.22, s. 180

3b çînine: ceybine D.

4 Bu beyit mecmuuda yer almamaktadır. Ümîdî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

19 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Şayd itdi gönlümi yine bir turre si kemend
Zülf-i siyāhın itdi anuñ gerdenine bend
- 2 Beñzer ğazāl-i çeşmüñi kılamak diler şikār
Şayyād-ı zülfüñ almış ele 'anberīn kemend
- 3 Havfum odur ki dil döke la'l-i nigāruma
Yohsa lebin dehāna alurdum niteki khand
- 4 Zāhir olur mıydı duḡān-ı hatt-ı 'izār
Nār-ı ruḡuñda yakmasa ḡālūñ eger sipend
- 5 Kimdir **Ümīdī** dir iseñ iy şūḡ u şivekār
Bir derdmend ü bī-kes ü bī-çāre müstemend

20 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Dāğ yakup gice bāzūsına ol šāh-levend
Ḳolına bağladı bir ḡüb güzel bāzū-bend
- 2 Berş ü afyūn-ı gamuñ ḡayli yubūset virdi
Leb-i nābuñ demidür şunar ise aḡzuma khand
- 3 Naḡme-i muṭrıb-ı dem-sāz ile pürdür ḡuşum
Nāşihā anuñ içün ḡulaḡuma girmez pend
- 4 Nāvek-i ḡamzelerüñ sīnede buldukça şikest
Rişte-i cān-ı ḡazān ile kıılır dil peyvend

19. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G.24, s. 182 // İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*'nda bu gazelin Bākī'nin 34. gazeline nazire olarak yazıldığını söylemektedir.

20. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G.28, s. 187

- 5 Hakk bu kim bu ğazel-i pāke nazīr olmaz hīç
İy **Ümīdī** n'ola erbāb-ı şafā kılsa pesend

21 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Hüsrevā 'ālemi tutdı feryād
Söyle şīrīn dehenūñ kılsun dād
- 2 Yile virdūñ ol iki ġīsūñı
Nāzenīn 'ömrümi kılduñ ber-bād
- 3 Hāne-i dilde görüp düzd-i ġamı
Nāleler kılsa 'aceb mi feryād
- 4 O kaşı yā dile bir tīr urdı
Oldı cānımda yine zaḥm[1] ziyād
- 5 Halka-i zikre gelür diyü seni
Hayli döndi yürüdi dün zühhād
- 6 Kadd-i bālāña olup āşüfte
Dōstum tağlara düşdi şimşād
- [6b] 7 Meh-i nev şanma görüp şevkınden
Tīşesin göklere atdı Ferhād
- 8 Leb-i ḥandānuñ ile cān virenūñ
Göreyin rūh-ı revānı ola şād

21. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G.25, s. 183

2 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Ümīdī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

4b zaḥm[1]: zaḥm **M.**

8 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Ümīdī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

- 9 Kul olalı [bu] **Ümîdî** bendeñ
Başına oldı efendi āzād

22 [ÜMÎDÎ]

mefā'îlün mefā'îlün fe'ûlün

- 1 Revā mı Bîsütünda eyleyüp yād
O şîrîn şekli yaza taşā Ferhād
- 2 Şalınmış nāz ile şahn-ı çemende
Nihāl-i servi tahrîk eylemiş bād
- 3 Saña olmaz müşābih naķş-ı hūrî
Ne deñlü virse şüret aña Bihzād
- 4 Leţāfet bulmayup serv-i çemende
Nihāl-i kıddüñe toğrıldı şimşād
- 5 **Ümîdî** nüş idüp her dem mey-i telh
Bu cām-ı ser-nigündan alalum dad

23 [ÜMÎDÎ]

mefā'îlün mefā'îlün fe'ûlün

- 1 'İzaruñ şevķine dil yandurup 'ud
Belā bezminde kıldı yirini od
- 2 Yaşum bārānı āħir kıldı peydā
'İzaruñ āteşinden 'anberin dūd

9a kul: kuluñ D.

22. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Divanı, G.23, s. 181

23. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Divanı, G.26, s. 185

23.1a 'ud D.: — M.

- 3 Buḥūr itmez ruḥuñda çünki ḥālūñ
Nedür yā ol duḥān-ı ‘anber-ālūd
- 4 Lebūñde ḥaṭṭ-ı sebzūñden eṣer yok
N’ola dirsem aña ḥelvā-yı bī-dūd
- 5 Kūlī olurdum ol ṣāhīñ **Ümīdī**
Raḳībī ḥıdmetinden kılsa merdūd

24 [ÜMİDİ]

mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

- 1 Ümmīd-i pāy-būsuñ ile iy nihāl-ḳad
Ḳaldı ayakda ‘āşık-ı bī-çāreler meded
- 2 İren ṣafāya mişḳale-i ‘aşḳ-ı pāk ile
Āyīne gibi geyse olur egnine nemed
- 3 Bezm-i ṣafāda sāḳī-i sīmīn-i ‘izārdan
İrdi elüme sāḡar-ı ṣahbā yeden biyed
- 4 Sīnemde mevc-i baḥr-i belādur her üstüḥvān
Kim yir yir anda penbe-i dāḡum durur zebed
- [7a] 5 Baḡş eyledükce Ka’be-i kūy-ı nigārdan
Eyler **Ümīdī** işiḡi ṭaşın añun sened

25 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilatün fe'ilün

- 1 N'ola 'uşşaka gelürse o leb-i nāb lezīz
Ki gelür teşne-dil olanlara cüllāb lezīz
- 2 'Aks-i la'lüñle bulur eşk-i revānum lezzet
Nitekim sükker-i nāb ile olur āb lezīz
- 3 Gördüğümce ruḥ-ı yārı n'ola bī-hūş olsam
İy gönül faşl-ı bahār irse olup ḥ^vāb lezīz
- 4 Ḥūn-ı dil nūş idicek yād iderin la'l-i lebūñ
Nuḳl-i sükkerle olur çünkü mey-i nāb lezīz
- 5 Düşmez ağzından Ümīdī leb-i cānān hergiz
Geldi beñzer dil-i bīmārına 'unnāb-ı lezīz

26 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Fāş itme rāz-ı 'aşkuñı bülbüllere seḥer
İy gönçe-i nihāl açılma şovuk geçer
- 2 Bār-ı belāña şabr idemezken dil-i ḥazīn
İnşāf aña taḥammül ider mi raḳīb-i ḥar
- 3 Bāzār-ı aşk içinde eyā ḥ^vāce-i cemāl
Şanma gözüm yaşı gibi ola lü'lü-i ter
- 4 Yakdı derūnı lāle-i ḥāl-i 'izār-ı yār
Dürr-i dehānı jāle-i bāḡı düşürdi ter

25. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.29, s. 188

26. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.56, s. 215

2b taḥammül itti M.: itti taḥammül D. // ider mi: itdi M.

3b ola lü'lü-i ter M.: lü'lü-i ter düşer D.

- 5 Her ne dem ḥadeng-i ğamzeñe s̄inem niṣānedür
Bu deñlü zaḥm-ı t̄ir baña ḳanda baş t̄utar
- 6 M̄üy-ı miyān-ı yārı der-āġūṣ idem diyü
Ḳıldı **Ümīdī** miḥnetle ḳaddini kemer

27 [ÜMİDİ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Felekde şarşar-ı āhumla mihr-i āsumān ditrer
Dem-i bād-ı şabādan gūyiyā berg-i ḥazān ditrer
- 2 Yürek oynadı şanma ḥavf-ı tir-i ḥūn-feşānuñdan
Görince üstine anuñ bu ḳalb-i nā-tüvān ditrer
- 3 Olursa bir içim meclisde virmez zāhid-i ḥuşka
Mey-i nābuñ şu deñlü üstine p̄ir-i muġān ditrer
- 4 Görüp teb dutdı şanmañ çeşm-i bīmārı olup lertzān
Ki yād idüp ğam-ı hicrān-ı yārı her zamān ditrer
- 5 Çekince iy **Ümīdī** s̄ineye ol s̄im-endāmı
Yürek oynar beden lertzān olur cismimde cān ditrer

28 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[7b]

- 1 Dāne-i ḥāl-i siyāhuñ Subḥatu'l-Ebrārdur
Levhā-i māl-ı cebīnūñ Matla'u'l Envārdur

5 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Ümīdī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

27. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.58, s. 217

4a dutdı şanmañ çeşm-i bīmārı olup lertzān M.: t̄utdı lertzān oldı şanmañ cism-i bīmārı D.

28. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.31, s. 190

- 2 Bir büt-ı deyr-i melāḥatsin bu ḥüsn ü ān ile
Saña nisbet her perī bir şūret-i dīvārdur
- 3 Aḥter-i bahtumla kıılmağa bugün ceng ü cidāl
Dūd-ı āh-ı pūr-şerer bir tīg-i cevherdārdur
- 4 ‘Anber-i sārā ḥaṭuñ zūlf-i siyāhuñ misk-i Ğīn
Ḥāl-i rūyuñ nāfe çeşmüñ āhū-yı Tātārdur
- 5 Yiridür gūş-ı şehenşāha irerse sözlerüñ
İy **Ümīdī** her kelāmuñ bir dūr-i şehvārdur

29 [ÜMİDİ]

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Eyledük tīr-i yāra sīne siper
İy dil ammā içüñ bilür ne çeker
- 2 Göñline girdi gonçe-i bāguñ
Vaşf-ı dendānuñ ile jāle-i ter
- 3 Ḥāk-i pāyuñ getürdi bād-ı şabā
Didiler aña Genc-i Bād-āver
- 4 Bāğ-ı kūyuñda iy nihāl-i cefā
Lāzım oldu ḥar-ı raķibe semer
- 5 Nazmuña iy **Ümīdī** kıymet yok
Ṭab‘-ı pākuñ olalı kân-ı güher

29. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.59, s. 218

1b içüñ bilür ne çeker: içeñ bulur ne çeker D.

30 [ÜMİDİ]

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Hevā-yı 'aşk başda dilde tāb-ı nār-ı firḳat var
Belā ḥākinde ten pāmāl ü gözde āb-ı ḥasret var
- 2 N'ola bezm-i belāda sīne-i sūzānı çāk itsem
Derūn-ı dilden ol yāra yine 'arż-ı muḥabbet var
- 3 Meger nūş eylemiş cām-ı şarāb-ı 'aşk-ı cānānı
Seḥerden güllerüñ gördüm yine beñzinde ḥumret var
- 4 Meh şanma tıtdum çarḥa tīg-i şüle-i āhı
'Adū-yı bed-nihāda ölmez isem ḥayr-niyyet var
- 5 Lebüñ yādına cān virmiş deyü Ferhād dil-i cānā
Yine efvāh-ı 'ālemlerde bir Şīrīn ḥikāyet var
- 6 Gehī derd-i firār-ı yār u gāhī ṭa'ne-i ağıyār
Ümīdī şanma bu miḥnet-serāda istirāḥat var

31 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Yanına taḳınup yine bir tīg-ı zer-nigār
Ḳırdı geçürdi 'ālemi ol şūḥ-ı şivekār
- [8a] 2 Altun beneklü cāme şanur egnümüzde yār
Ḳılsa ihāṭa cismümüzüzi āh-ı pür şerār

30. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.61, s. 220

2a sūzānı M.: nālānı D.

31. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.62, s. 221

1 7b-8a varakları arasındaki eksiklik nedeniyle bu beyit mecmuada bulunmamaktadır. Ümīdī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

- 3 Bezm-i şafāda ʔolular içdükce dōstum
Yüz virme buse de şaķın āgyāra zīnhār
- 4 ‘Uşşāk-ı bī-nevāya o şeh nāza başladı
Nālem ‘aceb mi sūnbüle de eylese ķarār
- 5 Levh-i zamīre şakl-i ruh-ı yārı nakş idüp
Gōñline girdi ‘āşık-ı zāruñ hayāl-i yār
- 6 Alup elin ilette ser-i kūy-ı dilbere
Yerden götürdi hak-i vücūdum bu rūzigār
- 7 Başın aşāğa itmez idi ʔarhda hilāl
Ay rūy-ı yārdan eger olmasa şermsār
- 8 Haţţ-ı ‘izārını şaķın ol māha yüzleme
Şāyed **Ümīdī** haţırına irişe ğubār

32 [ÜMİDİ]

fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Yār idüp ğayrılarla ‘işretler
Öldürür ādemi bu ğayretler
- 2 Dil-i ķarīn belā-yı derd-i firāk
Cān enīs-i cefā vü miḥnetler
- 3 Bulup āgyārı it gibi depeler
Dest ü bāzū-yı yāra kuvvetler
- 4 Gōñlümi yakduğınca āgyārı
Gelüp ol şeh birez meremmetler

3b buse de: — M.

7 bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Ümīdī Divanı’ndan alınarak eklenmiştir.

32. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.45, s. 204

- 5 Koma ayakda gel **Ümîdî** kuluñ
Dest-gîr olup eyle himmetler

33 [ÜMÎDÎ]

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Şûfî ğarazuñ çün bir iki cām-ı şafādur
Yā tāt-ı riyā başuña bilsem ne belādur
- 2 İy bād-ı şabā çîn-i ser-i zülfini yāruñ
Müşk-i Hotene eyleme teşbîh haṭādur
- 3 Cür'et ola mı zāhid-i şad-sālede iy dil
Egninde şaķın hırķasına bakma kabādur
- 4 Seyr eyle dilā resmini eşkāl-i cihānuñ
Baķ cām-ı meye āyîne-i gītî-nümādur
- 5 Dil virme **Ümîdî** şaķın ālāyiş-i dehre
Kim 'ākıbet-i kār anuñ soñı hebādur

34 [ÜMÎDÎ]

mef'ülü fā'ilātü mefâ'ilü fā'ilün

[8b]

- 1 Tār-ı kenār-ı bāġa varup düşdi jāleler
Bād-ı bahār ile gülüp açıldı lāleler
- 2 Yanardı tāb-ı sūziş-i 'aşķuñla ġonçeler
Şu şepmese derūnına bir pāre jāleler

33. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.63, s. 223

3a şad-sālede: şad-şaleden D.

34. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.64, s. 224

- 3 Bezm-i çemende zühd ü riyā ile ceng idüp
Meydāna sürdi rahşını gülgün piyāleler
- 4 Künc-i belāda ‘āşık-ı dil-ḥaste-i ğama
Derd ü firāk u ğuşşa vü ğamdır nevāleler
- 5 Gül gibi yār ḥār raķīb ile hem-nişīn
Bülbül gibi **Ümīdī** n’ola kılsa nāleler

35 [ÜMİDİ]

mefā’ılün mefā’ılün mefā’ılün mefā’ılün

- 1 Göñül kul olmağa bir şūḥ u şeh-levend ister
Ḥam-ı ğīsū-yı müşkāsaların boynına bend ister
- 2 Dem-ā-dem sāyesinde hoş geçüp ‘ayş itmege anuñ
Göñül bağ-ı cihānda bir nihāl-i ser-bülend ister
- 3 Belā bezminde cām-ı bāde-i ğam telḥ-kām itmiş
Leb-i şīrīn-i sākīden göñül bir pāre kand ister
- 4 Kelāmuñ nāşihā bezm-i şafāda eyle zāyī
Dil-i şeydāsı ‘uşşākuñ ne söz diñler ne pend ister
- 5 **Ümīdī** çıkmağa kaşr-ı vişāl-i yāra düzd-i dil
Duḥān-ı āh-ı āteşbārdan aña kemend ister

5a : ḥār raķīb: raķīb-i ḥār M.

36 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilün fā'ilün

- 1 Her yaña gördi çeşmümeñ akar bınarı var
Şāh-ı hayāl-i yār gelüp elyedi karar
- 2 Sevdā-yı çīn-i zülfüñ ile iy gazāl-çeşm
Terk-i diyār iderse n'ola nāfe-i Tatār
- 3 Hergiz okunmaz āyet-i lütf-ı vefālaruñ
Ġāyet ġubār yazmış anı haṭṭ-ı müşg-bār
- 4 Koynum çü dāğ-ı 'aşk ile toptolu filoridur
Ger şāhid-i hayāli çekem sīneye ne var
- 5 Şemşīr-i ġuşsa ile Ümīdī helāk olur
Taķıldıġınca yanuña ol tīğ-i zer-nigār

37 [ÜMİDİ]

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

[9a]

- 1 Haṭṭ-ı sebzüñ lebüñde cāna deger
Leblerüñ cān ile cihāna deger
- 2 İreli kūy-ı yāra şevķinden
Āhmak başı āsumāna deger
- 3 Sürme-i hāk-i pāy-i cānāne
Nūr-ı çeşm-i güher-feşāne deger
- 4 Ham-ı ebrū-yı yār her birisi
Misk tozlu iki kemāna deger

36. İbrahim Etım BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.43, s. 202

37. İbrahim Etım BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.66, s. 226

- 5 İy **Ümîdî** o kaşları yānuñ
Kānlu peykānı dilde cāna deger

38 [ÜMÎDÎ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Kaddüñ gāmıyla dilde elifler ki vardur
Gülzār-ı tende iy yüzi gül şāhsārdur
- 2 Yād ideli çemende lebüñle ruḥuñ nesīm
Ġonçe henüz açılmadı gül şermsārdur
- 3 Yaşum ki kānlu çihreme her dem revānedür
Bir cūydur kenārı anuñ lāle-zārdur
- 4 Baḥt-ı siyāhum üstüme geldi ziyārete
Kābrümde şanma sāye-i seng-i mezārdur
- 5 Hergiz kenāra gelmedi ol dürr-i nāzenin
Deryā-yı eşküm anuñ içün bī-kenārdur
- 6 Kaddüm nihāl-i bāğ-ı belā-yı firāḳdur
Cevr ü cefā-yı yār aña berg ü bārdur
- 7 Ağyār o serv-ḳaddi bugün ideli kenār
Yaşı **Ümîdî** gözlerümüñ cūybārdur

39 [ÜMİDİ]

fe'ılātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Dili bend eyleyen o gīsūdur
Beni āşufte eyleyen būdur
- 2 N'ola göñlüm düşerse hañçerüñe
Ki leṭāfette de bir içim şudur
- 3 Hāḡ-i pāyüñe tutiyā dirsem
N'ola iy dōst göz terāzūdur
- 4 Hāḡ-i ruḡsārı misk-i Rūmīdür
Mūy-ı zūlf-i siyāhı şeb-būdur
- 5 Misk ile nüṣḡa yazdı ḡaṭṭ-ı ḡubār
Gördi çeşm-i nigār şayrudur
- 6 Beni şehir içre eyleyen rüsvā
Bir yüzi gün hilāl-ebrūdur
- 7 Dem-be-dem eşkümi revāne kılan
İy Ümīdī o ḡadd-i dil-cūdur

40 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

[9b]

- 1 Sākī ayaḡı al ele şoḡbet zamānıdur
Leb-ber-leb eyle sāḡarı 'işret zamānıdur

39. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.68, s. 228

1a dili: dile M.

6 bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Ümīdī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

40. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.44, s. 203

- 2 Dil mā'il oldı mülk-i 'acem cānibine āh
Ağlarsa gözlerüm n'ola firkat zamānidur
- 3 Cevr ü cefâyı añma ki vaḳti degül añun
Mihr-i vefāler eyle mürüvvet zamānidur
- 4 Mestāne sāḳiyā düşürürseñ raḳ'ibi ger
Dök cür'a gibi ḳanını fırsat zamanıdur
- 5 Naḳd-i ḫayāt elde iken var Ümīdīyā
Şarf eyle 'ıyş u nūşa ḡanīmet zamānidur

41 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Çarḫ sergerdānuñ olmış şanma ḫurşīd ü ḳamer
Ḥasret-i māh-ı ruḫuñla baḡrına taşlar başar
- 2 Ḡonçenüñ ḡāyetde ağzı berk imiş iy lāle-ḫadd
Açmadı rāz-ı femüñ şordum çemende bu seher
- 3 Ḥasret-i ebrūlaruñla ḫançere düşmiş hilāl
Ḳana ḡarḳ olmış yatur gördüm şafaḳa iy ḳamer
- 4 Zaḫm-ı sīnem tīriñ ucundan nola ḳan ağlasa
Aña peykān-ı ciger-dūzuñ neler geçdi neler
- 5 İy Ümīdī yārdan ḡayra naḡar eyler diyü
Çeşmümüñ üstüne her dem kirpigüm ḫançer çeker

2a 'acem: 'adem D.

41. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.46, s. 205

2a ḡayetde: ḡayetle D.

3a ḫasret: ḫançer M.

3b gördü: ḫūn-ı D.

42 [ÜMİDİ]

fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül

- 1 Kaçan tîri sînemde pinhân olur
Dil ü cân arasında biñ kan olur
- 2 Firāk-ı lebüñle ne hikmet bu kim
Dür-i eşk la'l-i Bedaḥşân olur
- 3 Yolına 'aceb mi yine murğ-ı dil
Ġamuñ çünki sînemde mihmân olur
- 4 Çün ol mäh-çihre degüldür perî
Ya cân gibi gözden ne pinhân olur
- 5 **Ümîdî** dem-â-dem lebüñ vaşf ider
Anuñçün sözi âb-ı ḥayvân olur

43 [ÜMİDİ]

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

[10a]

- 1 Kan ağladı firāk-ı lebüñle şarāblar
Görince döndi üstüne anuñ ḥabāblar
- 2 Yād-ı lebüñle ḥaylî dökildi saçıldı dün
Bezm-i şafāda cür'a-i cām-ı şarāblar
- 3 Girdāb-ı baḥr-i 'aşka çü şalmadı rūzigār
Ya fülk-i dilde böyle nedür ıztırāblar

42. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.48, s. 207

1a tîri sînemde: sînemde tirüñ **M.**

2a Lebüñle ne: lebüñle **M.**

4b cân gibi gözden: gözden cân gibi **M.**

43. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.50, s. 209

- 4 Bir muṭrıb-ı yegāneye meclisde dün gice
Çaldurdu cümle varını çenk ü rebāblar
- 5 Nār-ı derūn-ı sīnemi görüp **Ümīdīyā**
Ser-geşte oldu bezm-i belāda kebāblar

44 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Dil n'ola zülfüñde eylerse figān ü zārlar
Giceler çün nāleye āgāz ider bīmārlar
- 2 Hāl-i 'anber-bāruña beñzer diyü misk-i Hōten
Dōstum başladı bürüp şarmağa atṭarlar
- 3 Uyduñ ulaşduñ diyü erbāb-ı 'aşka ol perī
Seg raķībi da'imā itler gibi āzārlar
- 4 Zülf-i kāfir-kīşüñe öykündügiçün iy şanem
Rāhibe ejder görünür ḥalka-i zünnārlar
- 5 İy **Ümīdī** bāğ-ı ruḥsārın görelden murğ-ı dil
Hār olupdur çeşmine anuñ gül-i gülzārlar

45 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Ağzumda vaşl-ı la'l-i lebüñ cām-ı bādedür
Bezm-i belāda şevķüm anuñçün ziyādedür

44. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.69, s. 229

45. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.70, s. 230

- 2 Āsūde hāṭır ola mı ḥāk-i belāda ten
Cānā niteki murğ-ı cān ü dil hevādudur
- 3 Cām-ı cihān-nümāyı Sikender didükleri
Ben bildüğüm bu āyīne-i cām bādedür
- 4 Naṭ'-ı cefāda 'ālemi māt itmege o şāh
Ḥāl-i 'izārı şan ruḥ öñinde piyādedür
- 5 Cānāne ile bu gice 'ayş-ı nihān idüp
Gül gibi yine bāde-i ḥamra şafādudur
- 6 Her dem ḥamīde-ḳāmeti cānā **Ümīdī**nüñ
Dest-i kemān-keş-i felege bir kepādedür

46 [ÜMİDİ]

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

[10b]

- 1 Belā seyl-ābıdur eşküm başım kūh-ı melāmetdür
Degül jülide mū üstinde anuñ ebr-i ḥayretdür
- 2 Söze geldükde 'İsā mürde iḥyā eyler ammā sen
Tekellüm eyleseñ ādem helāk olur ne hikmetdür
- 3 Buḥūr itmiş meger ḥāl-i ruḥuñ bāğ-ı izāruñda
Degül müy-ı siyeh cānā çıkan dūd-ı melāḥatdür
- 4 Bu çeşmüm çeşmesārın 'arz idem dirdüm saña līkin
Güzelsüñ iy perī başdan gider 'aqlum ne ḥāletdür
- 5 **Ümīdī** bāğ-ı 'aşk içre ḥamīde ḳadd-i 'uşşākuñ
Egilmiş bār-ı ḡamdan şāḥsār-ı derd ü miḥnetdür

3b bu āyine: hele āyine M.

46. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.72, s. 232

4b güzelsüñ iy perī başdan gider 'aqlum : görinsen ey perī 'aqlum gider başdan D.

5a ḳadd-i : ḳaddi D.

47 [ÜMİDİ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ruḥuñ şem'-i melāḥat қаşlaruñ miskīn duḥānidur
Anuñ ol gerden-i kāfūr sīmīn şem'dānidur
- 2 Getürdi arқasın yire hilāl-i çarḥ-ı mīnānuñ
Қaşuñ meydān-ı ḥüsnüñ bir ser-āmed pehlevānudur
- 3 Añup cām-ı Cem devrānı kān aḡlar mı şahbā
Anuñ her bir ḥabābı āl-ı çeşm-i ḥūn-feşānidur
- 4 Hazer kıl āteş-i āh-ı derūnumdan ki iy gerdūn
Yaқar dāmānuñı nā-geh қаzā-yı āsumānīdür
- 5 Қarasına göz irişmez belāḡat baḥridür ṭab'uñ
Anuñçün iy **Ümīdī** sözlerüñ dürr-i me'ānīdür

48 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Göñlüm esīr-i bend-i ser-i zülf-i yārdur
Cān teşne-i zülāl-i dehān-ı nigārdur
- 2 Qadd-i nigār bāḡ-ı melāḥat nihālidür
Cevr ü cefā vü şīve aña berg ü bārdur
- 3 Bāḡ-ı muḥabbet içre dilā yād-ı āhumuz
Bir gün o serv-қaddi eger rūzigārdur
- 4 Dil ḥānümānı virse n'ola cām-ı bādeye
Bir lāle-қadd ü sīm-beden gül-'izārdur

47. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.73, s. 233

1a miskīn : müşkīn D.

48. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.74, s. 234

3b serv-қaddi: serv-қad M.

- 5 Gönlün şu gibi ağıdan ol ser ü ser-keşüñ
Beñzer **Ümîdî** bu ğazel-i âbdârdur

49 [ÜMÎDÎ]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

[11a]

- 1 Bûstân-ı ser-i kûyında idersen biñ zâr
Ruĥı ŧeftâlûsını öpmege virmez dil-dâr
- 2 Fîtn-e-i fenninde begüm ĥâl-i ruĥuñ mâhirdür
Ser-fürû itse n'ola ĥam-ı zûlf-i ŧarrâr
- 3 Ĥam-ı ebrûyı 'araĥnâkini yâruñ seyr it
Bir güzel ĥançer-i ser-tîz durur cevherdâr
- 4 Ĥalkâ-i zikre gelür diyü o mâhı bu gice
Ĥaylî döndi yürüdi bir niçe üftâde-i zâr
- 5 İy **Ümîdî** yine bir gözleri âhûyı bulup
Deŧ ü ŧaĥrayı demidür idelüm geŧ ü güzâr

50 [ÜMÎDÎ]

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 'Asker-i ĥâl ü ĥaĥuñ yeniye ŧebîĥûn itdiler
Bu fezâ-yı dide-i nemnâki pür-ĥûn itdiler
- 2 Mâh-ı rûlar ruĥların seyr itdürüp açmazdan
Almaĥa dil-i beydâĥın bu yüzden oyun itdiler

49. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.75, s. 235

3 bu beyit mecmuada mevcut değildir. Ümîdî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

50. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.76, s. 236

- 3 Taylasānun dūşına şalup gelince meclise
Zāhid-i miskīni bir kuyruklu meymūn itdiler
- 4 Kimyā-yı hāk- ı pāyūñle ruḥın zerd eyleyüp
'Āşık-ı dil-ḥasteler işini altun itdiler
- 5 Gösterüp yine **Ümīdī**ye ser-i gīsūların
Dil-rübālar anı bir bend ile meftūn itdiler

51 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Būs-ı dehān-ı yāra dolaşur çü gördiler
Meclisde cām-ı bāde-i gül-gūnı sürdiler
- 2 Deşt-i belāda Kaysa hevā-dārmış diyü
Murğ-ı cenāb-ı Leyliyi iller uçurdılar
- 3 Bāzār-ı ğamda la'l-i leb-i yār ile gözüm
Eşküm güherlerini ayağa düşürdiler
- 4 Kūyuñda itlerüñle yine cem' olup raḳīb
Tā şubḥ olunca dün gice muḥkem ḳudurdılar
- 5 Hicriyle cān virince **Ümīdī** cenāzeyi
Erbāb-ı dil gelüp anı yirden götürdiler

51. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.77, s. 237

4b dün gice: dün – M.

52 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Rüşen kılalı meclisi cām-ı şarābumuz
Mihriyle mähı 'aynına almaz habābumuz
- 2 Rağş itmez idi şavma 'ada şeyh-i şehir eger
Çalınmayaydı güşına çeng ü rebābumuz
- 3 Mey-hāne cām-ı muhtesib-i bezm-i bādedür
Eksük degüldür elden anuñ çün şarābumuz
- 4 Şol teşnegān-ı vādi-i 'aşkuz gamuñda biz
Āb-ı zülālî 'aynına almaz serābumuz
- 5 Zerğ u riyādan el yuya zühhād-ı şehir eger
Görse Ümīdī meykedede āb-ı nābumuz

53 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

[11b]

- 1 Vardı harāba milket-i dil şehriyārsuz
'Ālem harāba varur imiş şehriyārsuz
- 2 Sevmekde hūb-rūları çün olmaz ihtiyār
Sevdüm ol āfeti göricek ihtiyārsuz
- 3 Ğarğ-āb-ı baħr-i eşk olalı āha yok mecāl
Baħr-i belāda kaldı gönül rüzigārsuz

52. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.98, s. 258

52.5 bu beyit 11a-11b arasındaki varakların eksik olması nedeniyle mecmuada mevcut değildir.
Ümīdī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

53. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.101, s.261

1a şehriyārsuz: aşğ-ı yārsuz D.

1b varur imiş şehriyārsuz: varur imiş dil şehriyārsuz M.

2b göricek : görince M.

- 4 Hübân olur mı şayd-i dil ü cāndan beri
Şehbāzlar olur mı cihānda şikārsuz
- 5 Hem-dem idindi kendüsine cām-ı bādeyi
Olmaz Ümīdī bir şanem-i gül-‘izārsuz

54 [ÜMİDİ]

mef’ülü mefā’lū mefā’lū fe’ülün

- 1 ‘Aşık ğam-ı cānānı dil ü cāna inanmaz
Ya’kub gibi Yūsufın ihvāna inanmaz
- 2 Zencīr-i ser-i zülfini yār eyledi va’de
Bir kılca velī bu dil-i dīvāne inanmaz
- 3 Gerçeklidür ol şūh bize gerçi vişālin
Ammā n’idelüm kimse bu yalana inanmaz
- 4 Her dem çeküp alur oğın sīneden ol yār
Peykânını var ise dil ü cāna inanmaz
- 5 Cān virdi lebi yādı ile gerçi Ümīdī
Hayfā n’idelüm zerrece cānāna inanmaz

4b şehbāzlar: şayyādlar D.

54. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.103, s. 263

3a bize: dile D.

55 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Mihrüñle bād virürse yile hāksārumuz
Zerrāt gibi rakşa gire her ğubārumuz
- 2 Deryā-yı eşk mevc uralı bād-ı āhumla
Dürr ü cevāhir ile tölupdur kenārumuz
- 3 Girdāb-ı ğamda zevrak-ı dil bulmadı hālāş
Hayfā müvāfiķ olmadı bu rüzigārumuz
- 4 Şevküñle hāk olursam eger bād-veş n'ola
Āhum yiliyle rakşa gire hāk-sārumuz
- 5 Çarķ itmedin telef Ümīdī naķd-i 'ömrüñi
Gül 'ayş u nūşa harc idelüm cümle varumuz

56 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Şāhuz diyār-ı meclisde sākī vezirümüz
Meyhāne pīş-ķ^v ānı olupdur serirümüz
- 2 Cevr-i haţ-ı nigār ile hāzır belā vü ğam
Fikr-i dehān-ı yār ile ğā'ib zamirümüz

55. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 100, s. 260 // İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı'nda bu gazelin Bākī'nin 192. gazeline nazire olarak yazıldığını söylemektedir.

1a bād virürse yile hāksārumuz: yile virürse bād-ı hāksārumuz M.: varur ise yile hāksārumuz D.

2b tölupdur: tötöludur M.

4a bādveş n'ola: gird-bādveş D.

5a telef Ümīdī: Ümīdī telef D.

56. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.104, s. 264 // Mecmuada 11b-12a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu gazelin mecmuada sadece matla beyiti mevcut. Gazeldeki diğer 4 beyit Ümīdī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

- 3 Mihr-i ruḥuñla toḡtoludur s̄inemüz n'ola
Āfāka nūr virse zāmīr-i münīrümüz
- 4 Şabr u qarār az u firāvān nuḡūd-ı eşk
Yāruñ fidā yolına ḡalīl ü keşīrümüz
- 5 Tāḡ-ı sipihri tolduralı āh u zār ile
Yāruñ **Ümīdī** ḡalmadı kūyında yirümüz

57 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[12a]

- 1 Çün yazılmışda yoyulmuş yok dilā
Yā ne vech ile tırāş olmuş o ḡaṭ
- 2 Ḳıldı peykānuñ miyān-ı dilde cāy
Dōstum *lā-ḡayra illā fi'l-vasaṭ*
- 3 Yaşum ırmaḡ eyleyelden ol perī
Seyl-i eşk oldu revān mānend-i şaṭ
- 4 İy **Ümīdī** tolu içmekden ḡaraż
Dilberi aḡzından öpmekdür faḡaṭ

58 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 İtdi tīḡuñdan dil-i şad-pāre ḡaṭ
Ābdan cānā irer bī-māra ḡaṭ

57. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G.111, s. 271 11b-12a arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu gazelin matla beyiti yoktur. Aynı durum Ümīdī Divanı için de geçerlidir.

1a yoyulmuş: bozılmış D.

2b *lā-ḡayra illā fi'l-vasaṭ*: hayır ancak ortadadır .

58. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G.112, s. 272

- 2 Sīneme gönder ‘azā-yı tīrūñi
Tanıyup itsün yürek bir pāre hāz
- 3 Leblerüñden irişür cāna şafā
Cāmdan lā-büdd ider mey-ḥ^vāre hāz
- 4 Rīş-i cāna virdi peykānuñ şafā
Ābdan gerçi ki itmez yāra hāz
- 5 Kānlu peykānuñ **Ümīdī** sīnede
Bağrına başup ider bī-çāre hāz

59 [ÜMİDİ]

mefā’ilün fe’ilātün mefā’ilün fe’ilün

- 1 N’ola dil eylese la’l-i leb-i zülāle ṭama’
Ki rind ü meykede eyler şarāb-ı ala ṭama’
- 2 Virürse dīnini zāhid ‘aceb mi dünyāya
Ki bī-mezāk olan eyler hemīşe mālā ṭama’
- 3 Cemāli bāğını seyr itdürür müdām ol şūḥ
Görince kıpsa n’ola meyve-i vişāle ṭama’
- 4 Kenār-ı mū-yı miyān-ı nigārı kılma ḥayāl
Cihānda ‘ākıl olan eylemez muḥāle ṭama’
- 5 **Ümīdī** murğ-ı dile dām u dānedür ḥazer it
Görince eyleme zīnhār o zūlf ü ḥāle ṭama’

59. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.113, s. 273

1a eylese: itse o D.

3a cemāli D.: cemāl M.

4b ‘ākıl olan eylemez muḥāle: ‘ākıl eylemez ebed muḥāle M.

60 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- [12b]
- 1 Sīnede şanma şehā na'l ile dāğ
Medhūñe cān ile dil açdı kulağ
 - 2 Niçe bir o öpe nihānī lebūñi
Boğazı āhīr ele virdi kabağ
 - 3 Nice teşbīh ideyin gül yüzüñe
Bir dürük yüzlü durur gonçe-i bāğ
 - 4 Ğam-ı Leylā ile Mecnūn ölicecek
Geldi feryāda görüp zāğ ü kelāğ
 - 5 Kaldı ayakda Ümīdī sāķī
Dest-gīr olup aña şun bir ayağ

61 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Oluben kākülūñe hem-ser o altun üsküf
Başa çıkmasun iñen iy ruķı gül-gün üsküf
- 2 Altun adın bakır eyler meded iy sīmīn beden
Olmasun kimseye hem-ser o hümāyūn üsküf
- 3 Şem'-i kāfūr-ı leṭāfetdür o kadd-i mevzūn
Şu'le-i hūsn-i melāḥatdür ol altun üsküf
- 4 Çihre-i zerd ü nizārına naẓar kılmalı
Oldı çīn eyleyüp ebrūsunu maḥzūn üsküf

60. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.114, s. 274

61. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G.116, s. 276

- 5 İy **Ümîdî** olmaz hem-ser o şāha hūrşîd
Geydürür gün başına gerçi bu gerdün üsküf

62 [ÜMÎDÎ]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Dizülür karşıña erbāb-ı dil ü cān şaf şaf
Ka'beye karşı durur ehl-i Hicāzān şaf şaf
- 2 'Aks-i ruhsārını seyr itmege ol māhveşüñ
Dizilüp tırdı bugün didede müjgān şaf şaf
- 3 Tāb-ı meyden uyarup şem'-i çerāğ-ı cānı
Oturur şevk ile mey-hānede rindān şaf şaf
- 4 Ceng idüp hayl-i şitā ile yine gülşende
Tırdı süsenler idüb tığını 'uryān şaf şaf
- 5 Seni seyr itmek için rāh-ı ser-i kūyuñda
Şekl-i sâ'ilde tırdur eşk-i yetīmān şaf şaf
- 6 Öliceğ halk cenāzem getürüp baş üzre
İy **Ümîdî** düşeler öñüme yārān şaf şaf

62. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.117, s. 277 // İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*'nda bu gazelin Bākî'nin 229. gazeline nazire olarak yazıldığını söylemektedir.

2 didede: dide-i M.

63 [ÜMİDİ]

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Âdâb-ı 'aşkı yazdı gülistân varak varak
 Etfâl-i bülbül eyledi ezber sebak sebak
- 2 Bezm-i bahar-ı bâğa lebüñ yâdına bugün
 Câm-ı şarâb-ı nâb çekildi ayak ayak
- 3 Hön-ı visâl-i Leylîde iller şafâ sürüp
 Mecnûn içerdî zehr-i belâyı çanak çanak
- 4 Peykân-ı tîr-i sîne-güzârın yitürmese
 Dil hânesin müjeñ aramazdı bucağ bucağ
- 5 Meh-rûlar aldı destine rengîn piyâleler
 Gûyâ çemende güller açıldı budak budak
- 6 Yüz sürmege ayağına ol serv-i ser-keşüñ
 Seyl-âb-ı dîde şehri tolanur şoğak şoğak
- 7 Hûñ-ı ciger **Ümîdî** gelüp câm-ı dîdeye
 Yârı ne yüzden itdi temâşâ babak babak

64 [ÜMİDİ]

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Devr-i gül irdi gül gibi gülzâra var açıl
 Şeb-nem-mişâl bezm-i bahâra dökil şaçıl

63. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Divanı, G. 121, s. 281 // Mecmuada 12b-13a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu gazelin mecmuada yalnızca ilk iki beyiti mevcuttur. 7 beyitlik bu gazelin son 5 beyiti Ümîdî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

64. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Divanı, G. 155, s. 315 mecmuadaki 12b-13a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu gazelin mecmuada yalnızca son üç beyiti mevcuttur. 5 beyitlik bu gazelin ilk iki beyiti Ümîdî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

- [13a]
- 2 Baḥş eyleme dehān-ı güher-bār-ı yār ile
İy ḡonce-i nihāl çemen yūri var açıl
- 3 Teşbīh idince ḡonçe-i gülzār-ı cennete
Oldı dehān-ı şehd ü şeker-bārı teng-dil
- 4 Başına sükkerüñ n'ola teng olsa kâināt
Kim didi saña kim dehān-ı yāra var ezil
- 5 Yāruñ yolına sürmek olurdu Ümīdīyā
Ger olsa derāhim eşk-i revān-ı kızıl

65 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Vaşl-ı metā'ına olıcaḡ müşterī ḡöñül
Nāz ile geldi didi [ki] yār şatılık degül
- 2 Lütḡ ile destüñi ipe çek iy raḡīb gel
Ser-rişte-i külāle-i dil-dārdan üzül
- 3 Cām-ı şarāb-ı la'lüñi meclisde yād idüp
Bir ḡālet ile 'aḡlumuzı aldı gice mül
- 4 Düşdi ḡörince çāh-ı zenaḡdān-ı dil-bere
Girdāb-ı ḡamda ḡaldı ḡalāş olmadı ḡöñül
- 5 Yaḡdı Ümīdī farkına şevḡüñle tāze dāḡ
ḡüyā şoḡındı başına bir kırmızı gül

65. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 157, s. 317

1b didi [ki]: didi M.

3b 'aḡlumuz[ı]: 'aḡlumuz M.

66 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Micmer-i hüsñ [ü] melāḥatdūr o çāh-ı zekānuñ
Dūd-ı miskīndür anuñ ḥaṭṭ-ı 'anber-şikenüñ
- 2 Yıldızı düşse n'ola jāle-i şahñ-ı bāḡuñ
Göricek dürr-i benāḡuşın o ḡonçe dehenüñ
- 3 Bizi kūyuñda döḡüp sögmek ile kōrkutma
Ḳulıyuz iy büt-i ser-mest döḡenüñ hem söḡenüñ
- 4 Vaşf-ı ḡisū-yı dil-āvīzüñi kılduḡca şabā
Tügleri uça gelür nāfe-i misk-i Ḥotenüñ
- 5 Sevdürürler güc ile kendülerin meh-rūlar
İy **Ümīdī** şūçı ne 'āşık-ı miḡnet-zedenüñ

67 [ÜMİDİ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Diyār-ı ḡamda kūh-ı Bīsütün-ı 'aşḡdur başum
Nişān-ı tīşe-i mihr ü maḡabbetdūr iki ḡaşum
- 2 Ayaḡuñ öpmege bir kerre iy naḡl-i cefā-pīşe
Yoluñda dōkilüp şaçıldı ḡayli eşk-i ḡün-pāşum
- 3 Beyābān-ı reh-i 'aşḡında yāruñ ile pūyānam
Ki sāyem daḡı ardumca ḡalır olmaz ayakdaşum

66. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 133, s. 293

1a melāḥatdūr: letāfetdūr D.

4b uça: ürce M.

67. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 158, s. 318

[13b]

- 4 Nigārā gāh zaḥm-ı tīg u gahī ḍarb-ı nizeñden
Bugün çok ser-zeniş çekdi yoluñda oñmaduk başum
- 5 Dem-ā-dem rūy-ı zerd-ālūdumı ḥūn ile al eyler
Göresin ‘ākıbet baña **Ümīdī** yüz yumaz yaşum

68 [ÜMİDİ]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Virelüm cāna şafā cām-ı muşaffā çekelüm
‘Ayş idüp yād-ı lebūñle mey-i ḥamrā çekelüm
- 2 İrişe menziline bir gün ola tīr-i murād
Yā kaşuñ cevriñi iy dōst hele yā çekelüm
- 3 Umaruz mīve-i vaşluñ ola ‘uşşāka naşīb
Bār-ı cevruñ hele iy naḥl-i dil-ārā çekelüm
- 4 Halka tıyurmayalum deprenelüm rindāne
Leb-i yārı şoralum bāde-i tenhā çekelüm
- 5 İy **Ümīdī** dili ğarḳ eyledi girdāb-ı belā
Gel kenāra çıkalum zevraḳ-ı şahbā çekelüm

69 [ÜMİDİ]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Cennet añılsa ruḥuñ ḥāṭıra eyler ādem
Ka‘be yād olsa ser-i kūyuña varur ‘ālem

4a gāhī D.: gā M.

68. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 162, s. 322

2a menziline bir gün ola M.: bir gün ola menziline D.

69. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 163, s. 323

1b kūyuña: kūy M.

- 2 Mīve-i zevk u şafā kandan olurdu hāşıl
Bāğ-ı sīnemde gelüp nāvekūñ urmasa kalem
- 3 Ol büt-i muğ-beçe nāz ile tekellüm kılsa
Nuṭka kādīr olıma zerrece yanuñda şanem
- 4 Şāhid-i bāğa dūr-i eşkini kılmış īşār
Derlemiş hayli yine şaḥn-ı cemende şebnem
- 5 Belimi bükmiş iken bār-ı belā-yı hicrān
Geldi bir bār-ı girān oldu **Ümīdī** gam u hem

70 [ÜMİDİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Sākī-i bezm bāde-i gül-reng ü lāle-fām
Eksük virürse ğayrıya bizden yaña tamām
- 2 Mecnūn mişāl 'azm-i beyābān ider göñül
Tā her ğazāl-i vaḥşi görüp anı ola dām
- 3 Dil-i arzūyı mīve-i vaş l-ı nigār ider
Bī-mār-ı 'aşk olan kişi eyler hayāl-i ḥām
- 4 Ğavgā-yı 'aşk-ı yār ile telḥ oldu ortalık
Ol ḥāleti görince çekildi kenāra cām
- [14a] 5 Çekme elüñi cām-ı mey-i ergavāndan
Meyden **Ümīdī** eyleme destüñ tehī müdām

3b olıma: olma M.

4b şaḥn-ı: şaḥn M.

70. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 167, s. 327

1a sākī: iy sākī M.

3b bī-mār-ı 'aşk: derd-i 'aşk D.

71 [ÜMİDİ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bugün meclisde sāķī sāğar almaķ dest-i dil-berden
Hemān bir gül ķoparmaķ gibidür řāh-ı gül-i terden
- 2 Olalı cür'a-i cām-ı leb-i dil-dāra hem-dem
Kesildi berş ile afyūndan el çekdi sāğardan
- 3 Haķ-ı ruhsārını zūlf ile mestūr itmiş ol kāfir
'Aceb mi 'āşık-ı miskīn okursa küfri ezberden
- 4 Demidür tolular iç buse ihsān eyle 'uşşāķa
Efendi kullara 'ādetdür ihsān ķunki beglerden
- 5 **Ümīdī** olımaz ser-menzil-i maķşūdına vāşıl
Reh-i 'aşķında yāruñ geçmeyen evvel ķadem serden

72 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Sāğar-ı bādeye baķ mihr-i sa'ādetür bu
Her ħabāba nażar it necm-i hidāyetdür bu
- 2 Künc-i miĥnetde ġam u ġuşşañı yirsem ne 'aceb
'Āşık-ı ĥaste-dile bir ulu ni'metdür bu
- 3 Bezm-i rindāna gelüp bu gice sıklet virdüñ
Yüri ey zāhid-i nā-dāñ ne ĥiffettür bu
- 4 Būy-ı zūlfüñ getürür bād meşāmm-ı cāna
Bi'llah iy peyk-i Ĥıķā yine ne zaĥmetdür bu

71. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 169, s. 329

72. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 196, s. 357

3b ey zāhid-i nādan : zāhid zāhid nādan ki M.

- 5 Reh-i meyḥāneden yāri bulıcaḵ mestāne
İy **Ümīdī** düşegör pāyine fırsatdur bu

73 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Giryeden ağardı göz döndi ḥabābuñ 'aynına
Beñzedi çün bu sirişk-i dīde ābuñ 'aynına
- 2 Cūybār-ı eşk-i ḥūn-ālūd olup gözden revān
Ḳāmet-i ḥam döndi bir cistr-i ḥarābuñ 'aynına
- 3 Çeşm-i nemnākı şışüp ḥayli hevālanmış yine
Var ise nesne toḵınmışdur ḥabābuñ 'aynına
- 4 N'ola 'uşşāḳı göze göstermese meh-pāreler
Zerreler zīrā görünmez āfitābuñ 'aynına
- 5 Tāra döndi cismi eyler bezm-i miḥnetde fiḡān
İy **Ümīdī** yine dönmişsin rebābuñ 'aynına

74 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[14b]

- 1 Dağ-ı ḡam dilde yiter berg-i gül-i ter yirine
Sīnede her bir elif şāh-ı şānavber yirine
- 2 Çıkmadı derd ü ḡamuñ sīne-i sūzānumdan
İşinupdur meger iy şūh-ı sitemger yirine

73. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 243, s. 404

1b çün bu: cūy-ı D.

2b cistr-i ḥarābuñ: çenber-i ḥarānuñ M.

74. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 214, s. 375

- 3 Mîl-i müjgân ile hâk-i reh-i yârı iy dil
Çeşm-i nemnâküñe çek kuhl-ı mücevher yirine
- 4 Luţf idüp yâr baña yazduğı düşnâmları
Tutarın 'izzet ile başda du'âlar yirine
- 5 İy **Ümîdî** lebi yâdına bugün meclisde
Hûn-ı dil nûş iderüz bâde-i hamrâ yirine

75 [ÜMİDÎ]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Ğam kebâb eyledi sâkî cigeri döne döne
Demidür nûş idelüm cām-ı zeri döne döne
- 2 Ten-i pür-dāğum ile nerd-i ğama zar oldum
Tās-ı ğamda iderin nâleleri döne döne
- 3 Halka-i zikre girüp dün gice nâzıklük ile
'Arz-ı hüsn eyledi halka o perî döne döne
- 4 Keşti-i tîğ-i ğam- ğamzeñ olup dil murğı
Şevkden virse n'ola cān u seri döne döne
- 5 Kadd-i ham geşte ile her gice pergār-şifat
Devr idersem n'ola ol hâk-i deri döne döne
- 6 İy **Ümîdî** yine çevgân-ı ser-i zülfiyile
Kıldı ser-geşte o meh kūy-ı seri döne döne

75. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G.202, s. 363 // İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Divanı'nda bu gazelin Necâtî'nin 472. gazeline nazire olarak yazıldığını söylemektedir.

76 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şanma yāruñ girdi zülf-i 'anber-āsā koynına
Ol büt-i tersā-beçe koymış çelipā koynına
- 2 Gözleri yaşın şadef-manend deryā eyleyen
Yaraşur girse anuñ bir dürr-i yektā koynına
- 3 Dāğlar şanma hayālün şāhini şayd itmege
Eşrefiler koydı 'aşıklar nigāra koynına
- 4 Halka iden bār-ı hicrān ile kıddin hāle-veş
Yiridür alursa bir mäh-ı şebārā koynına
- 5 Yād-ı kıddünle Ümīdī sīneye çekdi elif
Gūyiyā girdi anuñ bir serv-i bālā koynına

77 [ÜMİDİ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[15a]

- 1 Mest-i cām-ı nāz olup cevri itme ben miskīnūne
Dōstum lūtf eyle tayanma iñen bālīnūne
- 2 İncinüp bir pāre od olmazdı iy sīmīn-beden
Dürr-i mengūşuñ tōkınmasa ruh-ı rengīnūne
- 3 Dāğ şandum göricek kalmış nişān-ı çihresi
Mihri 'ālem yüz sürince sād-i sīmīnūne
- 4 Kāşkī şad-pāre kılsa tīg-i hicrānuñ beyā
Şāne-veş irse elüm ol kākül-i pür-çīnūne

76. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 206, s.367

77. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 207, s. 368

4a beyā : beni D.

- 5 Cāmdan kıldıñ ħabāb-āsā temāsā ‘ālemi
Şad-hezār aḥsent **Ümīdī** çeşm-i ‘ālem-bīnüne

78 [ÜMİDİ]

mefā’ilün fe’ilatün mefā’ilün fe’ilün

- 1 Ayağa şālma diyü zülf-i ‘anber-efşānı
Şarıldı boynına ol afetüñ girībānı
- 2 Ğubār-ı ħāk-i rehüñ tūtiyā iden gözine
Alur mı ‘aynına hīç sürme-i Şıfāhānı
- 3 Hırām idince bugün nāz ile o serv-i hırām
Reh-i cefāda ne tozlar kopardı dāmānı
- 4 Efendi bir kılına degmez ol siyeh zülfüñ
Diyār-ı milket-i Çīn ü Hıṭā Karamānı
- 5 Egerçi Fāris-i meydān-ı nazma ḥad yok līk
Semend-i ṭab’ ile aldı **Ümīdī** meydānı

79 [ÜMİDİ]

fe’ilātün fe’ilātün fe’ilātün fe’ilün

- 1 Kendüye bezm-i şafāda ışıdur yārānı
Var ise ḳahve-i nābuñ ışıcaḳdur ḳanı
- 2 Beng ü āfyōn yubūsetle helāk itdi beni
Sākīyā şun beri şol ḳan olıcağı ḳanı

78. İbrahim Etem BUYRUK, **Ümīdī Divanı**, G. 247, s. 408

3a serv-i hırām: serv-i revān D.

4b milket-i Çīn ü Hıṭā: Çīn ü Hıṭā milket-i D.

5a Fāris-i meydān-ı nazma ḥad yok līk: Fāris nazma ḥad yok bu meydanda M.

79. İbrahim Etem BUYRUK, **Ümīdī Divanı**, G. 267, s. 428

1b var ise M.: sākīyā D.

- 3 Halka-i bezm-i şafāda nazar it cām-ı meye
Gel beri hālede seyr eyle meh-i tībānı
- 4 Pāk-ı dāmān-ı ser-i kūy-ı selāmet zāhid
Şol gedādur ki mey-ālūde kıla dāmānı
- 5 Dest ü şahrāya **Ümīdī** düşicek demlerdür
Nüş idüp bir gözi āhū ile tavşan kanı

80 [ÜMİDİ]

mefā'ılün mefā'ılün fe'ülün

[15b]

- 1 Göñül 'aşkuñla tölmişdur ser-ā-pāy
Karār u şabra hergiz kalmadı cāy
- 2 Bu gice hayli döndi yürüdi cām
Gelür diyü o şem'-i meclis-ārāy
- 3 Niye ihmāl ider meclisde muṭrıb
Bu deñlü ağıza gelmiş iken nāy
- 4 Meh-i enver yüzüñ Nāhīd hālūñ
Kemān ebrūlaruñ kavs-i kuzah yāy
- 5 Ser-i kūyında nālem iy **Ümīdī**
İrişdi dün gice eflāke eyvāy

4a selāmet: melāmet D.

80. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, G. 278, s. 439

3b ağıza gelmiş iken nāy: gelmiş iken ağıza nāy D.

81 [ÜMİDİ]

fe'ılātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Düşeyin hāk-i pāyüñe o beni
Dōstum sen de gör saña düşeni
- 2 Nakd-i cān virmek ile iy dil-i zār
Bulınur şanma dil-berüñ deheni
- 3 Tam'a-ı hām ider görüp agyār
Sīb-i ğabğab ile o bih zeanı
- 4 Bulup ol tıfl-i nāzenīni bugün
Yaasından geürdi pīreheni
- 5 Ölmedin kıl Ümīdīye dermān
Seven ölsün mi a begüm ya seni

82 [ÜMİDİ]

mef'ülü mefā'İLü mefā'İLü fe'ülün

- 1 addüñ ki şehā leşker-i 'uşşāa şalındı
Yağmāya virüp şabrı nie diller alındı
- 2 Mevlāyī gibi girdi felek rakş u semā'a
Var ise ney-i nāle ulağına alındı
- 3 Cevr itme diyü 'aşa ol dürr-i būnāğuş
Yāruñ yine boynına ulağına şalındı
- 4 La'l-i lebüñ öpmiş diyü cām-ı mey [ü] şahbā
Mestāne gice haylīce ruhsāruñ alındı

81. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 261, s. 422

82. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, G. 259, s. 420

- 5 İrmek diler iseñ der-i makşûda **Ümîdî**
Ğavvâş-şîfat baħr-i me'âniye ٲalındı

83 [ÜMİDİ]

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

[16 a]

- 1 Seħerden nâz ile hücreme ol nâzük beden geldi
Müşerref eyledi ğam-ħânemi bilmem neden geldi
- 2 Şabâ ile irişdi nûkhet-i ğül bûlbûl-i zâra
Dil-i şūrîde-i Ya'ķûba bûy-ı pirehen geldi
- 3 Getürdi müjde-i ĥâk-ı rehûñ bu çeşm-i nemnâke
Bi-ħamdi'llah yine peyk-i şabâ şaĝ u esen geldi
- 4 Gözüñ âhû-yı müşĝîn zûlf-i pür-çinüñ şevâd-ı Ćîn
Baña hindû-yı ĥâlûñ nâfe-i misk-i Ĥoten geldi
- 5 Çekermiş dâ'imâ ĥalvetde cām-ı bâde-i nâbı
Görince zâhid-i nâ-dânı ĥayli sū'-i zan geldi
- 6 **Ümîdî** ğamze-i dil-düz-ı yâra cānı teslîm it
Ki ٲumâr-ı maħabbetdür bugün cānāneden geldi

84 [ÜMİDİ]

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bir dil mi var ki tîr-i cefâ ile delmedi
Çaşı kemānı yok yire yâruñ çekilmedi

83. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G. 257, s. 418

1a hücre[me]: hücre M.

5 bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Ümîdî Divânından alınarak eklenmiştir.

84. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G. 258, s. 419

- 2 Peykân-ı tîr-i ğamze-i dil-düzı dil-berüñ
Tîğ-i cefâlar ile arası kesilmedi
- 3 Gerçi ğubâr-ı cismümi ğam kıldı pây-māl
Amma şu deñlü var ki raķibe başılmadı
- 4 Ağyāra açdı sîne-i zîbāsını nigār
Ol ğonçe dahı kimseye böyle açılmadı
- 5 Mestāne düşdi ise eger hāk-i pâyüñe
Ma'zûr tut efendi **Ümîdî**yi bilmedi

85 [ÜMİDİ]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Giceler dil ser-i zülfüñde kıllur zârlıĝı
Näleler ideli ta'lîm aña şebkârlıĝı
- 2 Ser ü bālāña müşābih degül ise şimşād
Bād-ı şubhüñ ye nedür aña hevā-dârlıĝı
- 3 'Āqlumı almaĝa hāl-i ruhuñ itmiş dârü
Zülf-i fettānuñ iletđi başa'ayyarlıĝı
- 4 Bād-ı şubh ile gülüp oynamada şāhid-i gül
Hār-ı miñnetde ceker ğonçe ğöñül ıarlıĝı
- 5 Ser-i zülfüñde iken la'lüñe meyl itđi ğöñül
'Ālemüñ ğördi 'ademdür şoñ ucu varlıĝı
- 6 Baĝrına başdı deyü sînepe peykânını dil
Eyledi hançer-i hûn-rîzi dilā āzarlıĝı

5b Ümîdî[yi]: Ümîdî M.

85. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Divanı, G. 248, s. 409

- 7 Vaşf idüp ğamze-i cādūlaruñı sihr itdi
Kimden öğrendi **Ümîdî** yine seḥḥārılığı

86 [ÜMÎDÎ]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[16b]

- 1 Boynına bend itmek olur kākül-i cānāneyi
N'eyleyin zencîrler tutmaz dil-i divāneyi
- 2 Şem' nār-ı şevk ile cānlar eritdi dün gice
Şubḥa dek görince döndi üstüne pervāneyi
- 3 Gördiler her dem dolaşur 'anberîn gisûlara
Pāre pāre kıldular tîg ile cānā şāneyi
- 4 Halka itse kāmēt-i zerdini ḥātem ğam degül
Dā'ima bağrına başar ol dūr-i yek-dāneyi
- 5 Kālbimüzde ğam kıomaz bir dilber-i gül-çihredür
İy **Ümîdî** tutsam el üzre n'ola peymāneyi

87 [ÜMÎDÎ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Görince kāmēt-i bālāñ ile ruḥsāruñ iy ḥūrî
Dikildi kıaldı ḥayretten yerinde şem'-i kāfūrî
- 2 Nice beñzer diyü ol āsitān-ı kıble-i cāna
Öğüp göge çıkardılar nigāra Beyt-i Ma'mūrî

86. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G. 245, s. 406

4a kāmēt-i zerdini: kāmētini 'aşk ile D.

87. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, G. 262, s. 423

- 3 Ȧolaşur buse-i la'l-i leb-i cânāna meclisde
Şaķınsun sākıyā bir gūn şıķarlar āb-ı engūrı
- 4 Fenā dārında cismūn pāy-māl-i derd-i 'aşķ itmüş
'Āceb mi hākdan ref eylese eflāk Manşūrı
- 5 Belāsı bālına degmez Ūmīdī çarķ-ı bed mihrūñ
Bu remzi fehm idüp gūş eylegil feryād-ı zenbūrı

88 [ŪMĪDĪ]

fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

- 1 Ȧana müstağraķ görüp sīnemde ol şeh yarayı
Ȧanludur diyü tūtup baēladı ol bī-çāreyi
- 2 Şevķden başı göge irse yiridūr hālenūñ
Çün şafā sürer alup ķoynına bir meh-pāreyi
- 3 Yüz virüp hem-sāye itmiş afitāb-ı hūsnine
Hāl ü haţ didükleri bir iki yüzi ķarayı
- 4 Ayrı düşmişdür şehā tīrūñ gibi dem-sāzdan
Acıyup baēruma başdum dilde her bir yarayı
- 5 İy Ūmīdī sīnede dāē-ı siyāha ķıl nażar
Āsumān-ı ģamda seyr it münķasif seyyāreyi

3b āb-ı engūr: bent-i engūr M.

88. İbrahim Etem BUYRUK, Ūmīdī Divanı, G. 244, s. 405

1a şeh yarayı: şeh-pāreyi D.

88.4a tīrūñ: tīguñ D.

89 [ÜMİDİ]

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Furşat elde iken Ümīdī yūri
'Ayşā şarf eyle naqd-i 'ömri birez
- 2 Devr dönmez murāduñ üzre müdām
Her zamān cām-ı mey ele girmez

90

[20b] Kaşīde-i Bahāriyye-i RAḤMĪ Şeydā Bursevī Berā-yı Begzāde
mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Ḥazrāda[ki] gül oldı çü mir'āt-i mücellā
Ġabrā gibi nergis göz açup itdi temāşā
- 2 Sultān-ı bahār irdi diyü gülşene gerdün
Pīrūze ṭabaḳdan niçe dūr eyledi yağmā
- 3 Ser-'asker olup şāh-ı gül öñince şakāyık
Şahrāda seher ḳurdı gelüp ḥayme-i vālā
- 4 Bir şūh gibi şāḥa çıkup yāsemen-i ter
'Uryān oluban ḥavza ider kendüyi ilḳa
- 5 Bülbüleri inletdi olup ḥar ile hem-dem
Gülşende iki yüzlülük itdi gül-i ra'nā

89. İbrahim Etem BUYRUK, Ümīdī Divanı, KT. 7, s. 443 // Mecmuada Ümīdī'nin gazellerine yer verilen bölümün sonuna eklenmiş bir kıt'adır.

90. Mustafa ERDOĞAN, Raḥmī Divanı, K. 13, s.88 Mecmuada bu kaside 20b varağında başlamaktadır ama varaklar arası kayma nedeniyle bu kasidenin son kısımları 17a varağında yer almaktadır. Kasidenin başlangıcı 20b varağında olduğu için kasideyi bu varaktan başlatmayı uygun gördük.

1a ḥazrādaki: ḥazrāda M.

3b şahrada seher ḳurdı gelüp: şahraya irüp ḳurdı seher D.

4 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Raḥmī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

5a hem-dem: maḥrem D.

- 6 Şan lāne dūrūr bāl u per-i bülbul-i ser-mest
Şimşād ider tūrrasın anuñla muṭarrā
- 7 Her lāle geyer başına bir tāt-ı Keyāni
O reng-i zebercedde yine niteki Dārā
- 8 Boynını egüp qaldı benefşe güle qarşu
Dildārına qarşu nitekim 'āşık-ı şeydā
- 9 Zerrīn qadehin bāde-i şebnemle idüp pūr
Tā kim boza maḥmūrlıgını nergis-i şehlā
- 10 Gülle gülüşüp şād olup gonçe açıldı
Rākş itdi şafā kesb idüben serv-i dil-ārā
- 11 Bir gülşene irdüm seherī bād-ı şabā-veş
Manend-i cinān belki cināndan daḥı zībā
- 12 Didüm ki nedür bā'ışi bu zevk ü şafānuñ
Biñ şevk ile didi işidüp bülbul-i gūyā
- 13 Kim geldi yine devlet ile merd-i yegāne
Anuñçün olupdur bu qadar zevk hemānā
- 14 Ya'ni ki bugün ḥazret-i begzāde civān-baḥt
Erbāb-ı şafāya işigi maqşad-ı aqşā
- 15 Zātuñla n'ola bulsa şeref kişver-i İslām
Şüretle bulur revnaķı zīrā ki heyūlā

6a lāne dūrūr : şāne dūrūr **D.**

9b boza: yaza **D.** // maḥmūrlıgını: maḥmūrlıgın **D.**

10a güller : gülle **M.**

10b itdi: urdı **D.**

13a meysir: merd-i **D.**

14 bu beyit Raḥmī Divanı'nda yer almamaktadır.

15 bu beyit Raḥmī Divanı'nda yer almamaktadır.

- 16 Barmağ götürüp tîr gibi ‘arz ide ĩmān
Bir kerre yūziñ nūrını seyr eylese tersā
- 17 Yūsuf gibi mecīd bulasın devlet ü ‘izzet
Ĥabs olduğına bir iki gün ġam yime şāhā
- 18 Devletle sirişt olmuş idi tıynet-i pākūñ
Mevcūd degülken dahı māhiyyet-i eşyā
- 19 ĩmāna gelürsek n’ola iy nūr-ı ĩlāhī
Yüzüñden irer nūr-ı Ĥūdā-gāh-ı tecellā
- [17a] 20 Mihr āyine[si] kōnalıdan tāk-ı sipihre
Göstermedi bir saḡş dahı zātuña hem-tā
- 21 Ger mā talep itse define muṭrib-i bezmūñ
Ağız ile kevser şuyını irgüre ḡavrā
- 22 Rūḡum yirine geldi görüp zāt-ı şerifūñ
Dirsem n’ola ger rūḡ-ı muṣavver saña cānā
- 23 Medḡūñle felek gūşına taḡdum niçe gevher
Çarḡ üzre degüldür görinen şekl-i Süreyyā
- 24 Pāyüñe nişār itmek içün geldi ṭapuña
Ġavvāş-ı dūr-i baḡr-i sūḡan **Raḡmī**-i şeydā
- 25 Kıldı yine ol gülşen-i vaşfuñda terennüm
Olursa laḡab n’ola aña bülbul-i gūyā

16 bu beyit Raḡmī Divanı’nda yer almamaktadır.

17 bu beyit Raḡmī Divanı’nda yer almamaktadır.

18 bu beyit Raḡmī Divanı’nda yer almamaktadır.

19 bu beyit Raḡmī Divanı’nda yer almamaktadır.

20a āyinesi: āyine **M.** // kōnalıdan: asılalı **D.**

21 Bu beyit Raḡmī Divanı’nda yer almamaktadır.

22b n’ola ger rūḡ-ı muṣavver saña: saña ger rūḡ-ı muṣavver n’ola **D.** // cānā: ‘uḡalā **M.**

- 26 Bu dürr-i girān-mayeyi ğavvāş-ı ʔabīʔ at
Pāyūñe nişār eyler ise lāyık u aʔlā
- 27 Medhūñe felek oldı hilāl ile ʔarīdār
Şol ʔıfl durur kim ala ol naʔl ile ʔelvā
- 28 Gün gibi ʔerāġuñ oluben dehre ire nūr
Geh gāh nażar kıl aña iy ʔadr-i muʔallā
- 29 Devrān baña itdüklerini yād ider isem
Feryāda gele mūy-ı tenüm cümle ser-ā-pā
- 30 Bir yaña ğam-ı ġurbet ile ğayret-i aķrān
Bir yaña felek cevri ile ʔaʔne-i aʔdā
- 31 Aḫvāl-ı dīl ğam-zedeyi kılmaġa iʔlām
Besdür bu ʔadar merd-i sūḫandāna hemānā
- 32 Güllerle bezendükce seḫer ġülşen-i mīnū
Ķurduķca şaķāyık ʔemene ʔayme-i vālā
- 33 Ķamuñ gelene bād-ı ḫazān irmeye herġiz
Niteki bahār ile müzeyyen ola dünyā

91

Ķaşıde-i Bahāriyye-i ḤĀVERĪ Efendi Berā-yı Sultān Süleymān
fāʔilātün fāʔilātün fāʔilātün fāʔilün

- 1 Cünd-i ezhār-ı firāvāna olup server bahār
Aķ sancaġ ile ʔekdi bī-kerān leşker bahār

28 bu beyit Raḫmī Divanıʔnda yer almamaktadır.

29 bu beyit Raḫmī Divanıʔnda yer almamaktadır.

32 bu beyit Raḫmī Divanıʔnda yer almamaktadır.

33 bu beyit Raḫmī Divanıʔnda yer almamaktadır.

91. 17b-18a varakları arasındaki varak eksikliġi nedeniyle bu kasidenin son beyitleri mecmuada yer almamaktadır.

[17b]

- 2 Uçdı yirinden 'uḳāb-ı dey getürdi zülmeti
Geldi çün bāz-ı sepīd-āsā açup şehper bahār
- 3 Düşdi ezhār öñüne çāvuş-ı şāhīler gibi
Destüne aldı revān bir sīmden şemşīr bahār
- 4 Giceyi gündüze ıatup ıapuña 'azm eyledi
Aḳçe pūlun dökdi şaçdı olmağa çāker bahār
- 5 Bu şitālarda şitāb idüp bürüdet rüz u şeb
Cümle ezhāruñ içinde oldu nām-āver bahār
- 6 Şanki defter-dār-ı şāhīdür ki nevrüz iricek
Virmege bir bir hesābını açar defter bahār
- 7 Hıl'at-i nevrüz-ı şāhī giydi her tāze nihāl
Her birinüñ başına geydürdi zer efser bahār
- 8 Bōstānuñ şafḫa-yı sebzüni zer-efşān ider
Yazmağa bu ş'ir-i reng-āmīzi ser-tā-ser bahār
- 9 İy gülistān-ı ruḫuñ şayf ü şitā enver bahār
'Ārız-ı gül-çihresi dā'im gül-i aḫmer bahār
- 10 Ḥazret-i Sultān Süleymān pādīşāh-ı ins ü cān
Kim cihān bāğı yanında oldu ser-tā-ser bahār
- 11 Yüce yirlerden cemālūñ bāğını seyrān için
Her ıarafdan göz göz olmuşdur seni gözler bahār
- 12 Yir bulamayup temāşā kıлмаğa ruḫsāruñı
Tıfl gibi her dıraḫtuñ üstüne çıkar bahār
- 13 Eyleyüp bād-ı muḫālifden dem-ā-dem ihtirāz
Gice gündüz anuñ için üstüne ditrer bahār
- 14 Gül gibi açıldı yüzi gözi hergiz gülmedi
Görmeyince gün yüzüñ iy ḫüsrev-i ḫāver bahār

- 15 Gülşen-i kūyuñda yüzün izüñe sürmek diler
Bu hevālarda niçe günler durur uçar bahār
- 16 Gülsitān içre kudümüñden haber virdi meger
Üstine bād-ı şabānuñ saçdı sīm ü zer bahār
- 17 Nev-bahār-ı ‘arızuñ deryāya olsa mün‘akis
Pulları mähīlerüñ olurdı ser-tā-ser bahār
- 18 Tīg-i cevher-dāruñı her kim görür şāhā dedi
Mā-i cārīdür ki düşmüş üstüne yer yer bahār
- 19 El açup dā’im menār-ı şāh üzre şubḥ ü şām
Ṭul-i ‘ömr-i serv-i bālāña du‘ā eyler bahār
- 20 Böyle olmaz idi rengīn ü gül-āb āmīḥte
Bulmasa idi [e]ger gül būyı peygamber bahār
- 21 Zīnet-i eflāk ü zīb-i ḥākden sensin ğaraż
Mīvedür maḳşūd lābūd olmadan ekşer bahār
- 22 Eyle tutmuşdur dıraḥt-ı cūduñ āfāk ile reng
Berg-i sebz-i kemterīnidür felek-aḥter bahār

92 [‘AZİZİ]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[18a]

- 1 Şems-i ḥāverden olup rüy-ı kamer pür-envār
Şems-i gerdūna kamer eyledi ‘arz-ı dīdār
- 2 İktirān itse felekde n’ola şems ile kamer
Alışur kevkebi şemsüñ kamer ile her bār

92. Ersen ERSOY, ‘Azīzī Divanı, K.2, s. 51 17b-18a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu kasidenin ilk beyiti mecmuada yer almamaktadır. ‘Azīzī Divanı’ndan alınarak eklenmiştir.

- 3 Şems mihr ü kamerüñ yolına dönse tañ mı
Hem-ser-i şems-i felekdür kamer-i gül-ruhsār
- 4 Şems-i devrāna kamer yā meger oldu peyrev
Tolanur reh-güz̄er-i şemsi kamer leyl ü nehār
- 5 Mihri şemsüñ kameri eyledi rakḳāş yaḥūd
Çarḥ urur şevḳine şemsüñ kamer-encüm-kirdār
- 6 Saḳf-ı gerdūna kamer şemse-i zerdür ya meger
Oldı bāḡ-ı felege nūr-ı kamer şems-i bahār
- 7 Seyr içün şems ü kamer ruḥları pīr-i eflāk
Tutunur gözüne şems ü kameri 'aynek-vār
- 8 H^vāce-i çarḥ kamer tıflına ve'-ş-Şems okudur
Şarınur hem-çü kamer başına şemsī destār
- 9 Kamerī yaḳalu zer-cāme geyüp şāhid-i gül
Diler ol şems gözine çü kamer ola kenār
- 10 Kamer-i burc-ı 'aṭā Ḥazret-i Şemsī Paşa
Ki sürer pāyine yüz şems ü kamer leyl ü nehār
- 11 Kamer-i zātı sa'ādet göḡine şems-i ḍuḥā
Şems-i tābān-ı vücūdı kamer-i evc-i vaḳār
- 12 Zıll-ı Ḥaḳ şems ü kamer encümin eyle hem-dem
Şeh-i Cem mevhibet ü şems ü kamer-ḥaşmete yār
- 13 Hem-ser-i şāh-ı kamer-ṭal'at ü şems-i 'ālī
Hem-ser-i şems [ü] kamer aḥter-i gerdün-medār

3a mihr ü kamer: mihr-i kamer **D.**

9 Bu beyit 'Azīzī Divanı'nda mevcut değildir.

13a hem-ser: hem-reh **D.**

13b şems [ü] kamer: şāh-ı kamer **D.** // gerdün-medār: gerdün müdām **D.**

- [18b]
- 14 Şems-i cūdı kamer-i luţfı virür dehre şeref
Şems-i meşrık kamer-i mağribüñ ancak adı var
- 15 Şems-i hüsn ü kamer-i hulk ile maqbül-i cihān
Şems-i 'ilm ü kamer-hilm ile meşhūr-ı diyār
- 16 Safha-yı şemse kamer kilik-i 'Uṭāridle yazar
İtse eş'ārın o şems[üñ] kamer-āsār iş'ār
- 17 Oldur ol şems ü kamer kevkebe kim aña bedel
Toğmadı şems ü kamer kevkeb-i 'ālī miqdār
- 18 Şanuram vardı esed burcına çün şems ü kamer
Ne gün ol şems [ü] kamer-ruh k'ola rahşına süvār
- 19 Gülşen-i rif'ati reşk-i felek-i şems ü kamer
'İzzeti bāğına şems ü kamer iki gülnār
- 20 Kamer öykündi meger şems-i ruh-ı bahtına kim
Kamerüñ yüzünü zer tīg ile şems itdi figār
- 21 Kılmağa şems ü kamer bezm-i laṭifinde buhūr
Şems bir micmer-i zer-kār u kamer 'ūd-ı Kamār
- 22 Kamer-i bahtı ruh-ı şemsine kılmağa nazar
Kamer āyine vü şems oldu aña āyine-dār
- 23 Kamer ü şems maqar kılmağa hıfz u ezber
Kamerüñ levhına bu maṭla'ı şems itdi nigār

14a kamer-i luţfı: kamer-i dehre M. // dehre şeref: luţf şeref M.

15a kamer-i hulk: kamer-i luţf D.

16b şems[üñ]: şems M.: şems-i D.

18b şems [ü] kamer: şems-i kamer D.

22a ruh-ı şemsine: ruhı şemsine D.

22b āyine vü şems: āyine-veş D.

- 24 Ol yüzi şems ü cebîni kamerüñ âhir-i kâr
Mihri-i şems ü kameri eyledi ser-geşte vü zâr
- 25 Kameri hüsni ile mât eyler iken şems-i felek
Naṭ'-ı gerdūnda kamer eyledi şemsi ruḥ-ı yâr
- 26 Şems-i rahşāndan alur nûrî kamer lîk o mehüñ
Kamer-i hüsni virür şems-i cihāna envār
- 27 Şems-veş ğarḳa-ı nûr itmede cirm-i kameri
'Aynidür şems-i münîrüñ kamer-i rûy-ı nigâr
- 28 Şems-i rûyunda ḥaṭı gird-i kamerde hāle
Ruḥları şems ü kamer zülf-i siyāhı şeb-i tār
- 29 Reşk-i māh-ı nevi ol şems [ü] kamer-ruḥsāruñ
Şems-vār eyledi gökde kameri zerd ü nizār
- 30 Sûre-i Şems ü Kamer ḥaḳḳı 'Azîzi ol mehüñ
Yegdür alnı vü ruḥı şems ü kamerden şad-bār
- 31 Biri birinden güniler oldı anı şems ü kamer
Oldı şems ile kamer aña meger 'aşîḳ-ı zâr
- 32 Şanuram şems ü kamer ayasın idindi maḳar
Kamer-i sîm ile şems-i zerin itdikce şumār
- 33 Vaşf-ı şems ü kamer ile bu ḳaşıdem beñzer
Şu burūca kim ide şems ü kamer aña medār
- 34 Gerçi çok şems ü kamer zāhir olupdur ammā
Böyle bir şems ü kamer itmedi gerdün izhār

24b mihri-i mihri **D.**

25b Naṭ'-ı gerdūnda **D.:** Naṭ'-ı hüsni ile gerdūnda **M.**

29a şems [ü] kamer: şems-i kamer **D.**

31 Bu beyitteki iki mısranın yeri mecmuada ters yazılmıştır. Şiirin kafiyesi ve 'Azîzî Divanı'ndaki dizilim göz önüne alınarak düzeltilmiştir.

34a kamer zāhir olupdur ammā: itmedi zāhir gerdün olupdur ammā **M.**

- 35 Görse bu şems ü kamer medhın anuñ gökde Zühāl
Yüzine şems [ü] kamer onuñ ide bakmağa 'ār
- 36 Kamer-i medhın o şemsüñ idüp āhır iy dil
Eyle çün şems ü kamer nūr du'āsın tekrār
- 37 Şubhı şems ü şeb-i deycūrı kamer rüşen idüp
Dün ü gün şems ü kamer k'ola felekde seyyār
- 38 Şems ü Pervān ü kamer-veş dönüp üstine felek
Çü kamer şems-i murādı ola tālī' her bār

93 [KĀMĪ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[19a]

- 1 Hāzer it āteş-i āhumla yaşum ābından
Ki olur penbeye āteş şekere āb muhıl
- 2 Düşmüşem āteş-i endūh ile girdāb-ı ğama
Beni bu āteş ü āb içre yazıkdur komağıl
- 3 Derd-i girdāb-ı sitem vākı'a-yı āteş-i ğam
Āteş ü āb ile ta'bīre degildür kābil
- 4 Āb ağlar yaşuma hālīme yanar āteş
Rahm kıl āteşüm artırma yaşum ābını sil
- 5 'Azl bir āteş-i cānsüz şehā manşīb āb
Yandum āteşde meded ābda ol müsta'cil

35a Zühāl: eger M.

35b şems [ü] kamer: şems-i kamer D. // onuñ: -rūyuñ D.

36a kamer-i medhın o şemsüñ idüp āhır iy dil: kamerüñ medhın idüp āhırı iy dil āhır M.

38a şems ü Pervān: şems-i Pervān D.

93. Kāmī'ye ait olan bir kasidedir. 18b-19a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle kasidenin ilk beyitleri mecmuada yer almamaktadır.

- 6 Āteşüm def ine umsam n'ola ser çeşmeden āb
Ğayrı virmez baña āb āteşe yansam biñ yıl
- 7 Bu kaşīde umaram āb sepe āteşüme
Çeşm ü dil āteş ü ābın ola şāha nākıl
- 8 Āb u āteşden idüp 'azm ile cezmüñ maķşūd
Āb ile āteşi vaşf eylemedüm bī-ṭā'il
- 9 Āb-ı eşkümde göre nice yaķar āteşe ğam
Ābda āteş işin seyr ide şāh-ı kāmīl
- 10 Müncemid āb ile ol āteş-i sā'il ķanı kim
Sākī ol āb ile āteşden olam lā-ya'ķıl
- 11 Āb u āteş-i cahīm ile na'imi unudam
Āteş ü ābuñ olam bīm ü ümīdin zā'il
- 12 Beni bir āb ile āteş ide ķaknūs ü neheng
Āb-ı Hızr āteş-i Mūsā ola aña ķā'il
- 13 Tāb-ı āteşle bulur şafvet ü ābı yāķūt
Sīm ü zer āteş ile āb-veş olur bī-ġıl
- 14 Dökme āb-ı ruķuñı āteş-i ğamla **Kāmī**
Āteş-i baħr ider āb-ı vişāle vāşıl
- 15 Āb ile āteşimüz nām u nişānı ğülde līk
Seni bu āteş ü āb ańdura maħfil maħfil
- 16 Āb ile āteşüñ ola yiri tā şīb ü firāz
Varmıya bāde bu āb girye-i āteş degil
- 17 Āb u āteş gibi tut şīb ü firāzı şāhā
Dehre ķıl ķahr ile lūṭfa āteş ü ābın şāmīl

- 18 Kaṭre-i āb ola ger şu'le-i āteş tīguñ
İdüp ol āteş ü ābı kefüñ ebri ḥaşıl
- [19b] 19 Āb-ı bārān ola oḳ şu'le-i āteş peykān
Ḥaşma ol āteş ü āb ola belā-yı nāzil

94

Diger Kaşīde-i Maşna'a-ı KĀMĪ Efendi Berā-yı Sulṭān Selīm Ki Bî'ltizām-ı Gül ü Benefşe
mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 İy gül benefşe-i ḥaṭ-ı sebzüñle gül-'izār
Bir gülsitāndur ola kenārı benefşe-zār
- 2 Oldı gül ü benefşe ḥaṭ ü ḥaddüñ[i] görüp
Jülīde-mū benefşe gül abdāl-i dāğ-dār
- 3 Evşāf-ı ḥaṭṭuñ işidüp iy gül benefşeden
Gül saña 'āşık oldı benefşe-vār
- 4 Ḥaṭṭuñ benefşesinden utanup kızardı gül
Oldı benefşe boyun egüp gül yüzüñe zār
- 5 Ḥaṭṭ-i benefşe mi görinen gül yüzüñde yā
Gül şafḥasına yazdı benefşe ḥaṭ-ı ğubār
- 6 Bezm-i güle benefşe getürmiş gibi çemen
İy gül kenār-ı bāğda bŷy-ı benefşe var
- 7 Gel degme bir nihāle-yi fersā benefşedür
Seyr-i benefşe-zāra gel iy gül nihāli var

94. 1a sebzüñle: sebzüñle ol M.

3b bu mısranın vezni eksik.

5b şafḥasına: şahīfesine M.

- 8 Devr-i gül ü benefşe de firdevse beñzemez
İy gül ھاٲ-ı benefşe ھاٲum özgedür bahār
- 9 Micmer gül ü benefşe ‘aşā deyrdür çemen
Rāhib benefşe muğbeçe gül erġanūn hezār
- 10 Hāk-i deri benefşe vū ferş-i ħarīm gül
Taĥtı benefşe-zār u gül şāh-ı kām-kār
- 11 Devr-i benefşe geçdi ise geldi vaĥt-i gül
Zāhir güle benefşeden artuĥdur i’tibār
- 12 Gūlden benefşe bezmūñe öñ gelmedin şehā
Būyın çeküp benefşe güle eyler i’tizār
- 13 Şāhī benefşe tūġ gül a’lām-ı Şeh Selīm
Otaġası benefşe gül otaġ-ı zer-nigār
- 14 Tıtdı benefşe-zārı şehā berī gül yine
Etdüñ benefşe-zārı meġer gül gibi güzār
- 15 Raĥş-ı benefşe geçmese gülgünını gülüñ
Gūlden benefşe almaz idi celde-yi bahār
- 16 Alup benefşe elde ھاşuñ ser-i kāküle
Bāġa benefşe gürz ü güle nīze oldı ħār
- 17 Gūlşen benefşe-zār iki taĥt-ı muraşşa’añ
Fīrūzesi benefşe güli la’l-i ābdār
- [20 a] 18 **Kāmī** idüp bahāne gül ile benefşeyi
Gūlde benefşe ھاٲ saña ‘arz itdi bir nigār
- 19 Cismi gül-i sefīd libāsı benefş anuñ
Ĥaٲı benefşe ruĥları gül şūĥ ü şīvekār

- 20 Dil gülşen-i hayâlde olup benefşe-çîn
Kıldum gül ü benefşeyi bir nahl-i yâdigâr
- 21 Rengîn hayâl gül haţ-ı şî'rüm benefşe-zâr
Oldı gül ü benefşelerüm 'ıtr-ı her diyâr
- 22 Manşıb gül ü benefşem olup iltifât-ı şâh
İrdi gül ü benefşeme âsîb-i rûzigâr
- 23 Şanmañ gül ü benefşede bûy-ı vefâ ola
Şanup gül ü benefşeyi haţ-ı 'izâr-ı yâr
- 24 Ölsem benefşe-i haţ-ı hecrinde ol gülüñ
Eyleñ gül ü benefşe ile zînet-i mezâr
- 25 Zaḥm-ı belâ benefşem idi dâğ-ı ğam gülüm
Kılmasa bu benefşe vü gül fikrimi figâr
- 26 Fazlum benefşe ben gülüm âl-i Resûl olam
Lâyık mı bu benefşe vü gül böyle ola ḥ^vâr
- 27 Dōstum gül ü benefşe gibi ḥāk u ābda
Ḥāk-ı benefşe ḥār-ı gül enzār-ı şehriyâr
- 28 Yiter gül ü benefşe gibi açılup dilâ
Eyleme gül benefşe ğamından figân u zâr
- 29 Şunar gehi benefşe vü gül şāha çün gedâ
Eyle gül ü benefşe ki ol şāha bergüzâr
- 30 Ola gül ü benefşelerüñ ḥāke çalmasa
Ola gül ü benefşeñe bir ebr-i dürr-nişâr
- 31 Gül gibi nazûk ola benefşe gibi laţîf
Ḥāşâ gül ü benefşeyi ol ide ḥāk-sâr

- 32 İde gül ü benefşe-i lütfını ol 'ayān
Bū-yı gül ü benefşe olur lā-būd āşikār
- 33 El[in] açup benefşe tutar göklere yüzün
Eyler du'ā benefşe vü gül leyl ile nehār
- 34 Bāğ içre tā açıla güller vü benefşeler
İde gül ü benefşe ile bāğ iftiḥār
- 35 Bāguñ gül ü benefşeleri şolmayup şehā
[Kim] gül gibi benefşe-veş ol tāze her bahār

95

[21a] **Ḳaşıde-i Diger-i Mevlānā ÜMİDİ Çelebi Lil'bahāriyye Der-Ḥaḳḳ-i Ḥ'āce-zāde**
fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bir seḫer gül-geşt-i gülzār itdi bād-ı nevbahār
Jāleler kıldı ayağına niçe gevher nişār
- 2 Ḥāmesin destine alup yine Erjeng-i bahār
Ḳaşr-ı bāğı kıldı ezḫār ile pür-naḳş u nigār
- 3 Gül 'arūsınuñ yazup altun ile ruḫsārını
Virdi ḫayli zīb ü fer meşşāta-i faşl-ı bahār
- 4 Gül metā'ın gezdürür düşında dellāl-ı nesīm
Naḳd-i cān ile ḫarīdār oldı gülşende hezār
- 5 Zibāk-ı jāle hevāya munḳalib oldı bugün
Ḳızdırunca pūtesin her gonçenüñ tāb-ı nehār

33a elin: el M.

35b [Kim] gül: gül M.

95. İbrahim Etem BUYRUK, K. 4, s. 119

- 6 Her bakımda beñzeyüp mirât-i rûy-ı bilbere
Oldı gülşende şafâ-güster bugün her cûybâr
- 7 Nergisüñ gözi kararup düşdi gülşende yire
Çigzinüp başı habâb-ı cûyuñ oldı bî-ķarâr
- 8 Ğonçenüñ çāk eylemiş beñzer girîbânıñ nesîm
Dikmek ister sūzen-i hār ile hayyâṭ-ı bahār
- 9 Nāfesin açup şabā gülşende her bir lālenüñ
Kıldı āfākı mu'aṭṭar misk-i āhū-yı Tatār
- 10 Ğonçe esnāmın dür-i şeb-nemle tezyîñ eyleyüp
Secde kıldı bād-ı şubḥ ile öñinde şāḥsār
- 11 Toldurup dāmānını ezhār seng-i jāleden
Şahn-ı gülzār içre itdiler şitāyı sengsār
- 12 Çār-sūy-ı gülşen içre nakd idüp dīnārını
Ğonçenüñ açdı şabā şandūķasın şarrāf-vār
- 13 Açdı tūmārın şabā gülşende tıfl-ı zanbaķuñ
Şu gibi ṭurmaz revāñ okur bu evşāfı hezār
- 14 Gevher-i baḥr-i ma'ārif dürr-i eşdāf-ı hüner
Menba'-ı cūd u mürüvvet şāḥib-i 'izz [ü] vakār
- 15 Hūāce-zāde hūāce-i esrār u ḥikmet kim anuñ
Bāb-ı fazlında sebaķ-ḥūāñ oldı eşrāf [u] kibār
- 16 Bū-Bekir-şıdķ u 'Ömer-ḥulķ u Muḥammed-maḥmidet
Muşṭafā-āsār u Aḥmed-nām u Maḥmūd-iştiḥār

9a nāfe: nāme M.

14b 'izz ü vakār: 'izz-i vakār D.

15b eşrāf [u] kibār: eşrāf kibār D.

[21b]

- 17 Bir varakdur būstān-ı midḥatinde gülsitān
Kaṭre-i şebnemdür anuñ bāğ-ı luṭfuñdan biḥār
- 18 Serverā hem-pā bulunmaz şaḥn-ı faẓl içre saña
Raḥş-ı ṭab-ı 'tīz-reftāra süvār kaçan olsañ süvār
- 19 Şāḥ-ı gülzār-ı ma'ārif kadd-i mevzūnuñ senüñ
'İlm ile faẓl u hüner olmışdur aña berg ü bār
- 20 Luṭf-ı güftāruñ görüp dem-beste kaldı gonçeler
Gūş idüp rengīn kelāmuñ güller oldu şerm-sār
- 21 Noktalar kim ḥāme-i surḥuñdan itmışdür nüzül
Şāhid-i ma'nā kılar gūşına la'l-i ābdār
- 22 Mekteb-i faẓluñda ta'līm eyleyüp pīr-i felek
Māh-ı nev barmaḥ kodi levḥ-i sipihre ṭıfl-vār
- 23 Ac şedef-vār aḡzuñı dürr-i ḥaḳayıḳ kıl nişār
Ṭab'-ı gevher-paşuñ oldu çünki baḥr-i bī-kenār
- 24 Görmedi zāt-ı şerifüñ gibi bir rüşen-zamīr
Rūy-ı āfāka olaldan mihr ü meh āyine-dār
- 25 Kaṭre-i nīsān-ı luṭfuñ düşse gülzāra ola
Gonçe eşdāfında her birisi dürr-i şāh-vār
- 26 Ācem-āsā göz aça her nergis-i a'mā eger
Tūtiyā-yı dergehüñden çeşmine irse ḡubār
- 27 Bir seḥer gülzār-ı kūyuñdan eger kılsa güzer
Ḥaşre dek bād-ı nesīm-i şubḥ ola 'anber-nişār
- 28 Çekmek için maṭbah-ı cūduñdan encüm dānesün
Üştür-i eflāka urdı şa'sa'a zerrīn mehār

21a ḥāme: cāme M.

24a gibi: mişli D.

- 29 Çekdi altun cedvel evrāk-ı sipihre āfitāb
Yazmağa vaşfuñ 'Uṭārid aldı kilik-i zer-nigār
- 30 Yaraşur vaşfuñla bu nazm-ı güher-bār olsa ger
Gūşe-i gūş-ı 'arūs-ı çerhe dürr-i şāh-vār
- 31 Ben o şayyādam belāgat mīşesinde eyledüm
Tīr-i hāmeyle niçe āhū-yı ma'nāyı şikār
- 32 Seng-i bī-dād ile gönlüm hānesin yıkdı felek
Dest-i ihsānuñla ta'mīr eyleseñ anı ne var
- 33 Bir yañadan gayret-i akrān u ta'n-ı düşmenān
Bir yañadan miḥnet ü ālām-ı cevri-rūzigār
- 34 Eyledi hāmūn-veş yīre berāber kahr idüp
Dāīmā gögsüm gererken 'āleme kühsār-vār
- 35 İy Ümīdī mācerā ma'lūm gel çok ağlama
El gibi sen de du'āya el götür leyl ü nehār
- 36 Virdigince sebzār-ı 'āleme neşv ü nemā
Kılduğınca devr bu tūlāb-ı çarh-ı bī qarār
- 37 Hāşılı ser-sebz olup her ān 'ömrüñ hāşılı
Şāḥ-sār-ı mīve-i ümmīdūñ ola mīve-dār

96

[22a]

Diger Kaşide-i ÜMİDİ Bera-yı Hāzret Sulṭān Selīm Hān
fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bir seher kilik-i bedi'in destine alup revān
Başladı tecdīd-i aḥkāma debīr-i āsumān

- 2 Levha-i māhuñ saṭurlābına mihr idüp nazār
Merkez-i çarḥ-ı felekden niçe ḥükm itdi revān
- 3 İrtifā' alup kamer zabṭ-ı şu'ā'-ı şemsden
Didi kim gelmiş şeref burcına ḥurşīd-i cihān
- 4 Ya'nī kılmış salṭanat taḥtına devletle cülūs
Bir şeh-i şāḥib-kırān bir ḥüsrev-i gītī-sitān
- 5 Niçe yıllar gözedürken ḥ^vāce-i Hindū-yı çarḥ
Girdi bir dürr-i girān-māye eline rāyegān
- 6 Müşterī-rāy u kamer-rūy u 'Uṭārid-menzilet
Āfitāb-ı salṭanat zıll-i ilāha müste'ān
- 7 Qahramān-ı Qaḥṭarān-heybet şeh-i Hūşeng-ceng
Pādişāh-ı Cem-ḥaşem Keyḥusrev-i şāḥib-kırān
- 8 Vāriş-i mülk-i Süleymān ḥüsrev-i rūy-ı zemīn
Dāver-i devrān şeh Sulṭān Selīm-i kām-rān
- 9 Pā-yı qadr ü rif'ati māh-ı nev ile hem-rikāb
Raḥş-ı 'izz ü ḥaşmeti hink-i felekle hem-'inān
- 10 Açamaz 'anḳa hümā-yı himmetiyle bāl u per
İdemez pervāz bāz-ı fikretiyle qudsiyān
- 11 Çarḥ bir qandīldür ṭāk-ı serāy-ı qadrine
Nūrdan anuñ fetīlidür meh-i nev bī-gümān
- 12 Küngür-i qaşr-ı refī'in yapmağa mi'mār-ı çarḥ
Destine aldı şu'ā'-ı şemsden zer rīsmān

2b revān: beyān **D.**

3a zabt: ḥayt **D.**

7a Qahramān-ı Qaḥṭarān : Qahramān-ı Qahr u ṭarān **M.**

[22b]

- 13 Başına toprak koyup meydān-ı 'adlũnde şabā
Āteş-i kahrından ister ol şehũñ her-dem emān
- 14 Rāyet-i naşr-ı şî'ārı serv-i bāğ-ı salţanat
Mehçe-i manşũrı olmış anda şekl-i āşiyān
- 15 Tĩğ-i hũn-ālũdĩdur bāğ-ı cihānda var ise
Bād-ı nuşretle egilmiş bir nihāl-i ergāvān
- 16 Meclisũnde cekmege çarhuñ kemān-ı sahtını
Destine kullāb-ı zer almış hilāl-i āsumān
- 17 Kılmağ içũn rahş-ı gerdũn seyrũñe varın nişār
Hāle-i māh-ı felek itdi varın hep der-miyān
- 18 Rif'at-i tāk-ı celāl-i kadrine idũp nazar
Kaddin ol reşk ile iki bũkdi tāk-ı keh-keşān
- 19 Berg-i sũsenden şabā üstine hançer depredũr
Mehhine ger gũnçe-i gũlzār açmazsa dehān
- 20 Şahñ-ı gũlzār-ı veğāda ol ser-āmed tũğlar
Bād-ı nuşretle olur her biri bir serv-i çemān
- 21 Hũsrevā eyyām-ı 'adlũnde cihānı hıfz içũn
Gũz kulağ olmış nũcũm ile hilāl-i asumān
- 22 Eyleyũp seyyāre-i ikbāl haşmuñdan rũcũ'
Kevkeb-i baht-ı hũmāyun ile itmiş iktirān
- 23 Rũz-ı meydān-ı neberdũnde o tĩr-i şaf-şiken
Ağız açmışdur ādũnuñ içmege ılan revān

14a naşr-ı: nuşret D.

17a seyrũ[ñ]e: seyrine M.

17b māh-ı felek: māh-ı nev M. // varın: dinārın D. // hep der-miyān: itdi der-miyān D.

19a sũsenden: cũsundan M.

- 24 'Azm-i rezm itseñ pelengî cāmelerle serverā
Döymeye haşmuñ olursa fi'l-meşel şîr-i jiyān
- 25 Āb-ı tîğ-i hūn-feşānuñda ne hikmetdür bu kim
Bir dem içinde ider şahn-ı cihānı gül-sitān
- 26 Mehçe-i rāyat-ı kadrüñ bir güzel ayīnedür
Şüret-i feth u zafer dā'im olur anda 'ayān
- 27 Tārem-i gerdün gubār-ı fitneden idüp hāzer
Dāmen-i çarh-ı hümāyunuñda olmışdur nihān
- 28 Devr-i 'adlūñde senüñ iy pādişāh-ı dād-gîr
Kapuña zencîr ile gelse n'ola Nüşirevān
- 29 Dest-i gevher-bahşuñ ile şol kadar kılduñ 'atā
Ceybini la'l ü cevāhirle n'ola toldursa kân
- 30 Çok iş eylerdi cihāna şeb-rev-i Hindū-yı çarh
Şît-ı 'adlūñ olmasa āfāka her dem pāsbān
- 31 Beyza-i māhı o dem alur kanadı altına
Şukka-i ā'lām-ı kadrüñ açsa şehper nā-gehān
- 32 Tūguñ altun başlu şırma saçlu bir maḥbūbdur
Kim hırāmānı olur yanuñca her laḥza revān
- 33 Bir mücevher kāsedür destüñde tāt-ı Keykubād
Bir dili çalar kuluñ yanuñda tîğ-i Kahramān
- 34 Būstān-ı medḥüñe aḳıtmağa āb-ı zülāl
Hāme-i şîr-i şafa-bahşum olupdur nāvdān
- 35 Bir şikāyet var tapuña rūzigārumdan şehā
Olmışam bād-ı semūm-ı guşşadan berg-i ḥazān

24a serverā: bebrvār D.

31b kadrüñ: kaddüñ M.

36 Kim naẓar eylerse rūy-ı zerdüme Һayrān olur
Gerçi kim dirler feraҺ virür kulûbe za'ferān

37 Āsitānuñ var iken eflāka baş egmez varup
Minnet-i dūnānı itmez kendüye bār-ı girān

38 İy **Ümīdī** vaқtidür dilden du'ā-yı devleti
Һāmeñ eylerse lisān-ı Һāl ile bir tercemān

[23a]

39 Һāme-i zerkārın alduқça 'Uṭārid eline
Māh-ı nev çekdükçe levh-i ṭāreme zerrīn-niṣān

40 Cān gibi Һükmüñ revān olup ser-ā-ser 'āleme
Olasın her dem serīr-i salṭanatda kām-rān

41 Dilerüm dā'im murāduñ luṭf-ı Һaқ bağışlaya
Devlet ile süresin 'ālemde 'ömr-i cāvidān

97

Kaşidiyye-i Sūriyye-i ҺAYĀLĪ Der Һaқ Sultān Süleymān Raḥimehullah
fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1 İrişüp ṣāha luṭf-ı Rabbānī
Oldı sūr-ı sa'ādete bānī

2 İki şehzādesini sūnnet ider
Ṭutdı zevķ ü sürür erkānı

3 Nice şehzāde iki nūr-ı başar
Ki başar nūr u mihr-i raḥṣānı

36a Һayrān olur: giryān olur D.

38. Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Ümīdī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

39a zerkārın: zer-nigārın M.

40a 'āleme M.: āleme D.

97. Ali Nihat TARLAN, K. 16, s. 49

1a luṭf-u Rabbānī D.: emed-i Rabbānī M.

- 4 Birisi neyyîr-i sipîhr-i şeref
Birisi reşk-i mâh-ı Ken'ânî
- 5 Sünnet ile bulur şeref bunlar
Kesicek şem'i oldu nurânî
- 6 Şer' kesdügi parmak acımadı
Gerçi kim akdı lâle-gün kanı
- 7 Bî-şükûfe olur velî mîve
Mîve-i bûstân-ı insânî
- 8 Okudılar bu ursa hürmet idüp
Deşt-i Kıpçak elindeki Hânı
- 9 Yüzümüz üzre varalum didiler
Üngürüsuñ Lehüñ Çehüñ Banı
- 10 Gele çînüñ getirmeye Fağfûr
Haber itse kemîne derbânı
- 11 Tâc-dâr-ı 'Acem okunsa buña
Gele iki kolunda Şîrvânı
- 12 Bir işâret olursa ala gele
Ray-ı Hindûstân Ülhânı
- 13 Görse Şâh-ı Bedağş haşmetüñî
Çihresin ider idi rümmânî
- 14 Şaldı iklîm-i Hind'e velveleyi
Hây u hüy-ı sipâh-ı 'Osmânî
- [23 b] 15 Sensün iy Şehriyâr-ı Cem-mikdâr
Kudret eyvânınuñ Süleymânı

7a velî: belî D.
10a çînüñ: çînî D.

- 16 Şehe teklîf olundı şehirlerde
Kürsî-i sâye-i Nerîmânî
- 17 Haremeynüñ emānetini Hudā
Gördi sen Şehriyāra erzānî
- 18 Çākerüñdür Halīfe-i Bağdād
Bir kuluñ oldu Mışır Sultānı
- 19 Devlet atına sen süvār olup
Ele alsañ kaçan ki çevgānı
- 20 Top olursa öñüñde kelle-i haşm
Rif ate irdi aldı meydānı
- 21 Rūmdan Şarka bir naẓar kılsañ
Düşmen-i dīnî yād idüp ānî
- 22 Tengnā-yı belā ide gözine
Ġazabuñ 'arşa-i Horāsānı
- 23 N'ola senden kaçarsa düşmen-i dīn
İstemez düzd māh-ı tābānı
- 24 Hüsrevā hayliden **Hayālî** kuluñ
Görmez oldu cemāl-i cānānı
- 25 Tālî'üm kevkeb-i sa'adet iken
Āh kim irdi ebr-i zulmānî
- 26 Şāh himmet iderse baña ol ebr
Feyeẓān ide feyz-i Rabbānî

16a şehe: saña **D**.

16b sâye-i: pāye-i **D**.

17 Bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Hayālî Bey Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

24 cānānı: Hākānı **D**.

26b ede feyz-i Rabbānî: emr ferd-i Rabbānî **M**.

- 27 Benüm ol sāḥir-i suḥan-perdāz
Ki idem zinde rūḥ-ı Selmānı
- 28 Haṭṭum üzre sözüm gören buldı
Ḳarañulukda Āb-ı Ḥayvānı
- 29 Her sözüm Seb'a-i Mu'allāḳadur
Dergeh-i Şāh Ka'be-i ṣānī
- 30 Ğayrı şā'irlerüñ kelāmında
Yokdur elfāz-ı zevk-i rūḥānī
- 31 Hīç tāc-ı Ḳubāda beñzeye mi
Kim bahā bir külāh-ı bārānī
- 32 Baña bunlar bugün berāber olur
Ki ide mihr[i] māh nūrānī
- 33 Ger üşerse hezār pervāne
Şem'üñ alınmaya girībānī
- 34 Nitekim dehre çarḫ dōlābı
Feyeżān ide āb-ı şādānī
- [24a] 35 Gülbün-i devletüñ olup ser-sebz
Şaḳlaya sāyesinde insānı

27b idem zinde: eyledim zinde **D**.

32b mihri: mihr **M**.

35a olup: ola **M**.

Kaşide-i Gül-i ÜMİDİ Berā-yı Sultān Selīm Hān
fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Şahn-ı bāğ içre olup ser-'asker-i ezhār gül
Urdı başına seher bir miğfer-i zerkār gül
- 2 Nīze-i şāh üzre dikdi gonçe hūnīn başlar
Bağda cünd-i şitā ile idüp peykār gül
- 3 Gonçe gibi hayliden dil-teng idi gülzārda
Bād-ı şubh ile bugün açıldı bir miqdār gül
- 4 Şad-hezār ahsent üstād-ı bahār-ı bāğa kim
Şafha-i gülzār-ı dehre çizdi bī-pergār gül
- 5 Cā-be-cā dikmezdi işhākī 'alemler olmasa
Ger 'alemdār-ı resūl-i Aḥmed-i Muhtār gül
- 6 Gülşenüñ naṭ'-ı zümür-rūd-famını açup şabā
Çar dīvārın ider altun beneklü zār gül
- 7 Bāl açınca āşiyān-ı gonçeden şehbāz-vār
Eyledi 'azm-i şikār-ı 'andelīb-i zār gül
- 8 Bülbülüñ alup bir avuç kanını çaldı yüze
Anuñ içün olmadı gülşende ber-hurdār gül
- 9 Dirhem-i jāle n'ola destinde kılmazsa qarār
Bir eli açukdur eyler bulduğun īsār gül
- 10 Açup evrākın ider maḥşūlini bāguñ hisāb
Oldı sultān- bahāra yine defterdār gül

98. İbrahim Etem BUYRUK, K. 2, s. 109 toplam 42 beyitten oluşan bu kasidenin ilk 35 beyiti mecmuuda mevcuttur. 24b-25a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle mecmuuda bulunmayan sondaki 7 beyit Ümîdî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

[24b]

- 11 Süp̄ha-i billûrını alup eline gonçenüñ
Bülbüle cev̄r eylemekden eyler istigfâr gül
- 12 Künc-i ğamda h̄âr-ı hicrân ile iñler ‘andelîb
Bâd-ı şub̄h ile çemende şalınur her-bâr gül
- 13 Bir avuç dârû ile mürġ-ı nihâl-i gülşenüñ
‘Aqlın aldı bezm-i gülşende zihî ‘ayyâr gül
- 14 Başa çıkdı yüz bulup şah̄n-ı çemende gonçeler
Yiridür başına eylerse külâhın t̄âr gül
- 15 Açmayınca cur‘adân-ı gonçe-i bâġı nesîm
Olmadı bezm-i çemende vâkıf-ı esrâr gül
- 16 Yûsuf-ı Mısrî gibi bāzâr-ı hûsn içre bugün
Aġır altun ile vez̄n olsa vechi var gül
- 17 Destine alup seher bezm-i çemende dâ‘ire
‘Ayş u nûş eyler çemende h̄âr ile bî-‘âr gül
- 18 Devr-i luţfında gül-âb-ı jâle ile ol şehüñ
Bülbülüñ kılsun şudâ‘ına bugün tîmâr gül
- 19 Şâh-ı ‘adil vâriş-i mülk-i Süleymân kim anuñ
Kaṭre-i bârân-ı luţfindan virür her h̄âr gül
- 20 Gül-bün-i bâġ-ı ‘adâlet şeh Selîm hân-ı zamân
Ḥâtem-i kadrinde anuñ mihr-i pür-envâr gül
- 21 Râyet-i nuşret-şî‘ârından memâlik lâlezâr
Naķş-ı na‘l-i sümm-i esbinden zemîn hem-vâr gül
- 22 İrmese bûy-ı nesîm-i âsitânından eşer
Baġda olmazdı reşk-i nâfe-i Tâtâr gül

12b çemende şalınur: şalınur çemende **M**.

15b esrâr gül: esrâr-ı gül **D**.

- 23 Esse bād-ı ahrı ger serv-i emen bula azān
Āb-ı lufı irse g lzāra vire b -ār g l
- 24 Āte-i ahrından irse g lsitāna bir erer
Ola yir yir d d s nb l g ne aker nār g l
- 25 G l-b n-i bā-ı seādur s 'id-i s m ni kim
D 'ima keff-i g her-bārı vir r d nār g l
- 26 Server  mut c iken g lende f ls-i amere
imdi 'ahd nde sen n altun ile oynar g l
- 27 Nef -i r   itdi dem-i lutfu la g lzāra ab 
G neler aup deh n itse n'ola g ft r g l
- 28 J leler u amladur her-dem dev t-ı g neye
Yazmaa ev fu n aldı destine  m r g l
- 29 Cevher-i  k- i reh n g lende vezn eyler ab 
J leler s m n der him keffe-i zerk r g l
- 30 N khet-i h lku la g ne n fe-i  h -yı  n
emme-i lutfu la rek-i abla-i 'a r g l
- 31  nki dirler reng alur ur d-i ' lem-t bdan
Ger ızarsa g n y z n g rd ke vechi var g l
- 32 Bada yazmaa altun ile vafu  eyledi
G nen n la'l n dev t  ire zer iz r g l
- 33 R st geld ke ab  durmaz yaalar d menin
B y-ı lufu n arz alup itmi meger ink r g l
- 34 H ' n-ı is nu n eker la'l n ab klarla m d m
Meclis-i c du ndan be zer oldu idmetk r g l
- 35 Cevher-i  k-i reh n b d-ı ab dan almaa
Destine g lende almi dirhem   d n r g l

- 36 Olmaya keff-i cevāhir-pāşuña hergiz şebîh
Jâleden şaḥn-ı çemende olsa gevher-bâr gül
- 37 Bâğ-ı kūyuñdan **Ümîdî** bendeñi reddeyleme
Ḥāşe li'llāh 'andelîbinden ola bî-zâr gül
- 38 Ȑanlar ağlar acıyup her dem dil-i şad-pāreye
Eyleyüp peydā çemende dîde-i ḥûn-bâr gül
- 39 Ger bulursam āb- lutfuñla şehā neşv ü nemā
Tende her mûy-ı siyāhum vire berg ü bâr gül
- 40 Ğayrılar eş'ār-ı rengîn nazmuma olmaz şebîh
Bâğ-ı dehr içre ola mı gönçe-i gülnâr gül
- 41 Çekdüğince şehir-i gülzāra şehā zerrîn livā
Olduğınca ḥayl-i ezhāra sipeh-sālâr gül
- 42 Sîne-i a'dāda tîrûñ şāḥlar peyā idüp
Zaḥm-ı peykānuñdan anda açıla her bâr gül

99 [ÜMİDİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Altun adın bakır eyler ḥazer itsün zinhār
Böyle dā'im ṭakılup illere n'eyler ḥātem
- [25a] 2 Ḥāşe li'llāh ki senüñ emrüñe ser-keşlik ide
Mûmdur ḥidmete iy Āşaf-ı şaf-der ḥātem
- 3 Cûy-ı elṭāf-ı kerem dest-i sa'âdet-baḥşuñ
Anda bitmiş gül ü nîlûfere beñzer ḥātem

99. İbrahim Etem BUYRUK, K. 11, s. 151 24b-25a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu kasidenin ilk beyiti mecmuada yer almamaktadır. Eksik olan bu kısım Ümîdî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.// İbrahim Etem Buyruk, Ümîdî Divanı'da bu kasidenin Bâkî'nin hatem redifli kasidesine nazire olarak yazıldığını belirtmiştir.

- 4 Ne kerāmet var ola gül-bün-i engüştünde
Ki virür şayf u şitāda gül-i aḥmer ḥātem
- 5 Devletüñ pāyına olmasa rikāb-ı zerrīn
Ḳadr ü kıymet bu ḳadar bulmaz idi zer ḥātem
- 6 Ḳulzüm-i baḥr-i seḥādur keḥ-i gevher-rīzūñ
Mevc urduḳça çıkarur dūr ü gevher ḥātem
- 7 Devletüñ bezmine bir ḡonçe-dehen sākīdūr
Yaraşur destine alsa ṭolu sāḡar ḥātem
- 8 Bezm-i luṭṭuñda virür 'āleme sükker-bādām
İçürür ṭās ile a'dāya zehirler ḥātem
- 9 Şeb-i ḳadrüñde olup şem'-i çerāḡ-ı devlet
Geçinür meş'ale-i māḥ ile hem-ser ḥātem
- 10 Burc-ı rif'atde ya bir mihr-i hidāyetdūr kim
Ḳıldı rüşen bugün āfākı ser-ā-ser ḥātem
- 11 Dest-būsuñla bugün işini altun itdi
Devletüñde n'ola olursa tüvān-ger ḥātem
- 12 Eline ḳande girerdi bu ḳadar la'l ü güher
Bāb-ı luṭṭuñda eger eylemese cer ḥātem
- 13 Sā'id-i 'izzet ü iḳbāle sivār-ı zerrīn
Devletüñ ḡuşına mengüş-ı mücevher ḥātem
- 14 Bu gözi ḳanlu dil-āver geçinür 'ahdüñde
Gösterürse n'ola ḥaşma ser-i şemşīr ḥātem
- 15 Bezm-i ḳadrüñde yine māyeye eyler beñzer
Ki ḳomış farkına bir ṭas ile aḥker ḥātem

[25b]

- 16 Gösterür şekl-i devāt u kalem engüştüñde
Raķam-ı midḥatüñi kıılmağa defter ḥātem
- 17 Naẓar itdükçe ‘adū genc-i kef-i zībāña
Görinür aña iki başlu bir ejder ḥātem
- 18 Çeşm-i mirriḥe göz açdurmaya dest-i ḫahruñ
Bir işāret ki kıla ḫaşıyla ger ḥātem
- 19 Serverā ağız açup bezm-i şafā-baḥşuñda
Demidür bu ğazeli kılsa mükerrer ḥātem
- 20 Nūş idüp yād-ı lebüñle mey-i aḥmer ḥātem
Kızarur çihresi manend-i gül-i ter ḥātem
- 21 Dehen-i teng-i güher-bāruña öykünmez idi
Añlayup dāiresin bilse eger her ḥātem
- 22 Geldügince dile peykān-ı ḥadeng-i ğamzeñ
Zaḥm-ı sīnem ṭaķar engüştine ḥōşter ḥātem
- 23 Yāruñ öpdükçe elin görmesün aġyār diyü
Ḥalka nāzüklük ile la’lini dişler ḥātem
- 24 Dōstum aġzına mūhūr urmasa ger dest-i ḫazā
Dehenüñ rāzını söylerdi muḫarrer ḥātem
- 25 Niçe kez aġzına dil şoķdı ser-i engüştüñ
Sırr-ı la’lüñ dimek olmadı müyesser ḥātem
- 26 Belini bükmiş iki bār-ı belā-yı hicrān
Dāġ-ı ‘aşķuñ idinür başına ser-ber ḥātem
- 27 Gösterürdüm leb-i yāķutuña öykünmegi ben
Elüme girse ger iy yār-ı semen-ber ḥātem
- 28 Zerger-i ṭab’-ı **Ümīdī** işigüñ cānibine
‘Arz ider mihr-i cihān-tāba ber-ā-ber ḥātem

- 29 Zīver-i medhūñ ile kendüyi idüp tezyīn
Taḳdı engüştine her beyt-i mücevher ḥātem
- 30 Medhūñi ṭāb'-ı füsūn-sāz ile ta'līm itsem
Bī-zebān nuṭṭa gelüp ağız aç her ḥātem
- 31 Añlasa kıymetini bu güher-i nā-yābuñ
Eline almaz idi bir daḥı zerger ḥātem
- 32 Taḳduḡınca beline ḥançer-i zerrīni hilāl
Alduḡınca eline ḥusrev-i ḥāver ḥātem
- 33 Eyleyüp şadr-ı vezāretde sa'ādetle qarār
Vire engüşt-i yed-i ḳadrūñe zīver ḥātem

100

Ḳaṣīde-i Gül-i ḤAYĀLĪ BEG Berā-yı Sulṭān Süleymān
fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Bāḡda olup şükūfe ḥaylına ser-dār gül
Od bıraḳdı ḥānümān-ı bülbüle tekrār gül
- 2 Pūtesinde zerrenüñ zer ḥāliş eyler 'andelīb
Gūşvār eylemege ḳulaḡına zerkār gül
- 3 Cür'adānın gonçenüñ açmaz meger rāz ehline
Olalı tecrīd içinde şāḥīb-i esrār gül
- 4 Manṭı'ḳ-ut-Tayr okudur bülbul çemen eṭfāline
Şerh eder her faşlın anuñ nitekim 'Atṭār gül

100. Ali Nihat TARLAN, K. 12, s. 37 toplam 27 beyitten oluşan bu kasidenin yalnızca ilk 4 beyiti mecmuada yer almaktadır.

2a zerrenüñ: goncanuñ D.

2b gūşvār eylemege: gūşvār etmege D.

3a cür'adānın: cür'anın M.

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

[26a]

Şāhid-i ma'nā yine Sā'ī tecellā eylesün
Gör ne şüret gösterür mirāt-i ṭab'-ı pākımız

102 [SĀ'Ī]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Kadeḥ nūş eyledükçe eyle ben ḥāke 'aṭā cür'a
Ayakda kalmasun devründe lütf eyle şehā cür'a
- 2 Şarābı yok yabāna atacak pīr-i ḥarābatuñ
Ne deñlü derd ise sākī virür ḳalbe şafā cür'a
- 3 N'ola bir neş'e taḥsīl eylesem cām-ı muḥabbetle
Dilā bezm-i ḥaḳīkatde şunulmuşdur baña cür'a
- 4 Öürsem defn idüñ ol şāh-ı ḥüsnüñ bezm-gāhında
Mezārüm lālelerle zīnet etsün dā'imā cür'a
- 5 Ayağı ṭoprağıñun ehl-i nazmuñ Sā'ī-i bī-dīl
Ne içün dökme ye cām-ı muḥabbetden aña cür'a

103 [SĀ'Ī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Revnaḳ-ı ḥüsn-i bütān ol ḥātt-ı reyḥān iledür
Şeref-i dīn-i Nebī ḥazret-i Kur'ān iledür

101. 25b-26a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu gazelin yalnızca mahlas beyiti mecmuuda mevcut. // Bu şiirden başlayarak 123'üncü şiire kadar Sā'ī'nin gazelleri yer alıyor.

- 2 Gün yüzünsüz görünür gözüme dünyā şeb-i tār
Rūşenā maṭla'-i ḥurşīd-i dırahşan iledür
- 3 İy gözüm nūrı gel ol merdüm-i dānā ile yār
'Ālemüñ seyr ü şafası yine insān iledür
- 4 Kılma 'uşşāka cefā iy şeh-i iklīm-i vefā
Saltanat kullara in'ām ile iḥsān iledür
- 5 Güher-i nazm-ı şafā-baḥşı bugün Sā'īnūñ
Kīmyā-yı nazar-ı himmet-i merdān iledür

104 [SĀ'Ī]

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 'Aşķ oldu hicāb arada cānāne bakılmaz
Bu manzar-ı tenden ḥarem-i cāna bakılmaz
- 2 Kāt'-ı nazar eyler ise benden n'ola ğamzeñ
Pür-yaradurur bu ten-i 'uryāna bakılmaz
- 3 Sensüz yüzüme bakmaya aḥbāb 'aceb mi
Nisyān getirür şūret-i bī-cāna bakılmaz
- 4 Gün yüzüne karşı tutar āyīne-yi billūr
Pür-tāb durur sīne-i cānāne bakılmaz
- 5 Sā'ī bize hemrāh olıma Kays ile Ferhād
Zīrā ki reh-i 'aşķda yārāna bakılmaz

105 [SĀ'Ī]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[26b]

- 1 Dil-i āvāre ister kūy-ı dilberde mekān itmek
Kebūterdür diler Beyt'ül-Ḥaremde āşiyān itmek

- 2 Ne deñlü bāde itmez zāhid-i perhīzkār olsam
Lebüñ emmek için cā'izdürür yanımda kân itmek
- 3 Baña mı kaldı bu āmac-ı ğamda iy ķemān-ebrū
Melāḥat oklarına cism-i efkārūm nişān itmek
- 4 Cefā için çıkup baña görünmemeye kādırsın
Hele olmaz ḥayālūñ dīdeden iy meh nihān itmek
- 5 Kemāl ü faẓl ile 'allāme-i fenn-i kelām olsañ
Seni her cāhil ister yine Sā'ī imtiḥān itmek

106 [SĀ'Ī]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Būs-i la'lin almağa bā'is olur cānānımuñ
Yer iderdüm bādeye bulsam içinde cānımuñ
- 2 Katre-i eşküm degüldür eyleyüp yaşın temām
Çıkdı dendānı bu tıfl-ı dīde-yi giryānumuñ
- 3 Āteşi ābı tılısm idüp künūz-ı 'aşķ-ı yār
Eyledi medfūn şahnında ten-i virānumuñ
- 4 Germ olup mihr-i felek ruḥsārına öykünmeden
Güldügin görmezdi kimse ğonçe-i ḥandānumuñ
- 5 Yārümüñdür dir ise bilmezlenüp Sā'ī kılın
Diyesiz bir bende-i dīrīnesi sultānumuñ

107 [SĀ'Ī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 İy cemāli sebeb-i tefriķa-i cān u tenüm
Mest ü 'aşık-küş ü ḥanķer-keş ü merdüm-figenüm

- 2 Herkese dāğ yaqar āteş-i ruhsārı ile
Māh [u] hūrşīd ü şem-i şem'-i hezār encümenüm
- 3 'Arz ider sīnesini çāk-ı girībānından
Yār-ı gönçe-dehenüm sīm-berüm gül-bedenüm
- 4 Ötme günün degül iy bülbul-i şeydā o gülün
Ser-i kūyında seher nālemi gūş eyle benim
- 5 Mişkat-ı hāme ile döne döne iy Sā'ī
Silk-i nazma getürem süfte-i dürr-i suhanum

108 [SĀ'Ī]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

[27a]

- 1 Çeşm-i Tātār[ı] civān-ı sīm-sīmādan şakın
Naqd-i 'akl u şabruñı iy h'āce yağmādan şakın
- 2 Tīr-i müjgānın urur dil mülkini perrān iken
Gel nişān yirine varma ol kaşı yādan şakın
- 3 Ehl-i 'aşkuñ eyleme mirāt-i qalbin pür-gubār
Mün'akis olur o mirāt-i muşaffādan şakın
- 4 Ağzına alma meded vaşf-ı leb-i cānāneyi
İmtilā eyler seni iy şūfī helvādan şakın
- 5 Ka'be-i kūyın tolaşa dilberün şām ü seher
İy rakīb-i rū-siyeh Sā'ī-i şeydādan şakın

108.2 müjgānın: müjgānını M.

3a qalbin: qalbūñ M.

109 [SĀ'Ī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Her ne dem cām-ı lebüñ ola şarāb-ālūde
Cevher-i cānum olur la'l-i mizāb-ālūde
- 2 Gice hem-şoḥbet-i āgyār idügüñ gösteriyor
Yine açmazdan ol nergis-i ḥ^vāb-ālūde
- 3 Bāde nūş olalı cārüb-ı reh-i meygedeyüz
İtdi zindān bizi gāyetde ḥarāb-ālūde
- 4 Oluruz rāh-ı belāda giderüz sāfī dil
Ṭursa bir dem ṭurulur āb-ı türāb-ālūde
- 5 Renk odur zāhide Sā'ī nitekim cām-ı şarāb
İdeler ḥırķa vü tācın mey-i nāb-ālūde

110 [SĀ'Ī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Rāz-ı ser-beste-i aḥvāl-i perīşān dinmez
Kışsa-i derd ü ḡam ü ḡuşsa-i hicrān dinmez
- 2 Gül yüzüñ görmeyeli gülşen-i kūyuñ içre
Dil ü cān bülbulüñ itdügi efḡān dinmez
- 3 Ḥaber-i mihrüñ içün ağzum ararmış āgyār
Anı bilmez mi ki gencīne-yi pinhān dinmez
- 4 Bir durur mertebe-i 'aşķda Maḥmūd u Ayāz
Ehl-i ḥāl içre bu [ķul]dur vü bu sultān dinmez

109.4a giderüz: geydürüñ **M**.
110.4b bu ķul: budur **M**.

- 5 'Älem-i vuşlatı şerh itmek olurdı **Sā'ī**
Müşkil ammā elem-i firķat-i cānān dinmez

111 [SĀ'Ī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[27b]

- 1 Her ne dem ķand-ı lebin suna dehenden dehene
Cān-ı şır[īn] buluruz rāh bedenden bedene
- 2 Bulmadı bū-yı vefā sebze-i ḥaṭṭuñda şehā
Bunca dem gezdi şabā-pe[y]ki çemenden çemene
- 3 Gül-ruḥunda ḥaṭ ü müjgānı ğam ile dil-i zār
Urdı bülbül gibi kendüyi dikenden dikene
- 4 Şanma kim māha şalar pertev-i ḥūrşīd-i şafāk
Ḥün-ı eşküm boşadur çarḥ legenden legene
- 5 Tārz-ı eş'ārda **Sā'ī** n'ola mümtāz olsañ
Farķ olur bāb-ı belāġatde suḥandan suḥana

112 [SĀ'Ī]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Ḥübrūlar çün diyār-ı ḥüsn ü behcetden ķopar
'Āşık-ı şūrīdeler kūy-ı melāmetden ķopar
- 2 'Arz-ı ḥüsn eyler diyü incimiş ol meh-rū baña
Nāz u istignāsı ḥübānuñ muḥabbetden ķopar
- 3 Nakd-i eşkin şarf idüp her dem gözüm merdümeleri
Aġlamak ḥāl-i dil-i bīmāre şefķatden ķopar

- 4 Yelken it iy dil Һabāb-ı zevrak-ı meyle açıl
Lenger-i endūh Һa'r-ı baҺr-i Һayretten kopar
- 5 Göl-ruҺuñ vaşfunda her Һomārı Sā'ī şı'rimūñ
Ğonçelerdür gölbün-i bāğ-ı belāgatden kopar

113 [SĀ'Ī]

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Gözüñ Һaşuñ müjeñ 'āqlumı tālān eylesünler mi
Beni Һatıl eyleyüp nā-Һağ yire Һan eylesünler mi
- 2 Şafā-yı la'l-i nābuñ añlamışken Hızır u İskender
Gel inşāf eyle meyl-i āb-ı Һayvān eylesünler mi
- 3 Cihān dilberleri seyrine kāni' olmayup zühhād
Cinānda ārzū-yı Һūr u ğilmān eylesünler mi
- 4 Senüñ içün çemenler dil üşürdi sünbüle deyü
Nigāruñ şāneler zülfin perīşān eylesünler mi
- 5 Cihānda bī-vefā dilber mi vardur dir iken Sā'ī
Güzeller ittifākı anı yalan eylesünler mi

114 [SĀ'Ī]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Şüret-i yār Һayāli ki dil ü cāna gele
Beñzer ol bir büt-i tersāya ki imāna gele
- 2 Aña rüşen mi degül āteşe niçün yağar ol
Şem'e iklīm-i zulemden gice pervāne gele
- 3 Göz Һulağ oldı benefşeyle bugün nergis-i bāğ
Kağan ol serv-i sehī seyr-i gülistāna gele

[28a]

- 4 'Aşk-ı Mecnūnī olup halka temāşā olasın
Ola kim ol şacı Leylā dahı seyrāna gele
- 5 Böyle rengīn diye **Sā'ī** gibi tāze gāzeli
Şā'irūm diyü şu kīm meclis-i rindāna gele

115 [SĀ'Ī]

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Ser-ā-ser ol gül-endāma hezārān gördüğün güldür
Şanurlar cāmesün ol nāzenīnūñ çeşm-i bülbüldür
- 2 Dü çeşm-i hūnfeşāna giryeden şanmañ ki aķ düşdi
İçine yāsemen kōnmuş iki zībā karanfüldür
- 3 Meger yā āb-ı gülgūn ile rengīn sīşe ol 'arız
İçinde kākül-i 'anber-şemīm bir deste sūnbüldür
- 4 Şunar şeftālū-i la'lini ki sīb-i zehendānın
Leb-i cān-bağş-ı sākī merhabālu bir kadeh müldür
- 5 Ya sevdā-ğabbedür iy **Sā'ī** gönülden biten bu kim
Veyā hāl-i ruhı teshīr için āteşde fūlfüldür

116 [SĀ'Ī]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Cām-ı mey 'aks-i muğannā ideli cānān elin
Tās-ı saķķādan yumışdır pençe-i mercān elin
- 2 Pençe-i hūrdur şafaķda şanma iy Yūsūf-cemāl
Hañcer-i zer ile toğrardur zen-i devrān elin
- 3 Ben ayağun öperin pīr-i harābātuñ müdām
Şeyh-i şehruñ varsun öpsün zāhid-i nā-dān elin

- 4 İşidüpdür Aḥmedüñ vaşf-ı yed-i beyzāsını
Koyına koydı çıkarmaz Mūsā-ı ‘İmrān elin
- 5 Ḥākden ref’ eyledüñ geldüñ bu **Sā’ī** bendeñi
Alduñ ol üftādenüñ iy ḥüsrev-i ḥübān elin

117 [SĀ’Ī]

fa’ilātün fa’ilātün fa’ilātün fa’ilün

- 1 Cem’ olup dār’ül-ḥadīs-i ‘aşkda ‘allāmeler
Vaşf-ı ḥüsnüñde iderler baḥşler hengāmeler
- 2 Perleri evrāk içre döne döne yanuben
Şundılar pervāneler şem’e muḥabbet-nāmeler
- 3 Ditredür ‘uryān-eşcārı şitāda rūzigār
Ḥükmi mikver geydürür yaz olsa kat kat cāmeler
- 4 Şandılar barmağların toğrar zenān-ı Mışr il
Vařf-ı Yūsūf yazmağa kat’ itdi anlar ḥāmeler
- [28b] 5 Zülf sevdāsıyla **Sā’ī** eylemeñ kâbil dile
Kıřşa-i Mecnūn ü Leylā-veş neçe bağlamalar

118 [SĀ’Ī]

mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün

- 1 Fünūn ‘aşkı dil tıflı niçe üstāddan görmüş
Leb-i şīrīnüñe cān virmegi Ferhāddan görmüş
- 2 Tokınmış tīg-i gamzeñ- āhenīn ḳalbīne’uşşākuñ
O pek yüzölüğü āyīne-yi pōlāddan görmüş

- 3 Şikest idüp vücūdun büt gibi dil Ka'besin yapmış
O cān kim Beyt-i Ma'mūru ḥarāb ābāddan görmüş
- 4 Ekābir cem'-i māluñ resmini Ḳārūndan almış
Behişt-āsā serā bünyādını Şeddāddan görmüş
- 5 Ḥayāl-i yārı yazmış şafḥa-yı ḥāṭırda dil **Sā'ī**
Şuver resmin meger Mānī ile Behzāddan görmüş

119 [SĀ'Ī]

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Biz ḥırḳa-i zühdī çıkarup cāma deḡiṣḡdük
Biz cevher-i 'aḳlı mey-i gül-fāma deḡiṣḡdük
- 2 Rindān ile meyḥānelere varmak olmaz
Biz tevbeyi zāhid yine ibrāma deḡiṣḡdük
- 3 Bāzār-ı melāḥatde metā'-ı dil ü cānı
Bir sīm-beden-i serv-i gül-endāma deḡiṣḡdük
- 4 Biz cennet-i kūyuñda bir ādem oluvirdük
Şabr eylemedik 'ālemi ālāma deḡiṣḡdük
- 5 Yāruñ tūtalı **Sā'ī** reh-i Kā'be-i vaşlın
Biz şöḥret-i dünyāyı bir iḥrāma deḡiṣḡdük

120 [SĀ'Ī]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Ḥ'āceler baḥr-i fenāda ḥānmānlar döktiler
Baş u cān ḳurtarmaḡa bār-ı girānlar döktiler

- 2 Bāğbānlar şanmañuz kim dikdiler aķ lāleler
Bāğ ocāğında gümüşden şam'danlar dökdiler
- 3 Şanma haţţ-ı sūr-ı hüsni hıfz için fitneden
Zülf-i kāfir-kīşler nevk-i nihānlar dökdiler
- 4 Oldılar bir dem Zelīhāya zenān-ı Mısr dayf
Ellerinden Yūsufı gördükde hūnlar dökdiler
- 5 Şöyle diķkat itdiler **Sā'ī** civānlar seyrine
Gözleri nūrını pīr-i nā-tüvānlar dökdiler

121 [SĀ'Ī]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

[29 a]

- 1 Nāzenīnim ben niyāz etdükce durmaz nāz ider
Baķdığımca yüzine görmezlenüp iğmāz ider
- 2 Ğamzesidür merdümān-ı dīdeme ķan itdüren
Her ne kim eylerse insāna dilā ğammāz ider
- 3 Bī-vefā dilberlerüñ cevrine mā'il olduğum
Bilmez ol çok sevdüğüm baña cefāyı az ider
- 4 Nāle kılsa şāhda bülbul virür gül hāra yüz
Rāstī itse n'ola 'uşşāķ ol şeh nāz ider
- 5 **Sā'ī**-yi bī-çārenüñ murğ-ı dil-i āvāresün
Şayd eylerse yine ol gözleri şahbāz ider

122 [SĀ'Ī]

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün

- 1 Ben belā Mecnūniyam menzil-gehüm şahrā-yı 'aşķ
Bir şaçı Leylā ğamıyla olmuşam rüsvā-yı 'aşķ

- 2 Bezm-i ğamda nām ü nengüñ şîşesin eyler şikest
Şöyle kim mest ü melāḥat eyleye şahbā-yı ‘aşk
- 3 Eylemez bendin cünün u kākül-i Leylā-yı kayd
Gör ne vādīye iletmiş Kaysı istiğnā-yı ‘aşk
- 4 İnleden her dem hevā-yı būs-i lā’lündür beni
Dağlar ile cism-i zerd ü zārum oldu nāy-ı ‘aşk
- 5 Şevk-i mihrüñle ten-i Sā’ī ğubār olsa olur
Ḥakünüñ her zerresi mihr-i cihān-ārā-yı ‘aşk

123 [SĀ’Ī]

Tārīḥ-i Vefāt-ı Şeyḥ Ya’kub Efendi

mefā’īlün mefā’īlün mefā’īlün mefā’īlün

- 1 Tārīkat pīri ol hādī vü mehdī vā’iz ü nāşih
Ḥaḳīkāt sırrını keşf eyledi seb’ül-mesāniden
- 2 ‘Alāyıkdan mücerred oldu terk-i māsivā kıldı
Zen-i devrān ile itdi ferāġat zindeġāniden
- 3 Gözüñ aydın dedi ervāḥ-ı ḳuds ol pīr-i Ken’āna
Zuhūr itdi murād-ı Yūsuf-ı Mışr-ı ma’āniden
- 4 Beḳā semtine ‘azm itdi fenādan bağlayup maḥmil
Ḥaber geldi aña gel dendi mülk-i cāvidaniden
- 5 İşidüp rihletin Sā’ī-yi dā’ī didi tārīḥin
Felekde yumdı göz Ya’kub Efendi dehr-i fāniden
Sene 979

[29b]

124 [SĀ'Ī]

Tārīḫ-i Vefāt-ı Bālī Efendi

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Götürdi ayağı kuṭb-ı zamāna bezm-i keşretten
Elinden sāḳī-yi devrũñ ecel peymānesin içdi
- 2 İşidüp rıḫletin Sā'ī-yi dā'ī didi tārīḫin
Fenā cāmı ile Bālī Efendī mest adı geçdi
Sene 970

125 [SĀ'Ī]

Tārīḫ-i Vefāt-ı 'Abīdī Çelebi

fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül

- 1 'Ömür bī-ḳarār u cihān bī-sebāt
Döner devr olur geh ḥazān geh bahār
- 2 Bilür beş gün idügün 'ömrin gülũñ
Oḳur çār-gāhı çemende hezār
- 3 Ḳanı tūtī-yi Şekkeristān-ı cān
Ḳanı bülbül-i gülşen-i i'tibār
- 4 Ḥicāz ü 'Irāḳ ü Şıfāhān ü rāst
Ṭolar idi āvāzesi ḳılsa zār
- 5 Fenā virdi sūz-i nevā-yı ecel
Hevādan geçürdi anı rūzigār
- 6 O kân-ı fazīlet ḳoyup yüz yere
Ten-i ḥāk-sārını ḳıldı ğubār

124.2a rıḫletin Sā'ī-yi dā'ī: Sā'ī-yi dā'ī rıḫletin M.

125.1b u geh: geh M.

- 7 Didi **Sā'ī**-yi dā'ī tārīhin[i]
Maḳāmında kıldı 'Abīdī ḳarār
Sene 971

126 [SĀ'Ī]

Tārīḫ-i Vefâtı Cāmī Çelebi
fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Cāmcı-zāde Muḥammed Çelebi ḳoyup topraḡa yüz
Ḳabrde münker nekīrūñ sözlerin gūş eyledi
- 2 Bezm-i keşretten götürdi ayaḡı sāḳī-yi devr
Bāde-yi vaḥdetle anı mest ü bī-hūş eyledi
- 3 Gülsitān-ı naẓmda bir bülbul-i gūyā iken
İrişüp āḫir ḥazān-ı 'ömr ḥāmūş eyledi
- 4 Acıyup bir mertebe eksükli tārīhin didim
Cāmī-yi devrān ecel peymānesin nūş eyledi
Sene 978

127 [SĀ'Ī]

Tārīḫ-i Nişesten-i Emīn-i Bāde
mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 'Aceb mi pīr ü civān olur ise mest ü ḥarāb
Bu devrde yine ma'mūr oldı Beyt-i Ḥarām
- 2 Erişdi himmet-i pīr-i muḡān rindāna
Açıldı gül gibi meyḥāneler içildi müdām

126.1a Bu mısradaki vezin aksamaktadır.

1b münker nekīr: münker ü nekīr **M.**

1b yine ma'mūr oldı: ma'mūr oldı yine **M.**

[30a]

- 3 Mey ile ehl-i dilüñ geldi seyrine cānı
Serîr-i mey-kedeye geçdi rind-i dürd-âşām
- 4 Şafā-yı kalb ile mey-h^vāralar didi tārîḥ
Emîn-i bâde oturdı düzüldi meclis-i cām
Sene 978

128 [SĀ'Ī]

Tārîḥ-i Vefât-ı Müftî-yi Zamān Ebū's-Su'ūd 'Ufiye Anḥ

mef'ûlü fā'ilâtün mef'ûlü fā'ilâtün

- 1 Demişdi mevt-i 'ālim dünyāda mevt-i 'ālem
O eşrefü'l-berāyā o ḥātemü'r-risālet
- 2 Müftî idi kilîdi gencîne-yi 'ulūmuñ
Ḥayfā ki zāyi' oldı miftāḥ-ı ilm ü ḥikmet
- 3 Bir demde bulur idi bir niçe dürr-i ma'nā
Ġavvāş[1] baḥr-i 'ilmüñ oldı garîḳ-i raḥmet
- 4 Ḥaḳḳ üzre otuz üç virdi bu ḥalka fetvā
Pîr oldı şeyhü'l-İslām dünyādan itdi rıḥlet
- 5 Dir el açup du'āya **Sā'ī**-yi dā'ī tārîḥ
Monlā Ebu's-Su'ūda ola maḳām cennet
Sene 982

129 [SĀ'Ī]

Dîġer Tārîḥ

mef'ûlü fā'ilâtü mefā'ilü fā'ilün

- 1 **Sā'ī**-yi ḥaste-dil didi tārîḥ-i rıḥletin
Monlā Ebū's-Su'ūd Begüm şavdı nevbetin
Sene 982

130 [SĀ'Ī]

Tārīḥ-i Helāk-ı Ferhād Paşa
fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Āşaf-ı nîk baht Ferhāduñ
Var idi bir ḥakīm-i nîk-zāyı
- 2 Aña bir Mişer zehr-nāk virür
Kılmağa derdine müdāvāyī
- 3 Çünki nûş itdi toğradı cigerin
Göz yumup kıldı terk dünyāyı
- 4 Kaldı evlādı ile etbā'ı
Ağlayup pādişāha şekvāyı
- 5 Geldi lāzım mürāca'at ḥakeme
Didiler cem' idüp eṭibbāyı
- 6 Raṭb ü yābis olındı niçe süḥan
Kimse faşl itmedi bu da'vāyı
- 7 Habs olup niçe gün ḥalāş oldı
Ne ḥayāl oldı gör temāşāyı
- 8 Kolu kuvvetlünüñ biri bir şubḥ
Yolın alur zamān-ı tenhāyī
- [30b] 9 Aña bir tiğ-i ābdārī koyup
Zikr ider sun'-ı Ḥaḳ Te'ālā'yı
- 10 Didi Sā'ī o demde tārīḥin
Kın tutdı Ḥakīm Paşayı
Sene 982

130.3a itdi: eyledi M.

131 [SĀ'Ī]

Tārīḥ-i Kasr-ı Bī-kuşūr-ı Ferīdūn Beg

mefā'ilūn mefā'ilūn fe'ülūn

- 1 Çün ĩn kaşr-ı mübārek geşt bünyād
Begoft üstād tārīḥ 'işret-ābād
Sene 978

132 [SĀ'Ī]

Tārīḥ-i Türbe-i Sulṭān Selīm Bin Sulṭān Süleymān

fa'ilātūn fa'ilātūn fa'ilātūn fa'ilūn

- 1 Hāzret-i Sulṭān Selīm ibni Süleymān-ı velī
Şehriyār-ı kāmkar u pādişāh-ı kāmbin
- 2 Genc iken ḥāk içre medfūn oldu evlādı ile
Ecrler ide müyesser āna Rabbü'l -'ālemīn
- 3 Meşhediniün Sā'ī-yi dā'ī didi tārīḥini
Nūr bādā merḳad-i Sulṭān Selīm-i pāk-dīn
Sene 985

133 [SĀ'Ī]

Tārīḥ-i Çeşme-i Sīm-keş-bāşı Der-Ḳurb-ı Yeñibāğçe

fe'ilātūn mefā'ilū fe'ilūn

- 1 Sīm-keş-bāşı ol Sikender Beg
Dökdi rāh-ı Hudā'da sīm ile zer
- 2 Kıldı bu çeşme-i şerīfi binā
Ḳodı 'ālemde bir laṭīf-eşer
- 3 Hızr-ı cānı bulup ḥayāt-ı ebed
Zulmet-i ḥāke tenden itdi güzzer

- 4 Didi **Sā'ī** ḥakīr tārīḥin
Buldı 'aynū'l-ḥayātı Sikender
Sene 977

134 [SĀ'Ī]

Tārīḥ-i Tezkireci Şoden-i Muḥyī Efendi
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Dür-i deryā-yı hüner Ḥazret-i Muḥyī Çelebī
Yok durur 'ilm ü ma'ārifde nazīri el-ḥak
- 2 Meskenet ehli kerem kânı seḥā ma'denidür
Ḳadr[i] gün gibi 'alā şu gibi gönli alçak
- 3 Didiler tezkireci olduḡunuñ tārīḥin
Pāye-yi manşıba devletle bugün başdı ayak
Sene 981

135 [SĀ'Ī]

Tārīḥ-i Fevt Şoden-i Şāhin Beg
mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ecel şehbāzınuñ ser-pençesinden murğ-ı cānını
Ḥalāş idemedi ā'lāya pervāz eyleyen Şāhin

135. 30b-31a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu şiirin tamamı mecmuada mevcut değildir.

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[31a]

- 1 Meger kim kevkebün naqşına yüz sürmek diler kevkeb
Götürüp kendüyi gökden yire her gâh atar kevkeb
- 2 Meger bir rind-i şâhid-bâz-ı 'âlemdür 'AZİZİ-veş
Kenâra çekmek için gösterür ol mâha zer kevkeb

137 ['AZİZİ']

fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

- 1 Hâne-yi 'aqlum fenâya virdi seylâb-ı şarâb
Göreyin kim ola anı şatanuñ evi harâb
- 2 Şevk-ı la'lüñ göñlümi cânâ düşürdi bâdeye
Câm-ı 'aşkuñ cânımı âvâre kıldı çün habâb
- 3 N'ola küyuñda görüp düşnâm ide a'dâ baña
Yad kimse görse lâ-büd üresin kıomaz kilâb
- 4 Sâye-veş yoluñda ben hâk olduğum kâfir 'adüv
Gördi reşkinden didi yâ leyteni küntü türâb
- 5 Tîğ-i gamla togranup sîh-i belâya sancılup
'Aşk ocağında 'AZİZİ oldu bağrum şiş kebâb

136. Ersen ERSOY, 'AZİZİ Divanı, G. 18, s. 89 30b-31a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu gazelin sadece mahlas beyiti mecmuada mevcuttur. İlk beyit 'AZİZİ Divanı'ndan alınarak eklenmiştir. //

Bu şiirden başlayarak 174'üncü şiire kadar 'AZİZİ'nin gazelleri yer alıyor.

137. Ersen ERSOY, 'AZİZİ Divanı, G. 22, s. 91

1b anı: anuñ M.

4b yâ leyteni küntü türâb: Keşke toprak olsaydım. Kur'an-ı Kerim, Nebe, 78/40

138 ['AZİZİ']

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ey ḥarīm-i ḥaremün şahın-ı sarāy-ı devlet
İşigün ehl-i dile cāy-ı recā-yı devlet
- 2 Hām-ı zülfün mi yaḥōd şafḥa-i ruḥsāruṇda
Yazdı ḥaṭṭāt-ı ezel dāl-i du'ā-yı devlet
- 3 Koma sevdā-yı ser-i zülfün elden o meḥün
İy gönül var ise başuṇda hevā-yı devlet
- 4 Āstānında o şahuṇ olagör der-bānı
Diler iseñ elüne gire 'aşā-yı devlet
- 5 Hışm idüp şeş-perini farkuma urdukça o şah
Şanuram kim başuma kōndı hümā-yı devlet
- 6 Kişver-i ḥüsn ü melāḥat şehidür yār meger
Kānde 'azm itse çeker kadd-i livā-yı devlet
- 7 Cāme-i faḫr ile faḫr eyle 'AZİZİ yūri var
Eyleme 'ākıl isen meyl-i kabā-yı devlet

139 ['AZİZİ']

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Egerçi seyr-i pehlū itmege ḥammām olur bā'is
Velī ḥammām seyrine o sīm-endām olur bā'is
- 2 Dile tīg-i müjeñ efkārı düşdi kōrkaram amḡā
Beni öldürmege ol tīg-i ḥün-āşām olur bā'is

138. Ersen ERSOY, 'AZİZİ Divanı, G. 23, s. 92

139. Ersen ERSOY, 'AZİZİ Divanı, G. 31, s. 96

[31b]

- 3 Figān u dād elinden gön̄lümün her gördüğü şāha
Beni cān ile k̄ul itmege ol nā-kām olur bā'is
- 4 Viren bezm-i cihānı hāy u hūya şevk-i la'lüñdür
Belī k̄andaysa gavgāya mey-i gül-fām olur bā'is
- 5 Çıkup ol meh görünmez aḥşam olmayınca beñzer kim
Hilāl-i ebrū güzeller seyrine aḥşam olur bā'is
- 6 Cem ü Cemşīd-veş elden koma cām-ı meyi bir dem
Ki dil kaygusunūñ def ine nūş-ı cām olur bā'is
- 7 'Azīzī yād olam dirseñ bir eyü nām kıl taḥşīl
Kişi ḥayr ile yād olmağa nīkū-nām olur bā'is

140 ['AZİZİ']

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Derd-i hicrūñle be-gāyet muhtelif oldı mizāc
Gel ṭabībüm vaktidür baña 'ilāc eyle 'ilāc
- 2 Leblerūñ bāzār-ı ḥüsn içre ne şīrīn-kār olur
Kim gehī ḥelvā vü pālūde şatar gāhī gülāc
- 3 Çekdüm aldum yārı aḡyaruñ elinden ḍarb-ı dest
Şanki şāh-ı 'ālemem aldum o kāfirden ḥarāc
- 4 Mihr ü meh gibi seni altuna ḡarḳ eylerse de
Merd iseñ itme zen-i gerdūna 'arż-ı ihtiyāc
- 5 O melek-sīma 'Azīzī nice yār olsun saña
Kim perī insan ile itmez bilürsin imtizāc

141 ['AZİZİ']

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Leblerüñden öğrenür iy yüzi efsün kadeh
Ehl-i bezmüñ 'aqlın alup eyledi mecnün kadeh
- 2 Derd ü gam bīmārına dā'im şifā-sāz olmağa
Bezm-i meyde eylemişdür başka bir kânün kadeh
- 3 Gün toğar şanmañ şabūhı itmek içün her seher
Sākī-i gerdün eline aldı bir altun kadeh
- 4 Biz rindān-ı kadeh-peymālaruz kim reşk ider
Bezmimüzde olmağa bu kāse-i gerdün kadeh
- 5 Meclisinde herkesüñ bezl-i şarāb-ı sürh ider
Sākīyā buldı meger gencīne-i Kārün kadeh
- 6 Devr-i gül irdi yine her lāle-i bezm-i çemen
Aldı 'ayş u nüş içün destine bir gül-gün kadeh
- 7 Bülbül olur her gören anı 'AZİZİ güyiyā
Gülşen-i bezme olupdur gonca-i mehzün kadeh

142 ['AZİZİ']

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- [32a]
- 1 Bir gül-i handān-ı gül-zār-ı cenāndur lāle-ruh
Bir nihāl-i serv-i bōstān-ı cenāndur lāle-ruh
 - 2 Bāğ-ı hüsne tūğ-ı şahīdūr nihāl-i kāmety
Server-i hūbān-ı 'ālem bir cevāndur lāle-ruh

141. Ersen ERSOY, 'AZİZİ Divanı, G. 36, s. 98

1b 'aqlın : 'aqlını M.: 'aqlını D.

7a her gör[en]: her gün M.

142. Ersen ERSOY, 'AZİZİ Divanı, G. 39, s. 100

- 3 Gül gül itsem dāğ-ı ‘aşk ile ‘aceb mi sīnemi
Berg-i nāz ile pūr olmuş naḥl-i cāndur lāle-ruḥ
- 4 N’ola geyse gāh sebz ü gāh sürḥ ü gāh zerd
Gülşen-i ‘ālemde mīr-i ‘āşıkāndur lāle-ruḥ
- 5 Ḥüsn-i Yūsuf-veş ‘Azīzī şī‘r-i mevzūn-ı ḥasen
Mısr-ı nazma ḥüsrev-i şīrīn-zebāndur lāle-ruḥ

143 [‘AZİZİ’]

mefā’īlün mefā’īlün mefā’īlün mefā’īlün

- 1 Cihān bāzārını geşt itse tañ mı serserī ḥurşīd
Metā’ -ı mihrüñe iy māh olupdur müşterī ḥurşīd
- 2 Meger iklīm-i çarḥuñ şehriyār-ı ‘ālī-şānidur
Geyer her şubḥ-dem başına bir tāk-ı zeri ḥurşīd
- 3 Naẓar itsün cemāli māhını görsün diyü her dem
O şāha oldı bir āyīne-i İskenderī ḥurşīd
- 4 Görünmez çeşm-i ‘ālem-bīnūme iy lāle-ḥad sensüz
Cihān bağınuñ olsa her gül-i rengīn-teri ḥurşīd
- 5 ‘Azīzī sen degül ‘ālem Feraḥşādı geçer anuñ
Meger itdi cihāna Ḥaḳ o māh-ı enveri ḥurşīd

144 ['AZİZİ']

mef'ülü fā'ilātün mefā'ilü fā'ilün

- 1 Dil cān virince lütfuñ ider dilberā ümīd
Bīmār öñince nitekim eyler devā ümīd
- 2 Şabr u taḥammül eyledigüm cevruñe bu kim
Mihr ü vefāñı eylerem iy bī-vefā ümīd
- 3 Dil seyr-i bāğ-ı ḥüsnüñ ider dā'im ārzū
Cān meyve-i vişālüñ ider dā'imā ümīd
- 4 Kılısun ṭavāf-ı Ka'be-i kūyın o meh-veşüñ
Eyler şu kim zamānede kesb-i şafā ümīd
- 5 Demler durur ki cān-ı 'azīzī 'Azīzīnūñ
Būs-ı nigīn-i la'lüñ ider serverā ümīd

145 ['AZİZİ']

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[32b]

- 1 Gerçi biñ var o gülüñ 'āşık-ı zārı geçinür
Yokdur ammā ki benüm gibi hezārı geçinür
- 2 Dem olur yüzini göremez o yārüñ ağıyār
Söyledür olsañ evet 'āşık u yārı geçinür
- 3 Eksük olsun göreyin kim mehi kūyına varup
Severin diyü o ḥurşīd-'izārı geçinür

144. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 46, s. 104

145. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 51, s. 106

2a olur: olur ki M.

2b 'āşık u yārı: hem-dem ü yārı D.

- 4 Şāh-ı ‘ālemde olursañ ‘ākıbet ‘ayyār-ı çarḥ
Efser-i zerrünüñi bir la‘b ile serden kıpar
- 5 O boyı serv ü yüzi muşḥafuñ evsāfını dil
Şu gibi ezber okur ḥāfız-ı cārī geçinür
- 6 Mā‘il olmaz zen-i dünyāya ‘Azīzī dil-i pāk
Çü meges cīfeye kıonmaz şu ki arı geçinür

146 [‘AZİZİ’]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Reng-i rūyı gül ruḥ-ı zībā-yı dilberden alur
Nitekim nūrı kıamer ḥurşīd-i enverden alur
- 2 Sürme-i ḥāk-i rehūñ gözden siler cūy-ı sirişk
Beñzer ol uğrıya kim kıomadığı yirden alur
- 3 Şāh-ı ‘ālem de olursañ ‘ākıbet ‘ayyār-ı çarḥ
Efser-i zerrünüñi bir lu‘b ile serden alur
- 4 Naḥl-i gülşen içre maḳbūl olmasun mı nārven
Kim ḥırāmı ol nihāl-i nāz-perverden alur
- 5 Zūlf meyl itdükce la‘line ‘Azīzī şanuram
Egilüp ḥūrī-i cennet ab-ı kevserden alur

4 Bu beyit ‘Azīzī Divanı’nda yer almamaktadır. Ayrıca bu beyit gazelin redifine uymamaktadır.
146. Ersen ERSOY, ‘Azīzī Divanı, G. 60, s. 111

147 ['AZİZİ']

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Sebz-i haṭ kim la'l-i rūh-efzā-yı cānāndan çıkar
Berg-i sünböldür ki rāh-ı çeşme-i cāndan çıkar
- 2 Her şerer kim dūd-ı āhum 'arşa-i ğamda şaçar
Gūyiyā bir gūy-ı zerrīndür ki çevgāndan çıkar
- 3 Girye itdükçe dem-i hicrūnde seyl olup akar
Bilmezin bu deñlü yaşı çeşmümün kandan çıkar
- 4 Dağme-i Kārūn-veş hāk olmayınca kāk-ı ten
Genc-i mihrūn şanma kim bu kalb-i vīrāndan çıkar
- 5 Maṭla'-ı hūrşiddür dirsem 'AZİZİ tañ degül
Ol der-i devlet-me'āba kim o meh andan çıkar

148 ['AZİZİ']

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilün fā'ilün

[33a]

- 1 Fikr-i haṭuñ ki mülk-i dile ceş-i ğam çeker
Dil dūd-ı āhdan aña karşı 'alem çeker
- 2 Ben çekdügüm kemān-ı ğamı cām-ı ğussayı
Meydān-ı 'aşk içinde ne Rüstem ne Cem çeker
- 3 Mışr-ı ğamında ol şeh-i Yūsuf-naẓīrümün
Demler durur terāzu-yı çeşmüm direm çeker
- 4 Rūyuñ mişāl-i şafha-i defter beyāz iken
Hayfā ki haṭ gelüp ana bir gün raḡam çeker

147. Ersen ERSOY, 'AZİZİ Divanı, G. 61, s. 111

148. Ersen ERSOY, 'AZİZİ Divanı, G. 49, s. 105

- 5 Merd-i şarāb-ḥ^vāre odur kim 'Azīzīyā
Rez duḥterini şevḳ ile bulduḡı dem çeker

149 ['AZİZİ']

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Muḥabbet ehline 'arz it o gül-ruḥsārı görsünler
Cihān bāğında bülbüller fiğān u zārı görsünler
- 2 Dilā cām içre görmek dileyenler bāde-i rengīn
Gözümde 'aḳs-i mey-gün-ı leb-i dildārı görsünler
- 3 Gel iy dil naḳd-i eşḳ ü çeşm ü dāğ-ı sīneñi göster
Ekābir ḳo ḥisāb-ı dirhem ü dīnārı görsünler
- 4 Ümīd-i luṭf u iḥsān eylesin 'uşşāḳ-ı ḡam-dīde
O şāh-ı mülk-i ḥüsnüñ işigine varı görsünler
- 5 Yine bir şī're mā'il dilberi sevdüm 'Azīzī-veş
Nic olur söylemek şimdengirü eş'ārı görsünler

150 ['AZİZİ']

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Gördüğünce rām olur aña perī-ruḥsārılar
Var ise mühr-i Süleymān götürür dīnārılar
- 2 Kaṭre kaṭre ḥün-ı eşḳ-i dīde-i Ferhāddur
Lāleler ḳıldı hüveydā şanmañuz kuhsārılar

149. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 73, s. 118

3a göster: görsün M.

5b nic: nice M.: nice D.

150. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G.113, s. 138

- 3 Gūşına girmez gül-i mağrūr-ı hūsnūñ iy hezār
Sen gerek gülşende biñ kez āh u zārılar
- 4 N'ola dilde şaklasam cānā hayāl-i hālūñi
Hokka içre hıfz iderler nāfeyi 'aṭṭārılar
- 5 Yārı ağıār ile gördükce 'Azīzī bāğda
Şanuram kim hem-dem olmışdur gül ile hārılar

151 ['AZİZİ']

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Zaḥm-ı hicr-i yārdan kırtulmağa yok çāremüz
Āh kim kaldı oñulmadı yürekde yaramuz
- 2 Āsitān-ı yārdan ğayrı yire itmez nüzül
Haylice yüksek uçar kuşdur dil-i āvāremüz
- 3 Devr-i hūsnünde senūñ iy māh bir gün şād olup
Ġussādan kırtulmadı kaldı dil-i ğam-h^vāremüz
- 4 Niçe bir dil fülkini ide ğarīķ-i baħr-i ğam
Bir dem ola görmeye çeşm-i zamāne kıaramuz
- 5 Āh elinden ṭiğ-i hicrānuñ 'Azīzī āh kim
Neylediyse eyledi yār ile kesdi aramuz

152 ['AZİZİ']

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Bāğda güller ruḥ-ı cānāne beñzer beñzemez
Ġoncalar la'l-i leb-i ḥandāna beñzer beñzemez

151. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 145, s. 154

152. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 149, s. 156

- 2 Ol gülün şevk-i ruhuyla yanmada yakılmada
Mihr ü meh dāğ-ı dil-i suzāna beñzer beñzemez
- 3 Ebr-i zülfün asretinden dīde-i ter dem-be-dem
Yaş döker kim rişte-i bārāna beñzer beñzemez
- 4 Yārı omaz gelmege baña raķīb-i kāfirün
İşleri vardur hele şeytāna beñzer beñzemez
- 5 Çeşm-i diķkatle nazar kılsañ ‘**Azīzī**’ bāğda
‘Ayn-ı ‘abher dīde-i hūbāna beñzer beñzemez

153 [‘**AZİZİ**’]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Sāķi meyhāneyi vaşf itme şaķın zühhāde
Yoħsa mescid gibi anda birağur seccāde
- 2 Vaşl-i yāra mey-i eşk ile irişsem tañ mı
Kim olur zevk ü şafā bezmine bādī bāde
- 3 Dōstluk aķķı yirin bulsun efendi dirseñ
Yād idüp ben ķuluñı yādı getürme yāde
- 4 Kim ola sevmeye ol naħl-i semen-sīmāyı
Naķşı hūb ola vü egnine giye aķ sāde
- 5 Bend olur ‘aşķ duzağına ‘**Azīzī**’ ol kim
Dil ü cān naķdini şaydı o gözi şayyāde

154 ['AZİZİ']

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Dil görüp hālūñi çāh-ı zekanuñda maḥbūs
Didi zindāna neden düşdi bu Hindī cāsūs
- 2 Nazar it āyīnede 'aqs-i ḥam-ı ebrūna
Nice taḥrīr olur iy meh göre yāy-ı ma'kūs
- 3 Dīdeden zülfi ḥayālī o mehūñ dūr olmaz
Dirler insāna perī olmaz egerçi me'nūs
- 4 Kıldı mıkrāz-ı ḡamuñ şem'-i şeb-efrūzı şehīd
Ḳanlu pīrāhenidūr perde-i al-i fānūs
- 5 Terk-i 'ār eyler isem 'āşık olup 'ayb itmeñ
'Aşk yolın varamaz şāḥib-i 'ār u nāmūs
- 6 Görse reftārını ol kebk-i hü mā-pervāzuñ
Cevalāndan güzer eylerdi 'AZİZİ tāvūs

[34a]

155 ['AZİZİ']

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Gözüñ ḡan dökmeḡi ol ḡamze-i bī-dāddan görmiş
Zehī ḡunī ki merdüm-keşlüḡi cellāddan görmiş
- 2 Maḥabbet āteşine yanmaḡı pervāneden almış
Ḳanı ḡöñlüm gibi bir san'atı üstāddan görmiş
- 3 O meh-ruḡsār ile ben āşinādan gördüğüm cevri
Degül bir kimse mir'āt-i felekde yaddan görmiş

154. Ersen ERSOY, 'AzİZİ Divanı, G.154, s. 158

155. Ersen ERSOY, 'AzİZİ Divanı, G. 163, s.163

3b yaddan: yārdan Ma.

- 4 Şurāhī derd ile an yutmağı peymāne-veş sāķī
Belā bezminde beñzer bu dil-i nā-şāddan görmiş
- 5 Yine bir Hüsrev-i şīrīn-dehen yolına cān virmiş
'AZİZİ kār-ı 'aşķı var ise Ferhāddan görmiş

156 ['AZİZİ']

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Meges-i cāna ki la'li şehūñ h'ān olmuş
Ham-ı zūlfı düm-i tavūsı meges-rān olmuş
- 2 Beñzer ol cūy-ı şafā-bağşa 'izāruñ kim anuñ
Çevre yanında haťuñ sūnbül ü reyhān olmuş
- 3 Şubha dek girmemiş uyhu gözine şevķinden
Māh kūyında o yārūñ gice mihmān olmuş
- 4 'Aķs-i berg-i gül ü nesrīn ile her cūy-ı çemen
Bir gümüş mā'ī varakdur ki zer-efşān olmuş
- 5 Dün 'AZİZİ yine ol mihr-i münīri gördüm
Hüsñ ile māha dönüp āfet-i devrān olmuş

157 ['AZİZİ']

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 O zūlf-i mār misk-āsā ki rūy-ı yāra şarmaşmış
Siyeh ejder durur gencīne-i ruhsāra şarmaşmış

156. Ersen ERSOY, 'AZİZİ Divanı, G. 164, s. 163

3a girmemiş uyhu gözine şevķinden: gözine şevķinden uyhu girmemiş M.

157. Ersen ERSOY, 'AZİZİ Divanı, G. 158, s. 160

- 2 Ten-i zārum ki kılmışdur ihāta kalb-i vīrānı
Örümcek tārıdur şankim yıkılmış dāra şarmaşmış
- 3 Hıa ü haddūñ ğamıyla dün bir āh itdüm ki ağızundan
Dütünler oldu peydā pāre pāre nāra şarmaşmış
- [34b]
- 4 Tenümde ham-be-ham olmuş tamarlar dāğ u mūlarla
Kebūdī riştelerdür kim gül-i per-çāre şarmaşmış
- 5 Nice çāk-ı girībān itmeyem ben dest-i ğayretle
'Azīzī mest olup meclisde yār ağıyāra şarmaşmış

158 ['AZİZİ']

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Eylesem nāmeyle aḥvālüm n'ola cānāna 'arz
Kim gedā mektüb ile ḥalin ider sultāna 'arz
- 2 Ola kim zencīr-i zūlfine seni bend eyleye
Eyle ol şāha cünūnuñ iy dil-i dīvāne 'arz
- 3 Bundan artuḡ nice olur daḡı velāyet kim bilür
İtmedin ḥāl-i dili ol pīr olası cāna 'arz
- 4 Hārdan şekvā içün şāh-ı bahāra şunmağa
Ġonca tūmārı olupdur bülbül-i nālāna 'arz
- 5 Şi'r-i dūr-bāruñ 'Azīzī oḡuma nā-ehle kim
Ol ma'ārif gencidür itme anı nādāna 'arz

159 ['AZİZİ']

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilün fā'ilün

- 1 Hicr-i femüñle çıkdı gözümnden dürer dirîğ
Güm oldı gitdi yok yire bunca güher dirîğ
- 2 Urdı getürdi hāk-i reh-i kūyuñı şabā
Göz göre gitdi elden o kuhl-i başar dirîğ
- 3 Kıldı ihāta haṭṭ-ı siyeh kand-i la'lüñi
Oldı 'izārı mūr o teng-i şeker dirîğ
- 4 'Ayn-ı 'ināyet ile raḳībe idüp nigāh
Benden o māh eyledi kaṭ'-ı nazar dirîğ
- 5 Hāk it yolında eşküñ ü rüyuñ ki yārdan
İtmez 'AZİZİ 'aşık olan sīm ü zer dirîğ

160 ['AZİZİ']

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Muştafā olduğıñ iy māh saña nām-ı şerîf
Halka hulḳ-ı ḥasenüñ eyledi i'lām-ı şerîf
- 2 Mısr-ı ḥaddüñle sevād-ı ḥaṭuñı seyr idenüñ
Görünür mi gözine Ka'be yaḥōd Şām-ı şerîf
- 3 Niçe demdür çekerüz rûze-i hicrüñ şāhum
Ni'am-ı vaşluñı itseñ n'ola in'am-ı şerîf
- 4 Şeh-per-i zülfüñ ile bulsa şeref n'ola ḥaddüñ
Düm-i ṭāvūş ile mergüb olur aḥkām-ı şerîf

159. Ersen ERSOY, 'AzİZİ Divanı, G. 174, s. 168

160. Ersen ERSOY, 'AzİZİ Divanı, G. 177, s. 170

[35 a]

- 5 anı ol un ki ‘Az  z   ulu a c  mi’de
Diyesin cum’a nam zın ılup eyy  m-ı er f

161 [‘AZ  Z  ’]

fa’il t n fa’il t n fa’il t n fa’il n

- 1 N’ola gelse meclis-i rind  na eng   n y u def
Kim vir r bezme eref peym  na eng   n y u def
- 2 Di  led r her s zini bezm ehline b -i htiy r
Gelse   ft ra nidem p r  ne eng   n y u def
- 3 Derd-i m -fi’l-b lini s yler zeb  n-ı h  l ile
Geldi sanma  n le v  efg  na eng   n y   def
- 4 Meclis i re  olular i mek nic olur g resin
Gels n iy s   i hele meyd  na eng   n y u def
- 5 D   meyeydi  te -i ‘a   a ‘Az  z   ‘ d-ve 
         b yle yana yana eng   n y u def

162 [‘AZ  Z  ’]

fe’il t n fe’il t n fe’il t n fe’il n

- 1 ‘Ades-i h  l-i ‘iz  ru  bulur iy meh revna 
T b-ı m lden ki ru u  derlese bur    bur   
- 2 Yana up h  dmet iderd m o eh-i h  b  na
Na  d-i va  lını bileyd m virecegin ba  a h   
- 3 Server-i m   k-i      her ne yire ‘azm itsem
D  d-i  hum  eker         du    ı sanca 

161. Ersen ERSOY, ‘Az  z   Divanı, G. 179, s. 171

162. Ersen ERSOY, ‘Az  z   Divanı, G. 186, s. 174

- 4 İki dilber şanuram leb-be-leb olup öpüşür
Meclis-i meyde o meh cāma degürdükçe dudak
- 5 Kavm-i Reyyān mı benefşeñe giyer nîlî küleh
Şeh-i Kenā'n mı gül-i Mışrî şarar başına ak
- 6 Nakd-i cāna aluram 'ālem-i vaşl-i yārı
Virselers almazın ammā ki cihānı aylak
- 7 Beni ırmağ dileyelden reh-i kūyında o serv
Ġam ile oldu gözüm yaşı 'Azîzî ırmağ

163 ['AZÎZÎ]

fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

- 1 Berg-i gül mihr-i ruḥuñdan aḥz ider renginlik
Cām-ı mül 'aḳs-i lebüñden kesb ider lâ'lînlik
- 2 Bir leṭāfet var ki iy gül-ruḥ görünse nāgehān
Ādemüñ 'aḳlın alur sīnendeki sīmînlik
- 3 Ġirre olmaz ḥüsnüñe kendüñ görüp āyīnede
Gel benüm māh-ı cihānum eyleme ḥod-bīnlik
- [35b] 4 Görinen gül gül degül encüm şerār-ı āh ile
Şaḥn-ı gerdünü ser-ā-ser eyledüm nesrînlik
- 5 Olmadın yārına vāşıl levḥ-i kūha gerçi kim
Ḥāme-i tîşeyle kazdı kūh-ken şīrînlik
- 6 Deyr-i rüyında idüp İncil-i ḥaṭṭun pāy-māl
Zülf-i kāfir kişi yārüñ eyledi bī-dīnlik

162.5 Ersen ERSOY, 'Azîzî Divanı, G. 186, s. 174

7a serv: meh Ma.

163. Ersen ERSOY, 'Azîzî Divanı, G. 208, s. 186

4a görinen: gören M.

- 7 N'ola bî-ğam olmasa cān-ı 'Azîzî bir nefes
'Aşk-ı dil-ğastenüñ kârı olur ğam-ğînlîk

164 ['AZÎZÎ]

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Rif at dilerseñüz sözüm iy dōstān tutuñ
Ol şehr-yār-ı hūsn işiginde mekân tutuñ
- 2 Burc-ı cefâyı menzil idindi o māh çün
İy āh u nāle siz de reh-i āsumān tutuñ
- 3 Meydān-ı ğamda başumı gūy-ı belā bilüñ
Ḳadd-i ḥamīdemi aña bir şavlecān tutuñ
- 4 Girmez sözi kulağımuza pārsālaruñ
Biñ kerre dirse pendimūze gūş-i cān tutuñ
- 5 Hıdmetler eylesün dil ü cāndan 'Azîzîyi
Gülzār-ı kūyına ol şehüñ bāğbān tutuñ

165 ['AZÎZÎ]

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilün fâ'ilün

- 1 Çün şem'-i ser-keş olma çü sāye fütāde-dil
Ne yavuz ol aşıl ne yavaş ol dilā başıl
- 2 Hicr ile cān virüp gehî vaşl ile bul ḥayāt
Fāş itme 'aşk-ı yāruñı ağıyāra öl diril

164. Ersen ERSOY, 16. 'Azîzî Divanı, G. 193, s. 178

165. Ersen ERSOY, 'Azîzî Divanı, G. 228, s. 196

- 3 Bezm-i vişāl-i yāra irem dirseñ iy göñül
Mānend-i eşk-i dīde vü cūr'a dökül saçıl
- 4 Başuñ gerekse saña eyā zülf-i rū-siyeh
Tolaşma zülf-i yāra gel andan üzül kesil
- 5 Sāye mişāl pīrehenüm içre cism-i zār
Oldı ğamuñla şām-ı belāda hayāl-i zıl
- 6 Bilmem ne virdi alamaz iy cān tabībi kim
Derd ü ğamuñ oluşmadadur baña muttaşıl
- 7 Düşmek dilerseñ el diline ger 'Azīziyā
Hañçer mişāl bir güzelüñ yanına taşıl
- 8 Esrār-ı haṭṭ-ı la'lüni ögsek de mū-be-mū
Şi'rüm Ğubārī ş'i'ri-yile oldı kıl-be-kıl

166 ['AZİZİ]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

[36a]

- 1 Bitmedi kıddüñ gibi bir hūş nihāl iy serv-i sīm
Kopmadı zülfüñ gibi sünbül-i 'anber-şemīm
- 2 Kıddüñ üzre 'anberīn kaşuñ nihāl üstinde nūn
Kıddüñ üzre zülf-i müşğīn cūybār üstinde cīm
- 3 Muşḥaf-ı hüsnünde ğüyā kaşlaruñ yāsīndür
Kāmet ü zülf ü dehānuñ şekl-i elf ü lām u mīm
- 4 Eşkümüñ deryası içre bir şadefdür yir ü gök
Ol şadef içinde sensin iy güneş dürr-i yetīm

165.6 Bu beyit 'Azīzī Divanı'nda yer almamaktadır.

165.8b ş'i'ri-yile: ş'i'ri bile M.

166. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 248, s. 206

- 5 Luṭfuñ eylerse recā n'ola 'Azīzī-i gedā
Bende-i muḥliş du'ā-gūyuñdur iy şāh-ı kerīm

167 ['AZİZİ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Geçüp şehr-i Kālataya müdām içmek diler göñlüm
Gezüp meyḥāne meyḥāne müdām içmek diler göñlüm
- 2 Alup şa'iriyye vü ḥalkaca şatmağ için ḥalka
İdüp bir meclis-i 'alī müdām içmek diler göñlüm
- 3 Geçüp mülk-i Sitanbuldan varup ol şehr-i a'lāda
Olup bir şāh-ı ḥübāna ḡulām içmek diler göñlüm
- 4 Şu deñlü bādeye düşdi lebüñ şevkıyla dün ü gün
İdüp çeşmüme uyḥuyı ḥarām içmek diler göñlüm
- 5 'Azīzī Cem gibi elden kıomayup cām-ı gül-günü
Zamān-ı 'ömrüm olınca tamām içmek diler göñlüm

168 ['AZİZİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Çemenī cāme ile serv-i dil-ārāsın sen
Berg-i sebz içre yaḥōd bir gül-i ra'nāsın sen
- 2 Cāme-i sebz ile iy ḥızr-ı zamānum gūyā
Bir yeşil ṭonlu güzel ṭütī-yi gūyāsın sen

167. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 255, s. 209

5b 'ömrüm: 'ömr M. // tamām içmek: itmām tamām içmek M.

168. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 279, s. 221

- 3 Ya meleksin ya kamer ʔāk-ı zebercedde yaḥōd
Yem-i aḥḍarda nihān bir dürr-i yektāsın sen
- 4 Yaraşur egnüñe geysen yeşil atlas cānā
Bir perī-çihre hümā şīvelü fersāsın sen
- 5 Nice meyl eylesün cān-ı ‘Azīzī saña kim
Ḥulle-i sebz ile bir ḥūrī-i zībāsın sen

169 [‘AZİZİ]

mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

[36b]

- 1 Hergiz ne seyr-i bāğ u ne verd-i ter isterin
Bir sīb eñeklü gonca-dehen dilber isterin
- 2 İnce belini kuçmağa mānend-i zer-kemer
Deyr-i cihānda bir büt-i sīmīn-ber isterin
- 3 Bezm-i ğamuñda la’lüñe meyt itdigüm bu kim
‘Ayş-ı müdām eylemege sāğar isterin
- 4 İl manşıb u riyāset umar işigüñde ben
Sen şehr-yāra ḥıdmet için bir yer isterin
- 5 Ölince kapusunda ‘Azīzī kul olmağa
Bir ḥüsni ḥüb u ḥulķı güzel server isterin

170 ['AZİZİ]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Zāhir oldukça kenār-ı āsmānda mäh-ı nev
Şanuram kim şehir-i Şāmı seyr ider bir mäh-ı nev
- 2 Her elif kim sīneme çekdüm nigārā 'aşkuña
Oldı mihrüñ gelmek için qalbüme bir rāh-ı nev
- 3 Ben o şāh-ı kişver-i 'aşkam ki bī-ḥayl ü ḥaşem
Kim yanumda bir durur çetr-i kühen ḥar-gāh-ı nev
- 4 Ol boyı servüñ zehendānı ḥayāliyle göñül
Beñzer ol bostāna kim içinde ola çāh-ı nev
- 5 Āsitānuñ ḥıdmetin görüp 'Aziziye maḥal
N'ola iḥsān eyleseñ şāhum aña bir cāh-ı nev

171 ['AZİZİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ğam-ı zülfeynüñ ile oldı yaşum üftāde
Dir gören qalmış ayaklarda bu merdüm-zāde
- 2 'Aqs-i ebrūlaruñı dīde-i pür-nemde gören
Didi mahīleri gör nice gezer deryāda
- 3 Şöyle beñzer ḥam-ı ebrūñı güniler meh-i nev
Reşkten iki bükülmiş felek-i mīnāda
- 4 Her gün aḥşāma degin kūyuñı tolanmaz idi
Olmasa mihrüñ eger mihr-i cihān-ārāda

170. Ersen ERSOY, 'Azizi Divanı, G. 297, s.230

171. Ersen ERSOY, 'Azizi Divanı, G. 302, s. 233

1a zülfeynüñ: zülfüñ M.

3a , güniler: görüpdür D.

- 5 Bāde-nūş ol yūri her laḥza idüp 'ayş-ı bülend
Virmedin çarḥ-ı felek 'ömr-i 'Azīzī bāda

172 ['AZİZİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[37a]

- 1 Tek qabūl eyle beni ḳulluḡa şimşād gibi
Ḥidmetüñde yeleyin yüpüreyin bād gibi
- 2 'Aḳlını ḥayret alur her kime kim hicrūñde
Söylesem ḳışsa-i pür-ḡuşsamı şeyyād gibi
- 3 Yükleürsin dile bār-ı ḡam-ı cevriñ her bār
O belā-dīde ḡamuñ çekmege mu'tād gibi
- 4 Gele iy ḥüsrev-i şīrīn-dehenüm luṭf eyle
Bī-sütün-ı ḡama şalma beni Ferhād gibi
- 5 Ḳıl naḡar ḥāl-i 'Azīzī-i ḡarībe ḡāhī
Āşināyı kerem it görme begüm yad gibi

173 ['AZİZİ]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Gey yaraşsun dir iseñ egne libās-ı al gey
Ger dilerseñ varalum bāzāra iy ḡül al gey
- 2 Ḳanlu yaşumdan geyersen ben n'ola ḡül-ḡün ḡabā
Ḡonca-i mevzūn gibi sen geh yeşil geh al gey

172. Ersen ERSOY, 16. 'Azīzī Divanı, G. 353, s. 258

173. Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, G. 383, s. 274

1a dir iseñ: derseñ D. // egne: egnüme D.

- 3 Bir nemed geydüm şanasın egnüme gey yaraşuk
Şöyle tezyîn itdi cismüm penyelerle dāl gey
- 4 Pīr-i ‘aşka çün mürīd olup urunduñ tāt-ı Key
Dönme pīründen ölürseñ gey şakın abdāl gey
- 5 Çün libās-ı faḫr ile faḫr eyledi Āl-i ‘Abā
Sen de anlar ‘aşkına dā’im ‘Azīzī şāl gey

MÜFREDĀT

174 [‘AZİZİ]

fa’ilātün fa’ilātün fa’ilātün fa’ilün

- 1 Gülsitān-ı rüyuña virdi şeref iy meh-cebīn
Sünbül-i Sa’dī midür yohsa bu zülf-i ‘anberīn

175 [‘AZİZİ]

fa’ilātün fa’ilātün fa’ilātün fa’ilün

- 1 Gözyaşın şarf eyledükce girye eyler dem-be-dem
Her kişi ḫarcından aḡlar bir ‘aceb demdür bu dem

176 [‘AZİZİ]

fa’ilātün fa’ilātün fa’ilātün fa’ilün

- 1 Mū-miyān-ı serv-ḫad kim ḫalk aña üftādedür
Sūr-ı ḫüsne ḫāmeti naḡl-i Celāyir-zādedir

Müfredāt: Mecmuada Müfredat başlığı altında işlenen müfredler, ‘Azīzī Divanı’nda Matla’lar başlığı altında verilmiştir.

174 Ersen ERSOY, ‘Azīzī Divanı, Müf. 1, s.279

175 Ersen ERSOY, ‘Azīzī Divanı, Müf. 2, s. 279

176 Ersen ERSOY, ‘Azīzī Divanı, Müf. 5, s. 279

177 ['AZİZİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Yād idüp ağlamadan la'l-i lebüñ cām-ı şarāb
Düşdi aķ gözine şanmañ görinen anda ħabāb

178 ['AZİZİ]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

[37b]

- 1 Defterine ol şeh-i ħüsnüñ beni çāker yazuñ
Luţf idüñ ammā raķibi ħāric ez-defter yazuñ

179 ['AZİZİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Nice feryād u figān eylesün bülbül-i zār
Ġonçe ŧomruķda yatur mest alup yanını ħār

180 ['AZİZİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Uydurup yanuña her ħār u ħas u ħāşāki
'Azm-i gül-geşt-i çemen ide o gül ħāşā ki

177 Ersen ERSOY, 'AzİZİ Divanı, Müf. 13, s. 280

178 Ersen ERSOY, 'AzİZİ Divanı, Müf. 14, s. 281

179 Ersen ERSOY, 'AzİZİ Divanı, Müf. 15, s. 281

180 Ersen ERSOY, 'AzİZİ Divanı, Müf. 17, s. 281

181 [‘AZİZİ]

fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilün

- 1 Her suhen k’ez la‘l-i mey-gün-ı bütân peygām dehed
Çalīb-ı fersüde ten[ān] rā zi-cān peygām dehed

182 [‘AZİZİ]

fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilün

- 1 Var mı yok mı ağızı yārūñ kimse bilmezdi ‘ayān
Hızr-ı haṭṭı virmese ol çeşme-yi cāndan nişān

183 [‘AZİZİ]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Şem‘-i bezm oldı meger cām-ı şarāb-ı la‘l-i nāb
Al қanatlu bir gümüş pervāneye döndi ḥabāb

184 [‘AZİZİ]

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 ‘Aşk-ı Leylā ile geşt eyler imiş hāmūnı
Ne ‘aceb vadiye düşmüş görüñüz Mecnūnı

181 Ersen ERSOY, ‘AZİZİ Divanı, Müf. 32, s. 283

1b ten[ān]: ten D.

182 Ersen ERSOY, ‘AZİZİ Divanı, Müf. 58, s. 287

183 Ersen ERSOY, ‘AZİZİ Divanı, Müf. 34, s. 284

184 Ersen ERSOY, ‘AZİZİ Divanı, Müf. 62, s. 288

Rubā'ī ['AZİZİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Götürüp bezm-i cihāndan ayağı
Çün olur her kişinüñ menzili gūr
- 2 Fırşat elvermiş iken bāri göñül
'Ālemüñ zevk ü şafāsın süregör

186 ['AZİZİ]

Tārīḫ-i Köşk-i Sultān Selīm

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[38a]

- 1 Hazret-i Şāh Selīm Hān-ı zamān
Ki odur sāye-i Raḥmān-ı mecīd
- 2 Yapdı bir kaşr semā-sā kim anuñ
Meşelin görmedi çeşm-i hūrşīd
- 3 Tañ degül şöhre-i şehir olsa o kāḥ
Oldı mähīçe aña mäh-ı cedīd
- 4 Haşre dek bād-ı halelden Mevlā
Eyleye ḥāk-i esāsını ba'īd
- 5 Göricek bu yüce eyvānuñı mäh
Didi tārīḫini kāḥ-ı Cemşīd
Sene 978

185 Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, Kıt. 4, s. 299

Rubā'ī: Mecmuada "Rubai" başlığı altında verilen bu şiir 'Azīzī Divanı'ndan "Kıt'alar" başlığı altında verilmiştir.

186 Ersen ERSOY, 'Azīzī Divanı, Kıt. 27, s. 305

2a semā-sā: semā-sīmā M.

187 [‘AZİZİ]

Tārīḥ-i Defterdār Şoden-i Matāf-zāde
mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Sen ol şāhib-sa‘ādetsün ki qadrüñ
Olupdur gün gibi eflāke hem-ser
- 2 N’ola nām-ı şerīfüñ olsa Aḥmed
Şeref burcunda zatuñ şemse beñzer
- 3 Qadem bastuñ bu ‘alī manşıba çün
Düşüp zıll-ı Hudā lütfına mazhar
- 4 Didüm tārīḥini burc-ı şerefde
Hüveydā oldı bir şems-i münevver
Sene 975

188 [‘AZİZİ]

Tārīḥ-i Çeşme-i Muḥammed Ağa-yı Dizdār-ı Yedi Kulle
fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Şāhibü’l-ḥayr ağa-yı Kulle-yi heft
İtdi bu çeşme-sārı bunda revān
- 2 Ḥayrını Ḥaḳ kabūl idüp anuñ
İde kevşer şuyun aña iḥsān
- 3 Ḥızr-ı dil nūş idüp şafāyıla
Didi tārīḥ mişāl-i çeşme-i cān
Sene 969

187 Ersen ERSOY, ‘AZİZİ Divanı, Kıt. 30, s. 306

188 Ersen ERSOY, ‘AZİZİ Divanı, Kıt. 37, s. 309

189 [‘AZİZİ]

Tārīḫ-i Vefāt-ı Rüstem Paşa

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Getürür arkañ yire Zāl-i Sipih
Rüstem-i Destān olursañ da şehā
- 2 Terk idüp bu raht u bahtı ‘ākıbet
Dār-ı dünyādan göçersün serverā
- 3 Ḥazret-i düstūr-ı a‘zam nitekim
Tutmuş idi ‘ālemi başdan başa
- 4 Nā-gehānī iricek bebr-i ecel
Pençesinden bulmadı anuñ rehā
- 5 El çeküp bu mülk-i fāniden o dem
‘Ālem-i bākīde varup tutdı cā
- 6 Bozulup erkānı dīvānı kamu
Māl u mülki cümleden oldı hebā
- 7 Didi bu ḥālī gören tārīḫini
Oldı Rüstem mülk-i dünyādan cüdā
Sene 968

[38b]

190 [‘AZİZİ]

Tārīḫ-i Hark-ı İstanbul

mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

- 1 Olup eflāka peyveste ‘alevler
Bir āteş oldı peydā yine aḥşām

189 Ersen ERSOY, ‘Azīzī Divanı, Kıt. 28, s. 305

4a bebr-i ecel: dest-i ecel M.

7a ḥālī: ḥāl M.

190 Ersen ERSOY, ‘Azīzī Divanı, Kıt. 29, s. 306

- 2 Nesi var ise yandı ehl-i sūkuñ
İrişdi her birine niçe ālām
- 3 Görüp ol āteşi hātif hemāndem
Didi tārīḥ Sitanbul yandı bu şām
Sene 980

191 [‘AZİZİ]

Tārīḥ-i Vefāt-ı Püser-i ‘Alī Beg Be-Şehremīn
fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Dār-ı dünyāyı koyup Kurd Çelebi
‘Azm çün milket-i dünyā oldu
- 2 Gül-i nāzik gibi o gonçe-i ter
Şiddet-i bād-ı fenādan şoldı
- 3 Murğ-ı rūḥı kafes-i tenden uçup
Cennete girmege çün yol buldı
- 4 Didi hātif aña ol dem tārīḥ
Bülbül-i gülşen-i cennet oldu
Sene 978

192 [‘AZİZİ]

Tārīḥ-i Hāne-i Muḥammed Çelebi
fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Mehçe-i māh gibi viridi cihāna revnaḥ
Sāḥil-i baḥrūñ olup yüz şuyı kâşāneñ

191 Ersen ERSOY, ‘Azīzī Divanı, Kıt. 31, s. 307

192 Ersen ERSOY, ‘Azīzī Divanı, Kıt. 38, s. 309 // ‘Azīzī Divanı’nda bu şiirin yazılış tarihi 972 olarak yazılmışken mecmuada 976 olarak yazılmıştır.

- 2 Beyt-i ma'mûruñı gördükde 'Azîzî hânum
Didi târîhin anuñ ola mübârek hâneñ
Sene 976

193 ['AZÎZÎ]

Târîh-i Hammâm-ı Merhûm Haydar Paşa
mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 O Haydar-nâm u Âşaf-rây-ı 'âlem
Ki olmışdı Süleymân Hâna paşa
2 Mişâl-i Haydar-ı Kerrâr halka
İderdi dâ'imâ eltâf u i'tâ
3 O merhûmuñ muṭahhar rûhı için
Binâ olundı bu hammâm-ı zîbâ
4 'Azîzî didi târîhini anuñ
Zehî germâbe-yi bî-miṣl ü a'lâ
Sene 984

194 ['AZÎZÎ]

[39a]

Târîh-i Çavuş Aḥmed Şahne Şoden-i Diğer
mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Fiğân Aḥmed şubaşınıñ elinden
Ki döymez zulmüne anuñ mazâlim
2 Yine şahne olunca ol zulüm-kâr
Didiler târîhini âh be zâlim
Sene 984

193 Ersen ERSOY, 'Azîzî Divanı, Kıt. 45, s. 311

3b olundı: oldı M.

194 Ersen ERSOY, 'Azîzî Divanı, Kıt. 40, s. 310 // Bu şiirin başlığı 'Azîzî Divanı'ndan şu şekildedir: Târîh-i Şahne Şoden-i Çavuş Aḥmed

195 [‘AZİZİ]
Luğaz-ı Cām-ı Dīvār
fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Ol nedür kim bir neçe şems ü kamer
Cem’ olup bir yere tutmuşlar maḳarr
- 2 Bir niçe māh-ı nev-i ğarrā daḥı
Tutmuş ol şems ü kamer yanında yer
- 3 Reng-i ruḥsārı kiminüñ āb-gün
Kiminüñ mānend ebyaz verd-i ter
- 4 Her biri ‘aynek gibi açup gözin
Rūy-ı dehre rüz u şeb eyler naẓar
- 5 Kāh olur kim şiddet-i bād anları
Turduğı yirde ‘AZİZİ ḥurd ider

196 [‘AZİZİ]
Luğaz-ı Diger
fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Ol nedür kim sīm-ten maḥbūb-var
Her gice başına tāc-ı zer geyer
- 2 Şubḥ irince çıkarur tāc-ı zerin
Yirine anuñ siyeh miğfer geyer

195 Ersen ERSOY, ‘AZİZİ Divanı, L. 21, s. 333

4a ‘aynek gibi: ‘aynek M.

196 Ersen ERSOY, ‘AZİZİ Divanı, L.12, s. 331

1a sīm-ten: semenin M.

197 ['AZİZİ]

Delîl Kamer Budak Bûlbûl-i Merd Ferrûh-Ruh
fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

- 1 Mekteb-i 'aşkında yârüñ eyleyüp 'ömrünü şarf
Âyet-i dîdârını tefsîr ider dil harf harf

198 ['AZİZİ]

Ya'kûb İbrâhim Âzer
mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Kaşın gözin göricek rûyın eylesem efkâr
Gelür bu kalbe o demde şemîm zûlf-i nigâr

199 ['AZİZİ]

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Hayâl-i kadd-i yâra kim gözüm üzre mekân itdüm
Sehâba irgürüp âhı yaşum baħr-i revân itdüm

200 ['AZİZİ]

Tārîḡ-i Sünnet-i Muḥammed Çelebi Ez-ân Nişārî Kaḡî-yı Müverriḡ
mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Muḥammed sünnetine eyleñ ikrām
Sene 990

197 Ersen ERSOY, 'Azîzî Divanı, Mu. 34, s. 323

198-199 Bu iki şiir mecmuada "Ya'kûb İbrâhim Âzer" başlığı altında verilmiş olsa da mısraların aruz kalıpları birbirinden farklıdır. Bu nedenle aynı kalıba sahip olan mısralar bir bütün haline getirerek ayrı ayrı iki şiir halinde yazılmıştır.

198 Ersen ERSOY, 'Azîzî Divanı, Mu. 3, s. 317

1a kaşın: kaş u M.

1b şemîm: başum M.

199 Ersen ERSOY, 'Azîzî Divanı, Mu. 2, s. 317

200 Bu şiir 'Azîzî Divanı'nda mevcut değildir.

[39b]

201 ['AZİZİ]

Müfred

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Bir muşallī māhuñ olmasa mināre 'āşıkı
Beklemezdi böyle cāmi' gūşesin leyl ü nehār

202

Ġazel-i 'İLMİ-i Edirnevī

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ma'na-yı bikre irüp güher-i 'irfān deldi
Tīşe-yi fikr ile ṭab'um yine bir kān deldi
- 2 Eşk-i ḥūnīnimi dizdi müje tārına gözüm
Gūyiyā sübhā için dürr ile mercān deldi
- 3 Bugün ol dilber-i ḥakkāk idüp baña ḥiṭāb
Sözi elması yine la'l-i Bedaḥşān deldi
- 4 Nār-ı āhum o mehūñ ḳalbine te'sīr itdi
Āhen āyineyi şan tīr ile peykān deldi
- 5 Yār elinden nice ḳan ağlamasun dīde-i ter
'İlmīyā bağrumızı ḥançer-i hicrān deldi

203

[ŞADIK]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Seyr idelden bāğda reng-i ruḥun alan gülüñ
'Āleme āvāzeler şaldı fiğānı bülbulüñ

201 Bu müfred 'Azizī Divanı'nda yer almamaktadır.

203 Bu şiir Şadık Divanı'ndan mevcut değildir.

- 2 'Aklı yok başında miskīnūñ tağılmış hātırı
Zülfüñe dil bağlamış hāli perīṣān sūnbülūñ
- 3 Tarf-ı gülzār-ı cemālūñde benefṣedür ḥaṭuñ
Sūnbül-i bāğ-ı cināndur iy ruḥ-ı gül kākülūñ
- 4 Hāzz alır 'uṣṣāk-ı dil-ḥaste terennüm eyleseñ
Bir sedā-yı cān-fezādur 'andelībā gūlguluñ
- 5 **Şādık**-ı teṣne dile peymāne şun irdi bahār
Devr ider sākī şafā-yı meclis-i cām-ı mülūñ

204

[ŞĀDIK]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Güller açıldı başladı bülbül terennüme
Gönçe hezār nāz ile geldi tebessüme
- 2 Āyīne-yi cemāline baqdum o meh-veṣūñ
Geldi zebān-ı tūtī-yi ṭab'um tekellüme
- 3 Künc-i belāda ḥastaluğum görüp ol ṭabīp
Kılmaz neẓāre ḥālīme gelmez teraḥḥüme
- 4 Üstādisun cevānlaruñ iy māh şivede
Āyīn-i nāz içün saña gelür ta'allüme
- 5 Yārūñ dehānuna didiler nokṭa-i cemāl
Şādık bu sırrı bilmege düṣdüm tevehhüme

204 Bu şiir Şādık Divanı'ndan mevcut değildir.

204.4b gelür: gelürler M.

Ġazel-i GEDĀYĪ-i Rāst

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Dīde ҡan aqlamada Һaylī perīṣān dilse
Saña her kim ki cezāsı bu mıdur mā'ilse
- 2 Bulmadı gerçi devā kimse marīz-i 'aşķa
Eyle bir çāre ṭabībim gör eger ҡābilse
- 3 Cāhilüñ ṭālī'i ҡuvvetde sa'ādetde günü
Sāye-veṣ ḥāk-i mezelletde yatur kāmilse
- 4 Gelmesün şehre muṣāḥib de ḥaķīkat yokdur
Deṣti Mecnūn ҡomasun elden eger 'ākilse
- 5 Vuṣlat-ı yāra **Gedāyī** niçe terk-i dünyā
Ten libāsını ҡabā eyleyeyin ḥāyilse

Ve lehu Eyzān

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Rāzı ol *naḥnü ҡasemnāya* ṣaķın itme cedel
Ḥaķ buyırdı bunı *lā-yūs'el ü ammā yef'al*
- 2 'Amel ü zühdi degüşsem n'ola ṣavt u 'amele
Zāhidā mucib-i cennet diñle zühd ü 'amel
- 3 Bağlanup zülf-i girih-gīr-i nigāra ҡalduñ
Az 'ömür içre ne lāzım bu ҡadar ṭül-ı emel

205.4a şehre muṣāḥib de: şehir-i muṣāḥib de **M.**

206.1a *naḥnü ҡasemnā*: biz kısımlara ayırdık, paylaştırdık. Kur'an-ı Kerim, Zuhruf, 43/32

1b *lā-yūs'el ü ammā yef'al*: yaptığından dolayı sorguya suale çekilmez, Allah. Kur'an-ı Kerim, Enbiyā, 21/23

- 4 Bezm-i aġyāra varup bu gice ŧem' olmuŧsun
Gözümüz aydın efendi hele v'Allahi güzel
- 5 Sözde hem söz ü edā ma'nā-yı hāŧ olmayıcaġ
İy **Gedāyī** aña revnaġ viremez ġarb-ı meŧel

207

Ġazel-i TĠĠī-yı Āmidī

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 ŧu 'āŧıġ-ı esīr-i serv-ġadd-i hōŧ-hırāmuñdur
Murādı senden ancaġ bir göz ucuyla selāmuñdur
- 2 Bahār eyyāmı bu hengām-ı meydür ġahveden el çek
Bu devr içre ŧafā iy gözleri mestāne cāmuñdur
- 3 Var[up] iy ŧāhid-i naġmuñı devlet ŧāha ġayd eyle
Dimesün selb idüp a'dā ki bu tuġfe ġusāmuñdur
- 4 'Aceb mi sūziŧ-i 'aŧġuñla naġmuñ ġüsrevi olsam
Görenler defter-i eŧ'ārımı dirler ki nāmuñdur
- 5 Görüp bir tġġ-i pür-cevher o ġūnīnūñ miyānında
Ne āhendür didim anı didi iy **Tġġī** ŧāmuñdur

[40b]

ĠAZELİYĀT-I MİŧĀLĪ

208

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Felekde kimseye baŧ egmezin iy ġaŧları ġarrā
Ġanā'at itmek olur bir dilim nāna hilāl-āsā
- 2 Dür-i dendānuña sehv ile teŧbīh eylemiŧ ġavvāŧ
'Aceb mi burnuña ŧuzlu ŧular ġoysa anuñ deryā

- 3 Ȧalāş olmak dilerseñ zāhidā girdāb-ı mihnetden
Kenār-ı ‘işrete dā’im çekilsün zevraķ-ı şahbā
- 4 Yanup yaķılma iy dil kimseye ol mihr-i enverden
Ne odlar yaķdurur pervāneye gör şem’-i bezm-ārā
- 5 Eger sen dahı bir ebrū kemānuñ cevriñi çekseñ
Mişālīnüñ bilürdüñ çekdigin iy kaçları tuğrā

209 [MİŞĀLĪ]

mefā’ılün mefā’ılün mefā’ılün mefā’ılün

- 1 N’ola ‘uşşāķ iderse ol şeh-i hūbāna istiğnā
İder gāhī gedālar şah-ı ‘ālīşāna istiğnā
- 2 Başım hoşdur şu deñlü derd-i ‘aşķuñla ‘aceb midür
İdersem iy tabīb-i cān u dil dermāna istiğnā
- 3 Ğam u guşşayla şimdi şol kaçdar ünsiyyetim var kim
‘Aceb midür idersem iy göñül yārāna istiğnā
- 4 Gözüm yaşına gelmiş ol boyı servim temāşāya
İderse seyl-i eşķüm yiridür ‘ummāna istiğnā
- 5 Cefā eyler **Mişālī** baña müstağnī dise dildār
İder ķullarına ‘ādet durur sulţāna istiğnā

210 [MİŞĀLĪ]

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

- 1 Ȧayra gir rindāna şun cām-ı şarābı sākīyā
İçelim biz zāhidüñ olsun sevābı sākīyā

- 2 Bāde evsāfın yirinden gör ki 'işretnāmedür
Var Revānīnūñ bu fende bir kitābı sākīyā
- 3 Zevrak-ı şahbādadur keştīsi baħr-i 'işretūñ
Bādbānıdur anuñ her bir ħabābı sākīyā
- 4 Bir ħadeħ bādeyle ma'mūr it dil-i virānemüz
Tutmayalum tā ħam-ı dehr-i ħarābı sākīyā
- 5 Emse cām-ı lā'lüñi n'ola **Misālī** teşne-dil
Rind olan içmekden itmez ictinābı sākīyā

[41a]

211 [MİŞĀLİ]

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Der-i meyħāne-i düryūze ile ol gedā-meşreb
Şafāña reşk ide'ālemde her bir pādişā-meşreb
- 2 Yiridür bu türābı ħākden ref eyleseñ şāhum
Erenler ħakkıçün sensün 'Aliyyü'l-Murtażā-meşreb
- 3 Tecellī eylesin dirseñ ħayāl-i rüy-ı cinānı
Mücellā kıl gönül āyīnesini ol şafā-meşreb
- 4 Nevālar eyleyen 'uşşāka bakmaz bezm-i hicrinde
Yanında 'ayş u nüş eyler rakīb-i bī-nevā-meşreb
- 5 Düşüp cāma **Misālī** dem-be-dem şurb-i müdām eyler
Ĥabāb-āsā fenā bezminde yok ehl-i hevā-meşreb

211. İncinur Atik GÜRBÜZ, *Mecmū'a-i Leṭā'if*, Ş. 60, s.153

3b gönül āyīnesini **M.**: dilüñ āyīne gibi **Mec.**

5a dem-be-dem **M.**: dā'imā **Mec.**

212 [MİŞĀLĪ]

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Dilinden vaşf-ı la'lüñ zıkr[i] düşmez nüktedāndur leb
Şükürdür gūyiyā bir tūti-yi şīrīn zebāndur leb
- 2 Ezel bezminde içdüñ kana kana hūn-ı 'uşşākı
Bulaşmış ağzuña iy gonçe-fem bir kaṭre kandur leb
- 3 Emān virmez emer cān naḳdin ammā lā'lün emdürmez
Dile gelmez dönülmez zulmi gāyet bī-emādur leb
- 4 Söze gelse dem-i cān-baḥşı eyler mürdeler iḥyā
Benüm rūḥum meger bir 'īsā-yı devr-i zamāndur leb
- 5 Dili 'āşık gibi ağzın güm itdi var ise yāruñ
Anuñ çün iy **Miṣālī** dā'imā gözden nihāndur leb

213 [MİŞĀLĪ]

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Ol peri göstermeyüp rüyün tutar şandum niḳāb
Soñra bildüm ḥaṭṭ-ı ruḥsārundan eylermiş ḥicāb
- 2 Silme nergisden seḥer gülşende naḳd-i jāleyi
Kimsenüñ alma gözi yaşın şaḳın iy āfitāb
- 3 Şu'le-i şem'-i cemālün göñlüñe düşmüş meger
Yalın ayak meclisi geşt eyledi cām-ı şarāb
- 4 Sen şeh-i çapük-süvāruñ ayağını öpmeye
Her kaçan baḥş eyledi müjeñle başıldı rikāb

212.1a zikri: zıkr M.

- 5 Nār-ı āh ile **Miṣālī**nüñ tutuşmak istemiş
Hayli iy mäh-ı cihān-efrüz kerem itmiş şehāb

214 [MİŞĀLĪ]

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

[41b]

- 1 Tabībim gördi ki mümkün degül ben hasteye şıhhat
Budur el ucu ile nabzımı tutduğuna hikmet
- 2 Düşürmekdi murāduñ dilberi germābeye tenhā
Ne çāre iy dil-i üftāde ammā düşmedi halvet
- 3 Dedük de tīşe-i kūh-ı ğama başuñda yir eyle
Didi Şirīne ol dem kūh-ken baş üstüne hıdmet
- 4 Koyup mirāt-i hüsnüñ yüzlerine kimseler bakmaz
Gül-i ra'nā eger 'arz eyler ise ruhların kat kat
- 5 **Miṣālī**yi didim kırtar cefādan hayra gir öldür
Didi sen ğam yime anuñ çün aña var hayır niyyet

215 [MİŞĀLĪ]

mef'ülü mefā'ılü mefā'ılü fe'ülün

- 1 Kaşd eyle dilā olmağa ser-dār-ı muḥabbet
Mecnün gibi kınsun dir iseñ başuña devlet
- 2 Bāğ-ı ruḥuña geldigi dem tūti-yi ḥaṭṭuñ
Uçdı çemenüñ revnaķı iy naḥl-i leṭāfet

- 3 Deryāda görünmez çekilüp zevrak-ı şahbā
Ayak qarada kıoyalı iy şāh-ı vilāyet
- 4 Ruḥsārı görünmez o mehūñ ḥaṭṭ-ı siyehden
Āyineñe iy dil kıonalı gerd-i kudūret
- 5 Şıgmazdı **Miṣālī** bu kıadar güher-i ma'nā
Eş'ār-ı terūñ olmasa ger baḥr-i belāgat

216 [MİŞĀLİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Dilde taṣvīr-i ruḥuñ oldı nigārā ḥādis
Olmadın deyr-i cihānda büt-i tersā ḥādis
- 2 Bāğ-ı sīnemde göñül dikdi nihāl-i kıaddūñ
Daḥı serv olmadın iy kıāmet-i bālā ḥādis
- 3 Saña Mecnūn iken iy kıākül-i Leylā göñlüm
Daḥı olmamış idi Vāmık u 'Azrā ḥādis
- 4 Ḥāme aldum elüme rā kıaşıñuñ vaşfında
Oldı iy meh yine bu muḳṭa'-ı ğarrā ḥādis
- 5 Bu **Miṣālī** ḥam-ı ebrūñı ḥayāl eylerdi
Māh-ı nev olmadın iy kıaşları ğarrā ḥādis

217 [MİŞĀLİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

[42a]

- 1 Tārīk olursa ḥāne-i ḳalb iç şarāb-ı sürḥ
Gör cāmdan ki nice toğar āfitāb-ı sürḥ
- 2 Öykündi idi yüregüme dönmedi meger
Meclisde çiğle yindi anuñçün kebāb-ı sürḥ
- 3 Fāş itdi mihrümi diyüben tāsı kızdurup
Geydürdi başına felegüñ āfitāb-ı sürḥ
- 4 Gün görmesün yüzini diyü nev-'arūs-ı çarḥ
Tuḫdı şehāb-ı al degildür niḳāb-ı sürḥ
- 5 Ol māha bakmasun diyü mihrüñ **Miṣāliyā**
Bir mīl çekdi 'aynına kızmış şehāb-ı sürḥ

218 [MİŞĀLİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ḥāne-i 'aşḳı iderken bünyād
Baña ırğādluḳ iderdi Ferhād
- 2 Çıkarup servi bahāya kesseñ
İstemez olmağa şāhum āzād
- 3 Kad-i bālāña yetişmek dilemiş
Şallah irişmeye servüm şimşād

217. İncinur Atik GÜRBÜZ, *Mecmū'a-i Leṭā'if*, Ş.194, s. 251

1a ḳalb: kalbüñ **M.**

3a mihrimi: mihrini **Mec.** // diyüben: diyü **M.** tāsı: tās **Mec.**

218. İncinur Atik GÜRBÜZ, *Mecmū'a-i Leṭā'if*, Ş. 218, s. 268

- 4 Baña luṭf eyle gel āh itdürme
İderin yoḥsa cihānı ber-bād
- 5 Ne kadar āh u fiḡān eylersem
Ol şanem hīç işitmez feryād
- 6 Yazamaz şemme-i sīb-i zeḡanuñ
Almasun ḥāme eline Behzād
- 7 Cān virürken yārı göreydi eger
Rūhı olurdu **Mişālī**nüñ şād

219 [MİŞĀLĪ]

mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

- 1 Şikāyetler idüp var ise sen şāha şunar kāḡıd
Anuñçün beytümüñ her birisi elde tutar kāḡıd
- 2 Nihāl-i ḥaṭṭ-ı la'lüñ ḥātırında neyler a'dānuñ
Ḥaṭ-ı Yāḡūta taḥrīr olmaḡa layık mı her kāḡıd
- 3 Şararmış beñzi incelmiş teni zār u nizār olmuş
Senüñ gibi meger [kim] bī-vefā dilber sever kāḡıd
- 4 Başımda gönçe-i zanbaḡ gibi dā'im yir eylerdüm
Baña gönderse yazup yañılup bir kez eger kāḡıd
- 5 Benüm bu şi'rümi ḥūn-ı cigerle eylesün taḥrīr
Mişālī dilbere göndermege her kim yazar kāḡıd

4-5 bu iki beyit mecmuada bulunmamaktadır. Adı geçen mecmuadan alınarak gazele eklenmiştir.

7a yārı göreydi eger; görür ise yārı **Mec.**

220 [MİŞĀLĪ]

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Görünmezsın perī-veş çekdürüp āvāz geh ğamlar
Çanı iy cām-ı 'ālemde senūñle sürdügüm demler
- 2 Ya zehr-i şabr ile öldür yaḥūd tiryāk-i la'lüñle
Bu ben dil-ḥasteye gel iy ṭabībim eyle em semler
- 3 Seni cevr ile katlan varayın öldüreyin dırsın
Gel inşāf eyle rūḥum katlanur mı aña ādemler
- [42b] 4 Raḳīb-i rū-siyāhuñ her dem eyler ḥānesin rūşen
Bizimle ol yüzi meh ayda bir kez ancak aḥşamlar
- 5 Göñül naḳdine zülfi şarkıçaḳ olmış ḳafādārı
Miṣālī uc virüp başdan çıkar āḥir o perçemler

221 [MİŞĀLĪ]

fe'ilātün mefā'īlün fe'ilün

- 1 Güllerüñ üstüne düşünce seḥer
Didi bülbül ki jāleye çe ḥaber
- 2 Baḳ a āyīne içre yaşuña
Gör a 'āşıḳlaruñ daḥı ne çeker
- 3 Öpdürüp la'lini vefālar ider
Cān virür şimdi 'āşıḳa dilber
- 4 Leb-i şīrīnūñe şeker dir itmiş
Ṭūṭi bilmez sözini ḳanda gider
- 5 Şöyle olmuş hevā-yı lā'lüñ ile
Öf dir iseñ ḥabāb-ı bāde uçar

6 Zahmuña merhem urmadıysa ʔabīb
Ġam yime iy **Miṣālī** ol da yiter

7 ‘Aşık öldürmek olalı kārūñ
Cān u dilden seni **Miṣālī** sever

222 [MiṢĀLĪ]

fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

1 İy göñül dāguñı setr itmege bir şāl yiter
Neñe yitmez neñe açılma hey ābdāl yiter

2 Girmesün zaḥmete ol ġamze-i ḥūn-rizlerūñ
Beni öldürmege şāhum kılıcıñ şal yiter

3 Sāye-veş başma girersin günaha büyükce
Ser ü kaddūm yiter etdūñ beni pā-māl yiter

4 Şehri ḥayretde kaçan yitse idi ʔıfl-ı ḥired
Çağırup bulmağa nālem anı dellāl yiter

5 Sākīyi meclise al ile getürmege murād
İy **Miṣālī** yūri var aña şarāb al yiter

223 [MiṢĀLĪ]

mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn mefā‘ilūn

1 Varınca seglerūñ kūyuñda benden üstüh^vān ister
Seferden gelse yārānı kişiden armağān ister

2 İrem kūyına diyü ol perinūñ yüz yere sürmez
‘Aceb bilsem ne yüzle zāhidā bile cinān ister

[43a]

- 3 Dirîğ itme maḥaldür aña qurş-ı mihr-i rûyuñdan
Meh-i nev keçkül almış destine bir pâre nân ister
- 4 Ne yüzden qatline hükm eylemiştir ḥaṭṭ-ı ruḥsāruñ
Senüñ 'aşıklaruñ iy qaşları tuğrā nişān ister
- 5 Kitāb-ı ḥaṭṭ-ı sebz-i rû-yı yārı ârzü eyler
Okumağa **Miṣālî** tıfl-ı dil bir gülsitān ister

224[MİŞĀLÎ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 İrişmez çünkü 'uşşāk ölmeyince yāra şıḥḥatler
Biz öldük derd ile ol gözleri bīmāra şıḥḥatler
- 2 Çıkup ḥammāmdan 'aşk ola dedükde didi bu çeşmüm
Ayağına şu koyup ol gözi nigāra şıḥḥatler
- 3 Şifā bulmaz didiler içmeyince ḥün-ı 'uşşākı
İçerse kanımı ol gözleri ḥün-ḥ'āra şıḥḥatler
- 4 Ṭabībim şol kadar mu'tād olupdur derd-i 'aşkuñla
Olursa ârzü itmez dil-i bî-çāre şıḥḥatlar
- 5 **Miṣālî** gūsfend-i cānı qurbān eyle şükrāna
Biḥamdillāh irişmiş ol daḥı gülnāre şıḥḥatler

225 [MİŞĀLÎ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Şanmañ ağzında görinen leb-i cānānumdur
Koydı bir ḥoqqaya sihr ile benüm cānumdur

- 2 Neye varur diyü dükkânına şordukda raķīb
Didi dilber lebüm esrārına hayrānumdur
- 3 Gökde her dem kızaran şanma şafaķdur iy meh
Felek aldı yüzüne çaldı benüm ķanumdur
- 4 İy saçı leylā delen bağrını zencīrleriñ
Şeb-i firķatde benüm nāle vü efgānumdur
- 5 İy **Miṣālī** benüm ol pādīşeh-i kişver-i nazm
Şu'arā zümresi hep kātīb-i divānumdur

226 [MİṢĀLİ]

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Dime bir buseme biñ cān virür çok mübtelā vardur
Bahāsı hüsniññ şanma ki iy hüsniñ ü bahā vardur
- 2 Nedür Çīne gidüp seyr eyleyenler zülf-i pürçīnñ
Haṭuñ koyup Haṭāya varmada gāyet haṭā vardur
- 3 Gice tā şubḥa dek pervānesinñ döndürür başın
Meger şem'-i şeb-ārāda mücerreb bir du'ā vardur
- 4 Hārīm-i şuffe-yi meyḥānenñ de zevķi var ammā
Ḥabībñ Ka'be-i kūyında başka bir şafā vardur
- 5 Hevā-yı kādd-i cānān ile bir yirde ķarār itmez
Miṣālī-veş meger servñ de başında hevā vardur

[43b]

226. Kamil Ali GİYNAŞ, Milli Kütüphane Yz A 803 numaralı Mecmua, Ş. 191, s. 116

3a gice tā şubḥa dek: giceyle şubḥa dek **Mec.**

227 [MİŞÂLİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Şāh-ı hayālūñe ki gözüm engüşterīndür
Bu kanlu merdümüm aña la'lin nigīndür
- 2 Pür-çīn-i zülf içre siyeh hāl gūiyā
Bir Hindīdir ki pādīşeh-i mülk-i Çīndür
- 3 Mirāte baksa kendüyi görse 'aceb degül
Zīrā rakīb-i rū-siyehüñ 'ayb-bīndür
- 4 Rū-yı zemīnde kimüñ işigüñe yüz süre
Kemter gedāyiye şeh-i rüy-ı zemīndür
- 5 Ebrūlar ile kāmety hicrinde iy göñül
Kāruñ ikide birde figān u enīndür
- 6 Baħr-i belāgat oldı **Miṣālī** bu nazm-ı ter
Ma'niler anda her biri bir dürr-i semīndür

228 [MİŞÂLİ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Derildi Ka'be-i kūyuñda kullaruñ 'ibādet-vār
Kaşuñ miħrābına kılmağa [kıblem] secde niyyet var
- 2 Haţuñ gelse seyāhatden ferāgat eylesem zīrā
Ne bende şabra tākāt var ne sende cevre gāyet var

227. Bazı mısralarım sonu fe'ülün ile bitiyor ama çoğunlukla fa'ilün kalıbı kullanılmıştır.

1b merdümüm: merdümüñ M.

228. Kamil Ali GYNAŞ, Milli Kütüphane Yz A 803 numaralı Mecmua, Ş. 219, s. 132

1b kıblem: -- M.

- 3 Beni bir cām ile iki cihāna pādişāh itdūñ
Erenler ḥaḳḳı iy pīr-i muḡān sende velāyet var
- 4 İderken mürdeler bir sözle iḥyā ben helāk oldum
Ṭabībim la'l-i cān-baḥşuñda bilmem hīç ne ḥālet var
- 5 Teb-i mihr-i ruḥıyla ḳatı yangın gibi ol māhuñ
Miṣālī mihr-i 'ālem-tābda ḡāyet ḥarāret var

229 [MİŞĀLİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Tīḡi ḳaçan ki sīnede zaḥmın 'ayān ider
Derd-i derūnı yāra o demde beyān ider
- 2 Feryād ider yüzüñ göricek dā'imā gönül
Gülzāra ḳarşu niteki bülbul fiḡān ider
- 3 La'l-i lebüñ ḳaçan ki öpe bezm-i meyde cām
'Uşşāk içinde fitne ḳopar şanki ḳan ider
- 4 Ölse raḳīb-i rû-siyeh ol şehüñ ne ḡam
Bir ḳara yüzlü ölmek ile ne ziyān ider
- [44a] 5 Görse belüñde ḥaṇçer-i ḥün-rīzüñi şehā
Cān naḳdini **Miṣālī** o dem dermeyān ider

3a pādişāh: pāşāh **M.**

4b bilmem hīç ne ḥālet var: hīç bilmem ne ḥikmet var **Mec.**

5 bu beyit mecmuada mevcut olmadığı için Kamil Ali GIYNAŞ'ın Milli Kütüphane Yz A 803 numaralı mecmuasından alınarak eklenmiştir.

229. Kamil Ali GIYNAŞ, Milli Kütüphane Yz A 803 numaralı Mecmua, Ş. 218, s. 132

4a ölse : olsa **Mec.**

230 [MİSÂLÎ]

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şol kim esîr-i zülf ü zenaḥdân olup gezer
Bir boynu baḡlu sâ'il-i zindân olup gezer
- 2 Zülfüñ ğamıyla her gice dil pās-bān-veş
Kūyuñda şubḡ olunca nigeḥbān olup gezer
- 3 Hūn-ı vişālîñüñ bu göñül ārzūsına
Her gice bir 'imārete miḥmān olup gezer
- 4 Her ḳanda gitmek ayaḡuñ öpmek ümîdine
Sāyeñ yanuñca ḥāk ile yeksān olup gezer
- 5 Kim öldi dil diyü [ney-i] nālem **Miṣālîyā**
Dellāl gibi 'ālemi nālān olup gezer

231 [MİSÂLÎ]

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Ölümlü 'āşîḳa firḳatde kūy-ı dil-rübā yegdür
Kişi ğurbetde bīmār olıcaḳ dārü's-şifā yegdür
- 2 Hele ben bildüğüm bî-derd olup şıḥḥatde olmaḳdan
Senüñ derdüñle ölmek iy ṭabīb-i cān-fezā yegdür
- 3 Gel inşāf eyle şüfî şeyḥ-i 'ālemden el almaḳdan
Ele girse o serv-ḳadd ile bir merḥabā yegdür
- 4 Güşāde olmaḡa dem-beste iken gonçe-i ḥāṭır
Elüñde gül gibi cām-ı şarāb-ı dil-güşā yegdür

5a [ney-i] nālem: nālem M.

231. Kamil Ali GİYNAŞ, Milli Kütüphane Yz A 803 numaralı Mecmua, Ş. 224, s. 135

- 5 **Miṣālī** Hızr elinden ölse de āb-ı hayāt içmez
Elünden bir kadeh nūṣ eylemek hey sākiyā yegdür

232 [MİŞĀLĪ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Nāz ile yār kūyını seyrān ider yürür
Ṭāvūs gibi ravẓda cevlan ider yürür
- 2 Gezme raķīb ile baña cevr eyleme disem
Ṭurmaz o şivekār aña ihsān ider yürür
- 3 Üftādesini sāye-veş ol serv-i hōş-hırām
Her kande gitse hāk ile yeksān ider yürür
- 4 Şāyed görem yüzün diyü giryende ehl-i 'aşq
Tā şubḥ olunca nāle vü efġān ider yürür
- 5 'Aşkuñla gördüm iy saçı Leylā **Miṣālī**yi
Mecnūn miṣālī geşt-i beyāban ider yürür

233 [MİŞĀLĪ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[44b]

- 1 Firāk-i zūlf-i pür-çinüñle iy tiryāk-leb her bār
Yılan şokmış gibi feryād idermiş dem-be-dem āgyār
- 2 'İzār-ı yārı öpmek istedikde düşmen-i bed-hū
Hele 'ömri çoġ olsun aña yüz virmez o gül-ruhsār

5a Hızr elinden olsa da: Ölse de Hızr elinden **M**.

5b hey sākiyā: ol mübtelā **Mec**.

- 3 Anı bir kerre içenler yimez dünyā ğamın at'a
Güzel belden ıkar āb-ı revāndur hāner-i dildār
- 4 Yalıñ yüzlü güzel bir Sāmīrīdür em'-i bezm-ārā
Ki arılımış yalıñ at başına nārenci bir destār
- 5 Anı sen jāle düşmüş berg-i sūsen sanma gülşende
Olupdur iy **Misālī** ol ehe bir tīĝ-i cevher-dār

234 [MİSĀLİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Söze gelseñ lebüñe ğone-i hāndān dirler
Yüriseñ āmetüñe serv-i hırāmān dirler
- 2 Gözüne sürdüĝiün iki gözüml ehl-i naar
Ayaĝuñ topraĝına sürme-i a'yān dirler
- 3 Üzerinde dirilen anma habāb-ı ālī
Cām-ı mey bir kez öpünce lebüñi kan dirler
- 4 'Ak destārını ardı baña dellāl-i fenā
Līk iy h'āce anuñ oñ ucu hicrān dirler
- 5 İy **Misālī** haı en soñra yaar hāıruñı
Cümle 'ālem yüzünüñ oñını vīrān dirler

234. İncinur Atik GÜRBÜZ, *Mecmū'a-i Leā'if*, . 241, s. 285

1a gelseñ: gelse **M.** // ğone-i hāndān: eme-i hayvān **Mec.**

4a dellāl-i fenā: dellāl-i belā **Mec.**

235 [MİŞĀLĪ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Çekdi tîrûñ gözini yumup açınca nâzır
Zahm-ı sînem añup ol demleri dahı acır
- 2 Şem'-veş kâr-ı ğamuñ kesdi dil-i sūzānı
'Arz-ı hāle n'ola olursa zebānum hāzır
- 3 Şāh-ı gül yakdı ruĥuñ şevķi ile ħolına dāğ
Gül-i nāşır o gül üstünde bitüpdür nāşır
- 4 Çıkuben kürsiye vā'iz yine feryād eyler
Var ise bār-ı riyā ol ħara geldi ağır
- 5 Söz götürmez dehen-i tengi ħatı nazükdür
İy **Miṣālī** nice vaşf eyleye anı şā'ir

236 [MİŞĀLĪ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ķapınca göñlümi şāhin miṣālī çeşmi cādūlar
Gidüp ardınca ārām ile şabrum didi yā hūlar
- 2 Gülistānuñ tutarlar ħārdan etrāfına ħavlī
Dikilse dursa kūyuñda n'ola aġyār-ı bed-ĥūlar
- 3 Aķıtsa kendüye ol serv-i reftārı n'ola aġyār
Dilā māil olurlar dā'imā alçaķlara şular
- 4 Ħayāl-i ĥāl-i ruĥsāruñla memlūdur degül ĥālī
Gözüme iy yüzi meh tañ degül girmezse uyĥular

[45a]

236. İncinur Atik GÜRBÜZ, Mecmū'a-i Leṭā'if, Ş. 345, s. 361

1a cādūlar: āhūlar **Mec.**

- 5 **Miṣālī** nā-murāda pāy-būse kayıl olmazken
Revā mı olasın aġyār-ı nādān ile pehlūlar

237 [MİŞĀLĪ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Çıkmadı hāṣiye-i haṭṭ-ı ġubār-ı dilber
Görmedüm dünyede anuñ gibi bir müşkil yer
- 2 Dehen-i tengüñe beñzer diyü sen lāle-ruhuñ
Bāġbān ġonçe-i nev-resteleri ıar şatar
- 3 Āteş-i āhuma itmezse taḥammül sīneñ
İy yüzi [meh] n'ola bu ıssıya ıarlar mı döger
- 4 Dōstlar hāne-yi aġyāra meded uğramasun
Yoḡsa ol şūḡ-ı cefā-pīşe belāya uğrar
- 5 Dār-ı dünyāda **Miṣālī** tek aşılusun aġyār
Anı cellād-ı ıazā her ne belāyısı çeker

238 [MİŞĀLĪ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 İy ıaşı yā şanma tīrūñ cānuma kār eylemez
Kimseye zaḡm-ı derūnum anı ızhār eylemez
- 2 Ğonçeye var ise söz açdı dehānuñdan şabā
Yoḡsa bülbül yoḡ yire feryād ile zār eylemez

237. 2a tengüñe: tenge M.

3b iy yüzi [meh]: iy yüzi M.

238. Kamil Ali GİYNAŞ, Milli Kütüphane Yz A 803 numaralı Mecmua, Ş. 214, s. 130

1b zaḡm-ı: ḡum-ı Mec.

- 3 Nāmenüñ iy h^vāce yüriteñ kāmıñ barmagına
Açmayup rāz-ı dil-i ‘uşşākı ikrār eylemez
- 4 İy ‘adüv ‘arz itme naqd-i dil-metā’-ı vaşlına
H^vāce-i hüsn ü behā kalb ile bāzār eylemez
- 5 İy **Mişālī** bir adım atmağa servüñ cānı yok
Anuñ içün yār ile gülşende reftār eylemez

239 [MİŞĀLĪ]

mefā’ılün mefā’ılün mefā’ılün mefā’ılün

[45b]

- 1 Gedā-şüret egerçi zāhiren hōr u haķırüz biz
Velīkin devletünde bir şeh-i ‘izzet-serīrüz biz
- 2 Yanup yakılmada şevk ile başsak tañ degül şem’i
O māhuñ nār-ı mihriyle tutışmış küşt-gīrüz biz
- 3 Biz el çekdük bu keşret ‘āleminden vahdete irdük
Elif-manend-i yektā olan ebdāl ile birüz biz
- 4 İderseñ katlüme hüküm iy kaşı tuğrā kabülümdür
Ne emrüñ var ise kıl bende-i fermān-pezīrüz biz
- 5 Kesilse başumuz bezm-i ğamında şevkümüz artar
Mişālī şem’-veş rüşen-dil ü rüşen-zamīrüz biz

239. İncinur Atik GÜRBÜZ, *Mecmū’a-i Leṭā’if*, Ş. 497, s. 361

4a hüküm: — M.

5a bezm-i ğamında: bizim ğamından **Mec.**

240 [MİŞĀLĪ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ola mı iy dil saña ol şāh-ı 'ālī-şān şikār
Yok durur hergiz hümāyı itmege imkân şikār
- 2 Koñşusını kurd yimez dime 'adüvden kıl hāzer
Eylemekde ihtiyārı yok següñ cīrān şikār
- 3 Ol gözi āhūyı şayd itseñ n'ola agyār ile
Segle eylerler gāzāl-i vahşīyi her ān şikār
- 4 Murğ-ı dil kūyında dildāruñ tutilmaz kimseye
Tā ezel 'ādetdür olmaz Ka'be'de murğān şikār
- 5 İy MİŞĀLĪ bir bakımda murğ-ı cānı şayd ider
Yaraşur çeşmine dinse şāh-bāz-ı cān-şikār

241 [MİŞĀLĪ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ülü fā'ilün

- 1 Bāğ-ı tenümde her bir elif bir nihāl bes
Güller yirine dāğ-ı dil-i pür-melāl bes
- 2 Çignetdüğine yār beni esb-i nāz ile
Yir yir [kim oldı] na'llerüm aña dāl bes

240. İncinur Atik GÜRBÜZ, Mecnū'a-i Leṭā'if, Ş. 288, s. 317

3 bu beyit mecmuada mevcut değildir. Adı geçen mecmuadan alınarak gazele eklenmiştir.

4b 'ādetdür: hürmetdür Mec.

241. İncinur Atik GÜRBÜZ, Mecnū'a-i Leṭā'if, Ş. 514, s. 486 // Adı geçen mecmuada bu şiirin başlığı "Mişālī-i Edirnevī" olarak geçmektedir.

2 Adı geçen mecmuada bu beyit şu şekildedir:

Teslīm idince kırdı o şeh haylī düşmeni
Şāhib-kırāna niteki didi kır al bes

- 3 Gūş eyleseñ kelāmum eger gūş-ı hūş ile
Bu beyt saña iy dil-i āşüfte hāl bes
- 4 Bir kimsenüñ tek olmasun üstünde minneti
Dībā yirine eynüñe bir köhne şāl bes
- 5 Ben pehlevān-ı ‘arşa-i nazm olduğum görüp
Didi **Miṣālī** cümle-i şāhib-kemāl bes

242 [MİŞĀLĪ]

fa’ilātün fa’ilātün fa’ilātün fa’ilün

- 1 itdi ol sīb-i zeķan şeklin dil-i virāna naķş
Eyledi Behzāddur gūyā ki bir bütḥāne naķş
- 2 Şekl-i Mecnūnda yazarlarsa n’ola naķķāşlar
İy şacı Leylī beni sen eyledüñ divāne naķş
- 3 Zeyn idüp dāğ-ı belālarla bisat-ı sīnemi
Geçdi nerrād-ı felek ben zār u ser-gerdāne naķş
- [46a] 4 Koyınā bu şekil ile şāyed girem yāruñ beni
Eylesün naķķāşlar mecmū’a-yi cānāne naķş
- 5 İy **Miṣālī** gül kulaķ tutmazdı şavt-ı bülbüle
Bağlasam vaşf-ı ruḥ-ı cānānı üstādāne naķş

4b eynüñe: egniñe **Mec.**

5 Adı geçen mecmuada bu beyit şu şekilde yer almaktadır:

Oldum Miṣālī ‘arşa-i nazm içre pehlevān
Dirse ‘aceb mi cümle-i şāhib-kemāl bes

243 [MİŞĀLİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilün fā'ilün

- 1 Pāy-ı semendüñ öpmedin itdüñ güzār hayf
Hayf oldu ben fütāduña iy şeh-süvār hayf
- 2 Bir gice qal benümle didim qalmadı o mäh
Gitdi müyesser olmadı vaşl-ı nigār hayf
- 3 Hax qādī olıcaq umaram hayfımı alam
Şol deñlü eyledüñ baña iy şehriyār hayf
- 4 Biñ nāle itdi güşına qoymadı şāh-ı gül
Bāğ-ı cihānda bülbüle oldu hezār hayf
- 5 İrgürmedi gubār-ı teni kūy-ı yāra āh
Hayf itdi iy **Mişālī** saña rüzigār hayf

244 [MİŞĀLİ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Qad-i ham geştemi yitmez mi bār-ı ğam mekân itmek
Neden ben bî-nişānı tîr-i hicrāna nişān itmek
- 2 Elüñ çek ni'met-i dünyādan iy 'āşık Mesîhā-veş
Dilerseñ kurş-ı mihri sofra-i çarḡ üzre nān itmek
- 3 Kitāb-ı ḥaṭṭını ol ḥ^vāce-i ḥüsn eylemez ızhār
Bu vech ile diler erbāb-ı 'aşkı imtiḥān itmek
- 4 Göñül murğı senüñ iy ğonçe qaddüñ ārzü eyler
Nihāl-i gülde gūyā bülbül ister āşiyān itmek

243. Kamil Ali GIYNAŞ, Milli Kütüphane Yz A 803 Numaralı Mecmua, Ş. 195, s. 118

3a Hax; — M.

5a gubār-ı teni kūy-ı yāra: gubāruñı kūy-ı nigāra **Mec.**

- 5 Virüp dil naḳdini bir kākül-i Leylāya Mecnūn-veş
Neden illerde kendün iy **Misālī** dāsītān itmek

ĠAZELİYĀT-I HĀTİFĪ

245

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Meger ol la'l-i sükker-ḥā ki tütī dil uzatmışdur
Urup dest-i ḳazā ağzını burnını ḳanatmışdur
- 2 Görelden dāğlar ile sīnemün zeyn olduḡın cānā
Üşüp evrāk-ı gül şahn-ı gülistānı donatmışdur
- 3 Olaldan 'āşık-ı şeydāsı tersā-beḳçe bir tıfluñ
Külāhın āhımuñ dūd-ı kebūdı göge atmışdur
- 4 Leb-i la'l-i 'araḳ-nākine öykünmüş diyü sākī
'Araḳla bāde-i nābı biri birine ḳatmışdur
- 5 Şeb-i tārīk-i ḡamda öykünürmüş rişte-i eşke
Şehābuñ **Hātifi** çarḥ-ı felek ipin uzatmışdur

[46b]

246 [HĀTİFĪ]

mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

- 1 Añup 'uşşāḳuñı rāh-ı vefādan geḳmedün gitdün
Yüri iy bī-vefā semt-i cefādan geḳmedün gitdün
- 2 Ḳatı çok başlu bir jülide-mūya bağlanup ḳaldun
Göñül ser-ḫalka-yı zülf -i dü-tādan geḳmedün gitdün

- 3 Lebi yādına çok nūş eyledüñ cām-ı mey-i nābı
Neden sākī şarāb-i dil-güşādan geçmedüñ gitdün
- 4 Gelüp bir kez yanından geçmedüñ kūy-ı ḥarābātdan
‘Acebdür zāhidā rızķ u riyādan geçmedüñ gitdün
- 5 Tolaşduñ bir delūķanluya dil virdüñ ḥabāb-āsā
Nedendür **Hātīfī** hergiz hevādan geçmedün gitdün

247 [HĀTĪFĪ]

mefā’lün mefā’lün mefā’lün mefā’lün

- 1 Ğamuñla çeşm-i pür-ḥūn eşk-bār olmaķda gitdükce
Reh-i kūyuñda göñlüm pür-ğubār olmaķda gitdükce
- 2 İder biñ dürlü şīve nāz ile reftāra geldükce
Görüñ ol serv-kāmet şīvekār olmaķda gitdükce
- 3 Esāsı zühđ ü taķvāḥānesinüñ oldı heb berbād
Binā-yı ‘ayş u ‘işret üstüvār olmaķda gitdükce
- 4 Ne mümkündür göñül maḥbūb u meyden vā’izā geçmek
Ḥuşūşā devr-i gül irdi bahār olmaķda gitdükce
- 5 Kelāmın **Hātīfī**nüñ şeyḥ ü şāb itse n’ola işğā
Ṭarīķ-ı güft u gūda ihtiyār olmaķda gitdükce

248 Ve lehu

mefā’lün mefā’lün mefā’lün mefā’lün

- 1 Ne elde sāğar-ı ‘işret ne serde tāc-ı ‘izzet var
Ne dilde şabr u ārām vü ne cāndaistirāḥat var

249 [HĀTİFİ]

mef'ülü fā'ilatü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Kim var ki dār-ı zülfine yārüñ aşılmağı
Er var mı küştigīr-i 'aşķına başılmağı
- 2 Dillendi ĥayli zülf ucından 'izār-ı yār
Ėat' itmeyince başın anuñ dil kesilmedi
- 3 'Arz eylemez cemālini ol ġonçe dime kim
Maĥcūbdur anuñ daĥı yūzi açılmađı
- 4 Herkes düşündi çekmege ismin ġüzellerüñ
Dilber mi var cihānda ki adı çekilmedi
- 5 Dilden düşürmedi diyü mū-yı miyānını
Ter düşdi nāme ĥāmeye ġöñli yazılmağı
- 6 Her nesneden ġeçildi ġöñül bir ẗarīķ ile
Kūy-ı nigār reh-ġüzerinden ġeçilmedi
- 7 Ėün var mı **Hātifi** dil-i zāra cefā için
Sünbül saçı 'izārı yanına ẗakılmađı

250 [HĀTİFİ]

mef'ülü fā'ilatü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Her şeb ĥaẗuñ ġamını dil-i nā-tüvān çeker
Bār-ı belāyı 'āşık olan her zaman çeker
- 2 Ėadd-i ĥamīde ol iki ĥaşuñ ġamı ile
Şan pehlüvāndır iki ẗat olmış kemān çeker

249.1 mısra kalıba uymuyor.

- 3 Būs-ı lebine diñ olımasın ruğları kefil
Vaşl-ı nigāra zāmin olanlar zımān çeker
- 4 Bařdan ayađa cāndır o rūḥ-ı revān disem
Mengūř-ı dilrübā iřidüp gūř-ı cān çeker
- 5 řāyed ki cezb idem diyü esmā ile seni
İsmüñ efendi **Hātifi**-i nüktedān çeker

251 [HĀTİFİ]

Ve lehu Müfred

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Diye iy zülf-i dilber böyle āřüfte nedensin sen
Benüm gibi meger üftāde-i vech-i şasensin sen

252 [HĀTİFİ]

Müfred

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Yıllar ile ađlamak olsa 'aceb mi ḥū baña
Ayda bir ancak görünür ol hilāl-ebrū baña

253 [HĀTİFİ]

Ve lehu

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bülbüllerini eyler ise řaň mı lāl gül
İtdi hezār gonçe-le 'arz-ı cemāl gül
- 2 Řadd-i bülendüñ üzre ruḥuñ yād idüp senüñ
Gülşende řaķınur başına her nihāl gül

[47b]

- 3 Berbād idüp hevā-yı 'izāruñla varını
İtdi yoluñda kendü özin pāy-māl gül
- 4 Mümkün müdür ki redd ide aġyārı ol nigār
Bī-ḥār olmak iy göñül emr-i muḥāl gül
- 5 Destār-ı **Hātifi** n'ola zeyn itse mest olup
Gönderdi yār luṭf ile bir dest-māl gül

254 [HĀTİFİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 İy serv-ḳadd ü lāle-ḥad ü gülbeden ḥasen
'Ayyār-çeşm ü ġamze-zen ü pür-fiten ḥasen
- 2 Şūḥ u zarīf ü nāzik ü rind ü suḥan-şinas
Güftāre gelse nāz ile şīrīn-suḥan-hasen
- 3 Şan cism-i pāki dökme durur sīm-i ḥāmdan
Olsa 'aceb mi aña laḳab sīm-ten ḥasen
- 4 Esbāb-ı ḥüsni ḥüb-ı dil-ārām çok velī
Āyīn-i dilberīde odur cümleden ḥasen
- 5 Piste-dehān vü ġonçe-lebün medḥin itdi ḥüb
Demdür ki **Hātifi** ola beste-dehen ḥasen

255 [HĀTİFİ]

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Elde avucda ne var yoġ ise sīm ü zerümüz
Bize yetmez mi ruḥ-ı zerd ile eşk-i terümüz

- 2 Meş'al-i sāgar ile kaṭ'-ı menāzil kılduk
Olalı sāķī-i gül-çihre bizim rehberümüz
- 3 Batmasun zāhide zühdi başına kaḫdığımız
Bizi bilsün depesi mīḫi geçer ekserümüz
- 4 Āteş-i mihr-i 'izāruñla yanup kül olalı
Baḫs ider kuḫl-i Sıfahān ḫākisterümüz
- 5 Mışr-ı naẓmuñ biziz ol tūtī-yi şīrīn suḫanı
Ağzımızda dehenüñ vaşfı durur sükkerümüz
- 6 **Hātifi** meykede ḫallāşlarıyuz ki bizüm
Eksük olmaz elümüzden ṭolu bir sāgarumuz

256 [HĀTİFİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Sīmīn 'izārı bir ḫadi serv-i bülende şem'
Öykünmeyeydi düşmez idi böyle bende şem'
- 2 Rūz-ı firākuñ ile añup şām-ı vaşluñı
Geh girye eyler iy yüzi gül gāhi ḫande şem'
- 3 Tāb-ı teb-i firāk-ı 'izār-ı nigār ile
Tebḫāle çıkar ise 'aceb mi dehende şem'
- 4 Bir serv boylu dilber-i sīmīn-beden gibi
Erbāb-ı 'aşḫa şevḫ virür olsa ḫanda şem'
- 5 Mikrāş-ı 'aşḫ kesse başın **Hātifi** n'ola
Ol yāra ḫarşu boynın eger encümende şem'

3a zühdi : zühdin **Mec.**

3b ekserümüz: ekserümüz **M./Mec.**

4 bu beyit mecmuada yer almamaktadır. Adı geçen mecmuadan alınıp eklenmiştir.

5a Mışr-ı naẓmuñ: ḫuds-i naẓmuñ **Mec.**

[48a]

EZ ĞAZELİYYÂT-I HÂLİŞÎ

257

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Hâk cemâlün gülşenin bād-ı zarardan şaκlasun
Serv-ķadsin kâmetün āh-ı seherden şaκlasun
- 2 İrmesün ruhsāruña haṭ görmesün mihruñ kūsuf
Ruḡlaruñ āyīnesin Mevlā kederden şaκlasun
- 3 Yüzüne bakmaķ 'adüvv 'ayn-ı zarardur iy perī
Hâk Te'ālā hüsnuñi yavuz nazardan şaκlasun
- 4 Tütüyādur nergis-i şehlāda neyler yāra diñ
Ayağı tozını çeşm-i bed-güherden şaκlasun
- 5 **Hâlişî** 'azm-i sefer kılmış o şeh anı Hudā
Konduğı geçdiği yirlerde haṭardan şaκlasun

258 [HÂLİŞÎ]

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Şu gibi meyl ider ol serv-i hırāmāna gönül
Çağlayup gelse n'ola nāle vü efgāna gönül
- 2 N'ola hūn ile pür olsa yine peymāne mişāl
Düşdi meclisde bugün sâ'id-i cānāne gönül
- 3 Şāne-veş kırtulamaz zülf-i perīşānuñdan
Bağlanup kaldı saçuñ bendine divāne gönül
- 4 Gönli yok 'āşıkın öldürmege aldum haberin
Ben nice virmeyem ol server-i hūbāna gönül
- 5 **Hâlişî** gonçeler ezhāra gönüllenmez idi
Virmese bülbül eger her gül-i handāna gönül

259 [ḤĀLİŞİ]

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Rengīn sözüñ ki la'l-i lebüñden nişān virür
Cān ile kim ki diñleye elbette cān virür
- 2 Bulmaz emān ölince belādan gedālaruñ
'Uşşāķa şanma ğamze-i mestüñ emān virür
- 3 Virmez nişār-ı cān idene naķd-i vaşlını
Aġyār-ı sifle-ţab'a velī rāygān virür
- 4 Dergāh-ı Ḥaķdan itmez iseñ kāmıñı talep
Virmez felek ölince murāduñ zamān virür
- 5 Virdi hevāya māye-i şabr u ķarārını
Bu yolda ḤĀLİŞİ dahı çok ḥān-mān virür

260 [ḤĀLİŞİ]

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

[48b]

- 1 Ne añlar zaḥmet-i 'aşķuñ belāşından devāsından
Cihānuñ geçmeyen dārü'ş-şifāsından şefāsından
- 2 Ten-i zerdümde besdür penbe-i dāġum baña ḥıl'at
Sipihrüñ 'arīyem atlas ķabāsından 'abāsından
- 3 Dükendi naķd-i şabrum yār ise iḥsāndan el çekdi
Bu 'aşruñ şimdi maḥrūmam seḥāsından 'aţāsından
- 4 Kemān ebrūlarını ḥanķer ile rāya beñzetdüm
Birez yār ile söyleşdüķ orasından burasından

259.2 1. ve 2. mısra mecmuada yeri deġiştirilerek yazılmış, redif ve kafiye uyumu göz önüne alınarak mısralar arasında yer deġişikliği uygun görölmüştür.

- 5 Açılmaz jeng-i ğamdan **Halişî** mirât-i ğalbüm çün
Gerekmez geçdim anuñ cümle pasından şafâsından
- 6 Çeker dest-i ecel tîĝin atar ğavs-i ğader tîrin
Zamānuñ ğurtuluş yokdur belâsından ğazâsından

261

Gazel-i 'A'nî Sultân MURÂD

mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün

- 1 A'samtü ile'r-Rabbi hüve'l-Haĝĝu Celîlün
Ferdün ehadün muĝaddirün Allāhu Cemîlün
- 2 Hâlümi ne hâcet ki beyân ide zebānum
Ed-dem'u mine'l-'aynî ile'l-hâlî delîlün
- 3 Elbette bu hâlümnden o yârüñ ğaberi var
Lil-ğalbi mine'l-ğalbi ile'l-ğalbi sebîlün
- 4 'Aşîĝ nice saĝ ola çü senden ola ayru
El-'âşîĝu fî hecrike fânin ve 'alîlün
- 5 Hâşâ ki **Murâd** ayruya meyl eyleye senden
Ġalbi le-ke min-mehdin ile'l-laĥdi yemîlün

262

Şeh-i 'Âlemüñ Muĥibbî HUBBÎ Ġadînuñ Nazîresidür

mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün

- 1 Fevaşşat ila'llahi hüve'r-Rabbu Celîlün
Ġayyün Şamedün dâme lehü'l-faḍlu Cemîlün

261. H. Ahmet KIRKILIÇ, *Murâdî Divanı*, G. 815, s. 508

1b muĝaddirün : kadirün M.

4b 'alîl : 'amîl D.

262. Ġubbî adlı şairin Murâdî Divanı'nda 508. sayfada yer alan 815. gazele yazdığı naziredir.

- 2 Yok varlığın işbāt için ğayrıya teklîf
El ‘aḳlu le-hû yeşhedu ve’n-naḳlu delîlün
- 3 ‘Adl eylesün ol şeh ki diler Hâḳḳa taḳarrüb
Eş-şer‘ü şerîfün ve ilallahi sebîlün
- 4 Aḳsa n’ola dil-‘arîzuñ âbın görüp iy cân
El-cinsu ile’l-cinsi kemâ ḳîle yemîlün
- 5 Bu nazm-ı şehe niçe nazîre diye **Hubbî**
Fî’l-ḥüzni mudiyyül ‘umri hüve’l-âne ‘alîlün

263 [ĀGEHĪ]

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

[1ah]

- 1 Süvār olup şütüre gitdi yār hücremden
Belā şütürlerine menzil oldu hücre-i ten
- 2 Süvār olup şütüre hücreden kaçan gitdüñ
Şütür fiğāna gelüp hücre eyledi şiven
- 3 Dil oldu hücrede sensüz şütür gibi esrük
Şütür ki hücrede tenhā ḳala tutar mı resen
- 4 Şütürle hücreñe ‘azm itse **Āgehî** bendeñ
Varınca hücre dek o şütürü olur kef-zen

263. Mehmet PEKTAŞ-Mehmet ÜNAL, “Āgehî’nin Şütür Kasidesi”

1 Varak eksikliğinden dolayı bu kasidenin matla beyiti mecmuada mevcut değildir adı geçen makaleden alınarak eklenmiştir.

2a şütüre: şütür **M.**

3b tenhā: sensüz **Ma.**

4b hücre dek o şütürü: hücreñe dil esrük **M.**

- 5 Bulur mı hücre-i 'aşkuñ yolın hezār şütür
Gezerse hücre-i dehri şütür-veş 'āmmeten
- 6 Bu hücrede eger üştürce olsa ma'rifeti
Şütürle hücreñi medḥ eylemekde beste-dehen
- 7 Ğaraż saña bu şütür hücreden muḥabbetdür
Ne hücre var ne şütür var eyā emīr-i zemen
- 8 Niteki hücreñe üştür-süvār olup hüccāc
Niteki hücre-i Ka'be şütürle ola ḥasen
- 9 Niçe kıtār-ı şütür hücre hücre medḥ ü şenā
Şütürle hücreñe ben ḥāk-sār-ı kemterden

264

Kaşide-i DERŪNĪ Çelebi Berā-yı Mevlānā Müfti Efendi-yi Kütāhiyye
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Seyre çıkdı şalınup her tarafa āb-ı revān
Ḥayli döküldü saçıldı yolına berg-i ḥazān
- 2 Cümle varını nişār etdi suyuñ ayağına
Şāḥ-ı gül bergini hep oldı çemende rīzān
- 3 Lāleler pīreheni 'aşka degüşdi āḥir
Oldı erbāb-ı çemen tāc u kabādan 'uryān
- 4 Gör nice renk virür gülşene 'ayyār-ı şabā
Evvelā kapdı gülüñ təcini bir demde hemān

5 bu beyit adı geçen makalede mevcut değildir.

7b bu mısra adı geçen makalede şu şekildedir: “Şütürle hücre behāne murād sensin sen”

8a hücreñe: mest-i Ma.

264. 1b-2a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu şiirin sonda bulunan bazı beyitleri eksiktir.

4b gülüñ: gülüñ M.

[1bh]

- 5 Hâşılı bāğı hebā eyledi bād-ı şarşar
Mezra'-yı gülşen[i] zabt eyledi bir deştibān
- 6 Gülsitātuñ nesi var ise üşüp yoldılar
Bozdılar 'arzını bostān-ı cihānuñ iy cān
- 7 Añladılar bunu kim anı şıkarlar bir gün
Dem-be-dem ḥasret ü derd ile 'ineb eyler ḳan
- 8 Kendine ağlamağa ḳalmadı tāḳat gördi
Gendümüñ başını muḥkem yire dögdı dihḳān
- 9 Gülşenüñ revnaḳı bülbüller idi uçdı diyü
Müşṭ ile gögsünü ṭurmaz döğüp ağlar rümmān
- 10 Dutdı süsen dilini oldı gülüñ devr[i] tamām
Yumdı nergis gözüni ağlayu ḳaldı bārān
- 11 Cūydan yumdı gözin ağlayu ağlayu ḥabāb
Ābdan geḫdi ḫemende kesilüp naḥlistān
- 12 Ḫemenüñ mürdeleri ḥasret ile etdi mürür
Gülşenüñ ehlini hep ḥāke düşürdi devrān
- 13 Güllerüñ 'arızını ṭırmaladı nāḥun-ı ḥār
'Āḳıbet yoldı ṣaḫın ḡuşṣa vü ḡamdan reyḥān
- 14 Ḳaşr-ı gülzār-ı ḥarāba müteveccih oldı
Bağlasuñ cūları zencīr ile ṭurmaz bir ān
- 15 Şanma māhı göricek yüregi oynar ābuñ
'Arız oldı ana bu ḥavf ile āḫir ḥafaḳān
- 16 İre bir dem ki hemān baḥre döne her ırmağ
Şuları biri birine ḳoya seyl-i bārān

5b gülşeni: gülşen **M.**

10a devri: devr **M.**

- 17 Gele nā-gāh şitā bağlana şunuñ ayağı
Ola enhāra yañuñ şırça sarāyı zindān
- 18 Cūylar kankı birin ağlayalar murgānuñ
Vaḥşet-i faşl-ı ḥazān etdi mezārı perrān
- 19 Geldi gülzāra fenā tıldı aña zāğ u zeğan
Gitdi feryād iderek bülbul-i şirīn-elḥān
- 20 Ne belādur bu ki gülşende ide zāğ sürūr
Ne revādur bu ki maḥfilde erāzil ḥōş-ḥān
- 21 Bāğda niçe nevā-sāz ola büm u kerkes
Bezmde niçe tağannī ide merd-i çōbān
- 22 Hīç ezber ide mi na't-ı Resūli ırğād
Hīç tecvīd ile Kur'ān okusun mı cingān
- 23 'Arz-ı ḥāl eylemege böyle bahāne olmaz
Ma-ḥaşal derdimi ağlamağı buldum dermān
- 24 İy meh-i burc-ı şeref mihr-i sipihr-i iḳbāl
Menba'-ı lütf u 'aṭā ma'den-i cūd u iḥsān
- 25 İy reis-i 'ulemā seyyid-i sānī-i zamān
Evvelā saña zamanuñda bulunmaz aḳrān
- 26 Ḥükmi cārī mi olur ḥalka ḳudāt-ı dehrüñ
Yazmasa şüret-i fetvāya cevābuñ 'unvān
- 27 'Ulemā tāifesi içre tapuñ Sa'deddīn
Şu'arā zümresi yanında nazirüñ Ḥassān
- 28 Mecma-ı' lafz-ı şerīfüñde ma'ānī vü ḥayāl
Münderic nazm-ı belīgüñde bed'ī ile beyān

22b tecvīd ile: tecvīd ide mi M.

- 29 Sensün ol ehl-i teraḥḥum saña ‘ayn ile ḥurūf
Cem’ olur ḥāl dili aḡlamaḡa geldi ‘ayān

[DERŪNĪ] 265

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

[2ah]

- 1 Eşk-i çeşmüm gibi etrāf-ı gülistāndan akan
Nev-bahār irdi gibi şular revān oldu meger
- 2 Ele alup başını gitdi çınārı gördüm
Ḳorḳaram bād-ı ḥazānī götüre yaprakdan
- 3 Dūd-ı āhum başum üzre göricek şandılar
Beni bu ḳal’a-yı gerdūna ṭop atdı başdan
- 4 Göñlüñi bir güzele vir irişigör lebine
Gel demür ḳo demidür aç gözüñi ya’nī şulan
- 5 Keştī-yi tālī’ümüz gel şalalum engīne
Be diye n’olsa gerek tenta fora sök yelken
- 6 Aldı aḡsuz beni bir ḥartī şuratlu maryol
Niçe demdür ki göñül volta urur geñ yaḳadan
- 7 Poca git bir pāre dünyādan alarḡa olıgör
Şāyed ola ki dökündi bula öñden depren

265. 1b-2a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu şiirin matla beyiti ve ikinci beyitin ilk mısrası eksiktir. Eksik olan bu mısralar Türk Tarih Kurumu’nun yayınlamış olduğu *Zeki Velidi Togan’a Armağan* adlı kitapta 451-455 sayfaları arasında yer alan Andreas Tietze’nin “Āgehī Kasidesine Nazireler” adlı makalesinden alınarak eklenmiştir. Tietze’nin makalesinde toplam 51 beyit yer alırken mecmuada toplam 21 beyit yer almaktadır. // Derūnī’ye ait bu kaside Agehī’nin “Keştī-nāme” adlı kasidesine nazire olarak yazılmıştır.

6a beni: anı **M.**

6b volta: taḳla **Ma.**

7a öñdin: oñat **Ma.**

- 8 Çünkü Һapazlama gösterdi rakībā Һalduñ
Bize yanaşabilürseñ palamar vir kıçdan
- 9 Furtuna tutdı raķībi esicek bād-ı ecel
Tente tutdı yatur üstinde olan şanma kefen
- 10 Ölelüm ölmeden öñdin idelüm ya'nī Һuzūr
Yıķalum manķada manķa dimeden vardıyan
- 11 Dile 'irfān Һumanyasını isdif idegör
Açmadın keştī-i tābūt kefenden yelken
- 12 Dāmenüñ çek bu cihāndan böğürüñ gibi elüñ
İskele al beri gel ol bu bizüm sancaķdan
- 13 Didim iy dōst beni şaldı ğamuñ girdāba
Sözüm işitdi zifoz didi raķīb-i düşmen
- 14 Bizi şalıntıya uğratdı hevā-yı Һaddüñ
Karaya atdı ğam-ı zülfüñ ile keştī-yi ten
- 15 Bizi avlatma begüm geh poca geh orsa gezüp
Çekdürüp firķatüñi bizden ırāğ olma iken
- 16 Baħr-i firķatde dökündi bulup oturmuşduk
Hať-ı dilber bize Hızır oldı yetişdi karadan
- 17 Ehl-i tecrīd oluban kişi levendāne gerek
Ola her kūşe aña manķa gibi cāy-ı vaťan
- 18 Ğurbete bād-ı şabā gibi egerçi gitdüñ
İy **Derūñī** hele yārānı Һoduķ sağ u esen

16a firķatde: 'ışķ içre **Ma.** // oturmuşduk: oturmuşdı **M.**

16b oldı: erdi **Ma.**

17a oluban: gibi **M.**

[2bh]

- 19 Secde itdi varıcağ şāh ışigine gönölüm
İrişüp menzil-i makşūda didi mayna seren
- 20 Yā ilāhī kapuña saña niyāza geldüm
Kimse yok Kāziy-i-ḥācāt olan sensin sen
- 21 Dilerem anı ki ser-ḥalka-i erkānı eyle
Devr-i 'adlinde bugün ref' ola hep şūr u fiten
- 22 Hüküm idüp dehre şeh-i milket-i 'Osmān olup
Dā'imā emn ü emānda ola āmīn diyen

266

Kaşide-yi HĀTEMĪ Berā-yı Sultān Selīm
mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bir şubḥ-dem ki yine şeh-i Qahramān-şikār
Çekdi şikār kaşdına tīg-i cihān-şikār
- 2 Tār-ı kemend-i kudreti bebr ü peleng bend
Çengāl-i dest-i kuvveti pīl-i demān şikār
- 3 Qullāb-ı şaşt-ı emr-i şerīfi neheng-şayd
Bāz-ı ḥadeng-i hükmi küleng-i revān şikār
- 4 Gürz-i girān[1] ser-şiken [ü] ejdehā-figen
Şemşir-i tizi nerre-i şir-i jiyān şikār
- 5 Efrāsiyāb-ı ceng esiri kemendinüñ
Rümḥ-ı cihān-sitānı niçe pehlevān şikār
- 6 Şir-i sipihri asmadı fitrākı terkiye
Gāv-ı zemīni bir segi eyler hemān şikār

19a varıcağ şāh ışigine:göriccek şāh ışigin **M.**
266. 4a girān[1] ser-şiken [ü]: girānı ser-şiken ü **M.**

- 7 Bulur çıkarur anı niçe şîr-gîri var
Hacr-ı dıraht içinde olursa nihân şikâr
- 8 Tuğra-yı bî-misâli 'aceb şâh-bâzdur
Olur per açsa niçe şeh ü şeh-nişân şikâr
- 9 Tavûs-ı âsumân katı yüksekde uçmasun
Pervâz idince bâz-ı şeh olur revân şikâr
- 10 İskender-i zamâne vü Süleymân-ı vaqtdür
Olmağa cân virür aña ins ile cân şikâr
- 11 İns ile cân nedür o şehinşâh-ı 'âleme
Evreng-i salâtatdur olan her zamân şikâr
- 12 Şâhib-kırân-ı 'âlem ü kişver-güşây-i dehr
Dârâ-yı heft-kişver ü şâh-ı cihân şikâr
- 13 Sultân-ı berr ü baħr ü yegâne Selîm Hân
Şeh-bâz-ı himmetine nühüm-âsumân şikâr
- 14 İy şîr-gîr-i kahrûna bebr ü beyân şikâr
Vey şâh-bâz-ı lütfuňa kevn ü mekân şikâr
- 15 Evreng-i salâtat dahı itmiş degül şâhâ
Mislûn cihânda bir şeh-i şâhib-kırân şikâr
- 16 İy şâh-bâz-ı sidre-nişîn[üm] olur saña
Tütî-yi ins ü tâyir-i Kuds âşiyân şikâr
- 17 İy Dîv-bend-i rezm ü Ferîdün-ı ma'reke
Sohrâb-ı cengcüy u sûtür-i devân şikâr
- 18 Sîmurğ-ı kudretün kapar anı olursa dîv
'Ankâ-veş itse kulle-i Kâfî mekân şikâr

[3ah]

16a sidre-nişîn[üm]: sidre-nişîn M.

- 19 'Adlũñ ne şır şayd u cihān-gır olur řehā
Olur añā ġazā ile emn ü emān řikār
- 20 Hıřmuñ dem-i ġazabda vü ġahruñ ġazā ġüni
Cellād-ı hũn-feřān-ı dil-i řayyād-ı cān řikār
- 21 Ümīd-i **Hātemī** bu ki iy řāh dũřmenũñ
Sürgün ġazāle-veş ola bir nā-tüvān řikār
- 22 şal tĩġ-i hışmı kişver-i Efreñce ser-be-ser
Zann-ı yakīnim oldur ola zu'l-civān řikār
- 23 şir-āne esb-i himmeti řāhān Hinde sür
Naş'-ı cihānda tā olasın kāmran řikār
- 24 Her şopumuz ki ejder olup ġařma atılır
Bir şal'adur o demde olan rāygān řikār
- 25 Perrende bendeñũñ biri ol dem yeter şapar
Bir pũřtede ġörürse eger nā-gihān řikār
- 26 Alsañ ele kemān u tĩrũñi ġözlese
Biñ cān u dille sīnesin eyler niřān řikār
- 27 Vādī olmasaydı eger bir kenārdan
Cān-ı 'azīzi itmiş idi der-miyān řikār
- 28 Yazıda şaşdı bu ki ide pençe-i bāzi
Tazı öñince olduġı budur devān řikār
- 29 Āyā ne şır-ceng ü hümā-sāyesin olur
Her řāh-ı ġüsn olan ġözi āhũ civān řikār

20b mısra kalıba uymuyor.

26a kemān u: kemānuñı vü **M.**

29a sāyesin olur: sāyesin ki olur **M.**

- 30 Niçe ki ide iy şeh-i Efrāsiyāb ceng
Şîr-i sipihri hüsrev-i sitāregān şikār
- 31 İki koluñda feth ü zafer iki bāz olup
Kılsun hümā-yı maqşūduñı her zamān şikār

267

Kaşide-i RAHMÎ Berā-yı Sultān Selīm Hān

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

[3bh]

- 1 Sepīde-dem yine ibdā'-ı 'ālem-i imkān
Vücūd hıl'atını itdi nāmeve ihsān
- 2 Şahāif-i çemene yazdı hāme-i kudret
Huduş-ı dehre delîl olmağā niçe bürhān
- 3 Görindi ebr-i bahārî içinde kulle-i kūh
Siyāh şāl ile deyr içre nitekim ruhbān
- 4 İletdi gūy-ı şitāyı bu 'arşadan taşra
Eline kavş-i kuzahdan felek alıp çevgān
- 5 Şadā-yı ra'd ile kūh üzre ebr-i nîlî-reng
Şu tıfldur ki ide dūş-i māderinde figān
- 6 Şükūfe penbe-i ğaflet durur ki gūşından
Çıkardı şāhuñ anı dest-i kudret-i Yezdān
- 7 Şu tıfl-ı nevrese beñzer ki ola çūpa süvār
Şükūfe şāh-ı tekāverde kim ola hāndān

31b mısra kalıba uymuyor.

267. Mustafa ERDOĞAN, *Rahmî Divanı*, K. 8, s. 71

3b şal ile: şalla D.

5a ra'd ile: ra'dla D. // ebr-i nîlî-reng: sanki ebr-i teng D.

7b hāndān: pūyān D.

- 8 Hevā-yı mihr ile germ oldı bezm-i gülşende
Diline şevk ile dāğ urdı la'le-i nu'mān
- 9 Libās-ı al ile gül hār u haslara maḥrem
'Aceb mi bülbul-i zār olsa hicr ile nālān
- 10 Firengī şabka geyer lāle dilber-i tersā
Şanemler ile müzeyyen olup bu deyr-i cihān
- 11 Mu'allim oldı şabā mekteb-i gülistānda
Okıtdı goncanuñ eṭfāline Bahāristān
- 12 Nihāl-i serv çemende bu maṭla'ıñ maḥarī
Rumūzın eyledi ezhār-ı bağ u rāga beyān
- 13 Gül itdi ḥaṇçer-i hār ile bülbuli kurbān
Cebīni üzre ḳodı gonçe-i tıfl ḳaṭre-i ḳan
- 14 Bahār-ı nev irişüp zeyn olundı meh-rūlar
Niteki ravza-i 'ulyāda ḥur ile ḡilmān
- 15 Şu resme buldı perīlerle her çemen sûret
Niteki bütler ile zeyn ola nigāristān
- 16 Bahār-ı tâze virüpdür cihāna revnaḳ-ı tām
Meger ki seyre çıkar ol şeh-i 'azīmü's-şān
- 17 Ḥıdiv-i kişver-i 'izzet nizām-ı devlet ü dīn
Çerāğ-ı tūde-i şāhān u pīr-i 'Osmāniyān
- 18 Ki ya'ni Ḥazret-i Sulṭān Selīm ol ḥānuñ
Kemīne bendesi Fağfūr u Ḥüsrev ü Ḥāḳān

10a lāle dilber-i terā **D.**: lāle-i dilber-i tesā **M.**

13b cebīni: çini **M.**

17b şāhān u pīr-i 'Osmāniyān: şāhān-ı neyyire-i 'Osmān **D.**

[4ah]

- 19 Nişān-ı na'li semendidür efser-i iḳbāl
Ġubār-ı dergehidür kühl-ı dīde-i 'ayān
- 20 Şarīr-i ḥāmesi ḥallāl-i müşkilāt-ı umūr
Zamīr-i rūşenidür kāşif-i rumūz-ı cihān
- 21 Sa'ādet ile vücūd-ı şerīfi olmışdur
Maḳarr-ı cevher-i cūd u hazīne-i 'irfān
- 22 Vücūduñ ile cihān mülkine ḥayāt irdi
Niteki cevher-i cisme irince neş'e-i cān
- 23 Çerāğ-ı 'ömri söyindürmez idi bād-ı şabā
Eger ki ḥıfzuñ eli tutsa üstine dāmān
- 24 Nesīm-i terbiyetüñ luṭf ile güzer kılsa
Biterdi şahre-i şammāda sünbül ü reyḥān
- 25 Hezār şem'-i münevver uyardı luṭfuñ eli
Cihānda māh gibi ḥaşre dek olur tābān
- 26 Bülend-himmetüñ ol bāzdur hümā-pervāz
Firāz-ı küngüre-i 'arşa gāh ider ṭayerān
- 27 İşāretüñe müfevvez teḳallübāt-ı umūr
'İnāyetüñe menūt intizām-ı kār-ı cihān
- 28 Sen ol emīr-i ekālīm-i evc-i 'izzetsin
Sarāy-ı ḳadrüñ içinde felek tutar eyvān
- 29 Du'ā-yı devletüñi ben nice idem taḥrīr
Devāt beste-dehān u ḳalem şikeste-zebān

20b kāşif: kāsif M.

22b neş'e-i cān: neş'e-i ḳān D.

26b firāz-ı küngüre: hezār-ı küngüre M. // gāh ider: olur M.

28b tutar: tokuz D.

29a idem taḥrīr: taḥrīr idem M.

- 30 Elüm nice ire [taḫrīz]-i [vaşf]-ı zātuña kim
O mülki peyk-i ḥayāl itmedi daḥı seyrān
- 31 Ḥayāl güllerini dürdi bāğ-ı medḥūñde
Bu bağbān-ı tekeffür girüp o bāğa revān
- 32 Zamānede yine bir naḥl bağladum tāze
Ḳad-i niğār mişālī gören olur ḥayrān
- 33 Ne bāğdur bu ki hergiz aña ḥazān irmez
Ne naḥldür bu ki gülleri her demde şādān
- 34 Fiğān iderse n'ola **Raḥmī** 'andelīb-āsā
Zamāne gonçe-i maḳşūdın itmedi ḥandān
- 35 Bu abanōs ḳafes içinde bülbul-i zārem
Şikeste-bāl idüpdür ḥavādiş-i devrān
- 36 Ne rüzgār müsā'id ne baḥt-ı devlet yār
'Aceb mi ra'd gibi dā'im eylesem efgān
- 37 Felek sitīzesi bir yaña ṭa'ne-i ā'dā
Diyār-ı ğurbet-i kürbetle ğayret-i aḳrān
- 38 Zamāneden niçe şekvā idersin iy dil-i zār
Du'ā-yı devletin eyle hemişe vird-i zebān
- 39 Niteki şāhid-i gül ḳarşusunda gülşende
Fiğān u nāle ide 'andelīb-i ḥōş-ḥ'ān
- 40 Serīr-i evc-i selāmetde ber-ḳarār olup
Sa'adet-i ebedī ile ḥōş geḳür devrān

30a taḫrīz-i vaşf : taḫrīf-i vaşl **M.**

33b gülleri her demde şādān: her demde gülleri şādān **D.**

35a abanōs: enbūhī **D.**

39b ḥōş-ḥ'ān: pür-efgān **D.**

40a olup: olasin **D.**

Kaşîde-i Nevrûziyye-i RAḤMÎ
fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- [4bh]
- 1 Şahın-ı ğabrâyı gelüp eyledi zîver nevrûz
Oldı adrâda meger Hızır ile hem-ser nevrûz
 - 2 Cûylar şanma ki gülzâra seher oldu revân
Çekdi Ye'cûc deye sedd-i Sikender nevrûz
 - 3 [Lâle şanma] ki dür-i jâle ile zeyn oldı
[Cem gibi] aldı ele câm-ı mücevher nevrûz
 - 4 ['Aks-i güllerle] degüldür leb-i cûy üzre abâb
[Hayme-i] alını 'arz eyledi yer yer nevrûz
 - 5 [Eline la'l teber] aldı degül tâc-ı orûş
[Olıcağ şâh-ı] güle peyk-i teberder nevrûz
 - 6 Jâleden şâhid-i gül gûşına nâzüklük ile
Zeyn idüp tağdı niçe dürr ile gevher nevrûz
 - 7 Şüretâ tâze civân aşre deġin zinde velî
Oldı ma'nide velî pîr-i mu'ammer nevrûz
 - 8 Bir nefesle çemene mürde iken virdi ayât
Oldı 'İsâ gibi bir rûh-ı muşavver nevrûz
 - 9 Pûte-i şemsde kâl itdi zerin zergervâr
Şâhid-i nergis içün düzdi zer-efşâr nevrûz

268. Mustafa ERDOĞAN, Raḥmî Divanı, K. 7, s. 68

3-4-5 bu beyitlerin ilk kısımları mecmuada görünmediğı için Raḥmî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

4a abâb: anâb M.

6b dürr ile gevher: dürr ü mücevher D.

7a tâze: câze D.

- 10 Cevher-i nāmiye aḥkāmını ibrāz itdi
Taḥt-ı 'unsurda itdi gerçi ki mużmer nevrüz
- 11 Hār şanma ki diler sâ'id-i gülden ala kan
Aldı faşşād gibi destine neşter nevrüz
- 12 Rüstemî cāme-i ser-sebz geyer serv ü çenār
Cer idüp bād ile dāmānını silker nevrüz
- 13 Yılda bir kerre ider Ka'be-i gülzārı tavāf
Sa'y idüp nūr gören ḥācıya beñzer nevrüz
- 14 Maḥmeminde n'ola açılsa benefşeyle semen
Gelse olur gice gündüzle berāber nevrüz
- 15 Sāde sulṭānı çemen seyrini eyler tenhā
Cāme-i sebz geyer niteki dil-ber nevrüz
- 16 Gülşene geldigi budur o 'aẓimü'ş-şānuñ
Bāğ-ı iclālını seyr eylemek ister nevrüz
- 17 Rif atüñ bāğını seyr eylemege bālādan
Raḥne-i ebrden açdı yine manẓar nevrüz
- 18 Tāk-ı rengīnūñe ber-'akis durur qavs-i kızaḥ
Qaşrınıñ sāyesine olmaya hemser nevrüz
- 19 Bāğ-ı cūduñ gibi seyr itmedi bir gülzārı
Gülşen-i 'ālemi geşt eyledi yek-ser nevrüz

10b itdi: idi **D.**

14 bu beyit mecmuada mevcut değildir, Raḥmî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

15a sāde: sāye **D.**

17b ebrden: ebrün **M.** // yine: niçe **D.**

18a rengīnūñe: rengīn ile **D.**

19 bu beyit mecmuada mevcut değildir, Raḥmî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

20 bu beyit mecmuada mevcut değildir, Raḥmî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

[5ah]

- 20 Götürür ç̣ini devāt ile kalem sūsen-i bāğ
Vaşf-ı elṭāfuñı kılmağa muḥarrer nevrüz
- 21 Al evrāk ile gül olmasa defterāruñ
'Arz ider miydi gelüp kapuña defter nevrüz
- 22 Lāle-veş dökmege kanını yire 'adānuñ
Sūsenüñ taḳdı miyān-bendine ḥançer nevrüz
- 23 İltifātuñla terākḳide bulur ehl-i kemāl
Gül ü gülzāra virür niteki zīver nevrüz
- 24 Gül-bahār adlu kenīzek saña şāhā gülşen
Zeyn ider bāguñı bir çāker-i aḥḳar nevrüz
- 25 Sen şehe ḥidmete ṭonatsa n'ola her eşçār
Ḥil'at-i tāze geyer gelse çü bekler nevrüz
- 26 Bu kaşīdemle n'ola kapuña ger gec gelsem
Yılda bir kerre gelür gülşene ekşer nevrüz
- 27 'Aks-i güllerle çemen şaḥnı gülistānī kumaş
Gülşene gelse idüñ pāyüñe döşer nevrüz
- 28 Cūd u iḥsānuñla **Raḥmī** n'ola olsa mazḥar
Ḥār u ḥāşāke bāhār ile virür fer nevrüz
- 29 Gözlerüm gözlese n'ola nazar-ı iḥsānūn
Nergisüñ dīdesini itdi münevver nevrüz
- 30 Çeşm-i nergisde degüldür görinen jāle-i ter
Rūzgārımı görüp cān ile ağlar nevrüz

22a dökmege kanını: kanını dökmege **D**.

23b gül ü gülzāra: gül-i gülzāra **D**.

24a adlu: adı **D**.

25a ḥidmete: hırka **M**.

28 29-34 beyitleri mecmuada mevcut değildir, Raḥmī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

- 31 Bāğ-ı cūduñda yükin tutdı olup h^vāce-miṣāl
Ġoncanuñ kīsesini eyledi pūr-zer nevrüz
- 32 Nev-‘arūs-ı gül-i gülzāra virüp zīnet-i tām
Nitekim çihresi ḥall ile yazar nevrüz
- 33 Ġoncalar ağız açup el götüre serv ü çenār
Nitekim devletüñe ide du‘ālar nevrüz
- 34 Gülbün-i ‘ömrüñi Ḥaḳ eylese ser-sebz müdām
Şaḥn-ı ġabrāyı nitekim ide aḥḍar nevrüz

269

Kaşīde-i Şem’ ü Pervāne-i PEYKERİ Çelebi

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Şem’-i rūyuñ dil-i pervāne idelden mesken
Āteş-i şem’ ile pervāne yanar şevḳinden
- 2 Şem’de sūhte pervāneye ḥāl-i siyehüñ
Dil-i pervāneye ḥōd şem’-i ruḥuñ itdi vaṭan
- 3 Şevḳ-i pervāne ile şem’ yakup cāna fitīl
Didi pervāneye şem’ āteşe yanmaḳ öġren
- 4 Şem’ bir mürşid-i nūrānī vü pervāne mürīd
Dāmen-i şem’i ya pervāne ḳosun mı elden
- 5 Şem’ pervāneye ‘aşḳuñ ışılatmış bir ucın
Daḥı pervāneyi ol şevḳ durur şem’e yaḳan
- 6 Şem’ içün düşdi yaluñ yarıġa pervāne bu şeb
Ḥaḳ pervāne içün şem’i aşup taḳdı resen
- 7 Şem’e doḳunmasa meclisde eġer pervāne
Dil uzatmaz idi pervāneye şem’-i rüşen

[5bh]

- 8 Hañcer-i şem' ile pervāneyi qatlı itse yine
Şem'dür qara şarup mātem-i pervāne iden
- 9 Kesdi mikrāş ile şem'ün başını pervāne
Yine pervāne düşüp şem' için eyler şīven
- 10 Oldı pervāne şem'[ün] kullesi fethinde şehīd
Qabr-i pervāneye nūr indı şanur şem'i gören
- 11 Kūşte-i şem'-i ruḥuñ olmasa pervāne ḥaḳīr
Şem' pervāneye olmasa eger sāye-figen
- 12 Tāb-ı şem' ile küll olur [da] yanup pervāne
Şem' pervāneye şarmazdı bir 'ıtır kefen
- 13 Hıdmet-i bezmüne pervāneye şem'-i kāfūr
Şem' pervāneye iki şanem-i sīmīn-ten
- 14 Şem'-i rūşen-dil [ü] pervāne-i dervīş nihād
Şem' ü pervāne ḥikāyāt-ı Ferīdūn mesken
- 15 Kilk şem'-i ııgıl aḥkām aña pervāne-yi cūd
Şem'-i cūdī eli pervāneleri dirhemden
- 16 Oldı pervānelerün gāzīler iy şem'-i veḡā
Nīze-i şem'üne pervāne ru'ūs-i düşmen
- 17 Şem' ü pervāne-i bezmün degül almış bu gice
Şevq-i pervāne-i raḳḳāş u şem'i ney-zen
- 18 Şem' bir ṭolu şurāḥī vü ḳadeḥ pervāne
Sāḳī pervāne o şem' üstüne cān u dilden

269.10a şem'[ün]: şem' **M.**

12a olur [da]: olur **M.**

14a dil [ü]: dil **M.**

- 19 Şem' ü pervāneyi görse nazaruñ meclisde
Zerre pervāne vü şem' ola güneş şevkinden
- 20 Şem'-i rūyuñda haṭuñ bu dil-i pervāneye bend
Līk pervāneye çün şem' urulmaz āhen
- 21 Murğ pervāne ile şem'e uçurdı mektüb
'Arz idüp nār-ı dili şem'ine pervāne-i ten
- 22 Cān-ı pervāneyi aḡlatma yakup şem'-i ḡama
Şem'-i cūduñ demidür ire o pervāneye şen
- 23 Şem'-i iḥsānuña pervāne geh olsa mazhar
Dil-i pervāneye şem'-i ḡam olurdı gülşen
- 24 Şem' ü pervāneye dönmekde ḡaraż yanmaḡdur
Şem' ü pervāne bahāne durur iy vech-i ḡasen
- 25 Şem'-i lūṭfuñ gözedür **Peykerī** pervāne-şıfat
Şu'le-i şem'i arar niteki pervāne olan
- 26 Eyle pervāne-veş ol şem'-i şeb-efrūza du'ā
Şem' ü pervāneyi añduñ ne ise *mā emken*
- 27 Şem ü pervāne felekde meh ü necm oldıkca
Ola pervānelere şem'-i cemālūñ me'men
- 28 Şem'i pervāne ne dem aḡlada şād ola ṭapuñ
Şem' pervāneyi yakdıḡca sen ol şaḡ u esen

Kaşîde-i Maşnu'a-yı FUZÛLÎ-i Bağdādî

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

[6ah]

- 1 Hevā a'rāyiş-i gülzāre oldu çihre-küşā
Bahār gülşene geydürdi hulle-i haḍrā
- 2 Çemen eyāletine naşb oldu hüsrev gül
Hevāya ebr şıfat hükümñ itmege icrā
- 3 Yazıldı sebze-i nev-hîzden haṭ-ı aḥkām
Çekildi sāye-i muṭbū'-ı servden tuğrā
- 4 Şarîr-i āb-ı revān u şafîr-i murğ-ı çemen
Nikāt-i tenhiyye-i maḥdem ittiler inşā
- 5 Zebān-ı sūsen-i āzād ü sebze-i nev-hîz
Senā-yi rif at ü iclāle oldılar güyā
- 6 Şekāyik alnı zemîn-būsdan olup mecrūḥ
Benefşe kāmeti oldu tevāzū ile dü-tā
- 7 Müretteb eyledi bu bezm-i gül-şen içre bahār
Ki virdi zevk-i temāşā[sı neş'e-i] şahbā
- 8 'Anādil itdi beyān-ı merātib-i nağamāt
Ḳumārî oldu terāne-keş ü sürūd-serā
- 9 Şadā-yı murğ bıraḳdı büzürg ü küçege şevk
Sürūd-ı nāy ile 'uşşāka ḥāşıl oldu nevā

270. Kenan Akyüz vd., Fuzûlî Divanı, K. 1, s. 23

1a 'arāyiş D.: 'arāyis M.

7a bu bezm-i: bir bezm D.

7b zevk-i temāşası neş'e-i şahbā D.: zevk ü temāşā şeh-i şahbā M.

9b sürūd-ı nāy ile: sürūd ile M.

- 10 Bilindi gonede gl bergi zāhir olmağ ile
Ki gonçe başına yağdırdı jāle seng-i cefā
- 11 Cerāhāt olmasa a'zāda zāhir olmazdı kan
Tereşşuḥ eylemez elbette şınmadan mīnā
- 12 Hümāy-veş varak-i yāsemīn ü berg-i semen
Uçup hevāya gülistāna düşdi zıll-i hümā
- 13 Bahār tāciri Mısr-ı çemen gonelerine
Bırakdı Yūsuf-ı gül arz eyleyüp gavgā
- 14 Bu zevk şaldı Zleyhā-yi lāleye bir şevk
Ki la'l-i müşg döküp virdi ağarınca bahā
- 15 Ḥadiķa taḥta-i ta'līm olup reyāhinden
Yazıldı mühmel ü mu'cem aña ḥurūf-ı hecā
- 16 Müzeyyen eyledi evrāk-ı lāleyi şebnem
Ḥurūf-i lālede olmaz egerçi nokṭa revā
- 17 Getürdi şebnemi ezhārdan ḥarāret-i mihr
Şükfe nokṭaların gerçi kim ider imlā
- 18 Debīr-i bād virüp tıfl-ı 'andelībe sabak
Götürdi çihre-i ezhārdan ḥabāb-ı ḥafā
- 19 Kāmu dıraḥt bulup ref'-i istikāmete ḥāl
Şükfe ḥamlī ile kesr buldılar illā
- 20 Nihāl-i bī-bedel-i serv kim kalup manşüb
Sebāt-i ḥāl ile anlardan oldu müsteşnā

10b seng-i cefā: ll-i lālā **M.**

12b gülistāna düşdi // düşdi gülistāna **M.**

13a çemen gonelerine: çemen ganīlerine **D.**

17a getürdi : götürdi **D.**

18b ezhārdan niķāb-ı ḥafā: hezārdan ḥabāb-ı ḥafā **M.**

19a ḥāl: yol **D.**

[6bh]

- 21 Şadā-yı seyl çeker medd-i muttaşıl ya'nī
Ki medd-i muttaşıl ile olur kıra'et-i mā
- 22 Görüldi hey'et-i āb-ı revānda şekl-i ḥabāb
Sübūta yetti sebāt-ı nücūm u seyr-i semā
- 23 Huṭūṭ-ı muhtelif ü müstaḫīmi enhāruñ
Çemende şaldı zevāyā-yı gūne gūne beḥā
- 24 Rī'āyet-i ṭuruḫ-ı müstaḫīmden niçe kim
Olur ḥuşūl-i maḫamāt-i cennetü'l-me'vā
- 25 Hevā-yı bāğdan itdüm bu ḥikmeti ma'lūm
Ki i'tidāldedür şıḥḥat-i ḥavāss ü kuvā
- 26 Bahār gülşeni ezhār ile idüp memlū
Yaḫīnim oldı ki mümkün degül vücūd-ı ḥalā
- 27 Nazarda olmağ ile şubḥ ü şām gonçe vü gül
Bedīhe oldı kemāl ehline ḥuşūl-i şafā
- 28 Netīce sālībe olmaḫ ḥilāf-i 'ādetdür
Olinca mūcib-i şuğrāya müttefiḫ kübrā
- 29 Zāmīr-i gül-büne gül rengi şaldı āteş-i hem
Kim ḥumre ḫana olur nefis evinde rāh-nümā
- 30 Gül āteş üzre kılrur 'aḫd-i zühre-i şebnem
Tedārük-i ḫamer ü şems ider şabāḥ ü mesā

22b nücūm u seyr: nücūm seyr M.

23b beḥā: binā D.

25b şıḥḥat-i ḥavāss: ḥüccet-i ḥavāss D.

26a bahār: bisāt M.

27b bedīhe: bedīhi D.

28b müttefiḫ kübrā: müttefiḫ ü kübrā M.

29a hem: bīm D.

- 31 Bu kimyā sebebinden ‘aceb midir olsa
Elinde dāne-i erzen meşābesinde tılā
- 32 Şükūfe sîmine farz eyledi ħurūc-ı zekāt
Medār-ı ħavl ü bulūğ-i nişāb-i istinmā
- 33 Ĥukūk def’i içün aġniyā-yı eşcāra
Şaĥāyif-i çemen oldu eyādi-i fuķarā
- 34 Bahārda ten-i gül-bünde eyleyüp heyecān
Ĥarāret-i demevī kıldı ‘uķdeler peydā
- 35 Boyandı kanı ile şafĥa-i çemen gül gül
Meger ki kaçdına ĥukm eylemiş ĥakīm-i hevā
- 36 Ĥibāl-i siĥre dönüp cünbīş-i cedāvil-i āb
Kelīm-i serv aña ‘aksden bıraķdı ‘aşā
- 37 Olup terennüm-i bülbül ‘azāyim-i teshīr
Çemen perīlerine lāzım oldu ‘arz-ı liķā
- 38 Bisāt-i gülşene dün eyledüm güzer ki demī
Kılam nezāre-i āşār-ı ĥudret-i Mevlā
- 39 ‘Aceb nizā’ ile gördüm çemen zarīflerin
Ta’accüb ile ķamu sālīk-i tarīķ-i ĥaķā
- 40 Kāmu kemāl ile müsted’i-i tarīķ-i necāt
Velī ķamusına bātıl delīl-i isti’ā

32b nişāb-ı istinmā: nişāb u istinmā **M.**

34b ‘uķdeler: ġuddeler **M.**

35b kaçdına: faşdına **D.**

37a terennüm: terānüm **M.**

38b ĥudret: san’at **D.**

39a nizā’ ile: nizā’da **D.**

39b ta’accüb: ta’aşşüb **M.** // tarīķ-i ĥaķā: tarīķ-i Ĥudā **M.**

40a kemāl: kemān **M.**

[7ah]

- 41 Şanup şükûfe mebâdi-i şünûf-ı eşcârı
Kılurdu baḥş ki cāiz ta'addüd-i kudemā
- 42 Virüp teselsüle kuvvet ṭabi'at-i kec-i āb
Olurdu nāfī-i işbāt-ı 'illet-i 'alā
- 43 Ḥayāl-i maḥz şanup kā'inātı nergis-i mest
Kılurdu cehl ile nefy-i ḥakāyik-i eşyā
- 44 İderdi bübül-i kāfir-nihāda secde-i gül
Ta'abbüd-i şanem ile tutup necāta rehā
- 45 Nesīm vākıf olup ol fesāda me' itdi
Ki iy gürüh-ı perīşān tutuñ ṭarīk-i Ḥudā
- 46 Bu kār-ḥāne bir üstāddan degül ḥālī
Gerek bu kudrete elbette kādīr ü dānā
- 47 Kılur delālet-i 'illet vücūd-ı her mevcūd
Velī ne sūd ki şāḥib-naẓar degül a'mā
- 48 Mükevvenāta ḥudūs ol kādīmdendür kim
Kemāl-i zātına müm küm degül ḳabül-i fenā
- 49 Ḳadīr ü Muḳtedir ü Ḳadīr ü Muḳaddir ü Ḥayy
'Alīm ü 'Ālim ü 'Allām ü 'Alem ü A'lā
- 50 Zihī mükevvin-i kāmīl ki kudretindendür
Perī-likālara luṭf-ı tenāsüb-i a'zā
- 51 Melāhat-i leb-i mey-gün ü lehçe-i şīrīn
Nezāket-i ḳad-i mevzūn u çihre-i zībā

42b 'alā: ūlā D.

44a nihāda: nihād D.

44b rehā: reecā D.

45a ol fesāda: bu fesādı D.

- 52 Şafā-yı cism-i laṭīf ü ḳabūl-i cevher-i pāk
Leṭāfet-i ḥat-ı müşgīn ü zūlf-i ‘anber-sā
- 53 Kemāl-i ḳudret ü ‘ilmīnedür şevāhid-i ḥāl
‘Ukūd-ı silsile-i kār-ḥāne-i dünyā
- 54 Besā’it-i şeref-i mahremiyyet-i vaḥdet
Müreккеbāta ḳabūl-i terākküb-i cezā
- 55 Hevā-yı mekrümetinden ḳabūl-i feyz ḳılıp
Mürebbī-i çemen olmuş bahār-ı rūḥ-efzā
- 56 Nesīm-i merḥametinden alup ifāza-i cūd
Cihānı reşk-i cinān eylemiş nesīm-i şabā
- 57 Şafā-yı lūṭf-ı ‘amīmi nüfūz idüp kılsa
Mizāc-ı nāmiyeyi müsta‘idd-i neşv ü nemā
- 58 Feyzā-yı gülşen-i lūṭfi merāti’-i aḥbāb
Mezāyik-i reh-i ḳahrı mehālik-i a’dā
- 59 Sühāya lūṭfi eger kılsa zerre-perverlik
Yeter makām-ı müsāvāt-i Aftāba Sühā
- 60 Var olsa ḳahrına mazḥār ‘anāşır-ı eflāk
Nikāḥ ‘aḳdin üzer ümmehātdan ābā
- 61 Ḥisāb-ı rızḳını kılmış temāmi-i beşerüñ
Henüz Ādeme peyvend kılmadın Havvā
- 62 Beyān-ı ḥāline yetmiş cem’i-i maḥlūḳuñ
Henüz perdeye a’yānı çekmedin esmā

[7bh]

53a ḳudret ü ‘ilmīnedür: ḳudret ‘ilmīnedür **M.** // ḥāl: ‘adl **D.**

54b cezā : eczā **M.**

56a ifāza-i cūd: ifāde-i cūd **M.**

57a nüfūz: nufūd **M.**

- 63 Kemāl-i terbiyeti nevg-i h̄āre virmiş reng
Laṭīf idüp laḳabın eylemiş gül-i ra'nā
- 64 Gül āteşin bir avuc h̄āk-i reh-güzāra şalup
Kül eyleyüp ḳomış adını bülbul-i şeydā
- 65 Tūrāb-ı dergehine ittisāl şevḳi ile
Kef-i tazarru'-i deryāda dāmen-i şahrā
- 66 Ziyāret-i ḥaremin ḳılmamaḳ cezāsı içün
Ḥavāle ḥançer-i seyl-āba sīne-i deryā
- 67 Cemi'-i vaḳt şifā-ḥāne-i 'aṭāsından
Cemi'-i ḥalḳa müyesser cemi'-i derde devā
- 68 Rumuz-ı ḥikmetüñ beyān eyler merātib ile
Cemi'-i ḥāl-i beşer ḥ^vāh faḳr ü ḥ^vāh ḡinā
- 69 Marīz-i 'ārīza-i naḳşdür nüfūs-ı tamām
Kimine mā'ide perhīz ider kimine ḡidā
- 70 Şerīf zātlara evc-i imtiḥānından
Vesile-i şeref-i ḳurb olur nüzül-i belā
- 71 Ḥasīs nefslere genc-i iltifātından
Mezid-i 'illet-i idbār olur vüfūr-ı 'aṭā

63a terbiyeti nevg-i h̄āre: terbiyetinüñ h̄āre **M.**

64-65 mecmuada bu iki beyitin mısraları ve yerleri deḡiştirilerek yazılmıştır. Anlam bütünlüğü ve Fuzūlī Divanı'ndaki sıra takip edilerek Fuzūlī Divanı'na göre düzenlenmiştir.

66a cezāsı içün: ḥarası içün **M.**

68aeyler beyān: beyān eyler **M.**

69a 'ārīza **D.:** 'ārīzana **M.**

69b mā'ide: fā'ide **D.** // ḡidā: ḥudā **M.**

70b nüzül-i belā: nüzül ü belā **D.**

71b idbār: edyār **M.**

- 72 Delîl-i 'illet-i 'ișyāndur ta'arruż-ı hāl
Ṭarîk-i hüsni-rızası cemî'-i hāle rızā
- 73 Zihî kerem ki nażar kılmayup a'dāvetine
Müyesser eylemiş İblise i'tibār-ı beķā
- 74 Zihî Kerîm ki ifrāt-ı luţf u ihsānı
Mesîhi eyledi mihrāb-ı secde-i tersā
- 75 Faķîr-i dergehine lezzet-i rızası ile
Ta'allūkāt-ı ṭarîk-i fenāda istiğnā
- 76 Zihî haķîkat-i zātuñda lâf 'aql u cünün
Ķapuñ maķām-ı müsāvāt-i pād-şāh u gedā
- 77 Esîr-i miḥnet-i 'aşķuñ zevķ ü şevķiyle
Hilāf-ı ķā'ide meyl-i ṭabîb ü zikr-i şifā
- 78 Na'im-i lem-yezeli anda kim saña vāşıl
Mu'azzeb-i ebedî ol ki senden ola cüdā
- 79 Ṭavāf-ı Ka'be-i vaşluñ 'izzetiyle müdām
Sürüd-ı seyle şafir ü ħuruş-ı ra'de şadā
- 80 Müheyminā Şamedā bende-i siyeh-rüyum
Şaḥîfe-i 'amelüm ma'şiyet ḥaṭiyle ķara
- 81 Teraḥḥum it ki beni ķāmet-i şikeste ile
Benefşe-i ķemen-i derd kıldı bār-i 'anā

72a 'illet: zillet **D.**

72b hüsni-rızası: hüsni ü rızası **M.**

76-77 mecmuada bu iki beyitin mısraları ve yerleri değiştirilerek yazılmıştır. Anlam bütünlüğü ve Fużulî Divanı'ndaki sıra takip edilerek Fużulî Divanı'na göre düzenlenmiştir.

77b ṭabîb ü zikr: ṭabîb zikr **D.**

79a 'izzetiyle: taḥassürüyle **D.**

81b 7b-8a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu kasidenin son beyitleri eksiktir. 81. beyitin ikinci mısrasından itibaren tüm beyitler Fużulî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

- 82 Nihāl-i gülşen-i derdüm ki şu yirine virür
Baña hemîşe ciger kanı bāğ-bān-ı kazā
- 83 Dirîğ u derd ki encāma yetdi 'ömr henüz
Harāb-i bāde-i zeķam esîr-i dām-i riyā
- 84 'Azāb-ı Rûz-ı Cezā vehmi ile şām u seher
Bir ıztırāb u azāb içreyim men-i rüsvā
- 85 Kim ol 'azābı meger iktizā-yı 'adl vire
'Azāb-ı Rûz-ı Cezā münkirine rûz-ı cezā
- 86 Egerçi guşsa dutar rûz u şeb girîbānum
Elümden eylemen ümmîd dāmenini rehā
- 87 Muķîm-i hücre-i şevķim fezā-yı kurbüñde
Hemîşe şem'-i ümmîdümde iştiyāk-i şadā
- 88 Ki iy fakîr harîm-i vişāle bismi'llāh
Ta'allül itme ki demdir emānet ola edā
- 89 Seḫāb-ı feyz emel gülşenin kılup sîr-āb
Gül-i murāduñ açup ola müstecāp du'ā
- 90 Ümîd var ki luṭfuñdan olmaya nevmîd
Dil-i **Fuzûlî**-i āşufte-hāl ü bî-ser ü pā
- 91 Müyesser ola aña şāh-rāh-ı aşķuñdan
Devām-ı hüsn-i kabûl ü sebāt-ı resm-i vefā

Der-vaşf-ı Baħr-ı İhşān A'nī Merhūm Sultān Murād Hān [Kaşīde-i 'ĀLī]
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[8ah]

- 1 Çekdiler şāha bugün bir yeñi şāhāne kayık
Döndi altında anuñ taht-ı Süleymāna kayık
- 2 Şeh güneş fülk-i felek necm ü kamer dirse n'ola
Zer-benek örtüye fānūs-ı dıraḥşāna kayık
- 3 Şem'-i ruḥsārını gördükçe kanat açmazdı
O şehüñ ḥidmetine olsa pervāne kayık
- 4 Āşinālıklar ider pādişeh-i baħr u bere
Hāki-i pāyına geçinür yine bī-gāne kayık
- 5 Yaş döker her küregi baħre görüp çıkdıkca
Ağzı şuyun akıdır yalmana yalmana kayık
- 6 Şemsi Pāşayı kenār itdi muḳaddem bir gün
Şordı devlet güneşinden o suḥan-dāna kayık
- 7 Kızarup gitdigini gördi anuñ gül-gün-vār
Çıkageldi koşarak bād ile meydāna kayık
- 8 Şems-i himmet aña bir ṭālī'-i sa'd olmağla
Koşdılar virmedi yol bād-ı şitābāna kayık
- 9 Bir kılıcdur ki iki bölmededür deryāyı
Beñzedi cümle kayıklarda ḳapūdāna kayık

271. İ. Hakkı Aksoyak, *Gelibolulu Mustafa Ali Divanı*, Ş. 33, s. 162 // 7b-8a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu şiirin ilk beyitleri ve başlığı mecmuuda mevcut değildir. Bu nedenle başlık ve ilk beyit Gelibolulu Mustafa Ali Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

1-2 7b-8a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu beyitin ilk beyiti ve ikinci beyitin ilk mısrası mecmuuda mevcut değildir. Gelibolulu Mustafa Ali Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

7a gördi: gördük D.

8b yol: öñ D.

- 10 Gelmedi keřtiyi ĩcād ideli Nūh-ı nebī
Böyle řāhāne kayık böyle emīrāne kayık
- 11 Ne güzel beñzemiř ol kırmızı bāzūlar ile
Rūy-ı deryāya çıkan pençe-i mercāna kayık
- 12 Bir balık şanki kanatlanmış uçar deryāda
Çekdürüp şöyle gider şevk ile ‘ummāna kayık
- 13 Kellesi kızdı kızardı yine bostāncıların
Döndi başdan başa bir lālelü bustāna kayık
- 14 Hele çağ şöyle bilir ĥiss ile deryā ‘ilmin
Kankı yıl esse girer baħr-ı firāvāna kayık
- 15 Cānı yokdur ki aña öyküne bir taħt-ı revān
Çıkısa deryā yüzine başlasa cevāna kayık
- 16 Bir kayıkdur şanasın yelkene baş ĩndürmez
Rūy-ı deryāda gezer řöyle levendāne kayık
- 17 Küregın kayduruben tırdı birez deryāda
Zülfine şındı deñiz mālikinüñ řāne kayık
- 18 Baħr-i naźmuñ ne ‘aceb yügrügi kopduñ ‘Ālī
Ki sefīneñ görünür lücce-i ‘irfāna kayık
- 19 Gemiye düşüñde gören manşıba eyler ta‘rīf
Göz göre bir sebep olmaya mı iħsāna kayık
- 20 ‘Ömr-i Nūh ile budur ol řeħe tārīħ ü du‘ā
Eskide ‘izzet ile öylece biñ dāne kayık
Sene 986

11a bāzū: bārū D.

12a deryāda: baħr üzre D.

18b ‘irfāna: ‘ummāna D.

20a tārīħ ü du‘ā: tārīħ-i du‘ā D.

Kaşide-i Serv-i ÜMİDİ

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bālā kadüñe beñzemese iy nigār serv
Bāğ-ı cihānda bulmaz idi iştihār serv
- 2 Gülşende haṭṭuñ ile olur revnaķı gülüñ
Böstānda kaddüñ ile bulur i'tibār serv
- 3 Sen boyı servi gülşene bir gün gelür diyü
Şaf şaf olup yol üzre çeker intizār serv
- 4 Kadd-i nihālünü görelı bende olmasa
İtmezdi bāğ gūşesini ihtiyār serv
- 5 Sen saçı Leylinüñ düşeliden hevāsına
Mecnūn-veş oldu 'aşķuñ ile bī-karār serv
- 6 Gülşen içinde şīve-i reftāruñı görüp
Hayretde kalmış idi niçe rūzigār serv
- 7 Şāh üzre şanma kim görinen āşiyānedür
Cāmı elinde itmege def-i hūmār serv
- 8 Zülfüñ hevāsı olmasa başında derd ile
Olmaz idi miyān gibi böyle nizār serv
- 9 Kaddüñe bende olalı mağrūr olup ider
Eşcār ile oturmağa gülşende 'ār serv
- 10 Kaddi egerçi kametüñe beñzer iy şanem
Olmaz velīk sencileyin şīvekār serv

- 11 Gülşende şanma nāle iden ‘andelībdür
Ağlar belā-yı hicrūñ ile zār zār serv
- 12 Bāğ içre gördüğince senüñ naḥl-i kāmētüñ
Tekrār ider bu maṭla’ı bī-iḥtiyār serv
- 13 Beñzerdi ola ḳaddüñe iy gül-‘izār serv
Reftāruña bulaydı eger iḳtidār serv
- 14 Zülfüñle ‘arızuñ göreli sen şanavberüñ
Düşdi hevā-yı ‘aşḳuña leyl ü nehār serv
- 15 Rāh-ı muḥbbetüñde eger toḡru olmasa
Gülşende böyle ṭurmaz idi ber-ḳarār serv
- 16 Ḳaddüñe ‘aşık olalı bī-‘aḳl u hūş olup
Ḳaldı ‘amelden eylemege kār u bār serv
- 17 Ḥaddüñ ḡamı benefşeyi sökürdi bāḡda
Ḳaddüñ hevāsı ile olur ser-güz̄er serv
- 18 Seyr eyledükce ruḥlaruñı gül ḥacel olur
Her gördüğince ḳaddüñ olur şermsār serv
- 19 Mürḡ āşiyānı şanma başında olup durur
Bir şāha ḥidmet itmek ile tācdār serv
- 20 İy şeh-suvār bāḡa varup ‘işret eyle kim
Ḳarşuñda ṭurmaḡ ile ider iftiḥār serv
- 21 Ḥulḳuñ nesīmi esdüğince ‘ale’-d-devām
Bu gülşen içre her demde olur bahār serv
- 22 ‘Adlüñ hevāsı ile cihān bāḡını mu’tedil
Eymen olursa dest-i ḥazāndan ne var serv

[9ah]

12a içr[e]: içr M.

21b her dem[de] olur bahār serv: olur her dem bahār serv M.

- 23 Bu gülşen itdi midḥatüñi bu **Ümîdî** kim
Her gūşesinde var anuñ iy şehriyār serv
- 24 Bir demde lāle-veş koma elden piyāleyi
Kim geldi dehr gülşenine şa-hezār serv
- 25 Günden güne ziyāde ola naḥl-i kāmētüñ
Bāğ-ı cihānda nite k'ola pāydār serv

273

Ḳaṣīde-i Ḡonçe-i MEDḤT'ü-l Müderris
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Çekdi iḳlīm-i 'ademden yine leşker ḡonçe
Dikdi ḡülzār-ı ḥarīmind[e] 'alemler ḡonçe
- 2 Şaḥn-ı 'ālemde yine cünd-i şitā cengi içün
Ḡül-i ter ḥalka-zırh geydi vü miḡfer ḡonçe
- 3 Aldı destine yine nīze nihāl-i ḡulden
Eyledi demrenini ḡan ile aḡmer ḡonçe
- 4 Gerçi endāmını ḡana boyadı tīḡ-i şitā
Āḡir'ül-emr hele oldu muzaffer ḡonçe
- 5 Uçurup bād ile her cānibe evrāk-ı ḡülü
Kişver-i ḡülşene ḡükm itdi ser-ā-ser ḡonçe
- 6 Mevsim-i faşl-ı bahār irdi demidür iy dil
Ḡüle açıla ḡülistānda her ter ḡonçe
- 7 N'ola reşk itse zemīne felek vü sitāre
Ḡök çemen üzre açıldı yine yir yir ḡonçe
- 8 Ḡül degüldür görinen sīne-i ḡülşende gice
Dāḡlar yakdı fetīl ile ser-ā-ser ḡonçe

- 9 N'ola cennet dir isem gülşen-i dehre anda
Jāle kevşer gibidür lüle-i kevşer gönçe
- 10 Gelünüz 'ayş idelüm faşl-ı bahār oldı diyü
Bī-tekellüf dehen açup saña söyler gönçe
- 11 Şahn-ı bāğ içre güli keffe-i mīzān idinüp
Her sehergeh direm-i jāleyi tartar gönçe
- 12 Bāğda alup eline yine gül mecmū'asın
Okudı şevk ile bu maṭla'ı ezber gönçe
- [9bh] 13 Kızıl altundan alup destine şeşper gönçe
Kopdı gülzār-ı cihān içre dilāver gönçe
- 14 Şem'ler oldı gülistānda nihāl-i gül-i ter
Anuñ ucında hemān şu'leye beñzer gönçe
- 15 Bülbül-i zār-şifat āhımı gūş eyledi çün
Jāleden gözyaşı döküp baña ağlar gönçe
- 16 Mühre-i jāleyi geh gayb ü geh izhār eyler
Hoḳḳa-bāz oldı çemen şahnına beñzer gönçe
- 17 Devr-i gülşende nesīm ile egilür şanma
Yine aşnām-ı güle secdeler eyler gönçe
- 18 Jāle nīsānı nüzül eyledi gönçe her şeb
Berg-i gülden şedef-āsā dehen açar gönçe
- 19 Kāmet-i serv-i sehīnün çü hevādārı degül
Sīne sīne ya niçün çekdi elifler gönçe
- 20 Dāver-i Şām ayağına nişār itmek içün
Eyledi kīse-i rengīnini pür-zer gönçe

273.11b jāleyi: jāle M.

17a devr-i der-i M.

- 21 Menba'-ı genc ü 'atā ma'den-i cūd u ihsān
Oldı devrinde anuñ pür-zer ü zīver gonçe
- 22 Efḍal-i dehr ü felek rif at ü müfti-zāde
Bezmi içre yaraşur kim ola micmer gonçe
- 23 Dehenüñ hātemine beñzemese kılmaz idi
İy Süleymān-ı zamān halkı musahhar gonçe
- 24 Var ise gūşına çalındı şadā-yı 'adlūñ
Ḥavfdan gülşen içinde daḥı ditrer gonçe
- 25 Şāhid-i re'yūñe 'arz eylemek içün cānā
Deheninde direm-i jāleyi şaklar gonçe
- 26 Taḳınur işini buyurmañ içün düşmenüñüñ
Ḥārlardan beline bir niçe ḥançer gonçe
- 27 Bende-i halka-begūş olmağ içün tāpuñda
Gül kulağına ṭakar halka-i pür-zer gonçe
- 28 Ne yüzi var ola ḥaddüñe muḳābil her gül
Dehenüñ olduğı gülşende ne ister gonçe
- 29 Sensün ol ebr-i seḥā kim nem-i ihsānuñdan
Gelüp açıldı gülistānda yer yer gonçe
- 30 Būy-ı ihsānuñ ile şöyle ḡanīdür ezhār
Her seḥer mihre bağışlar niçe gevher gonçe
- 31 Jāle şanma görinen nāmuñı yād itmek içün
Mā-i verd ile dehānın yine yıkar gonçe
- [10ah] 32 Dil-i Medḥīyi n'ola açsa nesīm-i lūṭfuñ
Ne revādur ki ola böyle mükedder gonçe

22a felek rif at: melek rif at M.

28 yüzi: yüri M. // ş[o]r: şar M.

- 33 Var ümîdüm ki açā göñlümi bād-ı luṭfuñ
Böyle ḳalmaz açılur çünki muḳarrer gonçe
- 34 Niteḳîm güller ile zeyn ola gülzâr-ı cihân
Nitekim bâḡa vire zînet ü zîver gonçe
- 35 Dilerüm gül gibi gül serv gibi âzâd ol
Bâḡ-ı faẓl içre ola la'lüñ iki ter gonçe

274

Ḳaṣîde-i Tîḡ-i MEDḤÎ Berâ-yı Sulṭân Süleymân Raḥmetullahi 'Aleyh
mef'ulü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şāhā yanuñda olalı ḥidmet-güzâr tîḡ
Baş egdürür 'adûlaruña bende-vâr tîḡ
- 2 Rûşen-zamîr ü yek-dil ü sâfî-deründur
Bulursa zâtuña n'ola ḳurb-ı civâr tîḡ
- 3 Bir şāhbâz-ı şaḥn-ı belâdur ki per açar
Murḡ-ı revânı ḳılmaḡa her dem şikâr tîḡ
- 4 Meydân-ı rezm içinde dü-ta olduḡı bu kim
Ḥaşmuñ gözine görine tâ zü'l-fiḳâr tîḡ
- 5 Mey-ḥûn-ı ḥaşm u kelle-i ḥûnîni cām-ı mey
Bezm-i veḡâda şem'e durur şu'le-dâr tîḡ

33a luṭfuñ: ḥulḳuñ M.

274. Nezihe Seyhan tarafından yayımlanmış olan Medḥî Divanı'nda bu kasideye benzeyen bir kaside var. Mecmuada yer alan bu kasidede redif tîḡ iken Medḥî Divanı'ndan yer alan kasidede ise ḳılıc'dır. Aynı zamanda mecmuada yer alan bir önceki kasidenin başlığında "Medḥî'ü-l Müderris" ibaresi, Medḥî Divanı'nda ve bu mecmuada bulunan kasidelerin aynı şaire ait olduḡu düşüncesini kuvvetlendiriyor. Çünkü Nezihe Seyhan tarafından yayımlanmış olan Medḥî Divanı'nda şairin müderrislik yaptıḡı bilgisi yer alıyor.

- 6 Ol pîr-i add-i amîde her kişi baş eger
Olalı ceng tekyesinde itiyâr tîĝ
- 7 şan-ı belâda gerden-i a'dâyı zeyn ider
Gûyâ 'arûs-ı aşma aar gûşvâr tîĝ
- 8 Gül şera na'ra bûlbûl ü gülzâr ma'reke
Âb-ı revâna ûn-ı 'adûdur enâr tîĝ
- 9 Bir atre jâledür şanasın fark-ı lâlede
şâhâ ser-i 'adûda uran âbdâr tîĝ
- 10 Olmasa idi kûh-ı ĝamuñ şîr-i mineti
Olmazdı şan-ı ma'rekede kelle-i 'âr tîĝ
- 11 Meydân-ı rezm-i şâhı ouz olaşur müdâm
Ser pâ bürehne 'âşık-ı şûrîde-vâr tîĝ
- 12 Meydânda ûn-ı düşmen ile allar geyüp
Nâz ile her yaa şalınur şîve-kâr tîĝ
- 13 Âb-ı revân ne resme ki olâbı döndirür
Ol resme döndirür ser-i aşmı iy şehriyâr tîĝ
- 14 Tîr ü kemân ü nîzeze âcet degül şehâ
Düşmenle kelle-be-kelle dilleşür ol Zülfikâr tîĝ
- [10bh] 15 şoyındı girdi ûn-ı 'adû barine dilâ
Ĝar oldu la'l ü gevher[e] ĝavvâř-vâr tîĝ
- 16 Ol bir mizâcî âteşi keskin dilîrdür
Olsa 'aceb mi gerden-i aşma süvâr tîĝ

6b mısra kalıba uymuyor.

13b bu mısranın vezni sorunlu.

14b bu mısranın vezni sorunlu.

15b gevher[e]: gevher M.

- 17 Tāb-ı cemāline dōyemez cān virür 'adū
Şahñ-ı rezmd eylese 'arż-ı 'izār tīg
- 18 Tōp u tūfek-i kāfir-i bī-dīnden ne ğam
Oldı çü ehl-i dīne demirden hışār tīg
- 19 Oldı çü naķş-ı nām-ı şerīfūñle iştihār
Mülk-i cihānda olsa n'ola nām-dār tīg
- 20 Sultān-ı mülk-i dehr ü Süleymān-ı ins ü cān
Pāyine yüz sürer egilür bende-vār tīg 'adū
- 21 Sen şehri-yāra hemdem ü hem-şoĥbet oldı çün
Şükr eyleyüp yüzün yire sürse ne var tīg
- 22 Bu hışm ile hezār 'adūler helāk ider
Ebrūlaruñ gibi ola mı yādigār tīg
- 23 Hūn-ı 'adūyı dōkmek içün eyledi senūñ
Ebrūlaruñı Hāzret-i Perverdigār tīg
- 24 Sürh-ı dem ile levh-i vücūd üzre hāme-vār
Bu maṭla'-ı belāġati her dem yazar tīg
- 25 Evrāk-ı haşmı kılmaġ içün tār u mār tīg
Oldı kapuñda pādişehüm rūzigār tīg
- 26 Düşerse pāyüñe ne 'aceb ser-nigūn olup
Ayaġuñ öpmek ile ider iftiḥār tīg
- 27 Ceng itmege 'adūñ ile ğayret kuşāġını
Rezm içre iki yirden ider üstüvār tīg
- 28 Sen şāh-ı baĥr ü berrūñ eyā Mālik-er-riķāb
Hükümüñi baş üzere tutarsa ne var tīg

19a nām-ı şerīfūñle: nām-ı şerīfūñ ile M.

[11ah]

- 29 Şalınmaz idi bezm-i rezmd e ger olmasa
Hün-ı 'adū şarābı ile pür-ḥumār tīg
- 30 Yüz yire koyup ayağını öpdüğü bu kim
Takşīr-i ḥidmet için ider i'tibār tīg
- 31 Sīmīn 'aşā ile saña der-bān olam diyü
Gül gibi geldi kapuña şāhā hezār tīg
- 32 Kes gamzenüñ kılıcını ağıyāra çalmadın
'Ālemde kesmek ile bulur i'tibār tīg
- 33 Kandı elüne pādīşehüm şāh-bāz-veş
Pölād-ı beyzadan çıkıcağ bī-ḳarār tīg
- 34 Keskükce düşmenüñ yire dokunduğı bu kim
Ḳazar 'adūne şahın-ı belāda mezār tīg
- 35 Reşk eyleyüp kılıcuña taşlarla döğünür
Dest-i 'adūda bulsa n'ola inkisār tīg
- 36 Hün-ı 'adūnı berḳ-i belā gibi yağdurup
Bir demde şahın-ı rezmi ider lāle-zār tīg
- 37 Sen lāle-ḥaddi gülşen-i dehr içre vaşf idem
Dā'im zebān-ı ḥāl ile söyler hezār tīg
- 38 Şāhā yanuñda bulmasa ger i'tibār tīg
Olmazdı 'adl-i ḳışver-i dehre medār tīg
- 39 Ceng eylemege da'vet ider düşmenüñ kılıc
Şunar eline anuñ için bergüzār tīg
- 40 Anuñ ucında kelle-i ḥünīn degül tūran
Ṭapuña şunmağa tūtar elde enār tīg

31b Gül gibi geldi kapuña şāhā hezār tīg: Kapuña geldi şāhā gül gibi hezār tīg M.

34b mezār: hezār M.

- 41 Ğamzeñden olsa tañ mı perîşân sünbülün
Kâfir çerisin itse n'ola târ u mâr tîğ
- 42 Biz kullaruña şatmağa tiryāk-i 'adlünü
Bâzâr-ı ğamda alduñ ele hemçü-mâr tîğ
- 43 Açmağa mülket-i suhan-ı midhatün senün
Her beyt-i şî'rüm oldu elümde hezâr tîğ
- 44 Feth eylemege kişver-i medhün sûtür-ı şî'r
Kuşandı her biri beline âbdâr tîğ
- 45 Sâķî-i dehr düşmene cām-ı ecel şunar
Destine alduğınca o Cem-iķtidâr tîğ
- 46 Başı aşğa rişte-i kahr ile aşdılar
Sen şehriyârı kıldığı-çün der-kenâr tîğ
- 47 Şüret virür mi cengde haşm-ı bed-liķā
Tursa elinde sen şehün âyîne-vâr tîğ
- 48 Yüze yüz oldu ğamzeñ ile iy şeh-i cihân
Rezm içre kan dirler ise vechi var tîğ
- 49 Ra'den bu zinde haşmuñı bir müşt ile yıkar
Girse kaçan ki ma'rekeye Hamza-vâr tîğ
- 50 Oldı elinde sen meh-i çarh-ı melāhatün
Hürşid-i āsumān-ı cihân tâbdâr tîğ
- 51 Şî'riyle añılursa n'ola **Medhî** sū-be-sū
Eyler mübārizi şanemā nām-dâr tîğ
- 52 Sen pâdişāha mülk-i sa'adet müdām olup
Āyāt-ı feth ile ola naķş u nigâr tîğ

47a virür mi: virür mi hîç **M.**

[11bh]

- 53 Niteki hūn-ı haşmuñ ile ābdest alup
Mihrāb-ı çarha secde ide bī-şümār tīg
- 54 Olsun serīr-i mülk-i salṭanatda ber-ḳarār
'Ālemde olduğınca şehā ber-ḳarār tīg

275

Ḳaşıde-i Tīg-i FEVRĪ Berā-yı Ḥazret-i Sulṭān Selīm Ḥān

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 İy pehlevān-ı ma'reke-i gīr ü dār tīg
Merd-i neberd ü şaf-şiken-i kārzār tīg
- 2 Pākīze-ṭab' ü pāk-sirişt ü 'adū-figen
Rūşen-zamīr ü pāk-dil ü āyīne-vār tīg
- 3 Ḳattāl u hūn-feşān u ser-efrāz-ı ma'reke
Şīr-i dilīr u server-i zū'l-iḳtidār tīg
- 4 Tünd ü ğazūb u tīz-i ciger-der cerī mehīb
Ḥūnrīz u ceng-cūy u Ḥıdīv-i diyār tīg
- 5 Merdüm-rübā vü haşm-küşende 'adū-figen
Āşüb-ı āştī ü yel-i nām-dār tīg
- 6 Ḳahhār -ı bī-'ināyet ü Cebbār-ı bī-kerem
Ḥūnrīz-i bī-ḥimāyet ü heybet-şī'ār tīg
- 7 'Anḳā-yı Ḳāf-ı rezm ü 'uḳāb-ı fezā-yı ceng
Şehbāz-ı kūh-ı ḥiddet ü merdüm-şikār tīg

54a mısranın kalıbı hatalı

275. Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 730 Numarasında Kayıtlı Fevrî Divanı, varak numarası 11b

2a 'adū-fügen: cihān-nümā

4a u tīz-i ceng-rū cerī mehīb: tīz-ceng-rū cerī ü mehīb M.

4b ḥunrīz u: ḥunrīz M.

5a haşm-küşende: haşm-küşende vü M.

- 8 Cellād-ı bī-emān-ı siyāsetgeh-i veḡā
Āhen-dil ādeme kıyıcı kīne-dār tīg
- 9 Dönmez yüzi şavaşda hīç a'dā-yı dīnden
Ḳalbe ʈoḱınmadur işi çizmez kenār tīg
- 10 Rāh-ı ḡazāda ne yir içer ne yatur uyur
Çalışmaḡ ile oldı bu resme nizār tīg
- 11 Ḥāmi-i milk ü ḡafız-ı dār u diyārdur
Şāhuñ yanında bulsa n'ola i'tibār tīg
- 12 Ḥaḡan-ı dehr Ḥazret-i Sulṭān Selīm kim
Yanında olmaḡ ile ider iftiḡār tīg
- 13 İskender-i zamāne vü Cemşīd-i vaḡt kim
Gītī-nümā durur aña āyīne-vār tīg
- 14 Bir şehriyār-ı memleket-i 'adl ü dāddur
Yanında yir idinse olur kāmkar tīg
- 15 Maṭla' hilāl-i 'ıyd-ı zafer āşikār olur
Alsa eline şāh-ı felek iḡtidār tīg
- 16 Ḳılınc yüzini ıssı olur diseler n'ola
Her dem başına ḡasminuñ odlar yaḡar tīg
- 17 Tā 'arşa aşdı tīgini Fevrī ki ḡapuña
Tezyīn idüp getürdi nice ābdār tīg

9a yüzi: yüz **D.** // hīç a'dā-yı dīnden: a'dā-yı dīnden hīç **M.**

11a milk ü ḡafız-ı: ḡüsrev-i milk-i **M.**

16a ıssı olur: ıssıdur **M.**

17 11b-12a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle mahlas beyiti mecmuada mevcut değildir. Milli Kütüphane 06 MİL YZ A 730 numarasında kayıtlı Fevrī Divanı nüshasından alınarak eklenmiştir.

[12ah]

Kaşide-i Sūsen-i FEVRÎ Berâ-yı Sulţān Selīm Hān
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Kuşanup tîgin urup başına miğfer sūsen
Lāleyi gürz idinür 'ar'ari gönder sūsen
- 2 Oldı ser'asker ü serdârı cüyüş-ı çemenüñ
Çekdi sulţān-ı şitā üstine leşker sūsen
- 3 İtdiler gerçi ki haşmāne niçe ceng ü cidāl
Âhirü'l-emr velī oldı muẓaffer sūsen
- 4 Kesüp a'dā-yı şitā başlarını ser-tā-ser
Nîzesi ucına degdi yine serler sūsen
- 5 Kaçırup şāh-ı şitāyı şıdı kış leşkerini
Gülsitān mülkini fetḥ itdi ser-ā-ser sūsen
- 6 Çünkü bu fetḥi kılup 'ālemi ḥurrem gördi
Eyledi şevḳ ile bu maṭla'ı ezber sūsen
- 7 Zülfiḳārın şıyırup niteki ḥaydar sūsen
Yine ğam leşkerini kırdı ser-ā-ser sūsen
- 8 Cāme-i sürḥ ile gül ḥaydar-ı kerrār olup
Zülfiḳārın götürür niteki Ḳanber sūsen
- 9 N'ola ḥükm eylese her cānibine şāh şıfat
Tîğ ile açdı çemen mülkini bekler sūsen
- 10' Şāh-ı gül aña silahdārlıḡın virmez idi
'Asker-i sebze de ḳopmasa dilāver sūsen

276 Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 730 Numarasında Kayıtlı Fevrî Divanı, varak numarası 22a

4b serler: server D.

10b sebze de: rezhāda M.

- 11 Mısr-ı gülzāra şabā nāmesin iletmek için
Kanat açdı yine mānend-i kebūter sūsen
- 12 Nergisüñ korkı ile beñzi şararmazdı eger
Ağız açup dil uzatmasa çü ejder sūsen
- 13 Yine hengāme-i gülzārda cān-bāz-şıfat
Niçe yalıñ kılıc üzre çıkup oynar sūsen
- 14 Lāciverd ezdi yine bāğda naḳḳāş mişāl
Gülsitān levḫasına virmege zīver sūsen
- 15 Jāle vü lāle degül bezm-i çemende görinen
Nūş ider şāhid-i gül 'aşḳına sāğar sūsen
- 16 Görüp ol meclisi gülzāra varup gördüm ki
Turmayup ḫāl-i dil ile güle söyler sūsen
- 17 Sözüne ben de varup cān kulağın gūş etdüm
Bir şeh-i mülk-i 'atā vaşfını eyler sūsen
- 18 Didüm iy şūḥ-ı çemen bildür o şāhı baña da
Dile geldi didi ol demde suḫan-ver sūsen
- [12bh] 19 Oldur ol kim adın işide çemen içre 'adū
Ḥavfdan çeşmine ḫançer görünür her sūsen
- 20 Ḥazret-i Şāh Selīm ibn-i Süleymān-ı zamān
Kim çemende kılıcını şalar ekşer sūsen
- 21 Tīğ-i ḫūn-ḫ'ārına fi'l-cümle müşābih dir idüm
Olsa ḫattāl u güher-bār u cigerdür sūsen
- 22 Getürüp çīnī devātın ḫalemin alup ele
Vaşfını itmege gülşende muḫarrer sūsen

17a urup: varup **M.**

20a ibn-i: bin **M.**

- 23 Şāhib-i seyf ü kalem oldığın iş'ār eyler
Şahñ-ı gülzār-ı cihān içre biten her sūsen
- 24 Gülşen-i rezmd e kanlu kılıcın seyr itsün
Bāğ-ı 'ālemde şu kim görmedi aḥmer sūsen
- 25 Korkusundan yıkılup düşe elinden kılıcı
Tīg-i kahrına anuñ gelse ber-ā-ber sūsen
- 26 Görse kahrı kılıcın nā-geh eger gülşende
Ḥavfdan bitmez idi tā dem-i maḥşer sūsen
- 27 Hīç anuñ tīg-i güher-bārına olmazdı şebīh
Virmese jāle ile kendüye zīver sūsen
- 28 Biñ dürüşsün lebine öykünemez bir gönçe
Biñ çalışsun olıma tīgine hem-ser sūsen
- 29 Gördi geh tīge vü geh şesşpere teşbīh iderin
Eyledi bu ğazelüñ maṭla'ın ezber sūsen
- 30 Ceng içün ḥaşmuñ ile hemçü dilāver sūsen
Eline aldı şehā tīg ile şesşper sūsen
- 31 Kesmege pādişehüm ḥancere- i a'dāñı
Beline taḳdı yine bir niçe ḥançer sūsen
- 32 İy yüzi gül kadd-i bālāña müşābih göricek
Kodı serv ü çemenüñ ayağına ser sūsen
- 33 Firḳat-i 'arız u müjgānuñ ile gülşende
Çāk ider gül yaḳasın ḥançere düşer sūsen
- 34 Kılıcına ṭayanur gerçi bahādır geçinür
Egmeyüp kimseye meydānda bugün ser sūsen
- 35 Tīg-i āhum göricek ma'reke-i 'aşkuñda
Gögerüp ḥavf ile yaprak gibi ditrer sūsen

- 36 Çünkü hem tīgūne hem ḥançerūne ola şebīh
Ġazelūmde yaraşur olsa mükerrer sūsen
- 37 Niçe eş'ār u қаşāid didi gerçi şu'arā
Kimseye olmadı ammā ki müyesser sūsen
- 38 Elin açdı yine **Fevrī** gibi iy gülbün-i cūd
Her seher eylemege saña du'ālar sūsen

277

Қаşıде-і FEVRİ

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

[13ah]

- 1 Bir şubḥdem ki bu seg-i nefis-i miḥen mekân
Olmuşdı cū'-ı kelb ile it gibi nā-tüvāñ
- 2 Bī-mesken ü bilā-vaṭan āşufte vü ġarīb
Bī-yār u bī-diyār u dil-efġār u nā-tüvān
- 3 Bī-dirhem ü bilā-semen āvāre pür-miḥen
Şūrīde-ḥāl-i **Fevrī**-yi bī-māl ü nān u ḥ'ān
- 4 Lāyık mıdur ki sofrā-i lüṭfuña irişüp
Nān u ni'amdan almaya behre o nā-tüvān
- 5 Manşıb 'ināyet eyle beni ekmek ıssı kııl
Açlıktan öldürür beni yoḥsa şehā zamān

38 12b-13a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle mahlas beyiti mecmuada mevcut değildir. Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 730 numarasında kayıtlı Fevrî Divanı nüshasından alınarak eklenmiştir.

277. Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 730 Numarasında Kayıtlı Fevrî Divanı, varak numarası 32b

1 12b-13a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu beyitin matla beyiti mecmuada mevcut değildir. Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 730 Numarasında Kayıtlı Fevrî Divanı nüshasından alınarak eklenmiştir.

2a 12b-13a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu mısra mecmuada mevcut değildir. Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 730 numarasında kayıtlı Fevrî Divanı adlı nüshasından alınarak eklenmiştir.

2b nā-tüvān: pür-fiġān **D.**

5a 'ināyet eyle: 'ināyet **M.**

- 6 Biñ var ola cihānda çerāğ-ı fūrūhtuñ
Ben biñ birinci olayın iy şem'-i bezm-i cān
- 7 Her kişi kendü çöregine kül eşer velī
Dil-dāğ-ı cū'ı nān ile etmek diler nihān
- 8 Allah bilür ki dirhem ü dīnār kısmınuñ
Yok ħabbesi ki şimdi idem iştirā-yı nān
- 9 Baña қalaydı tоyum olur ħ^vān-ı ħuşşadan
Ammā 'ayālūñ olması қalmıř durur hemān
- 10 Aĥvāl-i nān böyle olinca kıyās ile
Sā'ir levāzımuñ bilinür ħālī bī-gümān
- 11 Ben baña lāyıkını saña 'arz eyledüm
Sen saña lāyıkın қıl eyā server-i cihān
- 12 Ben senden özge kimseneye 'arz-ı ħāl içün
Ölürsem açlığımдан eger açmazam dehān
- 13 Almam virürse ħayrılaruñ nān u ħ^vānını
Unsuz evüñ ħamīrin alur gerçi şā'irān
- 14 Ħaqqā budur ki sözde şeker yağdurur dilüm
Depretdüğümce ehl-i ni'am vaşfına dehān
- 15 Ac ile līk dirler ecellü benümle pes
Söyleřmesün meger řu ħaťı nev gelen civān
- 16 Çiner dilini söyler iken bilmez oldu dil
Açlık sefeh getürdi meger aña armağān

7b diler: eyler **M.**

12a kimseneye: kimseye **M.**

15a acı ki līk dirler ecellü: acıyla ecellü dirler meşeldür **M.**

- 17 'İlm ü 'amelle h^vān-ı keremle vücūduñı
Maḳbūl-i kā'ināt ide Rezzāk-ı ins ü cān
- 18 Etmek gibi 'azīḡ ide Ḥātem gibi cevād
Seyr itdügince cāyī'-i insānı h^vān u nān

278

Ḳaṣīde-i Āb u Āteş-i 'ULVĪ Berā-yı Ḥazret-i Sultān Selīm Ḥān 'Aleyhü'r-Rahmetü'l-
Ḡufrān

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

[13bh]

- 1 Dil yanup āteş-i 'aşkuñla dökerdi gözüm āb
İmtizāc eylemedeyin āteş ü bād āb u türāb
- 2 Var ise āteş ü ābı bu ten-i ḥākīnūñ
Āteş-i külḥen-i miḥnetdürür āb-ı seyl-āb
- 3 Āb-ı eşk āteş-i āhumla cihānı tutı
Şerer ol āteşe encüm felek ol āba ḥabāb
- 4 Guş idüp āteş-i āhumla sirişküm ābın
Ağlayup baña yanar āteş-i ra'd āb-ı seḥāb
- 5 Āteşin dāḡ ile gör āb-ı sirişk içre teni
Hem yanar āteş-i bahri gibi hem ḡarka-ı āb
- 6 Yandugum āteşe bak düşdügüm ābı seyr it
Āteşüm āteş-i cān-sūzdurur ābum girdāb
- 7 Āb-ı çeşmümle gören āteş-i sīnem didi kim
Virilüpdür ezeli āteşe tāb āba şitāb

278. İsmail ÇETİN, Derzi-zāde Ulvī Divanı, K. 6, s. 57

2b seyl-āb M.: sīr-āb D.

3b felek M.: yaşum D.

7b Virilüpdür ezeli āteşe tāb āba şitāb: Āteşe tāb virilmiş ezeli āba şitāb D.

- 8 Āb-veş itme şitāb-ı āteşümi arturma
Sil gözüm ābını şalma dile āteş gibi tāb
- 9 Āhumun āteşi sönmez gözüm ābı diñmez
Āhuma āteş-i ğam ābuma dirler ser-ḥāb
- 10 Āteş ü ābuma şol dem bulınur ğāyet kim
Şerer-i āteş ile kaṭre-i āb olsa ḥisāb
- 11 Āb-veş her yaña akmaz göñül özler āteş
Āteşüm söndi geçüp āb-şıfat vaḳt-ı şebāb
- 12 Āb-ı gülgün içelüm āteşe karşı berü gel
Sīne āteş-kededür dīde kedü āb-ı şarāb
- 13 Cāna āteş getürür teşne dile āb şunar
Reng-i āteşde ‘aceb āb degül mi mey-i nāb
- 14 Āb-ı cedvel çeküp āteş zer ile levḥa yazar
Āb u āteşle bu naẓm oldu meger tāze kitāb
- 15 Umarum āteş ü āb-ı ruḥuñ evşāfı ide
Āteş ü āb ile bu maṭla‘umı ‘ālem-i tāb
- 16 Āb-veş āteş-i ḥaddüñ olıcaḳ ğarḳ-ı gül-āb
Lāle reşk āteşine yanup ola cümle gül-āb

8b dile āteş gibi: dil-i āteş gibi **D.**

9a sönmez: şolmaz **M.**

10b olsa: ola **M.**

11 bu beyitteki mısraların yeri mecmuada ayrı yerlerde yazılmıştır. Anlam bütünlüğü ve ‘Ulvī Divanı’ndaki sıra göz önüne alınarak mecmuada alt alta olmayan bu iki mısra bir beyit halinde yazılmıştır.

11a özler āteş: āteş özler **D.**

11b şebāb: şitāb **D.**

13a getürür: bırağur **D.**

14a āteş zer ile: āteş-i zer ile **D.**

14b Āb u āteşle bu naẓm oldu meger tāze kitāb: āteş ü ābumı taḥrīr ide tā kim küttāb **D.**

16b reşk āteşine: reşk-i āteşine **D.**

- 17 İy ruḥuñ āb-ı muşaffā lebün āteş-pāre
Kişver-i cānı ol āteşle ol āb itdi ḥarāb
- 18 Baña āteş görinür ğayra şunar āb-ı zülāl
Āb-ı ḥayvān mı yāḥūd āteş la'l-i sīr-āb
- 19 Āteş-i 'aşkumı āb-ı ruḥun afzūn eyler
Gerçi āteşde kıomaz āb-ı revān kıuvvet ü tāb
- 20 Āteş-i la'lün ile āb-ı ruḥuñsuz gözüme
Gülşenüñ gülleri āteş görinür āb-ı sīr-āb
- [14ah] 21 Aks-i āb-ı dehen ü āteş-i ruḥsāruñ ile
Āteşüm deste-i gül kaṭre-i ābum 'unnāb
- 22 Āteş ü āb ile oynar ne 'aceb şāḥir olur
Āb-ı rüyum döken ol ḥāl-i ruḥ-ı āteş-tāb
- 23 Āteş-i tebden olan ābileler la'lünden
Āb-ı pür-āteş ile kıldı beni mest ü ḥarāb
- 24 Āteş-i mihr-i ruḥ-ı yār ile döğmez anuñ
Kim dir iy çeşm-i pür-ābum ki saña āteş-tāb
- 25 Āb-veş ağlayayın başuma āteş yaḳayın
Kılmağa āteş ü ābum şeh-i dehre işrāb
- 26 Ḥān Selīm āb-ı keremle şu seper āteşüne
Āteş-i ğamla yanup dökmesün iy dil gözüñ āb
- 27 Serverā āteş ü ābum baña ḳan ağladur āh
Dīde pür-āb u ciger āteş-i miḥnetle kebāb

18b āteş la'l: āteş ol la'l D.

19b kıuvvet ü tāb: kıuvvet-i tāb D.

23a ābileler: ābilelerle D.

24 Bu beyit 'Ulṯı Divanı'nda bulunmamaktadır.

- 28 Āb-ı 'adlũñ çũn ider āteş-i zulmi teskĩn
Āb sep āteşũme iy şeh-i ħurşĩd-i cenāb
- 29 'Arz idüp āteş ü ābum lebin öpdüm nāgeh
Araya āteş ile āb düşürdi şeker-āb
- 30 Yāsemendür durur āteşde ya mürğ-i ābı
Āteş ü āb ile bu cism-i nizār u pür-āb
- 31 Bağrı āteşle tolu āb ile 'aynı memlũ
Yokdurur kimse zamānuñda meger āteş ü āb
- 32 Āb-gũn-ı cāmuñ ile ħançer-i āteş-nākũñ
Burc-ı ābĩde hilāl oldu ya āteşle şihāb
- 33 Āb-ı tĩğũñ n'ola āteş gibi pür-süz olsa
Āteş ü āb ile perverdedür iy māh-ı cenāb
- 34 Āb-veş āteş-i ğamdan eriyüp rüyın ten
Āb-ı tĩğũñle düşer āteş-i ħavfa Sührāb
- 35 Bir yaña āteş-i dil bir yaña seylāb-ı sirişk
Āteş ü āb hücũmı ħomadı dĩdede ħ^vāb
- 36 Āb yirden yire geçdi vü kızardı āteş
İtdiler āteş ile ābumı görũkde ħicāb
- 37 Āteş ü āb alup ħānemũñ eṭrāfını āh
Āba ğarķ oldu kitāb āteşe yandı esbāb

28b cenāb: rikāb **M.**

29a lebin öpdüm nāgeh: leb-i yārı öpdüm **D.**

30 Bu beyitin ikinci mısrası mecmuada mevcut değildir. 'Ulvĩ Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

33b māh-ı **D.:** sidre-i **M.** // cenāb:rikāb **D.**

34 ğamdan arayup rüyın ten: ħahruñ ile arar rüyın ten **D.**

35a yaña seyl-ab: yañadan āb **D.**

[14bh]

- 38 Āteş ü āb yakup yıkdı vücūdum kaçırın
 Āb-ı zehr oldı baña āteş ise nār-ı ‘azāb
- 39 Āteş āb olsa vü eşcār kalem āb medād
 Hāşra dek yazamaya āteş ü ābum küttāb
- 40 Hāk bu kim āteş ü āb ile ‘aceb şehir eyler
 Cem’ olup āteş ü āb ile bu nazm-ı kem-yāb
- 41 Āteş ü āb gibi oldı selīs ü pür-süz
 N’ola bu nazmuma ‘Ulvī diseler āteş ü āb
- 42 Āteş ü āb degül kân-ı cevāhirdür bu
 Āteşüm la’l-i müzāb ābum ise dürr-i hūş-āb
- 43 Āb-ı lütfuñ dilerüm āteş-i fakr ile yanup
 N’ola mahv itse hıttām āteşini āb-ı şavāb
- 44 [Āte]şüm lāle-yi ter ābum aña jāle yiter
 Āteş ü ābumı baş üzre götürsün aḥbāb
- 45 Āb-ı bārān şafaḫ-ı āteş felek iy şāh saña
 Āb u āteşle zer-i mehdin ider ḥalka-ı bāb
- 46 Ğarḫ-ı āb eyle kimin kimisini āteşe yak
 Āteş ü āb ile kıl ‘asker-i ā’dāya ‘uḳāb
- 47 Āteş-i ṭop-ı ‘adūya koyılup āb şıfat
 Āb-veş āteşe kullaruñ iderler pertāb

38a vücūdum: ḥayātum **D.**

38b ‘azāb: ḡazāb **D.**

39 Bu beyit ‘Ulvī Divanı’nda mevcut değildir.

39a Āteş āb olsa vü eşcār kalem āb medād: Āteş āb olsa vü āb ile vü eşcār kalem āb medād **M.**

40b olup āteş ü āb ile: idüp āteş ile ābı **D.**

41b N’ola bu nazmuma ‘Ulvī diseler āteş ü āb: Nazmumuñ nāmı n’ola olsa şehā āteş ü āb **D.**

45a felek iy şāh saña: saña sulṭānum çarḫ **D.**

46a kimisini: kāmisini **D.**

47a şıfat **M.:** mişāl **D.**

- 48 Āb-ı şemşīrūñi şun āteş-i kaḥruñ 'arz it
 Āteşüñ düşmene dūzaḡ ola ābuñ tīz-āb

279

Ḳaşıde-i Tīr ü Kemān-ı 'ULVĪ Berā-yı Sultān Selīm Ḥān Nūrullāh
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Dest-i ḳudret şanma ḳaşlaruñ itdükde kemān
 Tīr-i müjgānuña ḳarşu hedef oldı niçe cān
- 2 Baş açuk yügür gider tīr-i müjeñ meydānuñ
 N'ola iy ḳaşı kemān dirsem aña toz ḳoparan
- 3 Görmedüm nāvek-i gamzeñ gibi bir tīr-endāz
 Yā ḳaşıñ gibi kemān-keş ḳanı iy tāze civān
- 4 Ebruvānuñ ne kemāndur ki aña yokdur zih
 Ġamzenüñ tīrine zāhirde nitekim peykān
- 5 Şol kemāndur ki ḳaşıñ çekmede Rüstem-i 'āciz
 Ġamzeñ ol tīrdürür kim aña durmaz ḳalkān
- 6 Ol kemānı çekemez sencileyin kimse velī
 Sīnelerden dökimez kimseler ol tīr ile ḳan
- 7 O kemān ḳavs-ı ḳader sehm-i ḳazādur ol tīr
 O kemān tīrine cān ḳurtıla mı olsa nişān
- 8 Ḳametüm oldı kemān bār-ı belā çekmekden
 Tīr-i āhum yiridür göklere olursa revān

279. İsmail ÇETİN, Derzi-zāde Ulvī Divanı, K.13, s. 81

1b niçe: dil ü D.

5b durmaz: devinmez M.

7b ḳurtıla mı: ḳurtılur mı D.

8b göklere: göñüllere D.

[15ah]

- 9 Şanmañuz kavş-ı kuzah kurdı kemānını yine
Felegüñ kaşdı bu kim yağdura tîr-i bārān
- 10 Şîşe-i çarhı delüp aşdı kemānını hilāl
Nitekim tabla-ı tîr-i şeh-i dārāb nişān
- 11 Maḥv olur tîr-i şehāb ile kemān-ı meh-i nev
Eline tîr ü kemān alsa Selīm Ḥān-ı zamān
- 12 Şaḥib-i tîr ü kemān fāris-i meydān-ı vegā
Mālik-i seyf ü qalem cünd-i iqlīm-sitān
- 13 Pehlevān-ı sitem ü hışma kemān-ı bāzū
Tîr-i kahr u gāzab u haşmeti destüñde benān
- 14 Murğ-ı cāna o kemān bir kurulu yay ancak
Bāl açar şaydına şāhin-veş o tîr ü müjgān
- 15 Bir güzeldür o kemān nāmı hilāl-ebrūdūr
Tîri bir hūbdurur serv-kaḍ ü gönçe-dehān
- 16 Ağzı kanlu başı yūñlü şu dil-āver gibidür
Tîrūñ eyler kaḍd-i a'dāyı kemān irse hemān
- 17 Kef-i destüñde kemānuñ iki başlu ejder
Oğ yılanı gibidür tirūñ eyā genc-i nihān

9b kaşdı: kaşd M.

11b Selīm Ḥān-ı zamān: şehin-şāh-ı cihān D.

12b cünd: ḥusrev D.

13a hışma: hışm D.

13b tir-i kahr: tîr ü kahr D. // destüñde: yanında M.

14b Bu mısra mecmuada mevcut değildir, 'Ulvī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

14a yay: dām D.

14b Bāl açar şaydına şāhin-veş o tîr-i müjgān: Tîr ise olan anuñ şaydına eyler tîrān M.

15b tîri: tîr D.

16a yūñlü M.: yunlu D.

17a kefi-i destüñde: oldı destüñde D.

17b gibidür: didiler D. // eyā: ey D.

- 18 Tīri şahrāda tekāpuda kemān belde ʔurur
Oldı bir iki ʔarāmī yine yollarda ‘ayān
- 19 Menzilüm deşt-i firāk itdi kemān-ı miḥnet
Tīr-veş yiridürür ḥāk ile olsam yeksān
- 20 ʔāmetüm oldı kemān tār-ı sirişküḡ aña zih
Dehenümden atılır tīr-i belā gibi duḥān
- 21 Raḡm-ı zühhāde kesüñ sīneme şad na’l ü elif
Ceng içün tīr ü kemān ile pūr olsun meyān
- 22 Ebrūvānuñla müjüñ aynı vaşf eyleyli
Naẓmum içre görinür tīr ü kemān sūretān
- 23 ʔaşuña kimi kemān dir kimi nūn kimisi yā
Tīr dir ḡamzeñe kimi kimi tīg-i bürrān
- 24 Bir yire geldi niçe tīr ü kemān ḡaṇçer ü tīg
Cān-ı ‘Ulvī’yi alur her birisi virmez amān
- 25 Birisi ehl-i hevā birisi ḡayet serkeş
Demidür tīr ü kemānuñdan idersem eḡḡān
- 26 Midḡat-i tīr ü kemānuñla bulup niçe ḡayāl
Bir ʔaşīde dimişüm nāmıdurur tīr ü kemān
- 27 Benüm ol muḡteri’-i tīr ü kemān kim göricek
Şu’arā cümle oḡın atdı yāyın başdı hemān

18a Tīri şahrāda tekāpuda: Tīr-i şahrāda tek ü pūde **M.** // Tīri şahrāda tekāpuda: Tīr-i şahrāda tek ü pūda **D.**

20 Bu beyit ‘Ulvī Divanı’nda mevcut değildir.

21a na’l ü elif: na’l-i elif **D.**

22a müjüñ aynı: müjḡānuñı **D.**

23a kemān dir: kemāndur **D.**

23b tīr dir: tīrdür **D.**

- [15bh]
- 28 Şanuram niçe kemān araya bir tīri alur
Nāmumı alsañ ele iy şeh-i şāhān-ı cihān
- 29 Rağbet-i tīrūñ alur gerçi kemān ile şehā
Togru yanında vech ile tutar egri mekān
- 30 Tīr-veş togru olanlar saña meydān alsun
Egrilik eyleyenūñ qaddini Haq ide kemān

280

Kaşīde-i Bahār ü Hazān-ı 'ULVī Berā-yı Sultān Selīm 'Aleyhū'r-Raḥmete
mefā'ilūn fe'ilātūn mefā'ilūn fe'ilūn

- 1 Mişāl-i 'āşık u ma'şūk olup hazān u bahār
Hazān şarardı vü bahār oldu lāle-'izār
- 2 [Haz]ān melūl u hazīn ü bahār hürrem ü şād
Bahāra ḥande virilmiş hazāna girye vü zār
- 3 Bahār sūnbül gibidür hazān perīşān ḥāl
Hazān teb-i gama düşmiş bahār hem-dem ḥār
- 4 Bahāra karşı hazān itdi ḥāşılın ber-bād
Hazāna karşı bahār açdı var ise ruḥsār
- 5 Şaçıldı şāh-ı bahāruñ yolında ḥayli hazān
Bahāra irmedi ammā hazān-ı bī-miḳdār

28a tīri: tīr D.

29a egri: añı D.

280. İsmail ÇETİN, Derzi-zāde Ulvī Divanı, K.12, s. 77

1b bahār oldu: oldu bahār D.

1a hazān: ān M.

3a sūnbül gibidür hazān: sīlī gibi cihān M.

5b hazān-ı bī-miḳdār: hazān-ı miḳdār D.

- 6 Һазānuñ eyleyüp iһyā bahār mürdelerin
 Һазān bahār ile Һақ şun'ın itdiler izhār
- 7 Kemāl-i sun'-ı bahār u Һазānı seyr it kim
 Һазān bahār iledür f'enżurū ilā aşār
- 8 Һазāna Һayl-ı bahār ile geldi Һüsrev-i gül
 Semend-i bād-ı bahārı Һазāna virdi ğubār
- 9 Bahār tahtını almış Һазānuñ eyleyüp āl
 Bahāra baқ nice geçmiş Һазāna naқş u nigār
- 10 Zer-i Һазān ile sīm-i bahārı derc itdi
 Şabā bahār u Һазāna olup siyeh-sālār
- 11 Bahār emīr-i çemendür Һазān Һızāne-i zer
 Şeh-i bahāra Һазāne taşur Һазān her bār
- 12 Görüñ bahār u Һазānuñ muħabbet eyledi kim
 Һазān-ı 'aşқа ben oldum bahār-ı Һüsni nigār
- 13 Bahār-ı vaşlına faşl-ı Һазāndur firқat
 Һазān-ı firқate her dem bahārdur ruḡ-ı yār
- 14 Һазān-ı ğamda diler dil-i bahār sebz-i Һatuñ
 Niteki faşl-ı Һазānda şafā-yı köhne bahār
- 15 Bahār-ı Һüsne Һазān olsa Һaţţ ne ğam yaraşur
 Һазāna 'azm-i şikār u bahāra seyr-i kenār

6b Һақ: şeh **M.**

8b bād-ı : bāde-i **D.**

10b bahār u Һазāna: Һазān u bahāra **D.**

12a eyledi kim: ellerinüñ **M.**

12b aşқа: aşқ **M.** // Һüsni nigār: Һüsni o nigār **M.**

13a vaşlına: vuşlata **D.**

14a sebz-i Һatuñ: sebze-i Һaţţuñ **D.**

15b şikār u bahāra: şikār bahāra **M.**

[16ah]

- 16 Bahār mişl-i vücūd u ḥazān ‘adīl-i ‘adem
Ḥazān şebīh-i leyal u bahār ‘ayn-ı nehār
- 17 Bahār-ı ‘aqluñ olupdur ḥazānı vaqt-i cünün
Rumūz-ı ‘aşk-ı bahār u ḥazān ider ‘iş‘ār
- 18 Bahāra virdi teğayyür hücum-ı faşl-ı ḥazān
Ḥazān bahār ile oldı fenā-yı dehre medār
- 19 Ḥazān zamānını fikr it bahāra aldanma
Bahār-ı ‘ālemüñ olur ḥazān aḥir-i kār
- 20 Bahār şevk u ḥazān ğam vişāl-i şeh nevrüz
Bahār vaşl u ḥazān hicr ü mihr-i cān ruḥ-ı yār
- 21 Zemīn-i sebz-i bahārīde şanma berg-i ḥazān
Döşer bahār u ḥazān şāha dībā-yı zer-kār
- 22 Selīm Ḥan ki ḥazān yok bahār-ı ḥulķında
Bahār-ı bāğ-ı İremdür ḥazānsuz olsa ne var
- 23 Bahār levḥini tıldurdu zevraķ ile ḥazān
Ḥazān bahār ile şeh medḥin eylesün tekrār
- 24 Ḥazānda seyre çıkarsa bahār olur ‘ālem
Bahāra bakmasa döner ḥazāna dār u diyār
- 25 Ḥazān-ı zulmi tağıtdı bahār-ı ma‘deletüñ
Niteki faşl-ı ḥazānı bahār ider nā-çār

16a bahār mişl: bahār-ı mişl **D.** // vücū u ḥazān: vücūd ḥazān **M.** // ‘adīl-i: ‘add ile **D.**

19b ḥazān āḥir-i kār: ḥazān-ı āḥir-kār **D.**

20a bahār-ı şevk: ferāḥ-ı bahār **D.** // ğam vişāl-i şeh nevrüz: ğam u şāl şeh-i nevrüz **D.**

20b mihr cān ruḥ-ı yār: beher cān leb-i yār **D.**

21a bahārīde: bahārda **D.**

21b şāha dībā-yı zer-kār: şāh-ı ḥil‘at-i zer-kār **D.**

22a Selīm Ḥan ki: Selīm Ḥan’uñ **D.** // bahār ḥulķında: bahārı ḥukķında **D.**

22b Bahār-ı bāğ-ı iremdür: Bāğ-ı irem-i bahārdur **M.**

24a çıkarsa bahār: çıkarsa nigār bahār **D.**

25 Bu beyit ‘Ulṽı Divanı’nda mevcut değildir.

- 26 Şalın şalın ki h̄azānsuz bahārsuz iy serv
Bahāra döndi h̄azān ‘ālemüñ güzelligi var
- 27 H̄azānı tāze bahār eyledi bahārı h̄azān
H̄azān çihre-i ‘āşık bahār ‘ārız-ı yār
- 28 Bahār irince h̄azāna bu maṭla‘ı okudu
Meger h̄azān u bahārum çemende aındı hezār
- 29 H̄azān göçüp çemene k̄ondı kārban-ı bahār
H̄azānı b̄u-yı bahār itdi külbe-i ‘aṭṭār
- 30 H̄azāna üştür-i ebr-i bahārı çekdi nesīm
H̄azāna şatdı metā‘ın bahār niçe kaṭar
- 31 Güler bahār ile gülşen h̄azān ile ağlar
Şolup h̄azāda ṭolanur bahār ile ezhār
- 32 H̄azānda h̄āne yaraşur bahārda k̄uşe-i bāğ
H̄azān bahārla dirilür ki olmañuz hüş-yār
- 33 Bisāt-ı sebz-i bahārı h̄azān idüp zerrīn
Bahār bāguña kıldı h̄azān zerrīn īşār
- 34 Bahār-ı gönçesi hamrā h̄azān şükūfesi zerd
Nuḳūş-ı ferşüñe baḳdum h̄azān bahār ile vār
- 35 Bahār irişdi h̄azān gitdi ‘andelīb ötdi
Ḳapuñda ‘**Ulvī** n’ola söylese h̄azān u bahār

27a bahārı h̄azān: bahār h̄azān **M.**

28b hezār: h̄azān **D.**

29a h̄azān göçüp: h̄azān-ı k̄uy-ı çemene **D.**

29b b̄u-yı bahār: bu bahār **D.**

30a bahārı çekdi nesīm: behādatur çekilen **D.**

30b bahār niçe kaṭar: bahār-ı gönçe ‘aṭar **D.**

32b bahārla dirilür ki: bahār iledür aña **D.**

34a gönçesi: gönçesin **D.**

34b ferşüñe: ferşüñde **D.** // var: yār **D.**

35a ‘andelīb ötdi: geldi çün nevrüz **D.**

[16bh]

- 36 Bahār-ı ʔab'umuñ oldı ʔazānı nazm-ı selef
Bahār günleri geldi ʔazān ʔü kıldı firār
- 37 Bahār bāğ-ı vücūda irüp ʔazān-ı 'adem
ʔağıtdı tāze bahārum ʔazān yeli nā-ʔār
- 38 Bahār-ı luʔf ile baʔsañ ʔazān-ı ʔihreme ger
ʔazān bahār ile bir yirde eyler idi ʔarār
- 39 Bahār bülbülü gūyā ider ʔazān ʔün lāl
Bahār-ı luʔf ile maḥv it ʔazānum iy dildār
- 40 Bahār-ı luʔfuña nisbet ʔazāndurur medhūm
Görüp ʔazānumı göster bahāruñı gül-vār
- 41 Bahār-ı şāha ʔazān irmesün diyü yā Rabb
Bahārı gördi ʔazānsun el açdı Ḥaḳḳ'a ʔınār
- 42 Bu gülşenüñ ne bahārı ne ḥod ʔazānı ʔalur
Gider bahār u ʔazānı du'ā ʔıl iy dil-i zār
- 43 Bahār-ı 'ömrüñi Ḥaḳ eylesün ʔezārdan emīn
Niteki 'ālemi devr eyleye ʔazān u bahār

36b günleri; mevsimleri **D.** // firār: hezār **D.**

37a vücūda: vücūdum **D.** // irüp: idüp **D.**

40 Mecmuada bu beyitteki mısralar ayrı yazılmıştır. Mecmuada alt alta olmaya bu iki mısra anlam bütünlüğü ve 'Ulvī Divanı'ndaki sıralama göz önüne alınarak bir beyit halinde yazılmıştır.

40a luʔfuña: luʔfuñ ile **D.** // nisbet: nisbet-i **D.**

41 Mecmuada bu beyitteki mısralar ayrı yazılmıştır. Bu iki mısra anlam bütünlüğü ve 'Ulvī Divanı'ndaki sıralama göz önüne alınarak bir beyit halinde yazılmıştır.

41a şāha: şāh-ı **D.**

42 bu beyit 'Ulvī Divanı'nda mevcut değildir.

Kaşide-i Gül ü Bülbül 'AZİZİ Beg Ez Berā-yı Ferīdūn Beg
fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilūn

- 1 'Arz idüp gül yüzini bülbül-i gülzāra seher
Şeh-i gül luṭfına bülbül yine düşdi mazhar
- 2 Bülbüle lāne-i la'l oldu meger gonçe-i gül
Tutdı bülbül ser-ı şāḥ-ı gül-i şūḥ üzre maḥar
- 3 Mehden eylerse 'aceb mi güli bülbül terciḥ
Görinür çihre-i gül bülbüle şems-i ḥāver
- 4 Güle karşı eñiler bülbül-i bī-dil ṭurmaz
Ḥārḥār-ı gam-ı gül bülbüle kār itdi meger
- 5 Eşer-i būy-ı vefā görmedi gülden bülbül
Gül-i ra'nāyı dil-i bülbül egerçi ki sever
- 6 Gülden ırmaz gözini bülbül-i ḡam-dīde velī
Gül-i ter bülbülüñ itmez gözi yaşına nazar
- 7 Gül neşāt üzre dem-ā-dem dil-i bülbül pür-gam
Gül-i ḥandān güler vü bülbül-i nālān aḡlar
- 8 Gül-i ter bülbül-i bāḡa nice açılun kim
Ṭurmaz esrār-ı güli bulduḡına bülbül öter
- 9 Naḥl-i gülzār-ı çemen bülbüle tūḡ-ı şāḥī
Şehriyār-ı gül-i meh-peykere bülbül çāker
- 10 Bülbüle gonçe-i gül ḡunc u delāl itmekde
Güle şebnem gibi bülbül meger üftāde geçer

281. Ersen ERSOY, 'Aziz Divanı, K. 1, s. 47 // Azizi'ye ait olan bu kasidenin, 16b-17a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle tamamı mevcut değildir.

10 Bu beyit 'Aziz Divanı'nda yer almamaktadır.

- 11 B lb l  n c nına t b-ı ru -ı g l  te  urup
B lb li  ev -ı g l itdi bir avu    kister
- 12 G l-i Mı r-ı ru u a c n-ı 'Az z  b lb l
Ru laru  b lb l  ne bir g l-i Y suf-man ar

282

   ide-i   r-ender-  r-ı   ARA FA L  Ber -y  Sult n Mu ta   Ra imall h
mef  l n me   l n me   l n me   l n

- 1 Bel  v  mi net   derd   gamu ndan oldu iy dilber
Ciger b ry n   g z giry n   dil n l n   ten l  ar
- 2 Fir  -ı r y u hicr-i m y u fikr-i b s-ı la'l  le
Ne dilde  abr   tende t b u serde h   u c nda fer
- 3 Cef  v  cev r   isti n  v  n zu nda dile her dem
Bel  b - ad 'an  b -'ad elem b -  ye gam b -mer
- 4 Bulunmaz R m u   m u Hind   Sind i re sen  n gibi
Semen-s m  v  s m n-ber melek-man ar peri-peyker
- 5  a ı s nb l yana ı g l be i f lf l lebi g n e
 adı T b  y zi cennet  zi h r  lebi Kev er

11 16b-17a varakları arasındaki varak eksikli i nedeniyle bu beyitin ikinci mısrası mecmuada mevcut de ildir. 'Az z  Divanı'ndan alınarak eklenmi tir.

12 16b-17a varakları arasındaki varak eksikli i nedeniyle mahlas beyiti mecmuada mevcut de ildir. 'Az z  Divanı'ndan alınarak eklenmi tir.

282. Fatma Sabiha KUTLAR, "Klasik T rk Edebiyatında   r-ender-  r ve Kara Fazl 'nin Kasidesi" s. 104. //
Mecmuada bu kaside 20a vara ında başlamaktadır ama varaklar arası kaymalar nedeniyle bu kasidenin son kısımları 17a vara ında yer almaktadır. Bu nedenle kasidenin ba langıcı 20a vara ında oldu u i in kasideyi bu varaktan ba latmayı uygun g rd k.

11a gamu ndan: gam ile **Ma.**

2a Fir  -ı r y [u] hecr-i m y [u] fikr-i: Fir  -ı r -y  hicr   m -y  fikr   **M.**

2b tende t b u serde h  : serde h   u tende t b **Ma.**

- 6 Kinār idüp şarılup buseñ alup pāyuña düşmek
Huzūr-ı ten sürūr-ı dil şafā-yı cān hevā-yı ser
- 7 Bu ruhsār u 'izār u buse-i la'lüñle olmışsın
Derün-süz u revān-efrüz u rāhat-baḥş u cān-perver
- 8 Ne şehsin kim hevā vü meyl ü derd ü züll-i 'aşkuñla
Felek ser-geşte meh bende zemīn efgende ḥur çāker
- 9 Qadūñ serv ü yüzüñ gül leblerüñ sükker ḥaṭuñ sebze
İñen ra'nā iñen zībā iñen şīrīn iñen ḥōş-ter
- 10 Güzelsin bī-bedelsin ḥūbsın maḥbūnsın cānā
Ne ḥācet saña zīb ü zīnet ü ārāyiş ü zīver
- 11 Ḥayāl-i vaşl u fikr-i ḥüsn ü şevk-i rūy u la'lüñle
Göñül şendür revān gülşen derün rūşen zamīr enver
- 12 Ḥudā virmiş saña in'ām u luṭf u zūd u şun'ından
Ḥaṭ-ı sebz ü ruḥ-ı gülgün leb-i meygün qad-i 'ar'ar
- 13 Gül iy gonçe gel iy 'ārif çal iy muṭrib şun it sākī
Yine gūş eyle nūş eyle ney-i ḥōş-dem mey-i aḥmer
- [20bh] 14 Dem-i ḥōş rüz-ı 'īd ü vaqt-i Āşaf devr-i şaf-derdür
Şafā vü 'ayş u nūş u zevkden ḥālī gerekmez
- 15 Ne āşaf ehl-i tedbīr ü müşīr ü şāḥib ü zābiṭ
Ne şaf-der ḥusrev ü mīr ü ḥidīv ü şāḥ-ı nīk-aḥter

8a kim : ki **M.** // hevā vü meyl: hevā-yı vü meyl **M.**

8b meh bende: vü meh bende **M.**

9b şīrīn: şīrīnsin **Ma.** // ḥōş-ter: ter **Ma.**

12b gülgün: gülgün u **M.** // meygün: meygün u **M.**

14b şafā vü 'ayş: şafā vü zevk **Ma.** // zevkden ḥālī: nūşdan ḥālī **Ma.**

15a ne āşaf: -- āşaf **M.**

- 16 Kader-ķudret ķazā reft-reft zühre ķanūn müşterī-fiṭnat
Felek-rütbet melek-ḥaşlet kevākib-ḥayl ü meh-manzar
- 17 Şehenşeh Muşṭafā kim emn u 'adl ü şerm ü cūd ile
Odur şimdi Eb-bekr ü 'Ömer 'Osmān u hem Ḥaydar
- 18 Bu 'aql u devlet ü 'adl ü bu kerr ü ferr ile el-Ḥaķ
Odur Cemşīd ü Efrīdūn ü Nūşirvān ü İskender
- 19 Olur bezm eyledükçe 'ayş u nūş u zevķ ü şevķiyçün
Felek şofra güneş sākī vü muṭrib zühre meh sāğar
- 20 Olur rezm eyledükçe ḥıfz u 'avn ü feth ü naşrıyçün
Siper ḥūr şa'sa'a tīr ü felek ķavs ü melek leşker
- 21 Şalā-yı 'ıyd ü bezl-i ni'met ü in'ām içün ḥalka
Nefīr ü kūs ü ṭabl ü sūrnā āvāzeler eyler
- 22 Nefīr ü kūs ü ṭabl u sūrnā şītından olmışdur
Melek ḥayrān felek ser-geşte meh vālih ḥired ebter
- 23 O şāhuñ şān u zāt u ism ü resminden 'ibāretdür
Gerek ḥān u gerek sultān gerek şāh u gerek server
- 24 Muḥaşşaldur muķarrerdür musaḥḥardur müyesserdür
Saña iy şāh-ı 'ālem taḥt u baḥt u milket ü efser
- 25 Senüñdür Rūmili Hind ü 'Arab çün viridi Ḥaķ saña
Kemān-keş nīze-dār u tīg-zen merdān ü ceng-āver

16a ķazā-reft: ķazā-rā **M.**

17a kim: ki **M.** // emn: İmān **M.**

20b siper ḥur: ser-i ḥūr **Ma.**

21a bezl-i ni'met : bezl ü ni'met **M.**

25a Rūmili Hind ü 'Arab: rezm-i re'y-i Hindūyı **M.**

25b tīg-zen merdān ü: tīg-zen ü merdān **M.**

- 26 Zihî şevket şalābet şavlet ü devlet ki hep ceyşüñ
Muḳarribler mübārizler bahādırlar dil-āverler
- 27 Şimāl ile cenūb u şark u ğarba tīg çek k'oldı
Saña fırşat ḳarīn nuşret rehīn fetḥ ü zafer reh-ber
- 28 Kimin ḥurd it kimin ḥāk it kimini ur vü kes ḥaşmuñ
Şalup gürzi çeküp tīgi atup tiri urup ḥançer
- 29 Gelür āḥir celāl ü ḳahr u ḥışm u heybetüñden ḥaşm
Zebān der-‘özr ü ser der-pīş ü dil der-hem kefen ber-ser
- 30 Ne şehsin ḥōş geçerler ‘adl ü dād ü luṭf u cūduñla
Yehūdī vü Mecūsī vü Müselmān ile hem kāfer
- 31 Bu eyvān-ı bülend ü bezm ü rezm ü ḳadr ile sensün
Çü Dārā-dāver Cem-cām ü Ğazanfer-fer Sikender-der
- 32 Revā olsa kemīne kemterüñe bende efgende
Eger Dārāb eger Dārā eger Tuğrül eger Sencer
- [17ah] 33 Yazılmaz luṭf u cūd u ‘adl ü dāduñ vaşfi ger olsa
Cihān kātib şecer ḥāme deñiz düde zemīn defter
- 34 Du‘āyla senā vü medḥ ü vaşfuñ birle **Fazlīdūr**
Suḥan-gū u suḥan-perver suḥan-āver suḥan-güster
- 35 Feşāḥatde belāḡatde nezāketde leṭāfetde
Odur Saḥbān odur Ḥassān ü Selmān Enverī beñzer

26a şalābet şavlet: şalābet ü şavlet **M.** // devlet: ḳudret **Ma.**

26b muḳarribler: Mu‘arribler **M.**

27b fırşat ḳarīn nuşret: nuşret ḳarīn fırşat **Ma.**

28a kes ü ḥaşmuñ: kes ḥaşmuñ **M.** // ḥāk it kimini ur vü kes ḥaşmuñ: ḳāk kimin ur kimin[i]
kes **Ma.**

29b ‘özr ü: ‘özr **Ma.** // pīş ü: pīş **Ma.**

31b Dārā-dāver: Dārā-dār ü **M.** // Cem-cām u: Cem-cām **Ma.**

32b Tuğrül: Tuğrül u **M.**

34b suḥan-aver: suḥan-verz ü **Ma.**

- 36 Olupdur şan'at ü ma'ni vü lafz ü luṭf-ı nazm ile
Bu mütesnā ḳaşıde bî- nazîr ü nağz u cezl ü ter
- 37 Olup şadr-ı 'arûz u ibtidâ-yı darb pür-şan'at
Çehâr erkânı hûb u dil-keş ü maṭbû' u hõş yek-ser
- 38 İderseñ luṭf u cûd u re'fet ü iḥsân n'ola şāhum
Ḳuluñdur müsta'idd ü müsteḥaḳḳ u lâyık u der-ḥ'ar
- 39 Ḳo lâfı ḳıl du'â iḳbāl ü 'izz ü ḳadr ü câh için
Ġarâz oldur murâd ol maḳşad u maḳşûd odur ekşer
- 40 Nitekim nev-bahâr u dey şeb ü rûz ola 'âlemde
Bahârı hõş deyi hõş rûzı hõş olsun şebi hõşter
- 41 Bahāruñ 'ıyd u ferrûḥ rûzı hõş vaḳti nikû ḥālî
Felek sâ'i melek dâ'i zamân 'âvi Hudâ yāver

283

Ḳaşıde-i Şitâiyye-i ÜMİDÎ Berâ-yı Ḳaḏî-zāde Efendî
fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Ġâret idüp yine gülzârı sipāh-ı Behmen
Ḥavf u ḥaşyetle yirinde ḳurıyu ḳaldı çemen
- 2 Şaḥn-ı gülşende gelüp yine zücâc-ı yaḥdan
Kendüye sırça serây eyledi şāh-ı Behmen

36a nazm ile: ṭab' ile **Ma.**

36b nağz u cezl ü ter: bî-bedel hem ter **Ma.**

37a ibtidâ-yı: ibtidâ u **M.**

37b dil-keş : keş **M.**

41a bahāruñ : mübārek **Ma.** // rûzı: rûz ü **Ma.** // vaḳti: vaḳt ü **Ma.**

283. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümîdî Divanı*, K. 10, s. 147 Bu kaside hem mecmuada hem Ümîdî Divanı'nda eksiktir.

- 3 Görinen bāl u peri üzre degül berf-i şitā
Şöyle pīr oldı ki ağardı bugün zāg u zağan
- 4 Bād-ı taḥrīk idicek şāh-ı gül-i gülzārı
Didiler kim şalınur nāz ile sīmīn-beden
- 5 Eline aldı kemān-mühre-i māh-ı nevi çarḥ
Oldı mürḡān-ı çemenzāra yine seng-efgen
- 6 Şarşar-ı bād ile gūyā ki kıyāmet kopdı
Dökilür tırma yire kevkeb-i gerdūn-ı kühen
- 7 Döndi berf içre yine çüb-ı nebāta ḥas u ḥār
Açdı gūyā ki dükkānını seherden gülşen
- 8 Başladı düşmege riş-i çemen-i bāḡa beyāz
Dehr elinden şu kadar çekdi bugün derd ü miḥen
- 9 Şavlet-i berd-i şitādan kevkeb-i rüy-ı felek
Muttaşıl Zühre durup çeng çalar sermādan
- [17bh] 10 Zībağ-ı āb-ı muşaffāyı n'ola eylese 'ıkd
Kimyā 'ilmine mālīk geçinür bād-ı çemen
- 11 Var ise 'ālem-i bālāya ḥazān irmişdür
Muttaşıl şaḥn-ı gülistāna düşer berg-i semen
- 12 Oldı her şāh-ı çemen berf ile şem'-i kāfūr
Eyleye tā şeb-i deycūr-ı şitāyı rüşen

3a berf-i şitā: berf ü şitā M.

4b ile: ile bir M.

12 Mecmuada bu beyitteki mısralar ayrı yazılmıştır. Mecmuada alt alta olmaya bu iki mısra anlam bütünlüğü ve Ümīdī Divanı'ndaki sıralama göz önüne alınarak bir beyit halinde yazılmıştır.

- 13 Ayağı toprağına bir şeh-i 'ālī-ḳadrūñ
Ḥ^vāce-i dehr nişār itdi ḥod dürr-i 'Aden
- 14 Mīr-i ḥayl-i 'ulemā şadr-nişīn-i fuzelā
Şaḥib-i mesned-i iclāl u şeh-i mülk-i sūḥan
- 15 Ḥakīm-i şer' u sünen ḥazret-i Ḳaḍī-zāde
Ḥ^vāce-i dīn ü düvel zübde-i erbāb-ı faṭan
- 16 İremez küngüre-i fir'atine murğ-ı ḥayāl
Uçamaz evc-i celāline anuñ ṭā'ir-i zan
- 17 Der-i divārına gül-mīḥ nücūm-ı eflāk
Meh-i nev ḳaşrına zer ḥalka-i bāb [u] revzen
- 18 Cūy-ı elṭāf-ı seḥāsına felek nīlūfer
Bāğ-ı ḳadrine anuñ ḥūşe-i Pervīn peren
- 19 İrmeye dā'ire-i ḥırmən-i cūdına anuñ
Devr iderse niçe yıl tevsen-i gerdūn-ı kühen
- 20 Cūd-ı zātında irür nefḥa-i müşk-i Tātār
N'ola dirlerse aña nāfe-i āḥū-yı Ḥuten
- 21 Jālelerdür ki olur sūnbül-i terden nāzil
Ḳaṭreler kim dökilür kilc-i güher-bārından
- 22 Dikmege ḥil'at-i vālāsını ḥayyāt-ı felek
'İsā-ı ṭārem-i çārum tutar elde sūzen
- 23 İrmege menzil-i maḳsūdına erbāb erbāb
Gösterür rāḥ _____

13 Mecmuada bu beyitteki mısralar ayrı yazılmıştır. Bu iki mısra anlam bütünlüğü ve Ümīdī Divanı'ndaki sıralama göz önüne alınarak bir beyit halinde yazılmıştır.

14a şadr-nişīn-i fuzelā: şadr-nişīn-i 'ulemā-i fuzelā **M.**

17a der-i dīvārına: der ü dīvāne **M.**

23b Mecmuada ve Ümīdī Divanı'nda bu mısra eksiktir.

- 24 Hâtem-i dest-i güher-rîzine yüz sürmek için
Eylese la'l-i Bedaḥşān yiridür terk-i vaṭan
- 25 İy nesīm-i nefes[i] nāfe-i āhū-yı Hutēn
V'ey ḥarīm-i ḥaremi kıble-i erbāb-ı zemen
- 26 Dīde-i re'yüñe eşkāl-i me'ānī rūşen
Şāhid-i ṭab'uña ḥakkā ki musaḥḥar her fen
- 27 Çeşmine inmez idi māh-ı sipihrüñ kara şu
Sürme-i ḥāk-i deruñ dīdesin itse rūşen
- 28 Sīm bir āb-ı muşaffā yed-i cūduñ maḥsim
Luṭf bir gevher-i pākīze vücūduñ maḥzen

284

[18ah] Kaşīde-i Şebnem-i SĀ'ī Berā-yı Nişāncı Paşa Ferīdūn Beg
fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilūn

- 1 Her seḥer şāh-ı bahāra düşüben ter şebnem
Dökdi milk-i çemenüñ üstine 'asker şebnem
- 2 Görinen şanma serāb eyledi ğark-ı āhen
Şaldı şahrālara deryā gibi leşker şebnem
- 3 Tīr-i bārān kılup kıavs-i kızaḥla puşudan
Yıkdı ğāfil iken şehri ser-ā-ser şebnem
- 4 Şarkdan eyleyicek mihr-i cihān-tāb ṭulū'
Gülşen içre bulamaz bir siñecek yer şebnem
- 5 Şaḥn-ı gülşende olup cism-i perī gibi laṭīf
Ġā'ib olup göge çıkar yire geçer şebnem

284.1b üstine: üstine M.

3a puşu: pusı M.

- 7 Ȧoęsa hűrřid olur yirde vű gűkde ğā'ib
Gűk emen āyinedűr 'aks-i her aęter řebnem
- 8 Halka halka yir ider řanma anı āba dűřűp
Bir olup āb ile halka habbe şatar şebnem
- 9 Sűsenűn naęřını āyine açup bād-ı seęer
Gűsterűr āhen-i řāmī gibi cevher řebnem
- 10 Felek-i atılası māt eyledi dībā-yı emen
Olalı aña řarāvet ile űlger řebnem
- 11 Bezm-i gűlde yine cām-ı mey-i gűlgűn ğone
Anuñ űstűnde habābı gibi yer yer řebnem
- 12 Cevherī naęl durur yine 'arűs-ı gűl iűn
emenűn tellerini kıldı műcevher řebnem
- 13 İncűsin řordı gibi aręda bānű-yı cihān
Yire dűkilműř odur anı gűren dir řebnem
- 14 Ğone ețfālını arar gelicek gűlzāra
Neyler ola başına akça mı řaķar şebnem
- 15 Sīmyāyile seğer beyze uurmaķ ister
Nergisűn anuñ iűn gűzini baęlar řebnem
- 16 řāę-ı gűl řutar el űzre diyűben reřkűnden
Bűlbűlűn nālesini her gice řařlar řebnem
- 17 Bezm-i gűlřende yine zerrīn řadeę cerrārı
Bıraęur içine gűrdűkce diremler řebnem
- 18 Nergisűn gűzine ak dűřdi meger sā'il durur
Yā erāęına dűker akçe esirger řebnem
- 19 Sięir idűp nār-ı gűle fűlfűl-i ebyāź řamıř
Gűle bűlbűlleri kıılmaęa musaęęar řebnem

[18bh]

- 20 Kadeh-i la'lini bilsem 'araḳ-ı şāf mıdur
Dehen-i ḡonçede yā ḳand-ı mükerrer şebnem
- 21 Gün toḡınca yine mecmūa'-yı gülde seherī
Ḳıldı bir maṭla'-i ter şu gibi ezber şebnem
- 22 Düşdi dür gibi kemāl-i Ḥaḳḳa maḫhar şebnem
Durduḡı yirde şu oluban irümez şebnem
- 23 Bāḡda bülbül-i nevrūza şafā geldüñ içün
Ṭabaḳ-ı gülde ezer şerbet-i sükker şebnem
- 24 Ḡonçenüñ cāme-i sebziniñ açup sīnesini
Güherī tügmelerin çözdü ser-ā-ser şebnem
- 25 Sūsenüñ gūşına bir gevheri mengüş ṭaḳup
Eyledi tekye-i gülşende ḳalender şebnem
- 26 Görinür lāle vü gülde çemen ü sünbülde
La'l ü yāḳūt u zeberced dür ü gevher şebnem
- 27 Cā-be-cā şāhlara ḳodı gümüş āyīneler
'Ārız-ı gülleri seyr itmege yer yer şebnem
- 28 Nice feryād u fiḡān eylesün bülbülleri
Şarılır şāḫ-ı gülüñ boynına uyur şebnem
- 29 Bāḡlar gülşen-i inşā-yı debīr-i ḳudret
Cā-be-cā şöhret-i ḫaṭ sīm ü nuḳaṭ her şebnem
- 30 Varaḳ-ı sebzini eşcāruñ ider çün efşān
Yazmaḡa bir gül-i ter vaşfin ezer zer şebnem
- 31 Kimdür ol nām u nişān ile Ferīdūn-ı zamān
K'eyleye yolına īṣār güherler şebnem

- 32 Mîr-i iklîm-i sühâ ya'nî Nişâncı Paşa
Gün yüzün görse vücûdın 'adem eyler şebnem
- 33 Felek-i kadrine hûrşîd kemîne zerre
_____ gülşen-i ihsânına kemter şebnem
- 34 'İkd-i pervîn gibi kevkebi nağşın görelî
Yüz sürüp pâyine qor işigine ser şebnem
- 35 Ebr-veş şâm u seher akçe döker eylemege
Kef-i dürbârınıñ îşârını defter şebnem
- 36 Gözlerüm yaşı döker mihr-i cemâlin göricek
Mağv olur şu'le-i mihr ile muqarrer şebnem
- 37 Ne içün itmeyesin diyü gözün yaşını 'arz
Bâğ-ı kûyında gözüme yapışur her şebnem
- 38 Var ise yıldızdır yıldız düşkünlerün ol
Giryeden merdüm-i dîdem gibi bî-fer şebnem

285

[19ah] Kaşide-i Tîğ ü Qalem-i Kara Fazlî Berâ-yı Sultân Muştafâ Rahîmallah
mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Tâ tîğ-i şun' ile qalem oldu varak nigâr
Oldı nizâm-ı 'âleme tîğ u qalem medâr
- 2 Mânend-i tîğ kesdi qalem zulmi dehrden
Tîğ eyledi qalem gibi 'adl âyetin şikâr
- 3 Qıldı qalem kerâmeti birle zühûr-ı tîğ
Buldu qalem izâfet-i tîğiyle i'tibâr

- 4 Tīg u qalemle buldı şebāt u qarār dehr
Tīg u qalemle oldı cihān milki ber-qarār
- 5 Mehñinde tīgüñ oldı qalem gerçi dür-feşān
Vaşf-ı qalemde tīgüñ olupdur güher-nişār
- 6 Tīg oldı fer'-i emn ü qalem aşıldur aña
Buldı emānı tīg u qalem birle rüzigār
- 7 Tīg u qalemle hıfz olunur genc ü milk ü māl
Tīg u qalemle zabt olunur cümleten diyār
- 8 Ne tīg u ne qalem virür a'vāma intizām
Bī-tīg ne qalem virür a'dāya intişār
- 9 Tīg olsa yāver-i qalem irer umūra nazm
Cumhūra 'adl olur qalem olursa tige yār
- 10 Ne tīg nef' ider ne qalem intizāma līk
Tīg-i tedārik u qalem-i rey-i şehir-yār
- 11 Şeh Muştafā ki tīg u qalem haqqı şehlere
Elţāf ile qalem gibi qahr ile tīg-vār
- 12 A'dāya tīg urup vire tā dōsta qalem
Şundı eline tīg u qalem luţf-ı Kird-gār
- 13 Harf-i 'adūya çekdi qalem tīg-ı qahr ile
Hem tīg u hem qalem olalı aña dest-i yār

4b milki: milkini **M.**

6b birle: berr-i **D.**

7a genc ü: genc **M.**

8a tīg u ne qalem: tīg bī-qalem **D.** // a'vāma: a'vāna **D.**

8b intişār: inqışār **D.**

10b rey: rāy **D.**

[19bh]

- 14 Tîğı alem gibi ılır a'dā başın řikāf
Mānend-i tîğ ider alemi ať'i kār-zār
- 15 Vaşfını tîğınuñ nice taħrīr ide alem
Farzā k'ola zebān-ı alem tîğ-ı āb-dār
- 16 Ger çekse bir alem gele biñ tîğ-zen-i berīn
Bir tîğ olsa biñ alemi ide tār u mār
- 17 Emr itse bir alem-zene biñ tîğ-zen bize
Zī- tîğ-ı udret ü alem-i 'izz ü iqtirān
- 18 Erbāb-ı tîğ ehl-i alem birle cem' olur
Olmasa ger alem ola mı tîğ pāy-dār
- 19 řāhā egerçi tîğ mühimdür alem velī
Oldı ehem ki tîğ alemsüz neye yarar
- 20 Hūrřīd eline tîğ vü 'Uťārid alem alup
Evřāf-ı tîğ ile alemüñ leyl ile nehār
- 21 Yazup çizüp sipihre ki bu tîğ u bu alem
Tîğ-i azā durur alem-i hük-m-i Kird-gār
- 22 Luťfuñla itdi tîğ miřāli alem zuhūr
ahruñla buldı tîğ ü alem gibi iřtiħār
- 23 Ger görse tîğunuñ çü alem serfürü idüp
Bī-tîğ u bī-alem ola a'dā esīr ü zār
- 24 Alsañ alem elüñe uřansañ belüñe tîğ
Tîğüñ ğamıyla ola alem-veř 'adū nizār

14a řikāf: řikār D.

15a tîğınuñ: tîğüñ M.

17b zī: zehī M.

19a řāhā: řā M.

20 tîğ vü: tîğ D.

24a kuřansañ: kuřatsañ D.

- 25 Çek tîğ-ı tîzi başını kaç' it kalem gibi
Kılmaya tîğüña çü kalem kim ki ser-nişār
- 26 Vaşfinda gerçi kim kalem ü tîğüñuñ şehā
Tîğ-i zebānum oldu kalem-veş sühan-güzār
- 27 Hadd yok çü gördi ol kalem ü tîğ vaşfına
Tîğ-ı haṭīb gibi kalem oldu süst-i kār
- 28 Tîğ-i zebānı çekdi ğazel tarzına kalem
Tā kim ola bu tîğ u kalem dehre yādigār
- 29 Tîğüñ ğamından oldu kalem gibi ten [ni]zār
Çek tîğı bāri kes çü kalem başum iy nigār
- 30 Tîğüñla her kaçan kalemüñ eyleseñ tırāş
Dil tîğ-ı reşk ile kalem-āsā olur figār
- 31 Baş egmeye kalem gibi her kim ki tîğüña
Çek kalem tîğı çün kalem başın iy tîğ iki yar
- 32 Barmaqlaruñ durur çü kalem sā'idüñ çü tîğ
Boynuma tîğüñ ol kaleme cān ola nişār
- 33 Gül-zāra varsam ol kalem ü tîğ yādına
Çeşmüme hūb olur kalem ü tîğ-ı tîz-i hār
- 34 Tîğüñ mezālimini kalem nice şerh ide
Kim ol 'aẓīm-i tîğ ü kalem bir za'īf ü zār
- 35 Gel çekme tîğ-ı zulmi kalem çek mezālime
Kim tîğ-ı 'adli çekdi kalem-veş o kām-kār

25a gibi: mişāl D.

28b kalem: kalem-i D.

29a nizār: zār M.

33b hūb: h'āb D. // tîz-i hār: tîz hār D.

35a gel: çek M.

- 36 Tîḡuñ haḡı ḡalem gibi yolũnda rāstdur
Fazlī ḡuluñ ki oldı ḡalem-ḡır ü tîḡ-dār
- 37 Tîḡ-ı zebānı hemḡü ḡalem nazm ile cerī
Neṣr ile tîḡ-veṣ ḡalemi maṣlaḡat-ḡüzār
- [20ah] 38 Tîḡumla eyledi ḡalemüm milk-i nazm-ı feth
Nuṣretde oldı ṣan ḡalemüm tîḡ-ı Zülfikār
- 39 Bu ḡōṣ ḡaṣīde kim ḡalem ü tîḡ vaṣfıdur
Bir tîḡdur ki oldı ḡalem gibi üstüvār
- 40 Gel tîḡ lāfın urma ḡalem çek du'aya kim
Biñ tîḡ u biñ ḡalemnden o yegdür hezār bār
- 41 Tîḡ u ḡalemle tā ki bula milk infitāḡ
Tîḡ u ḡalemle tā ki ire ḡaṣma inkisār
- 42 Tîḡı ḡalem gibi ola feth ile nām-zed
Ḳadr ile tîḡ-veṣ ḡalemi ola nām-dār

286

Ḳaṣīde-i Merḡūm ÜMİDİ Berā-yı Merḡūm Ḳāḡī-zāde Efendi
mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Devr itdi ḡenber-i felegi māh-ı nev tamām
Ḡüyā ṡolandı ḡalka-i bezm-i ṣafāyı cām

36b tîḡ-dār: tîḡ-vār **D.**

37b ḡalemi: ḡalem gibi **M.**

38a tîḡumla: tîḡıyla **M.**

286. İbrahim Etem BUYRUK, Ümîdî Divanı, K. 9, s. 143 // Bu kasidenin başlığı ve matla beyiti 20b-21a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle mecmuada mevcut olmadığı için Ümîdî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

1 20b-21a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu kasidenin matla beyiti mecmuada mevcut değildir, Ümîdî Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

[21ah]

- 2 Çevgān-ı sīmin urdı kamer topına hilāl
Bu 'arşa-i felekde bugün tā kim ala kām
- 3 Evrāk-ı 'ıyde hall ile med çekdi arada
Şimden geri dūrülse n'ola defter-i şıyām
- 4 Çizmekde nısf-ı dā'iresin gurre-i mehūñ
Üstād-ı rūzigār tamām itdi ihtimām
- 5 Atdı kenāra zevrak-ı māh-ı nevi bu şeb
Beñzer temevvüc ide bu deryā-yı nıl-fām
- 6 Yā şeb-külāhı gūşesidür oldı āşikār
Behrām-ı çarḥ eyleyicek nāz ile hırām
- 7 Aldı zamāne destine zer tāziyānesin
Urup ser-i semend-i sipihre gümüş licām
- 8 Yine şoḡuldı farkına bir dāne ḥūb tel
Beñzer ki bāz-ı çarḥ şikār aldı vaḡt-i şām
- 9 Miftāḥ-ı zer alup eline ḥāzin-i felek
Ḳudret ḥazānesinden ider ḥalkı iḡtinām
- 10 Yarıldı saḡf-ı ḳubbe-i çarḥ-ı kühen bu şeb
Tābende oldı nūr-ı Ḥüdā ḳalmadı ḡalām
- 11 Günden şarardı bām-ı sipihr üzre bir giyāh
Āb-ı seḡāb-ı feyze cihān teşnedür tamām

3a med: meh **M.**

5b ide: itdi **D.**

6a āşikār: şikār **M.**

6b hırām: kıyām **D.**

8a şoḡuldı: şoḡındı **D.**

8b şām: tenām **M.**

9a zer: zerrīn **D.** // eline: ele **D.**

- 12 Beñzer görindi ھاھا-i fitrākidür yine
Şayyād-i ھاھا şayd u şikār itmede mūdām
- 13 Yāhūd felekde zer kemerin bend ider hilāl
Yā h^vāce hıdmetinde bula ھاadr u ihtirām
- 14 Ya'nī ki Kādī-zāde Efendi cenābına
Olmağ diler hilāl-i felek kemterīn ğulām
- 15 Bāb-ı serāyı ھاھاıdur ھاenber-i felek
Ferş-i revāk-ı rif'atine mihr ü meh ruḥām
- 16 Bālā-nişīn-i meclis-i aşḥāb-ı zū'l-faṭīn
Mīr-i kelām-ı bezm-i suḥandān ḥuceste-nām
- 17 Naķş-ı sevād-ı ھاṭṭı durur nüsha-i emel
Levh-i beyāz-ı 'ārizıdur levḥa-i merām
- 18 Dürr-i 'ulūma rişte-i bārīk-i 'aql ile
Oldur viren kemāliyle ḥüsn ü intizām
- 19 Bezminde görse mīr-i şadr şüret-i celāl
Ḥayretten anda ھاalmaya hīç kudret-i kelām
- 20 Māh-ı münir hāleden iḥrāmını geyüp
Gösterdi ṭavf-ı Ka'be-i kūyına sa'y-ı tām
- [21bh] 21 Ḥalḥāl-ı zerdür anuñ ayağında māh-ı nev
Saķf-ı serāy-ı rif'atine ھاھا gök ھاamām
- 22 Şol kim ھاarīm-i kūyına sa'y eylemez anuñ
N'ola olursa aña ṭavāf-ı Ḥarem ھاaram

13a hilāl: felek M.

14b kemterīn: ھاھا begüş M.

16a zū'l-faṭīn: zevk ü şevk D.

17a ھاṭṭı durur: ھاṭṭıdur M.

18b kemāliyle: kemāliyle M. // ü intizām: -i intizām D.

21a anuñ ayağında: ayağında anuñ M.

- 23 Gelse yiridür işigine cerre āsumān
Eyler hemīşe çünki gedāya kerem kirām
- 24 Cūy-ı sehāsı ile bulur teşneler şifā
H^vān-ı ‘atāsı ile olur muğtenem enām
- 25 Yūsuf-miṣāl kıla mı hīç çāh-ı ğussada
Her kim ki luṭfı riştesine eyler i’tişām
- 26 N’ola murāduñ üstine seyr itse ħink-i çarḥ
Şāhā şunuldı çünki yed-i kıadrüñe zimām
- 27 Bīdār olursa çeşmi sataruñ ‘aceb midür
Çünkim virildi saña bugün kıadr ü ihtirām
- 28 Cām-ı cihān-nümā durur ol ṭab’-ı şāf u pāk
Bulur nuḳūş cümle cihān andan irtisām
- 29 Gūş eylemezse kim ki kelām-ı belīġuñı
Kilk-i bedi’üñ urur anuñ cānına sihām
- 30 Ger reşḥa-i zülāl-i dehānuñdan irse feyz
Āb-ı ḥayāt yaġura tā ḥaşre dek ğamām
- 31 Geldi cenāb-ı ‘izzet ü rif’at-me’ābuña
Almaḳ diler **Ümīdī** feleklerden intikām
- 32 ‘Avn u ‘ināyetüñi mu’īn ü zahīr kııl
Luṭf u kerem zamānı durur ḥāşıl-ı kelām

24a şifā: saḳā **D.**

24b h^vān: ħon **D.**

26a seyr itse: seyr eyler ise **M.**

27a çeşm[i]: çeşm **M.**

27b kıadr ü ihtirām: baḥt-bilā-yenām **M.**

28b andan: anda **D.**

29a kim ki: kimse **D.**

30b tā: —**M.**

32a ‘avn u: ‘ayn-ı **D.**

- 33 Bükdi belini bār-ı ğam-ı ʔa'n-ı düşmenān
Kaddini anuñ eyledi cevri li'ām lām
- 34 İy dil şikāyeti ʔo gel ihlāş-ı hāş ile
Eyle du'a-yı devletine ihtimām-ı tām
- 35 Gūş-ı sürüş-ı ʔarḥa du'ā gevherini aş
Kılsun fezā-yı Sidrede biñ nāz ile ḥırām
- 36 Alup eline ḥalka-i zerrīn-kemendini
Ḥink-i sipihr-i ser-keşi māh eyledükçe rām
- 37 Kadd-i 'adūñı bār-ı melāl eylesün hilāl
Sen ol hemīşe gün gibi rif atde müstedām

287

Kaşīde-i Bahāriyye-i ÜMİDİ Berā-yı Muḥammed Çelebi
fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

[22ah]

- 1 Mülket-i bāğı alup feth itdi sulṭān-ı bahār
Cā-be-cā dikdi 'ālemler serv-i bostān-ı bahār
- 2 Tīğ-ı bürrānını şundi destine berḳ-i seḥāb
Emrine baş egdi her şāh-ı gülistān-ı bahār
- 3 Ḥükmin icra itmege şu gibi gülşende revān
Berg-i gülde ḥall ile yazıldı 'unvān-ı bahār
- 4 Ğonçe peykānını a'dā ḳalbine tīz itmege
Berg-i bīd olmış durur güyā ki sūhān-ı bahār
- 5 Lāle-i ḥamrā ile yir yir kızardı rūy-ı ḥāk
Cūşa geldi var ise ḥūn-ı şehīdān-ı bahār

36a alup: alduḳça M.
287. İbrahim Etem BUYRUK, *Ümīdī Divanı*, K. 5, s. 124

- 6 Nakd-i ezhār ile dāmānın pūr itdi her dıraht
Şol kadar gencīne virdi bāğa mīzān-ı bahār
- 7 Tāzelendi sebzār ile güzellendi cihān
Nev-cevān olsa ‘aceb olmaya pīrān-ı bahār
- 8 Eyledi Nevruzda bñlbñl hezārān nağmeler
Gūş idüp açdı kulağın verd-i handān-ı bahār
- 9 Gñl gñl oldu gñnçe cāmından yañağı gñlşenññ
Beñzini gerçi hazān itmişdi hicrān-ı bahār
- 10 Gösterür halka yed-i beyzāyı her şāh u şecer
Mu‘cize izhār idüp Mūsā-yı ‘İmrān-ı bahār
- 11 Secde kıldı bād-ı şubh ile gelüp şāh-ı çemen
Gñnçe eşnāmını tezyīn itdi ruhbān-ı bahār
- 12 Çenber-i kavs-i kuzahdan geçmege rakķāş-ı çarh
Şahñ-ı şahrāyı şular sakķā-yı bārān-ı bahār
- 13 Ta’n iderse yiridür şahñ-ı sipihre üncüme
Berg-i ezhār ile ferş-i sebz-i bustān-ı bahār
- 14 Dikmek ister rişte-i bārān ile hayyāt-ı çarh
Çāk olupdur dest-i cevri ile girībān-ı bahār
- 15 N’ola dīvānına cem’ olsa gñlññ hayl-i tuyūr
Tahtını yıl götürüp oldu Süleymān-ı bahār
- 16 Kırdı şahñ-ı bāğda çetr-i muraşşa’ her dıraht
Şaldı ‘işret naţ’ını sulţān-ı erkān-ı bahār
- 17 Cür’a-i cām-ı sürür-encām ile gñlzārda
Lālezār itdi çemen şahñnını bustān-ı bahār
- 18 Pençe-i mercāna beñzer pāy-ı kebk-i sebzār
Mevc urup yatur çemenzār oldu ‘ummān-ı bahār

[22bh]

- 19 Serv-i bālā bāğda bulsa n'ola 'ömr-i dirāz
Hızr-āsā nūş idüpdür āb-ı hayvān-ı bahār
- 20 Jāleye naḳd itmek için ḥ^vāce-i Hindū-yı çarḥ
Çār-sūy-i dehr içinde açdı dükkān-ı bahār
- 21 Ağzın açup tamladur gülşende şīr-i şeb-nemi
Tıfl-ı ezhāra olupdur gonçe pistān-ı bahār
- 22 Tarf-ı şahın-ı bāğda hey ne kıyāmetdür ki bu
Yir yüzine çıkdı cümle genc-i pinhān-ı bahār
- 23 Sāye şaldı ferş-i gülzār-ı cihāna der dıraḥt
Sāyesinde 'ayş iderse n'ola rindān-ı bahār
- 24 Pāyına īsār için bir naḥl-i 'ālī-rütbenüñ
Toptolu lü'lü-i ezhār ile dāmān-ı bahār
- 25 Naḥl-i bustān-ı sa'ādet gül-bün-i devlet k'anuñ
Sāyesinde ḥōş geçer da'im bu sükkān-ı bahār
- 26 Nām-ı nāmīsi Muḥammed luṭf u aḥlākı ḥasen
Lem'a-i māh-ı ruḥı şem'-i şebistān-ı bahār
- 27 Bād-veş yüz sürmege şahın-ı serāy-ı ḳadrine
Yılda bir nöbet bulur anca bu a'yān-ı bahār
- 28 Nūr-baḥş olsa cihāna mihr-i luṭfiyla eger
Her gül-i ra'nā ola ḥurşīd-i raḥşān-ı bahār
- 29 İrmese bārān-ı luṭfi sebzēzār-ı 'āleme
Ola her şāḥ u şecer ḥār-ı muḡaylān-ı bahār
- 30 Şanmañ elḥān-ı tuyūr idüp tazallüm çarḥdan
İşiginde göklere irişdi efgān-ı bahār

- 31 İy nihāl-i naḥl-i faẓl u şāḥ-ı Tübā-yı cinān
V'ey nuḳūş-ı ḥaṭṭ-ı levḥi mişl-i reyḥān-ı bahār
- 32 Ğonçe-i gülzār medḥūñden okursa bir varak
'Andelīb-āsā ola gülşende Ḥassān-ı bahār
- 33 Būy-ı müyuñla çemen kaşrın mu'attar eyledi
Şubḥ-dem irüp nesīm-i müşg-efşān-ı bahār
- 34 Ger yed-i mi'mār-ı tedbīrūñle ma'mūr eyleseñ
Görmeye hergiz fenā resmini bünyān-ı bahār
- 35 Ḥüsni-luṭfuñla murabbā olsa ger ebr-i hevā
Dürr ü gevher yağdura gülzār-ı nīsān-ı bahār
- 36 Ğonçe tūmārını baş üzre tutar her bir hilāl
Olalı nām-ı şerīfūñ anda 'unvān-ı bahār
- 37 Çeşm-i ma'lūnına tīmār itmege nergis bugün
Ḥāk-i pāyuñ idinür kuḥl-ı Sıfāhān-ı bahār
- 38 Berg-i terre bāğ-ı cūduñda besātīn-i felek
Ḥūşe-çīn-i ḥarman-ı cūduñ bu diḥkān-ı bahār
- 39 Her nihāl olursa ḥāme kāğıd evrāk-ı şecer
Yazmada 'acīz kıla vaşfuñ debīrān-ı bahār
- [23ah] 40 Āsitānuñdan **Ümīdī** bendeñi yād eylese
Çok mıdur gülzāra bir murg-ı ḥōş-elḥān-ı bahār
- 41 Ğayra pervāz eylemez murg-ı dil-i āşufte-bāl
Var iken kıaddūñ gibi serv-i ḥırāmān-ı bahār
- 42 Virmek için sebze-zār-ı baḥtuma neşv ü nemā
Gözlerüm yaşı olupdur āb-ı bārān-ı bahār

31b levḥ[i]: levḥ M.

36a tūmārını: tūbārını M. // bir nihāl: nev-nihāl D.

- 43 Dest-i luṭfuñla demidür sil gözüm yaşını kim
Virmesün ğarḳa cihānı seyl-i ṭūfān-ı bahār
- 44 Ṭab'-ı naḳḳād ile oldum naḳd-i Selmān-ı zamān
Şi'rimüñ efgendesı cümle ğazel-h^vān-ı bahār
- 45 Gel temāşā eyle bu beyt-i bahāristānı kim
Mışra'-ı bābı degül anuñ gülistān-ı bahār
- 46 Gel du'āya ihtimām eyle yiter lāf u güzāf
Muntazırdur el açup berg-i dıraḥşān-ı bahār
- 47 Şafḥa-i gülzār naḳş itdükçe naḳḳāş-ı felek
Zīb ü fer virdükçe ḳaşr-ı bāġa elvān-ı bahār
- 48 Olduġınca gülsitān mānend-i firdevs-i berīn
'Ayş u 'işret kılduġınca anda ğilmān-ı bahār
- 49 'İzzet ü rif'atle bul dünyāda 'ömr-i cāvidān
Saña zeyn itsün cinān bāġını Rıdvān-ı bahār

288

Ḳaşıde-i Bahāriyye-i ḤAYĀLİ BEG
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ḥāb-ı ġafletde iken oldı göz açup bī-dār
Ḳudret-i Ḥaḳḳa naẓar kıldı 'uyūn-ı ezhār
- 2 Her şükūfe dehen ü berg zebāndur gūyā
Zıkr ider Ḥālikini ḥāl diliyle eşcār
- 3 Göñlü ḳatılara irse yiridür neşv ü nemā
Bu fuşül içre ki sebze bitirüpdür aḥcār

[23bh]

- 4 Çekdi āvāze-i Dāvūdunı her bülbul-i mest
Yed-i beyzāsın ʻarz eyledi gül Mūsā-vār
- 5 Gece bālīn-i ferāgatde yaturken nāgeh
Hātif-i ğayb didi semʻime cān gözin uyar
- 6 Bir nazarla gör iki ʻālemi nergis-mānend
Başuñ ister iseñ giymege tāt-ı zergār
- 7 Bu kadar ʻömr için gonçeyi dil-teng görüp
Şah-ı güçlende ider ağız açup hānde enār
- 8 Şāha ʻarz itmeg mülk-i çemenüñ maḥsülün
Elde evrāk tutar güller olup defter-dār
- 9 Nice Şeh Hüsrev-i Cemşīd-fer ü Dārā-der
Çarḥ-pervāz ü hümā-sāye vü tūtī-güftār
- 10 Gülbün-i bāğ-ı Kerem Şāh Süleymān ki anuñ
Var durur bencileyin bülbul-i güyāsı hezār
- 11 Sancağ u tuğūñ ider rüz-ı saʻīd ü nevrüz
Her ne vaktin ki berāber ola ol leyl ü nehār
- 12 Meh-i encüm-sipeh ü mihr-i felek-mertebesin
Saña dirsem yiridür baḥr-i seḥā kūh-ı vaḥār
- 13 Dünyāda bulduğı nām u nişān ile şeref
Sīnede mihr-i Süleymān götürür her dīnār
- 14 Kimse kan yutmadı devründe meger gonçe-i bāğ
Kimse āh itmedi bezmünde meger bülbul-i zār

9b pervāz ü: pervāz M.

11a saʻīd ü nevrüz: saʻīdin nevrüz D.

11b berāber: bahā berāber M. // ol: bu D.

14b bezmünde: ahdünde D.

- 15 Āb-ı tīguñ ideli ehl-i hevā olanı ḥāk
Ḥavfdan kendözine taşı ḥişār eyledi nār
- 16 Ḥāşılı 'ömrümi bīmārlıgım itdi tebāh
Pādişāhum baña vaḳtidür iderseñ tīmār
- 17 Tāc u taḥtum vireliden yile mānend-i ḥabāb
Cür'a-veş ḥāke düşüp ḳan yudaram sāğār-vār
- 18 Benüm ol murğ-ı hevāyī ki görüp dāne-i şabr
Dām-ı şayyād-ı belāda iderem şimdi ḳarār
- 19 Tende ki rūḥ baña 'ariyyeti olduğıçün
Günde biñ kez iderem kendü ḥayātumdan 'ār
- 20 Dem-i 'İsā gibi oldı nefesüm rūḥ-efzā
Ḳadr ile başum eger göge irürse yiri var
- 21 Bu ḳaşıdemde benüm şāhid-i ma'nā çoktur
Ḥüsrev-i mülk-i ma'ānī menem etmeñ inkār
- 22 Nitekim cünd-i şitā ġāret ide gülzārı
Eyledükçe anı mağlub şeh-i mülk-i bahār
- 23 Düşmenüñüñ ola pejmürde bahār-ı 'ömri
Vird edinmişdür Ḥayālī bunı leylen ü nehār

15a olanı: olalı M.

16a ḥāşılı: ḥāşıl-ı D.

19 Bu beyit Ḥayālī Bey Divanı'nda mevcut değildir.

20a nefesüm: suḥanum D.

20b irerse: eserse D.

20-21 bu iki beyitin yeri Ḥayālī Bey Divanı'nda tam tersi şekilde yazılmıştır.

22a ide: idüp D.

23b edinmişdür: edindi D.

Kaşide-i Lâle-i ÜMİDİ Ez Berâ-yı Muhammed Çelebi
fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

[24ah]

- 1 Çekdi şāhāne bugün gülşene 'asker lāle
Al yapraklarını çözdü ser-ā-ser lāle
- 2 Pusula leşker-i ezhāra haber virmek için
Od yaçar kulle-i kuh-sāra çıkup her lāle
- 3 Hāmesin destine alup yine Erjeng-i bahār
Yazdı sürh ile çemen levhine bir ter lāle
- 4 Yine hınnālar idi destini gülşende bugün
Nev-'arūs-ı çemen olmasa idi ger lāle
- 5 Var ise nāfe-i müşgīn götürür koynında
K'eyledi hulk-ı dimāgını mu'aṭṭar lāle
- 6 Bezm-i gülşende tehī-destine kalursa ne 'aceb
Dirhem-i jāleyi şu yirine harcar lāle
- 7 Gül gibi destine aldı yine sākī sāgar
Kim görüpdür bitüre şāh-ı şanavber lāle
- 8 Jāle mey gonçe şurāhī kadeh-i zer nergis
Nūş ider bezm-i çemende mey-i aḥmer lāle
- 9 Sūzen-i hār ile gonçe kanadup barmağını
Bāgda kan yalaşup oldu birāder lāle
- 10 Dil-i şad-pāresidür bülbül-i zāruñ beñzer
Görinen gūşe-i gülşendeki katmer lāle
- 11 Al fānūs ile bezm-i çemene gice gelüp
Viridi eṭrāf-ı çemenzāra yine fer lāle

- 12 Sildi dāmānı ile anlu yaın Ferhādu
anmauz a eteginde grinenler lāle
- 13 Mūy-ı jūlide ile vādī-i minetde bugūn
Geinūirse n’ola Mecnūn ile hem-ser lāle
- 14 Cā-be-cā u’lelerin yadı gice gūlende
Oldı ezhār-ı emen ayline reh-ber lāle
- 15 Al vālāya arup mū-i terin gūlende
Dirhem-i jāleye nad eylemek ister lāle
- 16 Pūtesinde eridūp jāleyi eyler tīz-āb
Kīmyā ālībidūr var ise bezer lāle
- 17 Vara-ı sebz ile bir pee-i tūīdūr kim
Al minārını arz eyledi yir yir lāle
- 18 Beyza-i mūr-ı emenzār-ı afādur eb-nem
Āiyān eklini gsterse n’ola her lāle
- 19 Her seer mekteb-i gūlende yumup evrāın
Gūle bu medi our u gibi ezber lāle
- 20 Fazıl-ı devr-i zamān ya’nī Muammed elebi
Bā-ı fazlında bu ūrīd bir aar lāle
- 21 Nie er ide kemālini bir ebkem gne
Fazlını nie beyān ide bir ebter lāle
- 22 Grinen lāle degūldūr utanup fazlından
ızarup ihresi an derlere batar lāle
- 23 Kıldı naā-ı emen jāle ile sīm-efān
Raam-ı vafına ūn baladı defter lāle

[24bh]

- 24 Bāğ-ı cūduñda şehā sofra-i Hātem bir gül
Cām-ı Cem gülşen-i bezmüñdeki kemter lāle
- 25 İşigüñ cānibine bende-i Hindū sünbül
Hidmet-i hāk-i der-i luṭfuña çāker lāle
- 26 Nūr-baḥş olsañ eger mihr-i sehāñ ile bugün
Gökde hūrşīd-i cihān-tāba virür fer lāle
- 27 Aḳsa cūy-ı keremüñ bāğa olup huld-ı berīn
La'lden lūle ile aḳıda Kevşer lāle
- 28 Gonçenüñ olmaz idi böyle dimāğı hōş-bū
Bezm-i luṭfuñda eger yakmasa micmer lāle
- 29 Āsitānuñda kızıl manḳıra şaymaz mihri
Āstīnin ideli pür dūr ü gevher lāle
- 30 Gevher-i jāleye ḳande olur idi mālīk
Bāğ-ı cūduñdan eger eylemese cer lāle
- 31 Cennet-i kūyuña uçmaḳ diler iy hūr-nijād
Her seher mürğ-i çemen gibi per lāle
- 32 Serverā gülşen-i tab'ında **Ümīdī** bendeñ
Getürüpdür nazara bir iki hōş-ter lāle
- 33 Gerçi gülşende niçe lāleler olur peydā
Ḳopmadı daḫı velī bir buña beñzer lāle
- 34 Pāy-māl itdi felek diyü şikāyetler ider
Ḳapuña vardı yakup başına odlar lāle
- 35 Döñdi vaşfuñla şu nev-ḫaṭ güzele eş'arum
Kendüyi zīnet idüp başına şoḳar lāle

- 36 Şem'-i luṭfuṇdan uyarmağa çerāğını eger
Böyle gül bezmini kılmazdı münevver lāle
- 37 Bāğ-ı luṭfuṇda şabā ile katı yüz buldı
Başına çıkdığı ḥalkuñ budur ekşer lāle
- 38 Silles-i dest-i ğam-ı miḥnet ile bencileyin
Yüzi kana boyanık ḥālī mükedder lāle
- 39 Alduğınca başına gül gibi tāt-ı la'līn
Olduğınca bu çemen ḥayline server lāle
- 40 Qaldurup leşker-i ezhāra 'alem gülşende
Çekdüğince çemen iqlīmīne 'asker lāle
- 41 Dil-i a'dāña dem-ā-dem ura ḥançer sūsen
Yaqa düşmenlerüñüñ başına āzer lāle

[25ah]

290

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Şuna şāhum pençe-i gönçeyle bir yek-pāre gül

291

Kaşide-i Bahāriyye-i SĀ'ī Berā-yı Nişāncı Paşa

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Seher deminde nesīm açdı kalb-i ezhārı
Cihāna virdi şeref şun'-ı ḥazret-i Bārī

290. Bu şiirin gül redifli bir kaside olduğu düşünülmektedir. 24b-25a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle şiirin sadece bir mısrası mecmuada mevcuttur. Bu nedenle şiirin hangi şaire ait olduğu ve hangi nazım biçimi ile yazıldığı bilinmemektedir.

- 2 uruldı evc-i avādişde ayme-i nīlī
Döşendi şan-ı çemende firāş-ı jengārī
- 3 Zuhūr kıldı reyāhīn āk-i gülşenden
Meger ki vardı bu vādīye müşg-i Tātārī
- 4 Hevāda aladıben ebri nāle-i murġān
Çemende cūş u urūşa getürdi enhārı
- 5 amīde-ad idüben servi meclis-i gülde
Mişāl-i çeng şabā tadı ar-ı emārı
- 6 Müzeyyen eyledi eşcārı nal-bend-i zamān
'Arūs-ı sūr-ı çemen oldu ğonçe ebkārı
- 7 İrince şāh-ı gül a'yān-ı büstān-ı çemen
Tonatdı dürlü umāş ile şehir-i gülzārı
- 8 Bırakdı şāhid-i gül kā'ināta velveleler
Hezār ğüşede eylerdi bülbulān zārı
- 9 Demez ki būy-ı vefādan zamānede yoĝ eşer
Olur nesīm-i şehir sünbülüñ hevādārı
- 10 Mişāl-i arz-ı levendānesi cevānānuñ
Gül-i sefidüñ ucı kırmızılı destārı
- 11 Zamānede gül ü mül şabr u 'al uğurlamada
Unutdururlar yedigi belki sür-ı 'ayyārı
- 12 Memālik-i çemene ebr aın eyleyicek
abāb-ı cūyuñ olursa n'ola afādārı
- 13 Çekildi emrine zerkārı lāciverd nişān
Virildi sūsen-i bāĝa kılic tīmārı

[25bh]

- 14 Çemende ħaŋçer-i ħār ile bñlbñl-i ŧeydā
Diler ki ŧāh-ı bahāruñ ola silahdārı
- 15 ŧu gibi akdı cihān seyr-i ħarf-ı gñlzāra
Medār idindi ŧafā-yı nesīm eŧhārı
- 16 Semend-i tab'-ı ħaķīrññ le'āl-i ŧebnemden
Kılādesiyle mücevher rikāb u efsārı
- 17 ŧikār-ı ma'na içñn vādī-yı belāgatde
Sñvār itmiŧ idñm aññ ħalb-i reh-vārı
- 18 Uram adıñña meger ŧāh-bāz-ı fikretimññ
Eriŧdi murğ-ı ħayāl-i bedī'e minķārı
- 19 Tenñr-ı sīne-i pñr-sñzum içre puħte idñm
Ziyāfet eyledñm anuñla bir niçe yārı
- 20 Bu bezm-gāh-ı çemende miŧāl-i ħonçe-i al
Pñr oldı sāğar-ı mīnā ŧarāb-ı gñlnārı
- 21 Tñtup ħicāb ile mecmñ'a-ı gñli yñzine
Terennñm eyledi bñlbñl bu ŧi'r-i hem-vārı
- 22 Cihāna naẓm-ı ŧafā-baħŧuñ āb-veŧ cārı
Ĥalāvet-i suħanuñ cisme cān gibi sārı
- 23 Deħānuñña olur idi ŧebīħ fi'l-cñmle
Olaydı ħonçe-i bāğñ selīs-gñftārı
- 24 Çemende öykñnñr idi ħırām-ı ķāmetññe
Eger ki serve 'aķā ķılsa kebk reftārı
- 25 Ruħññla baħŧ-i leķāfet mi eyler idi eger
Gñlññ kemāl ile berg olmasaydı ruħsārı

17a vezin gereğı “vādī” kelimesindeki “dī” hecesi kısa okunmalıdır.

- 26 Göñül müşāhede eyler bahār-ı hüsnuñden
Kemāl-i kudret-i şun'-ı Celīl ü Cabbārı
- 27 Hayāl güllerini eşk-i çeşmüm itdi tarī
Niteki şebnem-i luṭfı fezā-yı gülzārı
- 28 O bir nihāl-i keremdür ki her gün aḳçe döker
Yılına daḳḳ göremez bahār eşcārı
- 29 Cemāl-i pākı muṭarrā çü verd-i bāğ-ı murād
Benefşe-zār olur sāye şalsa dīvārı
- 30 Ser-i e'ālī-yi 'ālem Nişāncı Paşa kim
Mişāl-i zanbaḳ-ı tūmārı elde sulṭānī
- 31 Ferīd-i dehr Ferīdün-ı 'aşr ferruḥ-ruḥ
Kim aña ğurre-i ğarrā nişān-ı hūnkārī
- 32 Ya lāciverdī ya miskī [durur] yā zer-kār
Yazar se reng ḳumāş ile nām-ı hūnkārı
- 33 Hümā-yı nām-ı şehe zer-nigār tuğrāsı
Hemān bir ḳafes-i zer durur ḳalem-kārī
- 34 Devāt u ḥāmesinüñ zılli düşse evrāḳa
Olur nişān-ı hümāyūn-ı ḥūkm-sālārī
- 35 Dilā medāyihünüñ ḥadd ü ḥaşrına iremez
Hezār-sāl ḳoşarsam semend-i efkārı
- 36 Zamānımızda bugün ḳalmaz idi mevzūn ṭab'
Metā'-ı naẓmuñ eger olmasa ḥarīdārı
- 37 Ḥicāb olur baña faḳrum ḥuzūrına varamam

32a [durur] yā: yā M.

37 25b-26a varakları arasındaki varak eksikliğinden dolayı kaside bu beyitte son bulmaktadır ve bu beyitin ikinci mısrası mecmuada mevcut değildir.

[Kaşide-i 'İLMİ]

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

[26ah]

- 1 Öñince ğulğule-i kūs u tabl-ı şāhīdūr
Şadā-yı āb-ı revān bāng-ı bülbül-i şeydā
- 2 Riyāz-ı gülşen-i Firdevse döndi rūy-ı zemīn
Zamānı ürdübehişt itdi şol kadar zībā
- 3 Tūrāb 'ayn-ı 'abīr oldı seng gevher-i nāb
Nesīm-i nāfe güşād oldı çü ğāliye-sā
- 4 Derīçe-i harem-i cāygāh-ı imkāndan
Semenberān-ı çemen cümle oldı çihre nümā
- 5 Zuhūra başladı her biri eyledi harekāt
Füsürdegān-ı gülistān-ı māverā-yı hafā
- 6 Muḥazzirāt-ı nebātāt itdi 'azm-i hıram
Derūne-i tutuḡ-ı ğaybdan 'arūs-āsā
- 7 Yed-i nesīm ile şahın-ı serāçe-i bāğa
Döşendi naḡş ile pür bir nihāle-i ğarrā
- 8 Miyān-ı sebze zerrīn kadeḡle nergisler
Müdām 'ayş u şafāda çü rāḡ-ı rūḡ-efzā
- 9 Dökündi var ise dest-i nesīm 'anber būy
Açıldı ḡoḡḡa-i yāḡūt u lāle-i ḡamrā
- 10 Şimāl micmere gerdān-ı bezm-i bāğ oldı
Meşām-i 'ālemi ḡōş-bū mu'aṡṡar itse n'ola
- 11 Nedür bu şādī-i ḡalḡ u leṡāfet-i 'ālem
Nedür bu mevhibet-i Ḥaḡ 'aṡiyye-i 'uḡemā

292. 25b-26a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu kasidenin başlığı ve matla beyiti bulunmamaktadır.

- 12 Oğur bu nazm-ı bülendi o demde gūş itdüm
Fırāz-ı servde bir bülbul-i hezār-nevā
- 13 Neẓāre-i gül-i rūyuñ virür ıulūbe şafā
Şarāb-ı la'lüñ olur cisme cān rūha ğıdā
- 14 Ne hāl ile yaraduldı bu hūsn-i 'ālem-sūz
Ne kilik ile yazulupdur bu naķş-ı şun'-ārā
- 15 Hevā-yı 'aşķ u ğam-ı şāhbāz-ı çeşmüñle
Rübūde murğ-ı şekīb ü ğüşūde rāh-ı belā
- 16 Belā-yı dehr ile hūn oldu baĝrum iy sākī
Dem oldu kim gele meydāna rāh-ı ğam-fersā
- 17 Zamāne hūrrem ü şādān vü ben melūl u hāzīn
Esīr-i bend-i belā mübtelā-yı derd ü 'anā
- 18 Yanardı sūz u ğüdāzumdan āh u zār itsem
Başumda eski 'imāme tenümde köhne kabā
- 19 Eger ki girye idersem cihānı ğarķa virür
Bu seyl-i eşk-i revānumla çeşm-i hūn-pālā
- [26bh]
- 20 Kime şikāyet idem bilmezem sitāremden
Kime hikāyet idem ğuşşa kışşasın āyā
- 21 Meger ki yüz sürem ol dergeh-i mu'allāya
Ki halk-ı dehre odur şimdi melce-i mevā
- 22 Felek-maħall ü kazā-ı kudret 'Uṭarid-kilk
Melek-hışāl u kader-ı qadr ü āftāb-'atā
- 23 Mu'in-i dīn-i Nebī Hāzret-i 'Alī Çelebi
Emīn-i şer'-i şerīf ü vekīl-i zıll-i Hüdā
- 24 Esās-ı dār-ı şerī'at 'imar-ı hāne-i dīn
Hümām-ı halk-ı cihān muķtedā-yı ehl-i şafā

- 25 Sipih-r-i mihr-i şeref mäh-ı āsumān-ı ‘ulūm
Muḥīṭ-i merkez-i ‘irfān u kuṭb-ı çarḥ-ı zekā
- 26 Hūlāşa-i zemen ü kıdve-i mevālî-yi dehr
Güzīde-i ‘ulemā vü hunīde-i fuṣalā
- 27 Gelürse bezmüne ola çü tıfl-ı ebced-ḥ^vān
Mua’llimān-ı tarīḥ-ı rumūz-ı ḡayb u ḥafā
- 28 Çü ḳatre maḥv ola baḥr-i muḥīṭ-i faẓluñda
‘Ulūm-ı hikmet-i Loḳmān u Bū ‘Alī Sīnā
- 29 Meger ki rūz-ı ezel müftî-yi ḳazā vü ḳader
Görüp şahā’if-i aḥkāmūñ eylemiş imzā
- 30 Müdebbirān-ı umūr-ı sipih-r-i mīnā-fām
Celāl ü cāhuñı arturmada şubḥ u mesā
- 31 Gülün hezār-ı çemendür hemān senā-ḥ^vānı
Senün ḳapuñda bulunur hezār medḥ-serā
- 32 Dıraḥt-ı ḳadrüne lāyıḳdur olsa sultānum
Şükūfe encüm ü bir mihr ü mäh u berg ü semā
- 33 Giyāh-ı cev gibidür kişt-zār-ı cūduñda
Bu heft mezra’a-i bāḡ-ı ṭārem-i ḥazrā
- 34 Serīr-i cāhuña nisbet olunsa alçaḳdur
Bu heft-pāye-i nüh ṭāḳ-ı künbed-i mīnā
- 35 Hıyām-ı rif’atüne nüh felek serā-perde
Serā-yı devletünün ḥādîmi ola dünyā
- 36 Efendi sensün o semend-nişīn-i mülk-i kemāl
Ki pāy-i taḥtuñ olur buse-ḡāh-ı şāh u gedā

33b bu mısranın vezni sorunlu.

- 37 'Aṭiyye-h^vāh ḳapuñda hezār Ḥātem-i Ṭa'i
Ümīd-vār ṭapuñda niçe Cem ü Dārā
- 38 Seḥā vü luṭfuñ o deñlü yayıldı 'āleme kim
Yanuñda mihr-i ziyā-baḥş-ı çarḥ zerre-nümā
- [27ah] 39 Binā-yı çarḥ-ı muazẓamdan eylemiş muhkem
Esās-ı ḥāne-i ḳadrüñ mühendisān-ı ḳazā
- 40 'Uyūn-ı encüm ile kā'inātı seyr itdi
Naẓīr görmedi saña sipihr āyīne-sā
- 41 Senüñ merātib-i ḳadr ü celālüñ añlanmaz
Egerçi 'arşa irür fikr-i āsumān-hümā
- 42 Ğubār-ı ḥāk-i rehüñ olan oldu hemser-i çarḥ
Ḳapuñda ḥidmet iden buldı manşib-ı ā'lā
- 43 Yolında midḥatüñüñ niçe dūr nişār itdi
Cevāhir-i suḥanumdan bu ṭab'-ı gevher-zā
- 44 Ṭarīḳ-i vaşfına yokdur nihāyet iy 'ilmī
Hemān şenāsına başla odur sezā vü revā
- 45 Ḳalūr mı yirde türāba sürülse rüy-ı niyāz
Tehī olur mı sipihre açılsa dest-i du'ā
- 46 Hemīşe tā ki bu bāğ-ı cihān-ı fānīde
İrişe faşl-ı bahār u geçe zamān-ı şitā
- 47 Bahār-ı gülşen-i 'ömrin nihāl-i tāzelerin
Semūm-ı bād-ı ḥazāndan berī ide Mevlā

Kaşide-i 'Iydiyye-i 'İLMİ

fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Merhabā iy rûz-ı fîrûz-ı meh-i tâbân-ı 'ıyd
Kim cemālûñle münevverdür bugün meydân-ı 'ıyd
- 2 Şu'le-i şems-i duhâdan rûy-ı 'âlem pür-şafâ
Nitekim cārûb ile hâk-i der-i şâhân-ı 'ıyd
- 3 Tâbiş-i mihr ile zer-kâr oldı kâlâ-yı sipihr
Tâ ser-â-ser zeyn ola kaşr-ı bülend-eyvân-ı 'ıyd
- 4 Şâh-râh-ı dehre ferş itmiş felek atlas-ı çarh
Gûşına irdi meger kim maqdem-i sultân-ı 'ıyd
- 5 Hâtem-i dest-i 'aṭâ vü Hâtem-i dehr-i seḥâ
Server-i vâlâ-güher ser-rişte-i erkân-ı 'ıyd
- 6 Ol meh-i Cem-'ayş u encüm encümen kim dem-be-dem
Hâdim-i ḥalvet-serâ-yı ḥaşıdur ḥübân-ı 'ıyd
- 7 Herkes olsun kendü zevkünde icâzetdür bugün
Mesned-i 'ayş u şafâda şâh-ı 'âlî-şân-ı 'ıyd
- 8 Ka'be-i küyuñ şafâsına irişdüm sa'y ile
Demdür İsmâ'îl-i cānı eylesem kurbân-ı 'ıyd
- 9 Ğamzeñe kurbân olursa gûsfend-i cān n'ola
'ıyd-ı aḍhâdur cemālûñ iy meh-i tâbân-ı 'ıyd
- 10 Şevk-i rûyuñ ile işigüñde kösler dögülür
Şanki pür oldı şadâ-yı kös ile dīvân-ı 'ıyd

[27bh]

293.4a atlas-ı çarh: atlas çarh M.

10a kösler: köslerdür M.

- 11 'Arz-ı dīdār it libās-ı nāza gir öpdür elüñ
Luṭfa mā'il ol ki budur muḳteẓā-yı şān-ı 'ıyd
- 12 Bezm-i cūduñda diler kim ḥalka in'ām eyleye
Āsumān şofra güneş ḳurş-ı ḳamerdür nān-ı 'ıyd
- 13 Toymadum dīdāruñı seyr itmege hergiz faḳīr
Gerçi bir kemter gedāyı beg idermiş ḥ'ān-ı 'ıyd
- 14 Māhrūlar çeşmine çekse n'ola izüñ tozın
Tūtyā-yı ḥāk-i pāyüñ sürme-i a'yān-ı 'ıyd
- 15 Cān meşāmına şafālar virdi ḥaṭṭ-ı 'arīzuñ
'Ālemi itdi mu'aṭṭar būy-ı müşg-efşān-ı 'ıyd
- 16 Behcet-efzā-yı ḡarībān olduğı gibi ruḥuñ
Dil-nevāz-ı müstemendāndur yed-i iḥsān-ı 'ıyd
- 17 Deşt-i ḥüsn içre ruḥuñ gülgünına yokdur naẓīr
Yüri iy çapük süvār-ı şaḥn-ı şehristān-ı 'ıyd
- 18 'Aşk şaḥnında niçe ser gūy-veş ḡaltān ola
Zülf-i ḥam-geştüñ ruḥuñda oldı çün çevgān-ı 'ıyd
- 19 Serv gibi naḥl-ḳāmetler şalınsun nāz ile
Ġonçe-veş gül-çihreler olsun gene ḥandān-ı 'ıyd
- 20 Māhrūlar seyrini eyle yüri ṭulābda
Fırşatı fevt eyleme çünkim döner devrān-ı 'ıyd
- 21 Bāde-i la'lüñ görüp ḥüsnüñ temāşā eyledüm
Ḥaḳ budur rindānedür ser-mest iken seyrān-ı 'ıyd
- 22 Ruḥlarına gelmedin ḥaṭ vaşlını eyleñ ṭaleb
Bir iki gün zevḳ idüñ irişmedin pāyān-ı 'ıyd

[28ah]

- 23 Ğam keder virür göñül gel anı hâtırdan gider
Tırma 'ayş u 'işret eyle böyledür fermân-ı 'ıyd
- 24 Sebze-zâr oldı zemîn ü gülsitân oldı çemen
Tâzelendürdi cihânı ebr-i dür-efşân-ı 'ıyd
- 25 Şevk-i hengâm-ı bahâr ile olupdur nağme-sâz
Bülbül-i destân-serâ-yı gülşen ü bostân-ı 'ıyd
- 26 Rûz-ı vaşluñda lebüñ cāmını emdürseñ n'ola
Bâde-i 'işretle şimdi töludur meydân-ı 'ıyd
- 27 Tāk-ı nüh-eflāk-ı mīnā-rengi ber-bād eyleye
Hây u huy-ı 'āşıkān u na'ra-ı mestân-ı 'ıyd
- 28 Cevr idüp ağlatma gel ben 'āşık-ı dīdāruñı
Qalb-i rindāna elem virür qatı bārān-ı 'ıyd
- 29 Bī-qarār itdi göñül tıflın ümīd-i vuşlatuñ
Olmuşam tölāb-ı ğamda zār u sergerdān-ı 'ıyd
- 30 Dil belā-yı firqat-i rüyuñla giryān u melül
İl şafā vü zevk-i vaşluñla bugün handān-ı 'ıyd
- 31 Baña luṭf it kıl yed-i vaşl-ı murādı dest-gīr
Hāk-ı zilletde benüm bir bī-ser ü sāmān 'ıyd
- 32 Destüñi kaldur o mehüñ rif'atıyçün kıl du'ā
Gel yiter olduñ yiter iy 'ilmī midḥat-h'vān-ı 'ıyd
- 33 Tā ki zīb ü fer bula mihr ü meh-i tābān ile
Qaşr-ı zerrīn-tāk-ı nüh-tüy u bülend-eyvān-ı 'ıyd
- 34 Bu şerīf eyyāmı Hāk cānā mübārek eylesün
Dā'imā şādān-ı 'ıyd [u] dem-be-dem handān-ı 'ıyd

30b şafā vü zevk: şafāyı vü zevk M.

32b 'ilmī: iy 'ilmī M.

Kaşide-i 'İLMİ Çelebi Edirnevî Berā-yı Celāl Beg

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bir şeb ki oldı cāyuña şāh-ı Zeng-bār
Bu nüh-kıbbāb-ı t̄ārem ü fīrūze-gün hışār
- 2 Sulṭān-ı şām cāme-i zer-beft pūş olup
Cevelān iderdi 'arşa-i 'ālemde kām-kār
- 3 Şaḥn-ı semāda cünd-i siyeh rūzgār-ı şām
Sulṭān-ı şubḥ geldügi dem oldı tār u mār
- 4 Ḥayl-i kevākib oldı perīşān taraf taraf
Zāhir olunca zer 'ālem-i şāh-ı çarḥ-ı çār
- 5 Bir tīg ile ṭalī'a-ı hūr āşikār olup
Zıll-ı zalīl-i zulmet-i şeb oldı bī-ķarār
- 6 Tūtuşdı berķ-i pertev-i şemşīr-i ķahr ile
Çetr-i siyāh-fām-ı şehinşāh-ı Zeng-bār
- 7 Çün pāye-i sipihre ķadem başdı āfitāb
İtdi yolında çarḥ dūr ü gevher[i] nişār
- 8 Bu t̄ārem-i muķarnes-i fīrūze-i felek
Şun'-ı Ḥudā-yı Ḥālīķ ile oldı yādigār
- 9 Şimdi revāk-ı t̄ārem-i zerrīn niṭāk-ı çarḥ
Lāyıkdur olsa mūhre ki mīr-i kām-kār
- 10 Ol mālīk-i kemāl ki ya'nī Celāl Beg
Şehler aña ķul olmağile eyler iftiḥār
- 11 Sulṭān-ı mülk-i faẓl u şeh-i kişver-i suḥan
Ser-ḥayl-i şā'irān u suḥan-dān-ı rūzgār

[28bh]

- 12 Rāh-ı sevād-ı nazma yedüñde delil olur
Savt-ı şarîr-i kilik-i dür-efşân [u] müşg-bâr
- 13 Mużmer dilüñde şafvet-i âb-ı hayât-ı Hızır
Müdğam lebüñde hâlet-i şahbâ-yı hoş-güvâr
- 14 Pîrâye[dür] sürâdık-ı kadrüñde 'aql-ı küll
Hayretde kaldı çün dil-i bîmâr u bî-şarâr
- 15 İtdi nezâre var ise kaşr-ı celâlüñe
Düşürdi yire zer külehin mihr-i tâbdâr
- 16 Cârüb-ı ferş-i bâr-gehüñdür şu'â'-ı şems
N'ola olursa rāh-ı harîmüñde hāk-sâr
- 17 Saña nişâra bir tabak-ı lâciverde çarh
Koydı hezâr dürr-i şeb-efrüz [u] şah-vâr
- 18 Her gün sürer işigüñe rüyını şevk ile
Sultân-ı çâr-şāk [u] nüh-eyvân-ı zer-nigâr
- 19 Şem'-i cihân-fürüz-ı revāk-ı zümür-rüdîn
Lem'-i çerâğ-ı kadrüñe nisbetle bir şerâr
- 20 Mihrüñ yanında zerre degül necm-i bî-gerân
Luţfuñ yemine kaţrecedür baħr-i bî-kenâr
- 21 Deryâ-yı cûduñ üzre senüñ oldı aşınâ
Nüh kubbe-i zücâci-yi gerdün habâb-vâr
- 22 Âfâkı tutdı şît ü şadâ-yı mürüvvetüñ
Dil inlemekde şās-ı mezelletde zâr zâr

12b dür-efşân [u]: dür-efşân M. // kilik-i küll ü M.

14a pîrâye[dür]: pîrâye-i M.

17b şeb-efrüz [u]: şeb-efrüz M.

18b çâr-şāk [u]: çâr-şāk M.

- 23 Dā'im murād-ı 'ilmī-i bī-çāre rif atūñ
Kā'im du'ā-yı devlete bi'l-leyl ü ve'n-nehār
- 24 Şāh-bāz-ı luṭfuñ ile aña çāre kıl yetiş
'Ankā-yı ğuşşa murğ-ı dilüm eyledi şikār
- 25 Meydān-ı ğamda cevşen-i nüh-tüy-ı çarḥdan
Atdı ḥadeng-i āh-ı ciger-süz [u] dil güdāz
- 26 El aç du'āya itme felekden şikāyeti
Rüy-ı niyāzı yirlere sür ol ümīd-vār
- 27 Tā kim ḥişār-ı çarḥda kītī-sitān-ı Şām
Destinde tuta bir siper-i sīm yādigār
- 28 Tā kim zuhūra başlaya kişver-güşā-yı şubḥ
Bir tīg-i zer-nişān ile kılmağa kār-zār
- 29 Manşūr idüp cihānda sa'ādetle ḥazretüñ
Manşūr gibi eyleye a'dāñı Kird-gār
- 30 Bānī-yi tāk-ı kār-geh-i çarḥ-ı kün fekān
İde esās-ı 'ömrüñi 'ālemde üstüvār
- 31 Hıfz eylesün vücūduñı ālām-ı dehrden
Dārende-i cihān u cihān-Āferīd-gār
Temmet Kaşīde

25b ciger-süz [u]: ciger-süz M.

Temmet Kaşīde: bu ifade kasidenin bittiğini göstermek adına kırmızı mürekkep ile kasidenin sonuna yazılmıştır.

[29ah]

Kaşide-i Süriyye-i 'İLMÎ Berâ-yı Müftî-zâde Muştafâ Çelebi

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 İrdi meger âvân-ı sürûr u zamân-ı sūr
Halkuñ neşât u behceti oldı nişân-ı sūr
- 2 Geldi seher güneş niçe zerrîn kumâş ile
Tâ kim anuñla zeyn oluna meydân-ı sūr
- 3 Oldı bugün eşi"a-ı şems-i felek hemân
Gökden melekler inmege zer nerd-bân-ı sūr
- 4 Lâyık bu bezm-i 'âliye revnaķ virülmege
Çarķ atlasını eyleseler sâyebân-ı sūr
- 5 Seyr eyleyüp bu mecma'-ı zîbâyı didi dil
Kimdir emîr-i meclis olan kâm-rân-ı sūr
- 6 Tırdı cevâb virmek içün baña luţf ile
Didi bir ehl-i tab' u zarîf-i cihân-ı sūr
- 7 Maḥdûm-ı pāk-tab' u civân-baḥt u nîk-rây
Nûr-ı çerâğ-ı çeşm ü dil-i ḥândân-ı sūr
- 8 Ferzend-i ehl-i dāniş-i miftî-i rûzgār
K'oldur emîr-i şadr-ı cihân kârdân-ı sūr
- 9 Ya'nî ki Muştafâ Çelebi ol güzîn-i ḥalk
Zât-ı şerîfi ile müşerref mekân-ı sūr
- 10 Kâmil-vücûd u melce'-i birr ü melâz-ı ḥalk
Şâhib-kemâl ü mâlik-i genc-i nihân-ı sūr
- 11 Dehr-i seḥâya Ḥâtem-i Taydür disek n'ola
İtdüñ bu demde mâ-meleküñ der-miyân-ı sūr

295.10a melce'i [birr]; melce'i M.

- 12 Seyr itse'ālemi n'ola envā'-ı ni'metüñ
Sofra bu bezme hāle vü mehkurş-ı nān-ı sūr
- 13 Kimin yed-i kimini götürdi megesle mūr
Dünyāyı tutdı ni'met-i mebzūl-i h^vān-ı sūr
- 14 Oldı bu bezm mecma'-ı erbāb-ı 'ilm ü fażl
N'ola bülend-mertebe olursa şān-ı sūr
- 15 Her birini sevābitüñ itdüñ bir işe naşb
Sītāre hıdmetüñde olupdur dīvān-ı sūr
- 16 Zehī 'işret-i laţif ü zehī meclis-i şerīf
Oldı bu demde halk-ı zamān şādmān-ı sūr
- 17 Bezmüñde şevke gelse n'ola cümle kâ'ināt
Meh-pārelerle tıldı bugün āsumān-ı sūr
- 18 Reyhān vire haţuñla bu dem bōstān-ı bezm
Handān ola cemālūñ ile gülsitān-ı sūr
- [29bh]
- 19 Sebze o hatt u meyve leb ü şem'-i ruhlaruñ
Kaddüñ neşāţ bāğına serv-i revān-ı sūr
- 20 Gerdün serīr ü hāle firāş u kamer 'arūs
Sāzende zühre necm-i felek dīde-bān-ı sūr
- 21 Tıtdı meşām-ı 'ālemi mānend-i 'ūd u misk
Gitdükçe bŷy-ı micmer-i 'anber-feşān-ı sūr
- 22 Od şaldı sāz-ı zühre-i zehrāya sŷz-ı dem
Eflāka çıkdı gŷlgŷl-i hunyā-gerān-ı sūr
- 23 Getür 'arūsūñı 'aceyleyle getürmeñe
Oldı melā'ik ile hemān reh-revān-ı sūr

16a kalıbı sorunlu baştaki bir hece fazla.

- 24 Sen ol güzide-i 'ulemā-yı zamānesin
Kim hādīm ola hālvēt-i hāşuñda hān-ı sūr
- 25 Yüz süre geldi 'ilmī-i bī-çāre pāyüñe
Olmağ diler ıpūñda bugün medh-h^vān-ı sūr
- 26 Bezmüñde atlas-ı felegi aldum eymene
Fāhır libās geydi çü pīr ü civān-ı sūr
- 27 El üzre tūtalar her okunduğca dilerin
Mağbūl-i dōstān ola bu dāstān-ı sūr
- 28 Tā kim 'arūs-ı māhı bu dāmād-ı āsumān
Āğūşına alup ide her dem nihānī sūr
- 29 Dā'im 'arūs-ı faẓl u hüner saña el virüp
Olsun yoluñda bezl-i fedā hānmān-ı sūr

296

Cā'ize Virilmeyüp Denilmiştir ['İLMİ]
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Gör yine nağş-ı 'arūs-ı dehri
Geçmedi iy göñül aña dileğün
- 2 Eyledün vaşfını bir dāmāduñ
Döndi şağdıç emegine emegün

28b nihān: nihānī **M.**

29b bezl fedā: fedā bezl **M.**

296. 'ilmī tarafından yazıldığı düşünölmektedir.

Kaşide-i 'İLMİ Berā-yı Kāḍī-zāde

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Seherde yanuñ bulundum felekde eyledi gūş
Hurūş-ı 'arş-ı şafāsından itdi cūş u hurūş
- 2 Lisān-ı hāl ile zākir sipihr idüp devrān
Zebān-ı lāl ile şākir bu dem tūyūr-ı vuḥūş
- 3 Şafā-yı şevķūm ile irdi 'ālem-i vecde
Müsebbihān-ı zevāyā-yı kıuds olup bī-hūş
- 4 Güşāde itdi benüm çeşm-i baht-ı bīdārum
Huzūra vardılar a'yān-ı çarḥ-ı atlas pūş
- 5 Ne vaķt olur bu ki raḥmet kapusı oldu gūşād
Ki şubḥ-ı şādık irişdi göñüller eyler cūş
- [30ah] 6 Zehī zamāne-i 'adl-i hükmi ki dādından
Tarab-serāy-ı cihānda belā-keşān eyü ḥōş
- 7 Hümām-ı müctehidīn ü imām-ı a'zam-ı ḥalk
Muḥammed-āyet ü Yusūf-likā ü Mālik-hūş
- 8 Ḥülāşa-i 'ulemā Kāḍī-zāde ḥazreti kim
Şüreyḥ-i fazlı huzūrunda şāriḥān ḥāmūş
- 9 Emīr-i şadr-ı Celāl u Cemāl u cāh oldur
Efāḍıl [u] 'ulemā-yı zamāne aña cüyūş
- 10 Öñüñde tezkere telḥīş ider debīr-i felek
Elinde levḥ ü kalem defter-i kazā berdūş

297.1a seherde: sehergeh M.

1b cūş u hurūş: cūş u curūş M.

- 11 Kapuñ mülâzımına rûznâme itmek içün
Şahâ'if -i felegi aldı kat kat itdi sürüş
- 12 Mesâ'ilüñ şuveri levh-i hâtıruñda hemân
Mişâl-i şafha-i cevher ki sâbit ola nuķüş
- 13 Hizebr-i şānuñuñ eyle bir şalābeti var kim
Yanuñda hirre-i ehl-i nazar görünür mûş
- 14 Diler ki tehniyet-i cāh-ı sermed ide saña
Semend-i çarh ile mihr işügüñde bir çavuş
- 15 Elinde sākī-yi 'adlūñ şarāb-i emn ü emān
Cihānı tutdı şadā-yı salā-yı nūş-ā-nūş
- 16 Kulaķ çeker kerem ü fazluña kalender-vār
'Aceb mi 'ilmī saña olsa 'abd halka be-gūş
- 17 Der-i şerīfūñe yüz sürdi bir fütādeñdür
Dür-i kelāmuñ ider gūş-ı hūşına mengūş
- 18 Kazāya virdi rızāyı fezā-yı fazluñda
Revā budur ki bugün anuñ ola hātırı hōş
- 19 Libās u cāh-ı ferihden berī ise cismüm
Kitāb-ı 'ilm ü hünerden tehī degül āgūş
- 20 Belā vü miḥnet ile zeyn olalı ser-tā-pāy
Gören şanur beni bāzār-ı gamda guşşa-furūş
- 21 Ğaraż du'ā vü şenādur bu deñlü midḥatden
Seher ola umarın virdüme icābet dūş
- 22 Atulduğınca kader tīri kıavs burcından
Kazāña kalkan ola cism-i düşmen-i bī-tūş

15. Nuş-ā-nūş: nūş-ān-nūş M.

23 'Adūñı zār ide zūnbūr gibi hırş u tama'
Mūdām hāne-i 'işretde saña nîş ola nūş
Temmet

298

[30bh] **Kaşîde-i 'İLMÎ-i Mezbûr Berâ-yı Serdâr-ı Mîr-i Meydân**
mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün

- 1 Hengām-ı seher şāh-ı serā-perde-i eflāk
Bu ḳal'a-i nūh ḳulleyi feth eyledi bî-bāk
- 2 Şevketle binüp tevsen-i gerdūna seherden
Meydân-ı cihānı tolanur çāpūk ü çālāk
- 3 Hıyl-i şebi def eyledi şevḳ-i şeh-i hāver
Haşmın nitekim rûz-ı vegā tîḡ ile Ḍaḥḥāk
- 4 Destinde tutardı yine bir hañçer-i zerrîn
Kim zühre-i zehrānuñ ider zehresini çāk
- 5 Cārûb-ı zer almış eline şa'sa'a tā kim
Şeb mezbelesinden güneşüñ ide yolın pāk
- 6 Feyzinden irer cümle-i eşyāya leṭāfet
Bu sāḡar-ı şahbā mı yaḥūd ḥoḳḳa-i tiryāk
- 7 Gökde görinen şems degül cilve-geh olmuş
'Aks-i ruḡına ol mehūñ āyîne-yi eflāk

Temmet: bu ifade kasidenin bittiğini göstermek adına kırmızı mürekkep ile kasidenin sonuna yazılmıştır.

298. 30b-31a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu kasidenin devamı mecmuada mevcut değildir.

2a tevsen-i: semend-i **M.**

3a şevḳ-i şeh-i hāver: şeh-i şevḳ-i hāver **M.**

- 8 Serdār-ı cüyüş-ı vüzerā mīr-i emīrān
Kim cāndan esīr olmuş aña cümle zen ü kāk
- 9 Aşhāb-ı hüner sözlerini eylemez iz'ān
Erbāb-ı nazar nüktesini idemez idrāk
- 10 Her gice semāda görinenler degül encüm
Andan utanup rüy-ı felek oldu 'araķ-nāk
- 11 Ol 'ayş idicek çeng urup sazına zühre
Gökde meh ü hūrşīd tutar aña tebūrāk
- 12 Ben anı nice beñzedeyin Rüstem-i Zāle
Kim bāb-ı Nerīmende bulunur niçe Daḥḥāk
- 13 Raḥşuñla eger 'azm-i şikār eyleseñ iy şāh
'Anķā-yı felek ola saña beste-i fitrāk
- 14 A'dā ne 'aceb tīġuña olmazsa muķābil
Karşu tıramaz āb-ı revāna ḥas u ḥāşāk
- 15 Ağyār saña öykünemez kadr ü şerefde
Misk-i Ḥotenüñ nükhetini hīç vire mi nāk
- 16 Beñzerdi senüñ dest-i güher-bāruña her bār
Gevherlerini kāk eger itmese imsāk
- 17 Dā'im saña el virmiş ola şāhid-i şıḥḥat
Her ki ola ḳahruña 'adū ḥaste-i maġāk
- 18 Da'ī ola her demde saña cümle mevālī
Ḥādim ola ḳapuña niçe ḥüsrev-i mellāk

[31ah]

- 1 Umūrı külli zamānın bî-vaḳtiḥā merhūn
- 2 Binā-yı 'adli urup yıkdı ḥāne-i ḡulmī
Yed-i ḡazā-yı Ḥudāvend-i emr-i *kün fe yekün*
- 3 Edindi tîr-i felek burc-ı ḡavsi menzil-ḡāḥ
Ki düşmenüñ ḡaddini iki ḡat yaza ḡün nun
- 4 Dürüldi defter-i düşmen açıldı ṭālî'-i dōst
Belā vü ḡuşṣa kemîn ü neṣāṭ u zevḡ efzūn
- 5 Felek serāyına olmuşdı şubḡ cārū-keş
Henūz ṭurmada dīvān-ı ḡarḡ-ı mīnā-ḡün
- 6 Ḳurulmuş idi bir evreng-i sīm-sīmā kim
Şafā vü ziynet-i ḡadden ziyāde vü efzūn
- 7 Gözini yumdı girüp cāme-ḡ^vābına encüm
Ḡünūde ṭālî' ü baḡt u sitārem açdı 'uyūn
- 8 Görüldi meş'al-i zerrîni ḡüsrev-i ḡāver
Kim ola sūy-ı şafā vü murāda rāḡ-nümūn
- 9 Neṣāre eyledüm ol mesned-i mu'allāya
Oturdı şadrına bir server-i ḡüşāde-derūn
- 10 Ḥülāşa-i zemen ü ḡ^vāce-i zemîn ü zamān
Hümām-ı ehl-i ḡüner şāḡib-i vaḡār u sūkūn

299. 30b-31a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu kasidenin başlığı ve matla beyiti mecmuada mevcut değildir.

1 30b-31a varakları arasındaki varak eksikliği nedeniyle bu beyitin ilk mısrası mecmuada mevcut değildir.

2b *kün fe yekün*: Kur'an-ı Kerim, Mü'min 40/68.

- 11 Emîr-i şadr-ı şeref Kâdî asker-i Rûm
Emîn-i sâye-i Raḥmân u Kâdir-i Bî-çûn
- 12 'Aṭa u luṭf u keremde ḥıṣâli Cem-mânend
Seḥâ vü cûd u himemde mişâl-i Efrîdûn
- 13 Beyân u şerḥ idemezdi kilîdi Kâdî Şüreyḥ
Zamîrûñ itmiş iḥata şü deñlü şerḥ-i mütûn
- 14 Dem urmaz ise ḥükûmden bu dem n'ola Loḳmân
'Ulûmuña göre bir nokṭa 'ilm-i Eflâṭûn
- 15 Mizâc-ı ḥükm ü każāya meger irişdi ḥalel
Ki virdi ḥüsn-i tedârikle fikretûñ ma'cûn
- 16 Cihâna sâye şalaldan 'adâletûñ naḥli
Henûz ḥ'âb-ı 'ademde şer ü fiten meftûn
- 17 Görince re'y-i şerîfûñ öñüñde yir öpdî
'Aceb mi merdûm olursa ser-i sipihr-i nigûn
- 18 Felekde böyle sa'âdet yüzini görmez idi
Sitâreñe eger olmasa mihr ü meh maḳrûn
- 19 Meger ki ḥâk-i rehûñ kîmyâsına irdi
İşini şems-i felek eyledi bugûn altun
- 20 Kâpuñ koyup şalınur bâğa serv-i âzâde
Ki oldu mu'teber ef'âl ü bende-i me'zûn
- 21 Senûñ mehâbet-i bezmûñ göreydi ger küh-sâr
Olurdu dehşet irüp ḥavf ile hemân hāmûn
- 22 Ğazel-serâlık idüp bezm-gâh-ı vaşfuñda
Okudı dil yine bir şi'r-i nâzûk ü mevzûn

[31bh]

12b cûd: vücûd **M**.

13b şerḥ-i mütûn: şerḥ ü mütûn **M**.

- 23 N'ola hayālũñe cāy olsa bu dil-i maḥzūn
Hemişe genc ola gelmiş ḥarābada medfūn
- 24 Şarardı ḥasret-i turunc-ı ğabġabuñla yüzüm
Ol itdi ḳaddümi mānend-i devḥa-yı leymūn
- 25 İzüñ tozunı şaḳınmaġa çeşm-i giryāndan
O yolda ḥarc olunupdur ḥazāne-i Ḳārūn
- 26 Gözüm bu gülşen-i 'ālemde ġuşşa-dīde-i çarḥ
Dilüm bu dār-ı elemde sitem-keş-i her dūn
- 27 Sözüñe dişleri vaşfında 'İlmiyā taḥsīn
Ki naḫmuñ oldu ki mişāl-i lü'lü-i meknūn
- 28 Vahīd-i dehr-i melāmet ise n'ola Mecnūn
Ferīd-i 'ālem-i 'aşḳ oldum el-cününü fūnūn
- 29 Revā mı diñlemeye kimse zār u feryādum
Ki ḥasmumuñ ola vaz'ī muḥālif-i ḳānūn
- 30 Maḥall-i merḥametüm kim ḳomadı nokṭa mecāl
Baña bu ṭālī'-i vārūn u baḥt-ı nā-meymūn
- 31 Yeter yeter bu şikāyet el aç du'āya göñül
Ola ki ḳalmaya çeşmüñ pür-eşḳ ü baġruñ ḥūn
- 32 Hemişe tā ṭura dīvān-ı ḥüsrev-i ḥāver
O şevḳ ile giye gerdūn libās-ı günāġūn
- 33 Sa'ādet ile şeref şadrını ḳılup menzil
Raḥīm-i zāt-ı şerīfüñ ile ide maşūn

25a çeşm: bu çeşm M.

27a taḥmīn: taḥmin M.

Diger Kaşide-i 'İLMÎ Berâ-yı Aḥmed Efendi

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bir dem ki oldı vādî-i gerdūnda birūn
Ebr-i neheng-i peyker-i deryâ-yı nîl-gün
- 2 Ki berķ ile pür ejder-i âteş-feşân gibi
Bu miş-e-zâr-ı çarḥda olmuşdı ḥōd-nümün
- 3 Ki ra'd ile bir üştür-i sermeste beñzeyüp
Şîr-i jiyân mişâl ider na'rasın füzün
- 4 Yāḥūd şikâra 'azm idicek oldı âşikâr
Bebr ü peleng-i kulle-i kuhsâr-ı dehr-i dūn
- 5 Hengām-i dey irişdi yā ebr-i siyâh-ı çarḥ
Dehri ihâṭa itmege āğâz ider künün
- [32ah] 6 Yā pîr-i dehr ağardı yaḥ u berf sanmañuz
Zāl-i sipihri bükdi bu ğam itdi ser-nigün
- 7 Yā sūz-ı mihr ile felek oldı nihân-ı tenūr
Eṭrāfın aldı ebr şovukdan olup zebün
- 8 Geh şā'ikîyle ğulġule şaldı feleklere
Şol siḥr-kâr gibi ki ṭurmaz ider füsün
- 9 Geh bādı ile zelzele virdi zemîne kim
Ṭūfân-ı Nūḥ'a nisbet olunsa ola füzün
- 10 Düşdi bürüdet arasına yir ile göġüñ
Demdür şitâdan ağlar ise ebr-i bî-sükün

300. 6a yaḥ u berf: berf ü yaḥ M.

7a bu mısra vezne uymuyor.

9a bādı ile: yād-ı dile M.

10b demdür: demidür M.

- 11 Çekdi zemīn dūşına bir sīmden siper
Geçmez şanur hadeng-i ğam eşhūr ü sūnūn
- 12 Hayyāt-ı ebr göge geyürdi kedūdī şevb
Tā berd-i rūzigār eleminden ola maşūn
- 13 Hallāc-ı berf o cāmeye bir penbe döşedi
Kim anuñ arķasında hūzūr ide çarķ-ı dūn
- 14 Ebr-i güher-feşān n’ola olsa dūr-nişār
Böyle ‘azīm berdi dahı görmedi ‘uyūn
- 15 Şevķ-i şu‘ā’-ı berķi olur tāb-ı şem‘-i cem‘
Bang-ı ğırīv-ı ra’dı çü feryād-ı erģanūn
- 16 Çekdi kenāra bu dem-i nār ğonçe-lebleri
Oldı gözüüm bu gülşen-i ‘ālemde lāle-ģūn
- 17 Vādī-yi ‘aşķ içinde beni tutdı berf-i ğam
Derdā ne bir tarīķ nümāyān ne reh-nümūn
- 18 Miħnet yahından āh iderek irdi dehre tāb
Seyl olsa demdür āb-ı dü-çeşm-i pūr-eşķ-i hūn
- 19 Nevrūz olup hemān baña Hızır irdi sebze-zār
Olmuşdı hayliden yed-i dīde göñül zebūn
- 20 İtdi ihāta şahn-ı çemen-zār-ı ‘ālemi
Zerrīn tınāb-ı hayme-i nüh-tüy-ı bī-sütūn
- 21 Bu dem meger bir ehl-i mürüvvet zamānıdır
Kim ķurş-ı mihr ü mehle felek ķıldı bezl-i hūān
- 22 ‘Unvān-ı rūznāme-i dīvān-ı *Lem-yezel*
Dībāce-i risāle-i te’līf-i kāf u nūn

19b yed-i dīde: yed dīde-i M.

22a *Lem-yezel*: Bākī, Allah’ın sıfatı.

[32bh]

- 23 Zer-kār-ı naķş-bend-i serā-perde-i ‘ulūm
Ḥaṭṭ-ı kitābe-i der-i kāşāne-i fūnūn
- 24 Aḥmed Efendi ya’nī o şems-i sipihr-i cūd
Rif atde çarḥ u kilik ile tīr ü zemīn sūkūn
- 25 Olsañ rīşesi yaraşur erkān-ı devletūñ
Destūñde rūznāmedür evrāk-ı çarḥ-ı dūn
- 26 Erbāb-ı dil bu gözle nigeḥ idemez saña
Şemsü’d-ḍuḥā cemālūñe *hum-keyfe yanżirūn*
- 27 Vaşfin şu deñlü ḥāşiyelendürdi ehl-i kāl
Ḥüsn-i ḥaṭ-i metīnūñi şerḥ idemez mütūn
- 28 Kılisa ihāṭa merdüm-i çeşmūñ n’ola kaşuñ
Oldı maķām-ı ḥazret-i Yūnus derūn-ı nūn
- 29 Geşt eylemezdi vādī-i eflākı āfitāb
Mihrūñle ‘arız olmasa bī-çāreye cūnūn
- 30 Dünāyı tutdı şīt-i kemālūñ ṭaraf ṭaraf
Kim fi’l-meşel ḥadīs olur mūcib-i şūcūn
- 31 Eyyām-ı devletūñde cihān ḥōş geçer velī
‘**ilmī** kuluña kār ide yüz ḥançer-i dūyūn
- 32 Çarḥ-ı ḥamīde kāmēt içinde yegāneyin
Şol nokṭa gibi ola mekānı miyān-ı nūn
- 33 Cām-ı şarāb-ı ‘aşk ile rūsvā-yı ‘ālemūm
Ālūde oldum ise ne var şāfdur derūn
- 34 El açalum du‘āya ki bu āsiyāb-ı çarḥ
Biñ dāne olsa düşmeni bir demde ide un

26b *hüm-keyfe yenzurūn*: Onlar nasıl görsünler. Kur’an-ı Kerim, Mü’min, 40/21

28b Yūnus: Tūnus **M**.

- 35 Tā kim zamān-ı dey geçe nevrüz u şayf ire
Zāt-ı şerîfün ola ğam u ğuşşadan maşûn
- 36 Cāhuñ mübārek eyle[ye] hem bir günün hezār
Bārī Hüdā-yı Lem-yezel-i bî-çerā vü çün

301

Ḳaşıde-i Hilāl-i 'İyd-ı NECĀTĪ Be-Ḥazret-i Sultān Maḥmūd
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Nūn ile 'ayna şebîh olduğıçün oldı hilāl
İntihā-yı Ramazān evvel-i 'İyd-ı Şevvāl
- 2 Zer ile levḥ-i zebercedde yazıldı bir lām
Ramazānuñ otuz olduğına tā kim ola dāl
- 3 Tāyir-i 'İyd-i hümāyūnı şikār eylemege
Şāh-bāz-ı felek açdı yine zerrîn çengāl
- 4 Şeh-per-i Rūḥ-ı Emīndür ki Cenāb-ı Ḥaḳdan
Müjde-i rahmet içün ḥalka gelüp açar bāl
- 5 Māder-i dehr yine tıfl-ı mehūñ barmağını
Devr-i 'İyd oldı diyü eyledi ḥınnā ile al
- 6 Şafaḳ odına şalar na'l-i hilālî eyyām
Ki bula şāhid-i 'İyde bu füsün ile vişāl
- [33ah] 7 Şafaḳ u māhı gören şöyle şanur kim zühre
Pāyına yakdı ḥınnā sākına taḳdı ḥalḥāl

36a eyle[ye]: eyle M.

301. Ali Nihat TARLAN, Necātī Bey Divanı, K. 16, s. 64

3b çengāl: şengāl D.

5b devr-i 'İyd oldı: ruz-i 'İd irdi D.

7b zühre: zen-i dehr D.

- 8 Şafaḳ u māhuñ işārātı bu demdür ki budur
Elüñe sāğar-ı zerrīn ü mey-i gülḡun al
- 9 Şāh dīvānına ṭās olmağ için çarḡı-ı felek
Gelüben zerle kenārına nişān yazdı hilāl
- 10 Devr el virmiş iken ayağı yürüt sākī
Baş açup nūş idelüm nām ile nengi şuya şal
- 11 Göñlümüz rüşen ider zulmet-i ğamdan yā Rabb
İrmesün zerrece ḡurşīd sebūsına zevāl
- 12 Rūz-ı ‘ıyd oldı gelüñ ‘işrete āḡāz idelüm
Dün ḡarām idi yeme içme bugün oldı ḡelāl
- 13 Göñül eyyām-ı ṭarab geldi ḡuşuşa Begümüz
Şeh-i Cemşīd-fer ola meh-i ḡurşīd-cemāl
- 14 Cevher-i dürc-i siyādet melik-i mülk-i kerem
Aḡter-i burc-ı sa‘ādet Şeh-i ferḡunde ḡışāl
- 15 Cān-ı maḡşūd-ı cihān Ḥazret-i Sultān Maḡmūd
Zātını eşref-i ḡalḡ itdi Ḥudā-yı Müte‘āl
- 16 Südde-i salṭanat u kıble-i eşrāf u kirām
Merkez-i ma‘dilleti Ka‘be-i ‘izz ü iclāl

8-9 bu iki beyitin yeri Necātī Bey Divanı’nda tam tersi şekilde yazılmıştır.

8a bu demdür ki budur: budur kim demidür **D.**

8b zerrīn ü: zerrīnle **D.** // gül-gün: gül-reng **D.**

9a olmağ için: olmadı ise **D.**

9b gelüben: elüñe **D.**

10a ayağı yürüt: yürüt ayağı **D.**

10b nūş idelüm: -- idelüm **M.**

11a ğamdan: ğamda **M.**

11b sebūsına: şabūhına **D.**

12a oldı: irdi **D.**

16a salṭanat u: salṭanatı **D.** // eşrāf u: eşrāf-ı **D.**

- 17 Bezmine gelse hacil ola gide Şāh Kūbād
Rezmine varsa meşāf idemeye Rüstem-i Zāl
- 18 Şaçalı ‘adli şuyın mülke sitem yilinden
Konmadı kimesnenüñ hātırına gerd-i melāl
- 19 Tīb-i ahlākı hevāsiyla cinān oldu cihān
Cāri aḥkāmı şuyı niteki cennetde zülāl
- 20 Degme bir şāḥ-ı za’yıfa zararı degmemeye
‘Adli devrinde yemīn ile girer bāğa şemāl
- 21 İy ki bārān-ı ‘aṭāyā geleyim bir kaṭre
Vey ki mizān-ı vaḳāruñda cebel bir mişkāl
- 22 Sāye-i ‘adlūñ ile mülk-i cihān āsūde
Māye-i bezmūñ ile ehl-i zamāne ḥōş-hāl
- 23 Ḥasb-ı ‘adlūñle şeref bulalı şahrā-yı cihān
Hem-dem olup şalınur şīr-i jiyān ile gāzāl
- 24 Kānı bir sencileyin saltanat atına süvār
Şeh-i ferḥunde-ḥuşāl ü melik-i ferruḥ-fāl
- 25 Gelmedi gelmeyiser döneli dölāb-ı felek
Saltanat bāğına ḳaddūñ gibi bir tāze nihāl
- [33bh] 26 Şehriyār olalı sen luṭf u kerem kişverine
Faḳr mülkini ğınā leşkeri kıldı pā-māl

17a gelse: inse D.

17b varsa: binse D.

18b kimesnenüñ hātırına: hātırına kimsenenüñ D.

19a ahlākı: ahlāk M.

21a ‘aṭāyā geleyim: ‘aṭāyāñ ile yem D.

22a mülk-i: ḥalk-ı D.

22b bezmūñ: bezlūñ D.

23a ḥasb-ı: şīt-i D.

24a ḥuşāl: cemāl D.

- 27 Mümteni'dür ki nazîrûñ getüre devr-i felek
Farz idelüm ki vücûda gele her emr-i muhâl
- 28 Hüsrevâ devletüññ şem'ine pervâne güneş
Serverâ rif'atüññ mihrine bir zerre cibâl
- 29 Şâhid-i memleketüñ haylice zîbâ görünür
Vireli sâye-i çetrüñ ruhına revnağ-i hâl
- 30 Şimdiden kıldı umûrın saña tefvîz felek
Lâ-cerem 'aklı olan kişi ider fikr-i meâl
- 31 Başını kes dilini dil şu kişinüñ ki ola
Zâhiri toğrı kalem gibi içi egri çü nâl
- 32 Zatuñi tâze vü ter tutmağ içündür bu felek
Ne tereddüd ki reyâhîñ için olmaz mı sifâl
- 33 Felege hey di umûra dağı dağl eylesün
Ki 'atâ oldu Hudâdan tapuña istikbâl
- 34 Döndi ol devr ki bu çarh-ı deni-perverden
Her faşîhüñ dili süsen gibi olmuş idi lâl
- 35 Şekker-i şükrüñ ile âyîne-i luţfuñdan
Tûţî-i tab' söze başlamağa buldı mecâl
- 36 Açdı dil medhüñ ile dürr-i ma'ânî kapusın
Rûşen oldu bu ki söyledür imiş ıssını mâl
- 37 Sebsebîl-i suhanum böyle revân-ter görürse
Akup ağzı şuyı taḥsîn ide Selmân u Kemâl

32b ki: yâ D.

33b Hudâdan tapuña: tapuña Hudâdan M. // istikbâl: istiklâl D.

36a dürr-i genc-i D. // kapusın: kapusı D.

37a revân-ter: revân D.

- 38 Bülbul-i ʔab'-ı hōş-elhānuma aḥsent ki olur
Nağamāt ile gülistān-ı cihān mālāmāl
- 39 Ğalibā vaż'i olalı bu şadef sīmāyı
Dürmedi rişte-i nazma kişi bu resme leāl
- 40 Oḡusun meḥüñi ḡapuñda **Necātī** bendeñ
Yaraşur Ka'be ḡarīminde nevā kılsa Bilāl
- 41 Nitekim māh ola ḡāh hilāl ü geh bedr
Nice kim devr ide bu çarḡ-ı muḡalleb-aḡvāl
- 42 Olasın devlet ile taḡt-ı sa'ādetde muḡīm
Nāşır u 'avn u mu'āvin ola Ḥaḡ Celle Celāl

302

Ḳaşıde-i Ḥançer-i NECĀTĪ Berā-yı Sultān Bāyezīd
mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

[34ah]

- 1 İdindi ḡamzeden ol çeşm-i nā-tüvān ḡançer
Ki resmdür ṡaḡınur cümle Tüerkmen ḡançer
- 2 Şaçuñı çöz ki zırıḡ adın añmaya Dāvud
Gözüñi süz ki ṡaḡınmaya Erdevān ḡançer
- 3 Eger ki luṡf ide nāzuñ vü ger ki ḡahr ide luṡf
Ki bezm-i rezme yaraşur bu dil-sitān ḡançer
- 4 Göreydi zülfüñ ile ḡamze-i ciger-dūzuñ
ṡaḡınmayaydı 'ömrince Zülficān ḡançer

38b nağamat ile: nağamatı ile D.

39a sīmāyı: sīm-ābī D.

42a muḡīm: muḡīm D.

302. Ali Nihat TARLAN, *Necātī Bey Divanı*, K. 7, s. 36

3a vü ger ki: ger ki D.

3b bezm-i rezme: bezme rezme D.

- 5 Dilindedür nesi var ise albi řāfīdūr
Ne deñlū tīzlenir ise geer hemān aer
- 6 arīat ehli miyān-beste mūfred olduıın
Cemī'-i sīm ü zerin itdi der-miyān aer
- 7 řu'a'-ı řem'-i řeb-efrūz-ı bezm-i devletdūr
Egildi řarřar-ı kīnūñle nāgehān aer
- 8 Egeri tīr-i ciger-dūzuñ azı var dili yok
'Aceb budur ki olur cūmlenden zebān aer
- 9 Dilinden āyet-i nařrun min-Allah olmaz dūr
Hemişe hem-dem-i feth-i arīb olan aer
- 10 asūdlar gibi durmıř raīb bōgrin urur
Meger kim aldı ele řāh-ı kām-rān aer
- 11 Būlend-mertebe ān Bāyezīd ol řeh kim
Getūrūr ayaı yūzine bař ü cān aer
- 12 şeker ki azret-i Sultān Bāyezīd şunar
Hilāl ābda bir ūb zer-efřān aer
- 13 Hilāl olursa muālif iřigūñe getūrūr
Kemend-i şa'şa'a ile keřān keřān aer
- 14 amīde-āmet ü andīde-rūy olsa ne řañ
Ki rāy-ı pīri bulur bat-ı nev-civān aer
- 15 Ayaın alma iūn geldi ařma yan bařı
Ser-āmed oldu bu meydānda pehlevān aer

6a arīat: arī M. // mūfred: merd M.

7b kīnūñle: kīn ile D.

11b yūzine: tozına D.

12 Bu beyit Necātī Bey Divanı'nda mevcut deildir.

14b pīri: pīr D.

- [34bh]
- 16 Şu deñlü devlet-i Ɖaħħāke geldi kim āħir
Bitürdi iki omuzda iki yılan ħançer
- 17 Müyesser olmaz idi kâ'ināta emn ü emān
Ĥuşūş-ı ħaşmda olmasa bī-emān ħançer
- 18 'Aceb mi bağrına başsa 'adū-yı teşne-ciger
Ki filħaķīķa bir içim şudur hemān ħançer
- 19 Sikenderāne elinde ħayāt şuyın içer
Girürse Ĥızır gibi zülmete revān ħançer
- 20 Diler meger ki kemer himmetüñe ola şebīħ
Hilālden taķınur rāħ-ı keh-keşān ħançer
- 21 Müşerref oldu memālikde her mekān u mekīn
Olalıdan yed-i ħudretde lā-mekān ħançer
- 22 İtā'at itdi e'ādi tapuña ser cümle
Vay ol güne kim ola şāħibü'l-lisān ħançer
- 23 Deñizde bir dile beñzet[diler] elüñde görüp
Egilüp itdi bu teşbīhe imtinān ħançer
- 24 Baķarsa bāğ-ı behişt içre filmeşel düşmen
Görine gözlerine sebze-i cinān ħançer
- 25 Tapuñdan ayruğın ögeydi gonçeler ħāşā
Çekerdı süsen-i āzādeye zebān ħançer

16a geldi: güldi D.

19b elinde: elinden D.

20a ki kemer: kemer-i D.

21a memālikde her: memālikde tamām her M.

21b ħudretde: ħadrüñde D.

22a ser cümle: söylemedin D.

22b şāħibü'l-lisān: şāħibü'l-beyān D.

23a beñzetdiler: beñzetdüm M.

23b teşbīhe: tebīħ ile M.

25b azādeye: azādede D.

- 26 Cihānda devlet elin kim dūrūr dutan didiler
İşidüp ehl-i yakīn didi bī-gümān ḥançer
- 27 Derūnı rūşen olupdur dil ehlidūr ne ‘aceb
Okursa her kişıye başka dāsītān ḥançer
- 28 Başın alur eline gider elbette bu muḥarrerdūr
‘Adū elinden eger ḳurtarursa cān ḥançer
- 29 Sebeb nedūr ki giriftār-ı Çāh-ı Bijen olur
Meger ki cānib-i a’dāya başdı yan ḥançer
- 30 Şu gibi şöyle revāndur ki hīç dili çalmaz
Olursa yetmiş iki dilde tercemān ḥançer
- 31 Bu tīz ṭab’ı vü bu rūşen-zamīr Ḥazretde
‘Aceb varup ola mı āteşin zebān ḥançer
- 32 Umar ‘adū ki yalıñ yüzli diyü bağra çeke
Ki işbu hīle ile ala naḳd-i cān ḥançer
- 33 Yoluñda çünki miyān-bestedūr ‘aceb olmaz
İderse cān ü dil-i ḥaşma tercümān ḥançer
- 34 ‘Adūya teşne olup bir ḳarış dilin çıkarur
Çekinse düşmene ḳarşu zamān zamān ḥançer
- 35 İderse emr-i hümāyunuña ḥilāf ‘adū
Şu berg-i bīd gibi görine cihān ḥançer

27a derūnı: derūn **M.** // ehlidūr ne ‘aceb: ehl-i derd ne ‘aceb **M.**

31a ṭab’ı vü bu: ṭab’ı bu **D.** // rūşen-zamīr: ruşen kelāmı **D.**

31b ola mı: öge mi **D.**

32a yalıñ yüzli diyü bağra çeke: çeke bağına yalıñ yüzli **M.**

32b ki işbu hīle: meger bu şīve **D.**

33b ḥaşma tercümān: ḥaşmı tīr-cān **D.**

34-35 Bu iki beyitin sırası Necātī Bey Divanı’nda tam tersi şekilde yazılmıştır.

- 36 Öñüñde Dā'im ola şağlu şollu bendeleri
Şol elde 'adl ayağı şağda kām-rān hançer
- 37 Bu ince söze yoğun yumru söz şebīh olmaz
Leṭāfet ile kaçan ola bozdoğan hançer
- 38 Zamāne halkına ol kim vedāyi'ullahdur
Hilāl-i 'ıyd gibi itdi şādmān hançer
- 39 **Necātī** nazm idegör sen senā güherlerini
Ki şaldı kafiyye genc-i sāyegān hançer
- [35ah] 40 Nice ki 'ömr-i e'ādiye qahr kılmagıçün
Her ay başında çeke çarha āsumān hançer
- 41 Hezār sāl ola devr-i kamer gibi 'ömrün
Meh ola gāh siper gāh zer-nişān hançer

303

Qaşıde-i Nişān-ı NECĀTĪ Beg
mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 İy 'izzet ü sa'adet ile mu'teber nişān
Vey nām-ı Pādişāh-ı cihāna maqarr nişān
- 2 Devr eyleyeli bu felek-i āb-dār-reng
Yazılmadı senün gibi 'ālī-güher nişān

36a ola: o **M.** // bendeleri: bendelerün **D.**

37a yumru: yumar **M.**

37b ola: bir ola **M.**

40a e'ādiye qahr: e'ādiyi qat' **D.**

303. Ali Nihat TARLAN, *Necātī Bey Divanı*, K. 21, s. 79

2a āb-dār: āb-gīne **D.**

- 3 Zāhir yüzinde aḥsen-i eşkāle mā-şadaḳ
Ma'nā yüzinde çarḫ-ı melā'ik-[siper] nişān
- 4 Teşbīh olmasaydı Süleymān yüzüğine
Ḥalka musallaṭ olmaz idi bu ḳadar nişān
- 5 Bir 'arşada ki 'arza ḳıla ḥükm ile varur
Çarḫ-ı felek bitisine ḥükm dürer nişān
- 6 Serkeşleri muṭī' ide cābirleri helāk
Gösterse ḥalka ḥalka kemendini ger nişān
- 7 Zāhir budur ki dōsta vü düşmāna yarar
Ger göstere 'alāmet-i tiḡ u siper nişān
- 8 Şemşīr ki oldu şeh-per-i şāhin-i salṭanat
Bir beyzadur ki gösterür andan eser nişān
- 9 Zımnında muzmer olmasa bir tiḡ-ı āb-dār
Pūlād beyza vaż'ına olmazdı her nişān
- 10 Bād-ı murād ile ṭoludur iki bād-bān
Oldı meger sefīne-i feth ü zafer nişān
- 11 Ḳullāba aldı çekdi iki yayı bir gezin
Eyledi iki başa zaferden dü per nişān
- 12 Başın şarar etegine mektūbla varur
Bir barmaḡ ile iy niçe iḳlīm açar nişān

3b siper: seyr **M.**

3a aḥsen-i: aḥsene-i **D.**

5a bir: her **D.** // varur: dürer **D.**

5b bitisine ḥükm dürer: bitisini ḥükmen dürer **D.**

6b Bu mısra mecmuada yer almadığı için Necātī Bey Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

7a Bu mısra mecmuada yer almadığı için Necātī Bey Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

7b ger: çün **D.**

11b dü per: veter **D.**

12a mektūbla: mektüb alır **D.**

[35bh]

- 13 Her düşmene ki vara ider hükmini revân
Güyâ ki bile alı varur yüz biñ er nişân
- 14 Güyâ ki ceng itmege şaflar yazar süştür
Bayraklar ile önce 'alemler çeker nişân
- 15 Halk-ı zamâne dâ'ireden çıkmasun diyü
Oldı müdevver iy felek-i dâd-ger nişân
- 16 Nakş itdi sînesinde iki pâdişâh adın
Virse 'aceb mi fetḥ ü zaferden haber nişân
- 17 Şol Şâh u Şâh-zâde bilâ-miṣl ü bî-bedel
Kim virmedi nazîrini cinn ü beşer nişân
- 18 Nev-bâve-i serâmed-i Sulṭân Bâyezîd
Maḥmûd-ı Şâh-zâde Şeh-i tâc-ver nişân
- 19 Cism-i laṭîfi ile bulur zîb ü fer cihân
İsm-i şerîfi ile olur nâm-ver nişân
- 20 Altunlu geydi çıkdı gümüş taht üstine
Hükm eyledi cihâna Ferîdün-fer nişân
- 21 Çok tâc-dârı tavḳ-ı 'ubûdiyyete çeker
Çok şehriyârı halka be-güş ider nişân
- 22 Hindûstânı almağ için dem-be-dem virür
Ṭāvûs gibi kendüzine zîb ü fer nişân
- 23 Sen şehriyâr hükmini tenfîz itmege
Bağlandı beline iki yerden kemer nişân

14a yazar: düzer D.

15b felek-i dâd-ger: melik-i dâd-ger D.

17a Şâh u Şâh-zâde: Şâh-ı Şâh-zâde D.

17b nazîrini: nazîrine M.

- 24 Birisi şer' dâiresidür birisi 'örf
Virse 'aceb mi hâşiyet-i nef ü dâr nişân
- 25 Yazıldı şol zemîne berât-ı müselleme
Kim anda na'l-i sümm-i semendüñ ider nişân
- 26 Tevkî'üñe hilâli şebîh idemez güneş
Altun kâlemler ile ider gerçi zer-nişân
- 27 İçindeki beyâz işâreti pes nedür
Zabı itmeseydi memleket-i Rûmı ger nişân
- 28 Fındıklara sitâreler altun varak şarup
Ta'lîm-hânesine anuñ atalar nişân
- 29 Bir çarhı tâsdur felek-i heft-küş kim
Beglik diyü kenârına yazar kamer nişân
- 30 Emrûd şekli olmaz idi iy nihâl-i luţf
Olmasa bâğ-ı salţanatuñda şemer nişân
- 31 İtmez ise yoluñda kalem gibi toğruluk
İy niçe şehirüñ belin iki bükür nişân
- 32 Mektûbı ğayrı şehirüñ olmaz bu vech ile
Destâr gibi hîç ola mı âstar nişân
- 33 'Osmân Oğullarında sen iy Şâh-ı muhterem
Cûd-ı 'Alî mehâsın vü 'adl-i 'Ömer-nişân

27a beyâz işâreti pes: beyazı işârâtı bes **D**.

27b itmeseydi: itmedi ise **D**.

28b atalar: atdılar **D**.

29a heft-küş: heft-cüş **D**.

30a şekli: şekl **D**.

31a yoluñda kalem gibi toğruluk: kalem gibi yoluñda doğruluk **D**.

32a ğayrı: ğayr **M**.

33b mehâsın: 'alemsin **D**.

[36ah]

- 34 Şeh-zâdelerde saña eyâ gevher-i şeref
Ḥayrū'l-umûrî evsaṭuhâ ḥöd yeter nişân
- 35 Yed-i sa'âdet encümi içinde sen melik
Ḥörşîd-rütbet olduğudur ḥüb-ter nişân
- 36 Medḥüñ sefînesin tonadurken bu baḥrde
Ġavvâş-ı ṭab' bu ġazel-i ter ider nişân
- 37 Çekdi çevürdi kendüyi iy sîm-ber nişân
Müşġîn kaşuña beñzemek ister meger nişân
- 38 Döne döne çekilmez idi böyle ġālibā
Bir kezde beñzese kaşuña iy püser nişân
- 39 Bir yaña cānı ḳodı gözüñ bir yaña dili
Ya'nî her atıcıya gerek ikişer nişân
- 40 Öldüğüme ḳayırmazam iy ḳaşları kemān
Ġamzeñ oḳına ben gidicek kim diker nişân
- 41 İy ḥaşre münkir ol ḥaṭ ü ol ḥāle ḳıl nazar
Yetmeye mi ḳıyāmete bu fitneler nişân
- 42 Zülfüñe beñzemek ile külli vücūh ile
İy dil-rübā kenārda olur meger nişân
- 43 Ḥükm ile söylemezse ḥacil oldu rāstı
Zülf ü dehān öñinde eger mihr ü ger nişân
- 44 Dem-beste eyledükçe **Necātî**yi zülf-i dōst
Luṭf ile ḥāṭırın ele alup yazar nişân

34a saña eyâ: şanuña ey D. // şeref: şerîf D.

36b bu: bir D.

40a ḳayırmazam: ḳayırmazın D.

41a ḥaṭ: ḳad D.

43a söylemezse: söylemez ki D.

43b mihr: möhr D.

- 45 Olsun hemîşe başları üstinde yiri var
Manşûr iline nitekim ider sefer nişân
- 46 Taḥṣîl-i fazl u kesb-i kemâlât eyleyüp
Ḳodı cihānda gerçi çok ehl-i hüner nişân
- 47 Bu ‘aşr içinde da‘vî-i şî‘r eyleyenlere
İnşâf bu ḳaşîde yeter mâ-ḥazar nişân
- 48 Zevḳ ü tena‘um ehl-i söze virmez şeref
Ḥāme gibi ḳaçan yaza her ney-şeker nişân
- 49 İnşâf-ı Şehriyâr ile elfâz-ı bendeye
Bu nazm-ı dil-pezîrdürür muhtaşar nişân
- 50 Levḥ-i zeberced üstine her ay başında bir
Yazıldıgınca iy melik-i dâd-ger nişân
- 51 Düşmen ḥişârı ile ḳara kāfir illerin
Ḳalb-i ‘adû gibi ide zîr ü zeber nişân

304

Ḳaşîde-i [MİŞÂLÎ] Berâ-yı Ferîdûn Beg Pâşâ Çelebi
mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Yeter itdüñ şeb-ı deycür-ı ğamga âh u efġanı
Yeter gözden revâne eyledüñ yaş yirine ḳanı

45a başları: başlaruñ D.

45b iline nitekim: ola ne yana kim D.

48-49 bu iki beyitin sırası Necâtî Bey Divanı’nda tam tersi şekilde yazılmıştır.

48a virmez: vire mi D.

49b dil-pezîrdürür: âb-dâr yeter M.

49a inşâf: evşâf D.

50b dâg-ger: baḥr ü ber D.

304. Bu kasidenin başlığında Necâtî mahlası yer alıyordu ancak kasidenin içinde Mişâlî mahlası bulunduğu için biz bu kasidenin Mişâlî’ye ait olduğunu düşünerek başlığa Mişâlî mahlasını yerleştirdik. Burada müstensihin hata yaptığı düşünülmektedir.

[36bh]

- 2 Yeter nālān u giryān olduñ iy dil künc-i miḥnetde
Mekānuñ olmasun kūy-ı belānuñ Beyt-i Aḥzānı
- 3 Var ol Zāt-ı şerīfūñ ayağı toprağına yüz sür
Kim oldur ḥākden ref eyleyen erbāb-ı 'irfānı
- 4 Anuñ evşāfını gel saña bir bir ideyin taḥrīr
Eger bilmek dilerseñ kimdür ol mīr-i sūḥan-dānı
- 5 Ser-i ehl-i qalem ser-tāc-ı 'ālem Tācībeg-zāde
Odur şimdi müşerref eyleyen divān-ı sulṭānı
- 6 Sa'ādetle sirişt olmışdur anuñ ṭıynet-i pākı
Ḥüdā-yı lem-yezel ḥalk eyledikde nev'-i insānı
- 7 Nice tārīk ola ḳalb-i ḥazīni eh-i 'irfānuñ
Münevver kıldı āfākı ziyā-yı 'adl ü iḥsānı
- 8 Ne yaña 'azm iderse Ḥızr ile İlyās ola hem-rāh
Ola her ḳande ise Ḥazret-i Mevlā nıgeh-bānı
- 9 'İnān-ı 'izz ü rif'at aña her yañadan el virdi
Süvār olup sa'ādet raḥşı üzre aldı meydānı
- 10 O mihr-i evc-i rif'at jāle-veş her düşgünü görse
Perīyle ref ider ḥāk-i mezelletde ḳomaz anı
- 11 Göge irerdi başum mihr-i 'ālem-tāb-veş iy dil
Ayağın toprağı başumda olsa tāc-ı Ḥaḳanī
- 12 Ser-i ehl-i mürüvvet lāyık-ı şadr-ı riyāsetsün
Ḥüdā sensiz hemīşe itmesün dīvān-ı 'Oṣmānı
- 13 N'ola yanuñda her dil-ḥaste dirlik şāḥibi olsa
Ḥızır mānend iḥyā eyledüñ niçe sūḥan-dānı

- 14 Sen ol ser-çeşme-i küttāb-ı dīvānsın ki 'ahdūñde
Ser-i mīzāb-ı hāmeñden aqıtduñ āb-ı hayvānı
- 15 Olursa şa'sa'a altun qalemler saña lāyıkdur
Eger zerrīn devāt itseñ yaraşur mihr-i raḥşānı
- 16 'Uṭārid menzilet bir māh-ı burc-ı ma'rifetsin kim
Mişālūñ görmedi geşt eyleyen gerdūn-ı gerdānı
- 17 Cihān içre niçe kān-ı cevāhir ma'den-i dūr var
Velī kef-i güher-pāşuñ gibi yok bir kerem-kānı
- 18 Ne mümkündür tehī bir kimse gitmek āsitānuñdan
Meger bezm-i şafā-āyīniñ cām-ı dirāḥşānı
- 19 Elūñden olmadı āzürde-ḥāṭır kimse sulṭānum
Şarīr-i hāmedür eylerse ancak senden efgānı
- 20 **Mişālī** tā ölince āsitānuñ terkini kılmaz
Qoyup tūti-i gūyā kande gitmek şekkeristānı
- 21 Şenā gevherlerini itmek içün pāyuña īşār
Şenāverlik idüp geşt eyledüm deryā-yı imkānı
- 22 Nitekim yazıla tuğrā-yı garrā-yı cihān-ārā
Ola taḥrīr her gün nitekim aḥkām-ı devrānı
- 23 Olup küttāb-ı 'ālem hāme gibi zīr-i destūñde
Nişānuñla müşerref idesin dīvān-ı sulṭānī

[37ah]

305

Qaşıde-i MİŞĀLĪ Berā-yı Ḥasan Beg-zāde
fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Gül ṭonanmasın ider ḥ'āce-i bāzār-ı bahār
Ehl-i 'ayşı oqudı seyr-i gülistāna hezār

- 2 Seyr idüñ bāğı diyü bā'is-i cem'iyet için
Bir niçe sīm hılāl itdi қaranfil iḫzār
- 3 Cem' ola ḥalk temāṣāsına gülşende diyü
Varaқ uçurdi nesīm ile çemende ezhār
- 4 Degmesün göz diyü göz boncuğı taқdı jāle
Şol қadar nergis-i şehläläruñ a'lālığı var
- 5 Yine taḥşıl-i mizāc itmek için gül-zāra
Geldi tebdıl-i hevā kıldı nesīm-i eshār
- 6 Çıkarup atmış idi şoldı diyü egninden
Hızr-veş geydi yine cāme-i sebzīn eşcār
- 7 Gülşenüñ yollarını tīg ile bekler sūsen
Bir daḥı cünd-i şitā eylemeye diyü güzār
- 8 Şanki top āyīnedür bu felek-i mīnā-reng
Degül encüm görinen mün'akis olmuş ezhār
- 9 Dem-i 'ıyd irdi şalın bāğa diyü serv mişāl
El şalar her yañadan ṭurmuş ayağ üzre çenār
- 10 Bindi ṭölāba döner hūblar eṭfāl gibi
Yiridür 'ıyd-gehe dönse ḥarīm-i gül-zār
- 11 Teng-dil oldı ḥicābından açılmaz gonçe
Cānı yok eylemege serv çemende reftār
- 12 Bülbül-i zārūn uçup beñzi küle dönmüşdi
Gül şarābın içürüp itdiler aña tīmār
- 13 Gonçenüñ şışeleri şebnem-i meyle ṭoldı
'Ayş u nüş eylemege başladı sultān-ı bahār

[37bh]

- 14 Akçesin bir kadehe koydı çevirtti nergis
Gördi yok göz yumup açınca bu devranda karar
- 16 Mest olup şebnem-i bād ile yabāna söyler
Katı kuş beyinilidir iy yüzi gül bülbül-i zār
- 17 Baş kaldırmayup uyğudan açılmaz çeşmi
Nergisi şebnem mi eyledi mest ü evkār
- 18 Beni bezminde kebāb eyle diyü şah-ı gülün
Yolunur nāle idüp her yañadan bülbül-i zār
- 19 Her seher gülşeni sakka gibi bārān şular
Tā ki konmaya diyü hātır-ı ezhāra gubār
- 20 Gördüm altūn ezer la'l tabakda güller
İtmege vaşf-ı şerifini anuñ naş u nigār
- 21 Ya'nī kim hāzret-i maḥdūm-ı Ḥasan Beg-zāde
Şems-i fazlından ider meh gibi kesb-i envār
- 22 Dīde-i ehl-i nazar merdūm-ı çeşm-i a'yān
Şems-i burc-ı 'azamet fāzıl-ı 'ālī-mikdār
- 23 İ'tirāf itse n'ola fazlına 'ālem cümle
İdemez Aḥmed-i Muḥtāra Müselmān inkār
- 24 İtmeye mīr şadr-ı meclisine gelmege 'ār
Bōstān oğlanıdur nergis-i zerrīn külāh
- 25 Bāğ-ı kadrinde anuñ olmağ için ḥidmetkār
Biri Bihrūz u biri 'Anber iki ḥādimdür
- 26 Harem-i ḥāşına ḥidmetler ider leyl ü nehār
Ḥāk-pāyine senā dūrlerin eyle īşār

- 27 Geldi 'arz oldı Cenābuña du'ā tuhfeleri
Luṭf idüp anı kabûl eyle eyā faḥr-i kibār
- 28 Gel du'ā eyle **Misālī** ko bahār evṣāfin
Sözi uzatma ki mergûb degüldür iksār
- 29 Mîve-i naḥl-i murāda ire her bār elüñ
İde Ḥaḳ gülşen-i 'ālemde seni berḥûr-dār
- 30 Olasın serv-veş âsîb-i ḥazāndan âzād
Bār-ı maḳşûduña irişdüre Bārī her bār

306

Ḳaşıde-i Şem'iyye-i 'AZİZİ Beg
fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Şu'leden başına zer miğfer geyüp mîrāne şem'
Oldı şehr-i Şāmda ser'asker-i pervāne şem'
- 2 Rişte-i dūd-ı siyāhından idüp miskîn tınāb
Ḳurdu bir gülnārī ḥayme meclis-i şāhāna şem'
- 3 Gülşen-i dehre çerāğ-ı gül gibi revnaḳ virüp
Ḳomadı rağbet çemende lāle-i nu'māna şem'
- 4 Sūziş-i mihr ü muḥabbetden idüp baḥş ü cedel
Ṭutuşur pervānesiyle gelse ger meydāna şem'
- 5 Od mı bulundu gice destinde kim ḳandîl-veş
Çārsū içre aşıldı küşe-i dükkāna şem'
- [38ah] 6 Var ise pervānesin murğ-ı semenderdür şanur
Kim yapar farkında her şeb aña oddan lāne şem'

- 7 Rūḡan-ı sürḡa çeküpdür şem'-ger anı yaḡūd
Öldürüp pervānesin girdi boyınca ḡana şem'
- 8 Sünbül-i dūd-ı kebūdın her gice tezyīn için
Götürür nergis gibi başında zerrīn şāne şem'
- 9 Bir yalnı̄ yüzlü Mecūsi dilberidür gūyiyā
Kim ṡapar gördüḡi yirde āteş-i sūzāna şem'
- 10 Her gice tā şubḡ olunca başına odlar yaḡar
Neyledi āyā ki bilsem gerdiş-i gerdāne şem'
- 11 Ḥāl-i dil-sūzın aña yanmaḡ mı ister kim 'aceb
Gice oldukca arar ol māhı ḡāne ḡāne şem'
- 12 Nār-ı dehr-i ḡahr baḡrın yaḡdı yandurdu yaḡūd
Zulmin aḡlar ol Kerīmü'ş-şāna yana yana şem'
- 13 Mīr-i mīrān-ı mūkerrem Veys-i şānī kim anuñ
Bām-ı ḡadrinde yanar māh-ı felek bir dāne şem'
- 14 'Arşā-i luṡfunda gerdūn üştür-i gerden-firāz
Ḥücre-i ḡāşında mihr ü meh iki şāhāne şem'
- 15 Şāhid-i ḡulḡı gibi olmaya ḡalk içre 'azīz
Māh-ı Ken'an gibi mālik olsa ḡüsn ü āna şem'
- 16 Her ne bezme sāye şalsañ iy nihāl-i bāḡ-ı cūd
Bezm olup ḡülşen döner berg-i ḡül-i ḡandāna şem'
- 17 Pür-ziyā eylerdi rūy-ı 'ālemi mānend-i māh
Düşse mazḡar nūr-ı elṡāfuñ gibi iḡsāna şem'

8b nergis gibi: nergis **M.**

12a dehr-i ḡahr: ḡahr-ı dehr **D.**

17a mānen-i māh: yanında māh **M.**

- 18 Her gice ḥalvet-sarāy-ı ḥāşuña eyler duḥūl
Ṭa'n iderse yiridür gökde meh-i tābāna şem'
- 19 Bāğ-ı bezme kim çerāğ-ı luṭfuñ ola nūr-baḥş
Ṭuta nergis gibi elde āteşin peymāne şem'
- 20 Nīze-i sīmīn ile bağrın delüp pervāne-veş
Ḥūn-ı a'dāyı içerdi bulsa ḳana ḳana şem'
- 21 Nār-ı ḳahrı şu ider pūlād-ı ḳalbin düşmenüñ
Nitekim döymezer erir olsa yaḳın bārāna şem'
- 22 Düşmene ḳaşd-ı şebīḥün eyleseñ Behrām-vār
Ḳomaz elden tīg-i āteş-tābını merdāne şem'
- 23 Sīne-i bī-kīnesini delmek içün ḥaşmuñuñ
Döndi bir sīmīn ḥadenge mihlu zer peykāna şem'
- 24 Nūr-ı ḥüsn-i meh-veşüñ bezmünde görmişdür meger
Barmağın götürdi geldi şevḳ ile īmāna şem'
- [38bh] 25 Her gice medḥüñ okurdu şevḳ ile tā şubḥa dek
Nāy-ı bezmüñ gibi ḳādir olsa ḥōş-elḥāna şem'
- 26 Zerle bir ṭōmar-ı sīmīn üzre taḥrīr eyleyüp
Okudı bu maṭla'ı pūr-sūzı yana yana şem'
- 27 İy çerāğ-ı 'arızuñ bezm-i cinān u cāna şem'
Pertev-i ḥüsn-i 'izāruñdur dil-i nālāna şem'
- 28 Ḥaṭṭ-ı şeb-gūnuñdan izḥār eyle rūy-ı meh-veşüñ
Kim uyarur şām-ı deycūr irse ehl-i ḥāne şem'
- 29 Eşk-i çeşmüm içre sīmīn barmağüñ 'aksin gören
Eyle şanur kim düşüpdür lücce-i 'ummāna şem'

21b bārāna: nīrāna D.

23 Bu beyit 'Azīzī Divanı'nda mevcut değildir.

- 30 Țu'me-i mikrāz-ı ejder-peyker olsun göreyin
Öykünürmiş germ olup gice ruḥ-ı cānāna şem'
- 31 Her gice başına urmazlardı bend-i āhenīn
Olmasa ḥüsn-i dil-efrūzuñ görüp dīvāne şem'
- 32 Nār-ı şevküñle yanarsa ğam degül pervāne dil
Yana geldi yana gitdi āteş-i sūzāna şem'
- 33 Nūr-baḥş olsun çerāğ-ı devletüñ ḥūrşīd-vār
Meşa'l-i māh olduğınca bu nühüm-eyvāna şem'
- 34 Vaşf-ı zātuñla bulur her beyt-i ma'mūrum şeref
Rūşen olur nitekim yana derūn-ı ḥāne şem'
- 35 Nitekim bezm-i cihanāda şeb-çerāğ-ı māh-veş
Şu'le virdükçe felekde mihr-i nūr-efşāna şem'
- 36 N'ola görseñ bendeñe elyaḳ çerāğ-ı luṭfuñu
'Ādet olmuşdur virürler sā'il-i devrāna şem'
- 37 Beñzer ol naḥl-i bülende bu ḳasīdem kim anuñ
Baġlanupdur ucına bir bī-bedel şāhāne şem'
- 38 N'ola ḥālin yansa bendeñ saña iy rūşen-zamīr
Kim yanar aḥvālini görse ḳaçan pervāne şem'
- 39 Luṭf idüp uyar 'Azīzīnūñ murād[1] şem'ini
Bezm-i 'ālemde uyarduñ eyle tut bir dāne şem'
- 40 Sen çerāğ-ı bezm olup aġyāra lāyık mı benüm
Her gice āhum şerārından felekden yana şem'

30b gice: genc-i D.

31a başına: yapıya D.

31b dil-efrūzuñ: dil-fürūzuñ M.

34a zātuñla: dendānuñla M. // her beyt-i: beyt-i M.

39a murādı: murād M.

40b āhum şerārından: āh-ı şerārımdan M.

- 41 Reşk-i cāh ile cihān bezminde zerd ü zār olup
Odlu yaşlar dökmede beñzer bu ben giryāna şem‘

307

Kaşīde-i Şem‘iyye-i ‘İZĀRĪ Berā-yı Sultān Murād
fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilātün

[39ah]

- 1 Gösterür her şeb sūtün-ı sīmden envār şem‘
Gūiyā oldu menār-ı Aḥmed-i Muḥtār şem‘
- 2 Ka‘beden gelmiş Hicāzī bir ışıkdur şevk-baḥş
Çīn seher başına şarınmış siyeh destār şem‘
- 3 Şāmdan gelmiş yaḥūd bir Sāmīrī maḥbūbdur
Başına nārenci şarmış ‘arz ider dīdār şem‘
- 4 Başına geyürdi kızmış ṭās cellād-ı felek
Nār-ı mihrüñ itmedi bir zerresin ikrār şem‘
- 5 Dönderür hırz-ı mücerreble ser-i pervāneyi
‘İlm-i nārencātı itdi şol kadar ihzār şem‘
- 6 Gūiyā bir mūma şarılmış du‘ā-yı nūrdur
Olduğı beyti yiridür itse pūr-envār şem‘
- 7 Gündüzün bir laḥza göz açup uyanmaz ḥ‘ābdan
Mum mı tıtdı gice tā şubḥ oluben bī-dār şem‘
- 8 Kapdı zerrīn şeb-külāhın kākülüñ açdı nesīm
Baş açık oldu yine bir şūḥ u şīrīn-kār şem‘
- 9 Gūiyā yakmış ser-i engüştine ḥinnā-yı al
Āl ider pervāneye şan dilber-i ‘ayyār şem‘

- 10 Dūddan zerrīn ışıķ űzre ıaķup perr-i siyāh
Műlk-i Ŗāmı açdı çekdi tīg-i āteş-bār şem'
- 11 Zer-nişān ıuğralı virdiler eline bir berāt
Aydın iline meger oldı sipehsālār şem'
- 12 ıapdı zer tācın yüzine sille urdı rűzigār
Oldı ıarbından siyāh ol ıurresi ıarrār şem'
- 13 Var ise çekdi gözine dūddan kuĥl-ı siyāh
Anuñ içűn oldı manzűr űli'l-enzār-ı şem'
- 14 Kendű űz yağıyla ıavrulup ıanā'at eylemiş
Rűşeniden yaķsa ıań mıdur ıerāğ iy vār şem'
- 15 Gűndűzin şā'im giceyle şubĥa dek ıā'imdir
Oldı şeyĥ-i Āzerī yā ıāşım-ı Envār şem'
- 16 Cism-i mecrűĥında işler görđi bir ıarış fetīl
Zaĥmına kāfűri merhemle ider tīmār şem'
- 17 Yanmayınca bilmedi bir kimse 'āşık olduğın
Karańuda kim bilűr göz kıpdığın her bār şem'
- 18 Bir pűl iken kıymeti teşbīĥ idelden ĥaddűne
Od bahāsına ııkupdur iy yűzi gűlnār şem'
- 19 Her gice tāb-ı teb-i mīhrűnle maĥműm olalı
İçse ĥōşdur iy ıabībim şerbet-i dīnār şem'
- 20 Başı űzre dönmez idi murğ-veş pervāneler
Leylī-yi zűlfűnle Mecnűn olmasa nā-ıār şem'
- [39bh] 21 Olmuş iken zaĥm-ĥűrde bādeden iy műmiyān
Műmyā içmekle şıĥĥat buldı bir miķdār şem'
- 22 Şevķle rűz-ı vegāda űstine dönse n'ola
ıulları pervānelerdür ĥazret-i ĥűnkār şem'

- 23 Āfitāb-ı saltanat Sultān Murād-ı Kāmrān
Mihr-i luṭfindan yaḳupdur mäh-ı pür-envār şem‘
- 24 Halka-i bezm-i şafā-baḥşuñ Süleymān ḥātemi
Bir nigīn-i şeb-çerāğ anda yanan zerkār şem‘
- 25 Meclisinde şubḥa dek ḳaldırmaz iken sofrasın
Oldı devründe şehā bir zāhid-i dīn-dār şem‘
- 26 Altun üsküflü ‘aşā-yı sīmle der-bān mişāl
Olsa lāyıksın şeh-i devrāna ḥidmetkār şem‘
- 27 Hüsrevā olsañ süvār-ı bād-pā pīşüñdedür
Tāc-ı zer-kār ile bir peyk-i şabā-reftār şem‘
- 28 Rūzigārından şikāyetde şunar mektūblar
Başına odlar yaḳup iy şāh-ı cem-miḳdār şem‘
- 29 Oḳumağa sūr-ı şāh-ı şevḳe bir beytim benüm
Beñzer ol mevzūn nihāle kim ucunda var şem‘
- 30 Hāşılı ḳaşd itse i‘lāma zebānı ṭolaşur
‘Arz-ı ḥāl itse ‘**İzārī**-veş yazar ṭomar şem‘
- 31 Tab‘-ı rūşendür yaḳın anı felāket nārına
Şevḳ-ı bā‘ışdür yanup yaḳılmağa her bār şem‘
- 32 Şāhdan ğayrıya aḥvālin yanup yaḳılmaz ol
Gerçi eyler bī-tekellūf āteşin izhār şem‘
- 33 Şem‘-i maḳşūdum uyar tā bir çerāguñ olayın
Devletüñde tekye-i ‘ālemde yüz biñ var şem‘
- 34 Hānḳāh-ı heftümīne şam‘dān-ı sīm ile
Rūşenā içün olaldan seb‘a-i sitār şem‘
- 35 Yedi iḳlīme ziyā-baḥş ola şem‘-i devletüñ
Yaḳdıgınca her gice bu bezm-i pür-ezhār şem‘

Kaşîde-i Sünbül ü Lâle-i HÂLİŞÎ Eş-Şehîr H'âce-zâde Berâ-yı Sultân Selîm
fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

[40ah]

- 1 Sünbülüñle lâle haddüñ dir gören iy lâle-zâr
Tâze sünbüllerle zeyn olmuş ser-â-ser lâle-zâr
- 2 Lâle-veş 'arż it yañağüñ mü-be-mü çöz sünbülüñ
Lâleler mergüb olur al olsa sünbül dâne-dâr
- 3 Kâkülüñ üstine sünbül haddüñ üzre lâle yok
Sünbül ü lâleyle pürdür tütalum dâr u diyâr
- 4 Böyle sünbül kopmamışdur böyle lâle bitmemiş
Gerçi vardur lâle vü sünbül çemende bî-şümâr
- 5 Lâle-zâra sâye şalmış sünbül-i ter şandılar
Lâle-haddüñde görenler sünbülüñ iy şîve-kâr
- 6 Sünbülüñle lâleñi rengîn ü müşgîn eylemiş
Lâlelerle sünbüli halk eyleyen Perverdigâr
- 7 Lâle haddüñle görüp sünbül saçüñ şebnem degül
Lâle vü sünbül yoluñda varın itmişler nişâr
- 8 Bâğa vardum lâlelerle sünbüli seyr eyledüm
Sünbülüñ hâli dige-gün lâleler hep dâg-dâr
- 9 Lâle vü sünbül lisân-ı hâl ile dirlere saña
Oldılar çok lâle-ruhlar şacı sünbüller gubâr
- 10 Bâğ-ı dehrüñ lâlesi vü sünbüli ber-bâd olur
Lâle vü sünbül komaz hîç rûzigâr-ı zür-kâr
- 11 Sünbül-âsâ lalenüñ evrâkı dağılmış yine
Lâle vü sünbül gibi olmuş perîşân rûzigâr

- 12 Lāle vü sünbül döşer pāy-ı şehinşāha kumāş
Sünbül ü lāleyle gülşen tölalī naķş u nigār
- 13 Sünbül ü lāleyle nāmeme Hān Selīm aldı ele
Lāle vü sünbül açıldı irdi gūyā nev-bahār
- 14 Mün'akisdür sünbül ile lāle haddi dīdede
Sünbül ü lāleyle pür olmuş kenār-ı cūybār
- 15 Yād idüp sünbül şaçuñla lāle ruhsāruñ şehā
Lāle çāk itmiş yaķasın sünbül olmuş bī-ķarār
- 16 Sünbülün cismi gögermiş lāle olmuş kana ğarķ
Lālenün yanmış derūnı sünbül olmuş tār u mār
- 17 Lāle lālā hūsnüñe ğīsūña sünbül māşıta
Sünbül āşufte yoluñda lāle her dem hāk-sār
- 18 Sünbülünle lāle haddün dir gören iy serv-ķad
Sünbül ü lāleyle pür olmuş ne hıķmetdür çenār
- 19 Böyle sünbül böyle lāle görmedük 'ālemde biz
Lālesi gül gibi hōş-bū sünbülü hōd müşğ-bār
- 20 Lālelerle sünbülü Hindū-yı misk[īn]-rū mıdır
Lāle vü sünbül benefşe kim cemālün üzre var
- 21 Sünbül-āsā mā'iler ki lāle-veş cām al ele
Lāle vü sünbül yaraşur meclise iy şehriyār
- 22 Lāle haddün vaşf idüp sünbüllerünle Hālişī
Bāğ-ı nażmın sünbül ü lāleyle zeyn itse ne var
- [40bh] 23 Dāğlar başumda lāle oldu sünbül dūd-ı āh
Lāle-i nu'mān u sünbülle tönandı kūhsār

308. 20a misk[īn]-rū: misk-rū M.

- 24 Lāle-i amrā dahı sünböl siyeh peremleri
Sünböl ü lāleyle gülşen bendeñ olsa vechi var
- 25 Çarh sünböl ola ‘adlün bāğına sünböl sağf
Sünböl ü lāleyle zeyn oldıkca şahn-ı sebze-zār

309

Kaşıde-i Şem’-i HĀLİŞĪ Çelebi Berā-yı Sultān Selīm Hān

fa’ilātün fa’ilātün fa’ilātün fa’ilün

- 1 Bezmümüzde oldı çünkim ‘arız-i dildār şem’
Ol yeter sākī bize lāzım degöl tekrār şem’
- 2 Sīne-i şad-pāresinde dem-be-dem işler fitil
‘Āleme rāz-ı nihānın eyledi izhār şem’
- 3 Hüsünüñe ĩmān getürdi iy melek-sīret senün
Başına şarsa ‘aceb mi nūrdan destār şem’
- 4 Çarh urur mäh-ı münir ile sipihr-i pür-nücüm
Kıldı fānūs-ı hayālī şanasın devvār şem’
- 5 Bir siyeh per akınupdur efser-i zerrinine
‘Asker-i pervāneye olmuş sipehsālār şem’
- 6 Nev-‘arūs-āsā koyup başına tēc-ı zer nigār
Egine geymiş ser-ā-ser hıl’at-ı zer-kār şem’
- 7 Bir meh-i hūrşid-ruhsāra meger ‘āşık geçer
Şubha dek her şeb benüm gibi olur bīdār şem’
- 8 Dīde giryān sīne büryān haste vü zār u zebün
Kendüye yanup yakılır nitekim bīmār şem’
- 9 Pereminden aşdılar ‘örf eyleyüp bāzārda
‘Ārız-ı cānāna sırrın itmedi ikrār şem’

[41ah]

- 10 Rūzigāra karşı göğsin gerdi gerçi çok zamān
Şarşar-ı bād-ı fenādan şındı āhir-kār şem'
- 11 İrdi sūr-ı pūr-sürürü şāh-ı nevrūzuñ meger
Dikdi şahın-ı gülşene her nahl-i pūr-ezhār şem'
- 12 Gördiler meclisde döküldi saçıldı cām-ı mey
Şarf idüp maḳdūrını 'arz eyledi dīnār şem'
- 13 Sākī-yi devrān yüritsün ma'delet cāmın yine
Saltanat bir bezm-i 'ālī ḥazret-i ḥünkār şem'
- 14 Pādişāh-ı taht-ı devlet Ḥazret-i Sultān Selīm
Bezm-i ḥāşında yaḳar şems ü kamer her bār şem'
- 15 Meclisinde bāde-i gülgün şafaḳ ḥūrşid cām
Nuḳl encüm hāle sofra māh mihr āşār şem'
- 16 Başını miḳrāz-ı zülfüñ ḳat' iderse ḥaşre dek
Şu'leler peydā idüp cismüm ola hem-vār şem'
- 17 Beñzedürdüm şem'a-i kāfūra sīmīn gerdenüñ
Sīm-sīmā ile 'arz itse ruḥ-ı gülnār şem'
- 18 Bir siyeh perçemlü sīmīn-ten güzel maḥbūbdur
Rūşen eyler bezm-i ḥāşuñ iy şeker güftār şem'
- 19 Şems-i raḥşān bī-ziyādur ḥüsnüñe nisbet şehā
Mihre karşı nitekim 'arz idemez dīdār şem'
- 20 Yā meger ejder[dürür] ağzından āteş saçılır
Bāğbān eyler yed-i beyzā-yı Mūsā-vār şem'

309.10b āhir-i kār tamlaması vezin gereği aḥir-kar şeklinde okunmuştur.

20a ejder dürür: ejder M.

- 21 Altun üsküflü kuluñ gibi ayağ üzre turur
Pādişāhum meclis[ün]de oldı hıdmet-kār şem‘
- 22 Sen şehe zerrīn varaklar şunmağičün nāmesin
Za‘ferān ile yazupdur bir haṭ-ı tōmār şem‘
- 23 ‘Asker-i pervāneye olmuş sipeh-sālār şem‘
Başına geymiş yaraşur efser-i zerkār şem‘
- 24 Lāle-ruḥ gülgün-ḳabā bir şūḥ-ı şīrīn-kār mı
Sīm-ten zerrīn küleh bir dilber-i ‘ayyār şem‘
- 25 Mest olup nice yanup yakılayım kim çün ola
Ol iki lebler piyāle ol iki ruḥsār şem‘
- 26 Dāğ yaksañ başıma artar ten-i zerdümde sūz
Artırur şevḳ ü ziyāsın yansa bir mīkdār şem‘
- 27 Görđi tār zülf-i ruḥsāruñ degül dūd-ı siyāh
İtdi bu remzi ‘alīl olanlara iş‘ār şem‘
- 28 Mihr-i ‘aşḳuñ nice şaḳlasun göñülde **Hālişī**
‘Arz ider sūz u güdāzın yanıcaḳ nāçār şem‘
- 29 Şevḳ-i ruḥsāruñla ḳalmadı ḥayātından eṣer
Āteşe yanup nitekim oldı nūr u nār şem‘
- 30 Ḥasret-i mihr-i ruḥuñla zūlmet-i firḳatde āh
Bī-kes ü tenhā ḳalurdum olmasa ger yār şem‘
- 31 Gülbün-i mevwūna dönmişdür gül-i ḥandān ile
Nazmumuñ her saṭrı kim şāhā ucunda var şem‘
- 32 Gerçi kim pervānelerdür ḥüsnüñe ‘aşıḳlaruñ
Cümlesine oldı yanmaḳda şehā serdār şem‘

- 33 Künc-i ğamda bî-kes ü tenhâ kıomaz ben haste[yi]
Meş'al-i hürşîd-vâr olsun hemîşe var şem'
- 34 Rüşen itsün 'ömrünüñ kaşrın çerâğ-ı devletüñ
Dâ'imâ yakdukca tāk-ı kûbbe-i devvâr şem'

310

[41bh] Diger Kāşîde-i HÂLİŞÎ Çelebi Berâ-yı Sultân Selîm Hân
mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bir şubh açup livâsını sultân-ı hâverân
Saldı zemîne şa'sa'adan tîğ-i zer-nişân
- 2 Zerrât şaf şaf oldu 'asâkir taraf taraf
Toldı levâmi'-i zafer ile cihâniyân
- 3 Zerrîn 'alemleri çözüp açıldı sancâğı
Aldı eşi"adan ele bir rümh-i cân-sitân
- 4 Fevrî nücûm 'askerini târ u mâr idüp
'Âlemden aldı zulmet-i deycürünü nişân
- 5 Oldı meyâmin-i berekât-ı seher-gehî
Ol 'asker-i zafer-peye bir pâk sâiebân
- 6 Mâhuñ bozuldı şukka-ı sancâğı ol seher
Yüz dönderince kaçmağa yol virdi keh-keşân
- 7 Tîğın şalup niyâmına Behrâm-vâr kesîr
Rindâne itdi kendüyi bir gûşede nihân
- 8 Bir şu'le virdi 'âleme tîğ-i sipîhr-i şubh
Virmezdi nûr-ı şem'-i kamer halka ol zamân

- 9 Bu nuşret ü bu fırsat añadur nişāne kim
Her tîr-i cān-sitān-ı belā ola bî-nişān
- 10 Hāk-i semend-i leşker-i endūh[1] rūzigār
Ref eyleyüp zemîni ide hemçü āsumān
- 11 Āfāka mihr ola ziyā-baḥş tā-ebed
Hemçün cenāb-ı ḥazret-i sulṭān-ı kāmran
- 12 Hūrşīd-i ‘arş mertebe māh [u] Zuḥal maḥal
Şāḥib-serīr-i encümen-i āḥirü’z-zamān
- 13 Mānend-i tîğ-i şaf-şiken ü ejdehā-figen
Gerden-firāz çün ‘alem-i Erdevāniyān
- 14 Kimdür denürse ol dūr-i deryā-yı ma’delet
Cemşīd-i ‘aşr Şāh Selīm-i cihānsitān
- 15 Olmaz mu’ādil ol şeh-i iqlīm-i re’fete
Hātem keremde ḳahr u mehābetde Ḳahramān
- 16 İsfendiyār u Zāl u Nerīmān u Güstehem
Adın işidüp eylediler hep nişār-ı cān
- 17 İskender olsa olmaya ḳādir bu ḥālete
Hāk-i semendi ile ṭolu şaḥn-ı āsumān
- 18 Kemter ḡulāmı Hüsrev ü Cemşīd ü Keyḳubād
Kindür ki rüz-ı ma’reke andan bulur emān
- [42ah] 19 Bir göze çekmege bulamazlar ḡubārını
Müşṭāḳ-i ḥāk-i maḳdemine ehl-i işfahān

310. 10 a endūh[1]: endūh **M.**

12a māh [u]: māh **M.**

15b ḳahr: cism-i ḳahr **M.**

- 20 Dinmiş durur ezelde anuñ nām-ı pākına
Şāhib-livā-yı rezm-geh-i 'arşa-i kiyān
- 21 Şāhā cenāb-ı pākūñe geldüm zebūn u zār
Dil āteş-i belāda zebānum şerer-feşān
- 22 Hār-ı sitemle geçdi kamu rūzigārumuz
İtdi bahār-ı 'işretimüz bād-ı gam hazān
- 23 Virdi dimāğ[a] rāyiḥa ezhār-ı naḥl-i ḥūzn
Būy-ı murādı almadan öñdin meşām-ı cān
- 24 Yollarda zīr-i maḫdem-i a'dā olup yatur
Düşdi ayaklar altına bu cism-i nā-tüvān
- 25 Dürr-i yetīme döndi eyā kān-ı ma'delet
Senden cüdā olalı dil-i zār u nā-tüvān
- 26 Tāb-ı firāk [u] zulm [u] sitem yaqdı cismümi
Olmaz itse zıll-ı ma'deletüñ baña sāyebān
- 27 Zāhir olurdu cevher-i zātı güneş gibi
Vīrāne olmayaydı o gencīne-i nihān
- 28 Ümmīd ider ki iy şeh-i dārāb-ı iktidār
Ḥūrşīd-i luṭfuñ evc-i keremden ola 'ayān
- 29 Ḥāliş kuluñ durur der-i devletde **Ḥālisī**
Bilür maḫām-ı dergehüñi gülşen ü cinān
- 30 İr pāye-i murāduña gerden-firāz olup
Olsun mu'īn saña o ma'būd u müste'ān
- 31 Ḥüsrevlik ile āḥir olunca zamān-ı çarḥ
Ḥüddām ola kapuñda şeb ü rüz ḥüsrevān

23a dimāğ[a]: dimāğ **M.**

26a firāk [u] zulm [u]: firāk zulm **M.**

Kaşide-i FIGÂNÎ Berâ-yı İbrahim Pâşâ

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bir dün ki cünd-i şâm ile ceng itdi âsumân
Oldı burûc-ı ıal'a-i gerdünda çok kıran
- 2 Aldı eline tığını Behrâm-ı dâr u gîr
Bârû-yı çarha çıkdı neberd itmege hemân
- 3 Hıfz itmege kılâ'ını kat kat feleklerüñ
Ol gice bâm-ı çarha Zuhal oldı pâsbân
- 4 Etrâf-ı kâ'inâta haber kılmağa güneş
Od yakdı evc-i kulle-i gerdünda nâgehân
- 5 Top almış idi ıal'a-i gerdünü hayl-i şâm
Oldı livâ-yı hüsrev-i hâver hemân 'ıyân
- 6 Bindi tekâvür-i felege 'azm-i rezm idüp
Aldı eşi'adan eline tığ-i zer-nişân
- 7 ıalib ü cenâh u meymenesi târ u mâr olup
Oldı 'adem memâlikine şeb-revân revân
- 8 Sulţân-ı şubh böyle yüz ağardımaı idi
Ger olmasa penâhı vezîr-i şeh-i cihân
- 9 Fihrist-i kâr-nâme-i tekvîn-i nüh sipihr
Maşsüd-ı kâr-hâne-i ibdâ'-ı kün-fekân

[42bh]

311. Gülşen Çaylı CANKURT, Figânî Divanı Gramatikal İndeksi, K. 3, s. 19

2a dâr u gîr: dâr-gîr M.

5a hayl: cünd D.

7a cenâh u meymenesi: cenâh-ı meymenesi D.

7b şeb-revân: şey-revân M.

9. Bu beyit Figânî Divanı'nda mevcut değildir.

- 10 Āşaf-şaf-ı zamān-ı Süleymān-ı şarḡ u ġarb
Ser-‘asker-i müdebbir ü pāşā-yı kāmṛān
- 11 Bu ‘izz ü şevketi ki saña virdi zıll-i Ḥaḡ
Lāyık öñüñce olsa revān urdu-yı devān
- 12 Görse mehābetüñi eyā Rüstem-i veġā
Ḳahruñdan ister idi hemān Ḳahramān emān
- 13 Hışmuñ kafası kulle-i Ḳāf olsa fi’l-meşel
Hurd ide ḡarb-ı destüñ ile şeş-per-i girān
- 14 Hindū-yı muḡbil olmaġa kapuñda dem-be-dem
Çalışdı cān u baş ile şemşīr-i hūn-feşān
- 15 Eflāke irse zemzeme-i kevkebūñ n’ola
Bir ketḡudā durur saña İskender-i zamān
- 16 Aldı ḡanadı altına gerdūnı beyza-vār
Şeh-bāz-ı himmetüñ ki aña ‘arş oldı āşiyān
- 17 Beñzetdi kendüyi var ise işigüñe kim
Gerdūn-ı dūnuñ üstine yol çekdi Kehkeşān
- 18 İbrāhīm oldı nāmuñ eyā kān-ı ma‘delet
Bu faḡr āteşini baña eyle ġülsitān
- 19 Ğülzār-ı midḡatüñde uçarken ġöñül ḡuşı
Cān bülbüli bu şi‘r-i teri oḡudı hemān

10b müdebbir ü: müdebbir **M.**

11a şevketi ki: şevketi **M.**

11b olsa revān urdu-yı devān: olur ise Erdevān devān **D.**

12b hemān: senüñ **D.**

13b ḡarb-ı destüñ ile: ḡarb-ı dest anı **M.**

15a zemzeme-i kevkebūñ: kevkebe-i ‘izzetüñ **D.**

15b durur: dur **M.**

17b çekdi: sürdi **D.**

18b bana eyle: eyle baña **M.**

19b hemān: revān **D.**

[43ah]

- 20 Ağzuñ hadîşine açamaz zerrece dehân
Esrâr-ı ğaybe vâkıf olan ıtab'-ı ħurdedân
- 21 İy serv-i ħōş-ıırām şakın yoluña gelür
Her şuya şu gibi gel akıtma yaşum revân
- 22 Gözden çıkalı gelmedi hıç 'aynuma yaşum
Merdüm gibi ki eyleye kendü yirinde ıan
- 23 Cām-ı şafāyı şun ıolu iy pır-i deyr kim
Her laħza devrũñ acılığın unudam hemân
- 24 ıaldum ayakda al elũmi destgır ol
İy şeh-sũvār-ı ma'reke-i āħirũ'z-zamân
- 25 Meddāħ olalı saña eyā Mũşterĩ-cenāb
Oldı **Figānĩ** 'arşa-i nazm içre pehlevân
- 26 Rũmuñ Kemāli dirler idi baña şũphesiz
Görse kemāl-i ħudretũmi ehl-i İşfahân
- 27 Terk eyle lāfı dāver-i devrāna kııl du'ā
Uzatmağıl ħikāyeti mānend-i kıışsa-ı ħ'vân
- 28 Ĥatm eyle dāsītānı şũrũ' it du'āsına
Ol dāver-i cihāna kıılup dem-be-dem şenā
- 29 Tā ıal'a-i sipihre ħücũm eyleye nücũm
Tā kim niyām-ı şebde ola ıığ-i ħõr nihân

23b laħza: laħz **D**.

24a al elũmi destgır ol: 'arşa-i miħnetde al elũm **D**.

25a cenāb: cebĩn **M**.

26a dirler idi baña şũphesiz: dirdi baña şũphesiz eger **D**.

27a Terk eyle lāfı dāver-i devrāna kııl du'ā: Ĥatm eyle dāsītānı şũrũ' it du'āsına **D**.

28b bu mısra genel itibariyle kasidenin kafiye bũtũnlũğũne uymamaktadır. Mũstensih tarafından eklendiğĩ dũşũnũlmektedir ve Figānĩ Divanı'nda mevcut değildir.

- 30 Ȧakup kemendi gerdenine ȡarb-ı dest ile
Devlet kapuňa haşmı getüre keşân keşân

312

Diger Kaşide-i FİĠĀNÎ Berâ-yı Sultân Selîm Hân
fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilün

- 1 Şubh-dem alup 'Uṭârid destine zerrîn kalem
Defter-i sîmâb-gün-ı târeme çekdi raqam
- 2 Emr-i şâhı yazdı bilürdi emîr-i çarha kim
Cem' ola Kerrûbiyân h'ânında şâhun bîş ü kem
- 3 Atlas-ı gerdünü kat kat eyleyüp yıġdı Zuhal
Hâk-i pâ-yi rahş-ı şâha itmege ferş-i kadem
- 4 Altun üsküflü güneş derbân-ı sūr-ı şâh idi
Virdi sancaq kal'a-i mînâ-nümâya lâ-cerem
- 5 Zıll-i Yezdân dâver-i devrân Süleymân-ı zamân
Hüsrev-i İrân u Tûrân vâli-i vâlâ-himem
- 6 Kahramân-heybet Ferîdün-satvet İskender-şifat
Sencer-i Dârâ-şâlâbet Keykubâd-ı Cem-haşem
- 7 'Arşa-i hâlî bulup yilmiş yüpürmüş bād-veş
Rüstem ü İsfendiyâr u Zâl ü Sâm u Güstehem4
- 8 Midhat-i tîġuñ şehâ lâ seyfe illâ zül'l-fikâr
Vaşf-ı şân-ı tîr-i kav süñ âyet-i nûn ve'l-kalem

312. Gülşen Çaylı CANKURT, *Fîġânî Divanı Gramatikal İndeksi*, K. 2, s. 15

1a alup 'Uṭârid: alup eline 'Uṭârid **M**.

8b Vaşf-ı şân-ı tîr-i kav süñ: Vaşf ü şân-ı tîr ü kav süñ **D**.

[43bh]

- 9 Hādīm-i kemter kapuñda Mısr sultānı şehā
Āsitānuñ kullarıdur Hüsrev-i mülk-i 'Acem
- 10 Salṭanat gülzārınuñ nev-res nihāl-i servisin
Ġonçe-āsā baş açup eyler du'ā bunca ümem
- 11 Halka her gün ittibā'-ı emrūñ irşād itmege
Āsumān-ı āsitānuñda idi kevkeb ḥadem
- 12 Şol Süleymānsın ki İbrāhīm olupdur Āşafuñ
Enbiyānuñ himmeti üstüñde ḥāzır dem-be-dem
- 13 Muştafānuñ sünneti devrūñde cārīdür şehā
Ehl-i İslāma du'ā-yı devletūñ farz-ı ehem
- 14 Şıyt-i nāyuñ sūr-ı şūr-ı Sırāfıl olmasa
Dirilüp bir yire gelmezdi şehā bunca ümem
- 15 Nāy-ı rüyınu edāsı gūşına kılmaz eşer
Eyledi kūs-ı nefirūñ gulğulı halkı aşam
- 16 'Arş-āsā kurdıguñ her ḥayme At Meydānına
Sāyebān-ı çarḥ-ı atlas aña nisbet pest ü kem
- 17 Her birisi pür-şüküfe şān dıraḥt-ı ravzadur
'Ayş u 'işret itmege altında ğilmān-ı İrem
- 18 Başka başka cümle maḥlūkı konukladuñ şehā
Oldılar ḥ'ānuñda envā'-ı ni'amdan muğtenem

9b kullarıdur: kullarından D.

11a gün: dem D.

12a ki İbrāhīm: İbrāhīm M.

12b enbiyānuñ: enbiyā M.

13b ehem: a'am D.

14a sūr-ı şūr: sūrda şūr D.

15a edāsı: şadāsı D.

15b kūs-ı nefirūñ: kūs u nefirūñ D.

16a 'arş-āsā: 'arş-āsādur M.

17a pür-şüküfe: bir şüküfe D. // ravzadur: ravzadan D.

- 19 Mihr ü meh kuruş oldu nuql encüm ü simāt heft çarh
Yayılpdur yinmege sūruında enva'-ı ni'am
- 20 Şöyle seyr itdüñ cihān halkın simātuından şehā
İştihāya aş yirerdi mā'ideñde her şikem
- 21 Cümle maḥlūkāta şofraından nevāle kıasm olup
Ger nemek olsa yitişmez maṭbaḥuında heft yem
- 22 Kaṭre-i şebnemce gelmez devr-i sūruında şehā
Çeşme-i mihr olsa şerbet kāseler eflāk hem
- 23 Nīze-i zerrīn elinde Ḥüsrevā evreng-i çarh
Nīze-bāz olmuş öñüñce iy şeh-i gerdün-ḥaşem
- 24 Dikdi bir zerrīn kabaḥ meydān-ı gerdūa nişān
Tīr atar yir yir şihāb idüp kemān-ı çarḥı ḥam
- 25 Taḫınup Mısrī kılıç kullaruñ itse cündilik
Mīş olur ol rezmdē şīr-i jiyān bebr-i dijem
- 26 Ḥüsrevā bezmüñ neşātından lisān-ı ḥāl ile
Sāzlar her sū naḡam-sāz olup iderler naḡam
- 27 Mūmdur yanmaḡa bezmüñ gicesi şem ü kamer
Şam'dan-ı nuḡre-küpüñdür sipihr-i pūr-direm
- 28 Şöyle rūşen eyledi meh-tāb şām-ı tārı kim
Şāh-ı ḥāverden gürizān oldu şan cünd-i zulem

19a encüm ü simāt: encüm simātı D.

20a cihān halkın simātuından: naḡkāliden cihān halkın M.

20b mā'ideñde: mā'idede M.

22a devr-i: rüz-ı D.

23a Ḥüsrevā: Ḥüsrev-i D.

23b nīze-bāz olmuş: nīze-bāz M. // öñüñce: öñünde D.

25b mīş: mūş D. // bebr-i: pūr M.

27a şem' ü kamer: şem'-i kamer D.

27b nuḡre-küpüñdür: nuḡra-kūbuñdur D.

- 29 Od şaçarken her yaña ağzından iy şāh-ı cihān
Cānı yokdur ejdehānuñ kim yanuñda ura dem
- 30 Şāh-ı hāver havfdan çıkdı hisār-ı çāruma
Āsumāniler burūc-ı çarha çün dikdi 'alem
- 31 Zeyn-i zerrīn-i hilāli mīr-i āhūr-ı kazā
Hīnk-i çarha urdı koşmağa öñüñce şubh-dem
- 32 Kan kaşanur tevsen-i gerdün anı şanma şafağ
Heybetinden rahşuñuñ iy Hüsrev-i mülk-i 'Acem
- [44ah] 33 'Arşa-i nazm içre şāh ögdül virürse baña ger
Rahş-ı tab'um eyleye iki cihānı bir kadem
- 34 Yakam āh-ı āteşinümle sipihrüñ dāmesin
Dest-i miḥnetden **Figānī** ger alınmazsa yakam
- 35 Bağrumı biñ pāre itdi fāka şemşīri şehā
Gözlerüm yalı anuñçün bağladı reng-i baķam
- 36 Bu meşel meşhūrdur ellerde manşīb dest-māl
Birini eyle 'ināyet gözlerüm yaşın silem
- 37 Yeter ağladuñ yaşıñdan mā-cerā ma'lūmdur
Destüñi kıldur du'āya cümleden oldur ehem
- 38 Eyle ol şāha du'ā kim cümle eylerler du'ā
Zāyir-i eknāf-i Ka'be sākin-i şaḥn-ı Harem

29a her yaña: dem-be-dem **D.**

29b yanuñda ura: ura öñüñde **D.**

30a çıkdı: kaçdı **D.**

31b öñüñce: koşuñda **D.**

32b 'Acem: himem **M.**

33a baña ger: yāra şer **M.**

35a itdi: kıldı **D.**

36b 'ināyet: işāret **M.**

- 39 Nice kim burc-ı kılā'-ı t̄ārem üstinde ola
Şehriyār-ı çār-bāliş şāhib-i tabl ü 'alem
- 40 Sūrlar ile şafā sür dünya durdukça şehā
Hānedānuñ beklesün elṭāf-ı dādār-ı kıdem

313

Diger Kaşide-i FiĠĀNĪ Berā-yı Sulṭān Süleymān

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 'Azm-i şikār idince şeh-i Kahramān-ı ceng
Ser-geşte oldı havf ile bu nıl-gün neheng
- 2 Aldı kemān-ı Rüstemi Zāl-i felek ele
Derrende cān-verler atmağ için hadeng
- 3 Kavş-i kuzah kanadı vü minḳārı mäh-ı nev
'Anḳā-yı çarḫa cirm-i dıraḫşān-ı mihr ceng
- 4 'Anḳā iken hamāme gibi cigzinür döner
Ser-geşte oldı havfuñ ile çarḫ-ı nıl-reng
- 5 İskender-i veġā vü Nerīmān-ı kār-zār
İsfendiyār-ı ma'reke Efresiyāb-ı ceng
- 6 Sulṭān-ı berr ü baḫr Süleymān-ı şark u ġarb
Şāhib-ḳırān-ı dehr ü şehenşāh-ı nık-neng
- 7 Faḫr idinürdi iy şeh-i gerdün-kevkebe
Ṭutsa rikābın āşafuñuñ Hüsrev ü Peşeng

313. Gülşen Çaylı CANKURT, FiĠānĪ Divanı Gramatikal İndeksi, K. 1, s. 13

4a cigzinür: çizginür D.

5a kār-zār: kār-sāz M.

6b dehr ü: dehr D.

[44bh]

- 8 Kem kullaruñ durur ki şalınmışdur uçlara
Sulţān-ı Mışr u şāh-ı 'Acem Erdel ü Fireng
- 9 Telh olduğına kām-ı baħr bu durur sebeb
Şu oldu ħavf-i tīguñ ile zehre-i neheng
- 10 Şol ħaddedür sükūn u vaķāruñ ki olmaya
Bār-ı girān-ı ħaşmetüñe kūh-ı Kāf deng
- 11 Cāndan ümīd kesdi görüp berk-i tīguñı
Gökde bulutda ceng ü cidāl eyleyen peleng
- 12 Ārķurı gelmesün şeh-i devrāna diyü kūh
Baş açdı girdi rezme koyup dāmenine seng
- 13 Olup ħavāle ħayme gibi ger ki şeş-perüñ
Dār-ı cihānı eyledi anuñ başına teng
- 14 Cān atdı Kāfa ħavf ile Sīmurg bāl açup
Pervāz idince nāvek-i şāh-ı ħuceste-neng
- 15 Her kim içerse kaçre-i peykānuñı geçer
Kaťmışlar aña şu virür iken meger şereng
- 16 Yedüp götürmege şeh-i ħāver şikāruña
Taķdı sipihr şīrine zer-kār pālehang
- 17 Fūrsüñ ne cānı var gele karşıña kim oķuñ
Ger kūh-ı Kāf olursa siper eylemez direng

8b Mışr u: Mışr **D.**

10a ħaddedür: ħadde **M.**

11a cāndan: cān **M.**

11b bulutda: bulutla **D.**

12a şeh-i devrāna diyü kūh: şehe diyü hizerb-i kūh **D.**

13a ħayme gibi ger ki: şıtma gibi gör ki **D.**

13b başına: gözine **D.**

26a şikāruña: rikābuña **D.**

- 18 Her kim tekāvür üzre göre dir seni şehā
Sulṭān-ı hāver-i felek-i lāciverd-reng
- 19 Destüñe konalı senüñ iy şāh-bāz-ı kadr
Oldı sipihr beyzāları ayağına zeng
- 20 Bir şūret ile dahı görünürdi midḥatüñ
Āyīne-i ṭabī' atümi ṭutmasaydı jeng
- 21 Ṭab'-ı **Fiğānī** yüksek uçardı Hümā gibi
Şah-ı yegāne itse eger rağbet-i güleng
- 22 Ṭab'um semendini koşaram ehl-i nazm olan
Meydāna gelsün eylesün hīç 'özü-i leng
- 23 Terk eyle lāfı dāver-i devrāna kıl du'ā
Ṭab'ün çü kaldı midḥat-i zātında lāl ü deng
- 24 Terk-i felek niçe kim alup destine kemān
Naḥcīr kaşdına ata her cānibe ḥadeng
- 25 Hūrşīd mākiyānı ola bezmüñe kebāb
Muṭrib o bezme Zühre-i zehrā-yı şūh u şeng

314

Diger Kaşīde-i Fiğānī Berā-yı Sulṭān Süleymān

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Girince cāme-i h'āba cihān-ı buḳalemün
Uyudı fitne-i 'ālem kevākib açdı 'uyūn

21b eger: aña D.

23b çü kaldı: çü oldı D.

24a terk-i felek: Türk-i felek D.

25b şūn u şeng: şūh şeng M.

314. Gülşen Çaylı CANKURT, Fiğānī Divanı Gramatikal İndeksi, K. 4, s. 22

[45ah]

- 2 Ḥorōs-ı 'arşa gıdā itmege yaḥūd ol şeb
Kevākib erzenin ölçerdi keyl ile gerdün
- 3 Nücüm çeşmine yā şeb dilerdi çekmege kuḥl
Sipihir bīvesi çözdü yā zülf-i ġāliye-gün
- 4 Cihānı almış idi gice cünd-i Hindū-yı şām
İrince ḥüsrev-i ḥāver livāsın itdi nigün
- 5 Geçüp oturdı çü taḥta o ḥüsrev-i ġitī
Cihāna şaçdı nūr açup ḥazāne-i medfün
- 6 Yumağa çirk-i şebi çarḥ-ı cāme-ḥ^vābından
Getürdi çeşme-i ḥōr āb u kūrş-ı meh şābūn
- 7 Cihāna mu'cizesi zāhir oldu Mūsā-var
Çıkardı çün Yed-i beyzāyı şubḥ-dem gerdün
- 8 Yüzini sürmek ile ḥāk-i pāy-i Pāşāya
İşini mihr-i cihān-tāb eyledi altun
- 9 Sipihir-i dīn ü düvel Āşaf-ı Süleymān Şah
Devān öñüñce niçe Erdevān u Efrīdūn
- 10 Dikildi sancaḥ-ı dīnūñ kılā'-ı küffāre
Maḥarr olalı semendūñ semīne şehir-i Bedūn

2a 'arşa: 'arş **M.**

3a yā şeb dilerdi çekmege kuḥl: çekmek dilerdi yāḥūd kuḥl **D.**

3b çözdü: çözmüş **D.**

4a idi gice: idi – **D.** // şām: şāmī **D.**

5b nūr: zer **D.**

6a çarḥ-ı cāme-ḥ^vābından: cāme-ḥ^vāb-ı gerdündan **D.**

6b āb u: āb **D.**

9a dīn ü: dīn **M.**

9b devān: revān **D.**

10a sancaḥ-ı dīnūñ: şancağı dīnūñ **D.**

- 11 Kılā' olalı cibāli 'adū neberdüñde
Şalınsa şeş-per-i qahruñ hemān olur hāmūn
- 12 Dem-i veğāda atıldı çü tōp-ı ejder-dem
Leşine kōndı o dem kāfirūñ qara kuzğun
- 13 Öñüñe kim tura iy Āşaf-ı zamāne senūñ
Başına yıkar idūñ Beç'i kaçmasa mel'ūn
- 14 Yüce şu deñlü sarāyuñ senün Süreyyādan
Nice ki taht-ı şerādan bu kāh-ı mīnā-gūn
- 15 Rumūz-ı mes'ele-i 'adlūñ itmege tadkīk
Çıkardı şubha çerāğın kevākib-i gerdūn
- 16 Şarīr şanma şadāsını kilik-i giryānuñ
Baş üzre dikilūben medhūñi okur mevzūn
- 17 Bu sūz-ı nār-ı felāket olur baña gülşen
Hilālüm ola eger cūd u luţfuña maqrūn
- 18 Kimesne rişte-i nazmumı hābbeye almaz
Cevāhir-i sühanum oldu lū'lū'-i meknūn

11a olalı: idinde **D**.

11b şalınsa: şalınca **D**. // qahruñ hemān olur: qahrı hecān ider **D**.

12a veğā: ğazā **D**.

13 Bu beyitin birinci mısrası a.g.e.'deki 14. beyitin birinci mısrasına ve bu beyitin ikinci mısrası Fiğānī Divanı'ndaki 15. Beyitin birinci mısrasına aittir. Burada müstensih'in bir hata yaptığı düşünölmektedir. Bu nedenle Fiğānī Divanı'ndaki 14. beyitin ikinci mısrası bu beyitin ikinci mısrasına yazılmıştır. Bkz. 49.13b

13a tura: gelür **D**.

13b Başına yıkar idūñ Beç'i kaçmasa mel'ūn: Kef-i sehāña senūñ nice öykünür 'ummān **M**.

14b kāh: çarh **D**.

15a tadkīk: taḥkīk **D**.

17a olur baña: baña olur **D**.

17b cūd [u] luţfuñ: luţf u cūduñ **D**.

18a nazmumı: nazmını **M**.

- 19 Çerāguñ olsun uyandır bu ḥvāb-ı zilletden
Fiğānī çākerüñi itme ğayrıya memnūn
- 20 Degül ḥaddüñ çü medīḥ olmak Āşaf-ı dehre
Getür du'āya livā gibi ellerüñ eknūn
- 21 Niçe ki naşb ide ḥōr rāyet-i zer-endūnın
Sipihṛ ḳal'asına rumḥ-ı şāmı ḳıla sūtūn
- 22 Ḥıyām-ı ḳadrüñe şems ola şemse-i zerrīn
Niçe ki yücele ṭāḳ-ı muḳarnes-i gerdūn

315

[45bh]

Ḳaşıde-i Ḥançer-i Fiğānī Beg
mefā'ilūn fe'ilātūn mefā'ilūn fe'ilūn

- 1 Geçerse 'arşa-i heycāda n'ola er ḥançer
Cihānı ḳabzasına aldı ser-be-ser ḥançer
- 2 Aḳar şuya ṭayanur kim ṭayanur ise aña
Geçerse ṭoĝru inanmayalar eger ḥançer
- 3 Sōzi geçer nereye varsa naşş-ı ḳaṭı'dur
İl içre anuñ içün oldu mu'teber ḥançer
- 4 Şu deñlü keskin olur iştihāsı rezmünde
'Adūnuñ içmege ḥūnını aş yirer ḥançer

19a zillet: ğaflet **D.**

20a Degül ḥaddüñ çü medīḥ olmak Āşaf-ı dehre: Yeter şikāyet-i faḳr ü felāket-i devrān **D.**

21a zer-endūdın: zer-endūnın **M.**

21b sūtūn: nigūn **M.**

315. **Gülşen Çaylı CANKURT, Fiğānī Divanı Gramatikal İndeksi, K.7 s.28**

1a geçerse 'arşa-i heycāda n'ola: n'ola geçerse 'arşa-i heycāda **M.**

1b ser-be-ser: ser-te-ser **D.**

2b ṭoĝru inanmayalar eger: ṭoĝrı inanma dışın biler **D.**

3a nereye: ne yaña **D.** //: ḳaṭı'dur: ḳaṭı' vü sürḥ **D.**

- 5 Hezār olursa da a'dā yüzini döndürmez
Cenāh u kalbe ʔoḡınup yarar geḡer ḡanḡer
- 6 ʔoḡınsa Zāl-i felek ḡevḡeninde eglenemez
Şu sem gibi idi ʔāsdan ider güzer ḡanḡer
- 7 ḡekerse n'ola o Ye'cūc-ı fitneye seddi
Cihānda buldı İskender gibi zafer ḡanḡer
- 8 Olursa Sām u Nerīmān anı başaḡ ḡarḡı
Peleng-i ḡulle-i perḡāş u şīr-i ner ḡanḡer
- 9 Yanında bulmaz idi yüz Ḥıdīv-i devrānuñ
Ger olmasaydı yalıñ yüzlü sīm-ber ḡanḡer
- 10 Fulād-ı ma'reke İskender-i ḡader-ḡudret
Yanaşdı saña olupdur meger nöker ḡanḡer
- 11 Kesüp boḡazların a'dānuñ aḡıdur baḡrı
İskender oldu neberd illerinde her ḡanḡer
- 12 Yanuñda kim ki baḡa egri dökmege ḡanın
Elinde Zāl-i sipihrüñ hilāl zer-ḡanḡer
- 13 Şanur görenler anı baḡır içinde mähīdür
Kefüñ içinde ne dem kim ʔuta maḡar ḡanḡer
- 14 Cihānda ḡaḡḡuñı kim setr iderse ḡaḡḡında
Lisān-ı ḡāl ile oḡur *feḡad kefer* ḡanḡer

5b ʔoḡınup: ʔoḡınur **D.**

7b cihānda: cihāna **M.**

8a anı başaḡ ḡarḡı: u Bayḡara'yı ḡarb-ı dest **M.**

8b perḡāş u şīr-i: perḡāş şīr-i **M.**

9a bulmaz idi yüz: yüz yumaz idi **D.**

10b Bu mısra mecmuada mevcut deḡildir, Fiḡānī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

10a fulād: ḡubād **D.**

12a baḡa: ḡıḡar **D.**

13b ʔuta: ʔutar **D.**

[46ah]

- 15 Ziyāfet eylemege haşmuñı neberdüñde
Getürdi ortaya h^vānını mā-ḥazar ḥançer
- 16 Ne ṭāñ göñüllerini çāk iderse a'dānuñ
Çü mā'-i cārī gibi yolları açar ḥançer
- 17 Şu deñlü 'ālemi tutdı şadā-yı 'adlūñ kim
Kimesne kimseye daḥl eylemez meger ḥançer
- 18 Şu sızmaz aralarından iki qarındaşdur
Ne şuya ṭīguñı şalsañ bile gider ḥançer
- 19 Yarar geçinmege yanuñda ol demür peykān
Şokup dil ağzına haşmuñ ḥaber şorar ḥançer
- 20 Sipih ḥinkine bindi 'adūn ile cenge
Taķındı şa'sa'adan ḥüsrevā meger ḥançer
- 21 Yüze gelür nesi var ise cevher ü zerden
Yoluñda ḥarc idüp öñüñde pāreler ḥançer
- 22 Bitürdi işini rezmüñde cümle a'dānuñ
Şu deñlü kār-güzār oldu bīşe-ger ḥançer
- 23 Ne çekdügünü dilümdem bilüp durur gūyā
Yanuña varup egildi şorar ḥaber ḥançer
- 24 El üzre tüt beni 'arż-ı hüner idem saña
El üzre tütmağ ile oldu mu'teber ḥançer

16b ṭāñ: tañ M. // ṭāñ: ṭan D.

16b yolları: dilleri D.

18-19 Bu iki beyit Fiḡānī Divanı'nda yerleri deḡiştirilerek yazılmıştır.

19a demür peykān: dem-i peygār D.

19b şorar: ider D.

20a cenge: rezme D.

20b ḥüsrevā meger: ḥüsrev-i kamer D.

23a çekdügünü: çekdügümü D. // gūyā: cānā D.

23b şorar: virür D.

24b oldu mu'teber: gösterür hüner D.

- 25 Şeh-i vilāyet-i nazmum zebān baña şemşîr
Tenümdeki eyegiler baña yir yir hançer
- 26 **Figānî** lāf u güzāf urma geç geçenden kim
Zebān-ı ta'na uzatmaya saña her hançer
- 27 Nitekim bildi ki yokdur zebān-ı şāyestem
Beyāna başladı yanumca muhtaşar hançer
- 28 Niçe ki ola nihān āb-ı Hızır zulmetde
Binānuñ içre nitekim tuta maķar hançer

316

Ḳaşıde-i Bahāriyye-i HÜKMÎ Efendi'el-Ḳāḏî Berā-yı Ḳurd Çelebi
fa'ilātün fa'ilātün fa'ilātün fa'ilün

- 1 Ḥamdillillah ki dilā irişdi eyyām-ı bahār
Oldı genc-i maḥzen-i sırr-ı ilāhî āşikār
- 2 H'ābid idi gūyiyā kaldurdu baş erbāb-ı ḥāk
Ḥıl'at-i rengîn 'atā itdi ser-ā-ser nev-bahār
- 3 İrdi emvāt-ı nebātāta ḥayāt-ı cāvidān
Şanki enfās-ı Mesîḥā oldı nefḥ-ı rūzigār
- 4 Gülşen içre sū-be-sū āb-ı revāniyla çemen
Ḥüb-şüret gibi açar ḳalbi ḳomaz hiç ḡubār

25a zebān baña şimşîr: zebān durur tığum **D.**

25b eyegiler baña yir yir: eyegüler baña yeter **D.**

26a urma geç geçenden kim: eyleme geçenden geç **D.**

27a nitekim: senāña **D.**

28a āb-ı Hızır: Hızır şuyı **D.**

28b binānuñ içre nitekim tuta: niyāmuñ içre tuta dā'imā **D.**

316. “Diğer Ḳaşıde-i Figānî” şeklinde başlayan başlık devamında “Ḳaşıde-i Bahāriyye-i Hükmi” olarak devam etmektedir. Şiir içerisinde Hükmi mahlası yer aldığı için bu kasidenin Hükmi'ye ait olduğu düşünülmüş ve başlıktan Figānî ile ilgili olan kısım kaldırılmıştır. Müstensihin burada hata yaptığı düşünülmektedir.

[46bh]

- 5 Cānı yokdur kim vire şūret bu resme naķş-ı Ćīn
Şafha-i ezhārı hōş-naķş itdi şun'-ı Kird-gār
- 6 Yüz yire urmış benefşe sīnesin çāk eyleyüp
Haţţ-ı yāra olmuş āşufte meger bī-ihtiyār
- 7 Jāle şanma görinen gül üzre iy bülbül ki ol
Sürh-rūdur bir güzel gūşında dürr-i şāh-vār
- 8 'Āşık olmuşdur meger kim nev'arūs-ı gönçeye
Düşdi süsen hañçere gördi ki hemdem aña hār
- 9 Şahñ-ı şahrānuñ geçüp taht-ı zümürrüd-fāmına
Başına urındı gül iklīl-i cevher şāh-vār
- 10 Bezm-i gülde gönçeler derbān u nergis gözciler
Serv dāmen der-miyān itmiş öñüñde sāye-vār
- 11 Bir büt-i ra'nāya beñzer cāme-i Hızır ile
Her çemen kim zeyn olur berg-i bahār ile çenār
- 12 Jāle şanmañ görinen mānend-i dirhemdür çemen
Şubh-dem deryüzedden kesb iti anı sebze-zār
- 13 Gel kenār-ı cūya gör kim hāme-i zerrīn ile
Naķş ider akar şuya emţārı ol Perverdigār
- 14 Nūş iderler sīm vü zerden kāseler pür eyleyüp
Nergis ü zerrīn kadeh gül meclisinde bī-ķarār
- 15 Yazdı evrāk-ı güle bülbül şikāyet-nāmeler
Hār elinden bağı hūn olduğın itdi āşikār
- 16 Gūşe-i gülşen cinān bāğına düşmişdür diyü
Geldi bülbül luţf ile başında destār-ı vaķār
- 17 Hem-zebān olmuş görüñ tūţı vü kumrı cūş idüp
Hem tezervi hüznüyle ağılar nevāda zār zār

- 18 Kāh 'uṣṣāk arasında bûselikler gösterür
Geh ider vech-i hüseyñiden o şeh nāra hîṣār
- 19 Şöyle zeyn itdi çemen-zārı kudüm ile rebî
Feyz-i Raḥmetden behişt-āsā müzeyyen her diyār
- 20 Dil-güşādur şahñ-ı şahrā cān-fezādur cüybār
Pür ḥaḳā'ıkdür ḥadā'ıḳ pür semendür sebze-zār
- 21 Serv-i bostān-ı fazīlet ḥazret-i 'izzet kim ol
'Asker-i manşūra vālī olmağa var iktidār
- 22 Fāzıl-ı dehr olduğına reşk ider ins ü melek
İy bülend aḡter 'Uṭārid fazlı ile şermsār
- 23 Tīğ-ı himmetle taşavvuf şehriñi fetḫ itmege
'Asker-i zühhāda zātīdür emīr-i tācdār
- 24 'Arşa-i 'aşrında şimdi kevkeb ü şems ü ḳamer
Nūr-ı Ḥaḳḳı tāb-rüyıyla iderler iftiḥār
- 25 Südde-i bāb-ı sebīli mesken-i ehl-i kemāl
Şuffe-i şadr-ı ni'ālı menzil-i şadr-i kibār
- 26 Güft ü gūya iktidāruñ **Hükmi** yokdur fāriğ ol
Miḡnet-i gerdün elinden oldu 'aḳluñ tār u mār
- 27 Bir sa'ādet ehlidür pāyına yüz sür ola kim
Gerd-i hicret itmeye mirāt-i ḳalbūñ pür gubār
- [47ah] 28 Eksük olmasun cihān içinde zātı 'izz ile
Arta dursun devleti olsun sa'ādet ber-ḳarār

Kaşîde-i 'İŞRETÎ ki Şöhret Yafte Be-Sefinetü's-Şu'arâ Ve'l-Bülâgâ
mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Ma'ârif bahrinüñ yokdur egerçi hadd ü pâyânı
Velî nādānı söyletsin tamām itmiş geçer anı
- 2 Budur bir baħr-ı bî-pâyân muhîṭ olmaz anı insān
Ḥüdādur cümlesin 'ālim budur sünnîler imānı
- 3 Murādullāh olup bu baħri fülk-i nazm ile tezyîn
Getürdiler melekler ehl-i nazmı bir yire ānî
- 4 Tekellüf itdiler anlara fülk-i nazmuñ esbānın
Belāgat kūhına 'azm eyledi her ṭab'-ı nūrānî
- 5 Varup sa'y-i belîğin bezl idüp her şā'ir-i sāħir
Getürdi her ne ise māḥaşal takdîr-i Yezdānî
- 6 Hemāndem tîşe-i hikmet şalındı dest-i Kudretten
Ta'alluk eyledi keştî-i nazm-ı şun'-ı Rabbānî
- 7 Biçüp şandal ağacı levhalar Sa'dî Gülistānda
Anuñ adlā'ını kavs-i kuzahdan itdi Ḥākānî
- 8 Daķîķi [i]nciler düzdi daķāyıkdan idüp diķķat
Ḥasen misk ile ibrişimden itdi ķîr ü kettānı
- 9 Nihāl-i bāğ-ı cennetden direkler dikdi Firdevsî
Serenler çekdi şāḥ-ı sidreden 'Aşşār-ı Subḥānî
- 10 'Anāşırdan sūtūna 'Unşurî bir nerdibān itdi
Gelüp gül gibi göñlüñ itdi pes hem mihr-i raḥşānî
- 11 Kemālūñe resen ṭakdı ḥayāl-i zülf-i dilberden
Mücevher yelken itdi Ḥ'āce Selmān ebr-i nisānı

- 12 Şu‘ā’-ı mihreden itdi körekler Qāsım-ı Envār
Dümen itdi Hilālî mäh-ı nevden ol kerem-kānı
- 13 Meh-i tībānı fānūs itdi aña Enverī fi-l-ḥāl
Kevākibden ‘alemler dikdi Hüsrev cümle sultānı
- 14 Aña top itdi ra‘d-ı cān-güdāzı Hātīfī şerīr
Tüfekler itdi yir yir Āzerī her berq-i sūzānı
- 15 İder kıble-nümā āyīne-i İskenderi H^vāce
Ki keştı olmaya güm-rāh olursa Nūḥ tūfānı
- 16 Gemiye Kātibī naqş itdi *bismillāhi mecrāhā*
Yüridi ol sefine oldı bir taht-ı Süleymānı
- 17 Kulağuzdur Zāhīr ol keştıye ğam yok biḥamdillah
Açar Hāfız hemīşe ol gemide fāl-ı Ku‘rānı
- [47bh] 18 Nizāmī Rūdegī Monlā Senāyī cümle kādīlar
Qapudanlardur anlar her birinüñ ‘aql ḥayrānı
- 19 Elümden gelse yüz biñ cān ile ben ḥaste-i miskīn
Olurdum ol geminüñ ‘işretī şandal oğlanı
- 20 Necāt ehlidür anlar cümlesinüñ rūḥı şād olsun
Sa‘ādetdür biri ben ḥāke itse meyl-i rūḥānı

318

Ġazel-i Şemsī Paşa ki Berā-yı Feth-i Şirvān Güfte Şud u Tahmīs-i HĀTEMİ Beg
mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Yisün şemşirüñüñ zaḥmını Şīrāzī vü Kirmānı
Olup bir bendeñe vir Yezd ü Ġazvīn ü Ḥorāsānı
Buyur ḥāke berāber idelüm Tebrīz ü Kāşānı

16a *bismillāhi mecrāhā*: Allah’ın adıyladır, Kur’an-ı Kerim, Hud, 11/41.

Getürdi çünkü bir bendeñ peyām-ı feth-i Şirvānı
'İnāyet itseñ olmaz mı aña şehir-i Bedaḥşānı

- 2 Vücūd-ı düşmeni şemşir-i ḳahruñ itdi nā-peyda
Tağıldı darb-ı seyfüñle vücūd-ı ḥaşm-ı nā-bīnā
Kesüp 'ırkın göz açdırmadı tiguñ anlara ḳaṭ'ā
Şu'a'-ı tiguñı görmez senüñ ḥuffāş tek a'dā
Çekersin gözlerine ḳarşu alursın Şifāhānı
- 3 Çeküp gün gibi mülk-i şarka rāyet-i zafer-peyker
Ḳuşanur seyfi-i ḡayret ceyş-i sultān-ı sipeh-perver
Siperler eyleyüp bārānı bālīn ile pisterler
Yoluñda ṭaşa yaşlanmış döşenmiş ṭoprağı 'asker
Ne deñlü eyler iseñ anlara lāyıḳdır iḥsānı
- 4 Peleng-efgen dilāversin bugün şirān-ı rezm içre
Muẓaffer bir ḡazanfersin yine şāhān-ı rezm içre
Yürüdüñ ḥükm-i şāhen-şāhiyi dīvān-ı rezm içre
Murāda vāşıl olduñ Ḥüsrevā meydān-ı rezm içre
Unutdurduñ Selīm Ḥān ile [sen] Sultān Süleymānı
- 5 Olur ma'mūr devrüñde ḥarāb-ābādı dünyānuñ
Sarāy-ı 'adli yapduñ yıkdırarak zulmi fermānuñ
Virüpdür ḳaşr-ı 'adlüñ kesri çok ṭaḳına kisrānuñ
Yaparsın ḳal'e-i Ḳarşı yıḳarsın ḳalbin a'dānuñ
Alursın ḥüsrevā Kāşān ile yap yap Ḥorāsānı
- 6 Livā-yı nuşret āyātı hemişe ser-firāz eyle
Şikār-ı ḥaşma şal tır-i himmeti şāh-bāz eyle
Du'ā-yı seyfi her zaḥma devādur çāre-sāz eyle
Yüzüñi sür zemīne Ḥaḳḳa sultānum niyāz eyle
Diyār-ı Rūm ile bir eyledüñ İrān u Tūrānı

3d, taşa: taş M.

4e, ile sen: ile M.

5b yıkdırarak: yıḳar M.

[48ah]

- 7 Öñüñde **Hâtemî**yi ölmeden eyler hâzer şanma
Kavî merd-i dilâverdür tarîkatden döner şanma
Anı 'ayb olmasun bir cān fedādur bî-münîr şanma
Yoluña cān ile başını virmekden kaçır şanma
Benüm rûh-ı revānum **Şemsî**nüñ sen cānısın cānı

319

Kaşîde-i Hazāniyye-i EMRÎ
fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Varağ-ı zerdini her berg-i hazānuñ el-ān
Mühre-i jāle ile kıldı mücellā devrān
- 2 Deste-i kudret ile gördi muṭarrālanmış
Eyledi berfden üstine şitā şîm-efşān
- 3 Çün yazıldı kalem-i şun' ile haṭṭ-ı şecere
Üstine şāh-ı hazān ismine urıldı nişān
- 4 Bu ḥadîs üzre ki ḥayr olmaz imiş aşferde
N'ola eylerse hazān ḥ'āce-i gülzāra ziyān
- 5 Āferîn reng-i rez-i dehre ḥum-ı nîlîde
Cāme-i sebzini her bergüñ ider zerd hemān
- 6 Kıldı ṭübā-yı hazānî ḥulel-i rengin 'arz
Oldı her ravza-ı gülşen yine mānend-i cinān

319. Mehmet Yekta SARAÇ, Emrî Divanı, K. 1

2a destе: rişte D. // gördi muṭarrālanmış: gördi ki mıstarlanmış D.

2b eyledi berfden: berfden eyledi D.

3b ismine: adına D.

4a üzre ki: ile M.

- 7 Gel dıraht üzre nazar eyle hazān evrākın
Zer-nişār itdi şecer üstine kudret eli şan
- 8 Görinen her varak-ı zerdde humret mi yaḥūd
Düşdi zer āyīne-i 'āleme 'aks-i ruḥ-ı cān
- 9 Bāğ bir tāze gülüñ yā ğam-ı hecrin mi çeker
Kim benüm gibi döküpdür ruḥ-ı zerd üstine şan
- 10 Ne 'aceb 'ālemi var berg-i hazānuñ cūda
Rūz u şeb zāhir ider encüm ile kākheşān
- 11 Dürlü yapraqlar ile çözdü bir altun kumaş
Kār-ğāh-ı çemen içre yine üstād-ı hazān
- 12 Şanma gülşende hazān yaprağı saçılmışdur
Āşikār eyledi gencīne-i pinhānı zamañ
- 13 Her dırahtı çemenüñ mālīk-i dīnārı durur
Zeri ger ḥāk ile eylerse 'aceb mi yeksān
- 14 Zer celācil görünür berg-i hazān şanma dilā
Şun' ṭāvūsı kılupdur çemen içre cevelān
- 15 Ḥil'at-i sebzi ki geydürmiş idi bāğa bahār
Etegi ṭolu filōriye şatupdur erzān
- 16 Zerlerin dökmiş idi ḥil'at-i sebzinde dıraht
Lā-cerem eskiyicek her birisi oldu 'ayān

7a evrākın: yapragına **D.**

7b zer-nişār: zer nişān **D.**

8b āyīne-i 'āleme 'aks-i ruḥ-ı cān: āyīneye 'aks-i 'izār-ı cānān **D.**

10-11 Bu iki beyitin yerleri Emrī Divanı'nda tam tersi şekilde yazılmıştır.

11a altun: altunlu **D.**

11b hazān: cihān **D.**

13a dīnārı durur: dīnār-durur **D.**

14a şanma dilā: dime dile **D.**

15a sebzi ki: sebzini **D.** // bāğa: şāḡa **D.**

16a Zerlerin dökmiş idi ḥil'at-i: zerler itmişdi nihān ḥırka-i **D.**

[48bh]

- 17 Tıfl-i şāḥuñ başına dökdi 'adedsüz altun
Peder-i pîr-i ḥazān buldı meger genc-i nihān
- 18 Görinen berg-i ḥazān şanma 'arūs-ı şāḥuñ
Levh-i zer aşdı yine boynına dāmād-ı cihān
- 19 Yā ḥabābuñ legeni ortasına dürmek için
Pül-ı zer ḥāşıl ider zer-ger-i bāğ u bostān
- 20 Bir seḥer serv-i ḥırāmānuñ olup abdālī
Āteşin dāğ yakup cismini kılmış 'uryān
- 21 Ruḥları n'ola 'ayān olsa teninde bergüñ
Zerd-rûluk anı pîr eyledi iy tâze civān
- 22 Bülbülüñ dūdı ki peyveste idi her şāḥa
Şu'le-i āteşe tebdîl olupdur o duḥān
- 23 Tîr-bārān idicek kıvs-i kızaḥdan gerdün
Aldı her berg-i ḥazān destine zerrîn kılkān
- 24 Şāḥdan berg-i ḥazān gördi ki uçdı bülbül
Şandı ol tîrûñ ucında anı zerrîn-kalkān
- 25 Kāmetüm şāḥ-ı ḥazān-dîde yüzüm berg-i ḥazān
Odlu āhum kıurımış serv yaşum āb-ı revān
- 26 Nokṭa-i sürḥ durur berg-i ḥazān üstinde
Ruḥ-ı zerdümdeki ḥûn kıatreleri oldı 'ayān

19a ortasına dürmek için: örtüsine dizmegiçün **D.**

19b ḥāşıl: ḥāzır **D.**

20a bir seḥer: her şecer **D.**

21a ruḥları: regleri **D.**

23b destine: üstine **D.**

24a şāḥdan: şāḥda **D.** // gördi ki: gördi vü **D.**

24b tîrûñ: tîr **D.** // kılkān: peykān **D.**

26b kıatreleri: kıatrelere **D.**

- 27 Her Һazān-dīde Һecer kūşe-i gülzār içre
Dūd-ı āhum durur iy serv-i sehī şu'le-feşān
- 28 Riştelerdür şanasın yaprağı içinde durur
Reglerümde ten-i zerdümde benüm rişte-i cān
- 29 Arturur nālemi dil **Emrī** şarardukça yüzüm
'Andelīb itmez egerçi ki Һazān irse figān
- 30 Nitekim 'arız-ı ma'sūk u ruĥ-ı 'aşıĥ-veş
Bāġ-ı 'ālemde cihān ola bahār ile Һazān
- 31 İrmesün dest-i Һazān dāmenine serv gibi
Ol elif-kāmet ola tāze çemen içre çemān

320

Ğazel-i Koca Nişāncı Paşa Tahmīs-i EMRİ
mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Görüñdi luţf-ı rüy-ı yār mir'āt-ı semenlerde
Zuhūr itdi hırām-ı kıadd-i dilber nārvenlerde
Oturma merdüm-i çeşmüm gibi beytü'l-Һazenlerde
Bahār irdi şafā kesb idicek demdür çemenlerde
Huşūsā şalına yanuñca serv-i sīm tenlerde

28a şanasın: ki Һazān D.

29a nālemi: nāleyi D.

30a 'aşıĥ-veş: 'aşıĥ-ı dōst D.

30b cihān: 'ayān D.

320. Mehmet Yekta SARAÇ, **Emrī Divanı**, T. 2

1e şalına yanuñca serv-i sīm tenlerde: böyle yanuñca ola sīmın bedenler de D.

- 2 Ğam u ğuŝŝa dilā cān-ı 'azīze gerçi dūŝmendür
Eger ceng itmek isterseñ siper gül tīg sūsendür
Ĥabābı miğfer ü mey pehlevān-ı merdüm-efkendür
Zebūn olma ne zen-i ğam ŝerāb iç devr-i gülŝendür
Ķavī himmet gerekdür bu cihān içre erenlere
- 3 Çün **Emrī** ol meh-i nā-mihribān bī-'ahd dilberdür
Viŝālın va'de eylerse yine hicrān muķarrerdür
Anuñçün dir bu beyti ol ki Ĥüsrev aña çākerdür
Firāķuñla **Niŝānī** ĥastanuñ ĥāli mükedderdür
Viŝālūñ va'de itmiŝdüñ be hey 'ālim geķenlerde

2 Varak eksikliğı nedeniyle bu kıtanın son dört mısrası mecmuada mevcut değıldir Emrī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

3 Varak eksikliğı nedeniyle şairin mahlasının geķtiğı bu kısım mecmuada mevcut değıldir, Emrī Divanı'ndan alınarak eklenmiştir.

SONUÇ

İncelemiş olduğumuz bu eser Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları O.0103 numarası ile kayıtlı olan şiir mecmuasıdır. Mecmuada yer alan şairlerin çoğunluğu 16. yüzyılda yaşamıştır. Ağırlıklı olarak gazel, kaside, tarih ve müfret gibi nazım biçimlerini bünyesinde barındıran mecmua, toplamda 320 şiir içermektedir. Bu şiirler içerisinde divanlarda yer alan şiirler olduğu gibi divanda yer almayan şiirler de mevcuttur. Divanlara yansımayan, adı duyulmamış şairlerin şiirlerini barındırabilen veya devrinde çok sevilip sonradan unutulmuş şiirler mecmualarda kendilerine yer bulabilir. Zaten mecmua çalışmalarının temel amacı da bu şiirleri ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda düşünüldüğünde mecmualar için keşfedilmeyi bekleyen hazinelerdir diyebiliriz.

İncelenen bu mecmuada şimdiye kadar herhangi bir kaynaktan hayatı, şiirleri veya eserleri hakkında net bilgi bulunmayan Peykerî mahlaslı bir şairin kasidesi yer almaktadır. Bu şiirin başlığında şairin Çelebi unvanına sahip olduğu yazmaktadır. Bu unvandan yola çıkarak şairin eğitilmiş olduğu, yüksek rütbeye sahip olduğu veya Mevlevî tarikatına bağlı olduğu gibi varsayımlar ortaya atılabilir. Ancak bunlar kesin ve somut bir delil oluşturamamaktadır. Bunun yanında mecmuada Medhî adlı bir şairin iki kasidesi mevcuttur ve aynı kişi olduğunu düşündüğüm ve divanı yayınlanan Medhî mahlaslı şairin divanında mecmuadaki bu iki kaside bulunmamaktadır. Mecmuada yer alan 273 numaralı kasidede “Medhî’ü-l Müderris” ifadesi geçmektedir. Divanı yayınlanmış olan Medhî adlı şairin de hayatının anlatıldığı kısımda müderrislik yaptığı yazmaktadır. Yine aynı şairin mecmuada yer alan 274 numaralı kasidesi “ûg” rediflidir. Divanı yayınlanmış olan Medhî’nin ise divanında “kılıc” redifli bir kasidesi yer almaktadır. Bu iki kaside bazı yönlerden benzerlik gösterse de birebir aynı olmadığı için mukayese etme imkânımız olmadı. Ancak yukarıda saydığım bu durumlar bu iki şairin aynı kişi olduklarını düşündürmektedir.

Yukarıdakilere ek olarak Hamdullah Hamdî’nin Amil Çelebioğlu tarafından yayınlanmış olan Kıyafetname’si incelendiğinde mecmuada yer alıp yayınlanmış olan Kıyafetname’de yer almayan toplam 17 beyit göze çarpmaktadır. Bu beyitlere inceleme kısmında detaylı olarak yer verilmiştir. Bu duruma benzer durumlar mecmuadaki birkaç şiirde daha karşımıza çıkmıştır. Burada müstensih’in beyitleri kendisinin eklemiş olduğu

olasılığını düşünmemizin yanında diğer bir olasılık da müstensih'in ender nüshalardan ya da eskiden var olup günümüze ulaşamayan başka nüshalardan faydalanmış olma olasılığıdır. Her iki durumda da şimdiye kadar yayınlanmış olan eserler, yeni mecmuaların incelenmesi ve yeni bulguların elde edilmesi ile değişme ve gelişme fırsatı bulmaktadır.

Mecmuanın başında, ortasında ve son kısımlarında varak eksiklikleri göze çarpmaktadır. Bu sebeple birçok şiirin beyti, mısrası veya başlığı eksiktir. Eksik olan bu beyitler, mısralar incelenmiş olan divanlardan, mecmualardan, makalelerden veya diğer akademik kaynaklardan alınarak mecmuaya eklenmiştir. Buradaki amaç eksiklikleri mümkün olduğunca azaltarak hem akademik hem de edebi açıdan araştırmacılara, akademisyenlere faydalı olmaktır.

KAYNAKÇA

- Ahdi (2018), *Gülşen-i Şu'ara*, (Haz. Süleyman Solmaz), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Akyüz, Kenan vd., (1997), *Fuzuli Divanı*, Akçağ Yayınları: Ankara.
- Aşık Çelebi (2018), *Meşai'irü's-Şu'ara*, (Haz. Filiz Kılıç), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara.
- Atatürk Kültür Dil ve Tarih Kurumu (2010), *Zeki Velidi Togan'a Armağan*, Türk Tarih Kurumu Yayınları: Ankara.
- Aydemir, Yaşar (2007), Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler, *Türkish Studies*, C. 2/3, s. 123.
- Beyani (2017), *Tezkiretü's-Şu'ara*, (Haz. Aysun Sungurhan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Bursalı Rahmi (2017), *Divan*, (Haz. Mustafa Erdoğan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara.
- Buyruk, İbrahim Etem (2009), *Ümidi Ahmet Divanı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Cankurt, Gülşen Çaylı (2015), *Figani Divanı ve Gramatikal İndeksi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Aydın.
- Çelebioğlu, Amil (1998), *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: İstanbul.
- Çetin, İsmail (1993), *Derzi-zade Ulvi Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ.
- Devellioğlu, Ferit (2007), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Aydın Kitabevi Yayınları: Ankara.
- Elmalı, Hüseyin (2001), "Kaside", *TDV İslam Ansiklopedisi* (C: 24, s.562-564), TDV Yayınları: İstanbul.
- Emri (1991), *Divan*, (Haz. Mehmet Yekta Saraç), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları:İstanbul.
- Ersoy, Ersen (2013), *Azizi Divanı*, Akademi Titiz Yayınları: İstanbul.
- Fevri, *Fevri Divanı*, 06 Mil Yz A 730, 11b-13b, 22a-23b, 32b-34a, Milli Kütüphane.

- Fleischer, Cornell. H (1996), *Tarihçi Mustafa Ali Bir Osmanlı Aydın ve Bürokrati*, (Çev. Ayla Ortaç), Tarih Vakfı Yurt Yayınları: İstanbul.
- Gelibolulu Mustafa Ali (2018), *Divan*, (Haz. İ. Hakkı Aksoyak), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara.
- Gıynaş, Kamil Ali (2009), *Milli Kütüphanedeki Yz A 803 Numaralı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya.
- Gürbüz, İncinur Atik (2011), *Mecmu'a-i-Leta'if*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürbüz, İncinur Atik (2018), *Mecmu'atü'l-Leta'if ve Sandukatü'l-Ma'arif*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara.
- Gürbüz, Mehmet (2012), "Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi", *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları 7 Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yayınları: İstanbul, s. 97-113.
- İpekten, Haluk (1996), "Gazel", *TDV İslam Ansiklopedisi* (C: 13, s. 440-442), TDV Yayınları: İstanbul.
- Kalpaklı, Mehmet (1991), *Divan Şiirinin Edisyonunda Bilgisayar Kullanımı Metoduna Giriş ve Fevri Divanı'nın Elektronik Formu*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Karadağ, Selman (2011), *Milli Kütüphane'de Kayıtlı 06 MİL YZ. A 2860 Numaralı Şiir Mecmuası*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya.
- Kayabaşı, Bekir (1997), *Kaf-zade Fa'izi'nin Zübdetü'l-Eş'arı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Malatya.
- Kınalızade Hasan Çelebi (2017), *Tezkiretü's-Şu'ara*, (Haz. Aysun Sungurhan), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: Ankara.
- Kur'an-ı Kerim, Nebe 78/40, Zuhuf 43/32, Enbiyâ 21/23, Mü'min 40/21,68.
- Kurnaz, Cemal (1996), *Hayali Beg Divanı'nın Tahlili*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: İstanbul.
- Kutlar, Fatma Sabiha (2009), "Klasik Türk Edebiyatında Çar-Ender-Çar ve Kara Fazlî'nin Kasidesi", [Elektronik Sürüm] *Türkbilig Dergisi*, 17, s. 92-115.
- Levend, Agah. Sırrı (1984), *Türk Edebiyatı Tarihi (Cild1)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları: Ankara.
- Mazıoğlu, Hasibe (2011), *Fuzuli Üzerine Makaleler*, Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

- Muradi (2015), *Divan*, (Haz. H. Ahmet Kırkkılıç), 1. Basım, Türkiye Yazma Eserler Kurulu Başkanlığı Yayınları: İstanbul.
- Özkat, Mustafa (2005), *Kara Fazli'nin Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul.
- Hamdullah Hamdi (1999), *Divan*, (Haz. Ali Emre Özyıldırım), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Özyıldırım, Ali Emre (1995), *Hamdullah Hamdi Divanı'nın Tenkitli Metni*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Pala, İskender (2004), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları: İstanbul.
- Parlatır, İsmail (2006), *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınları: Ankara.
- Pektaş, Mehmet; ÜNAL, Mehmet (2013), "Agehi'nin Şütür Kasidesi", *Turkish Studies*, C:8, s.2165-2177.
- Riyazi (2017), *Riyazü's-Şu'ara*, (Haz. Namık Açıkgöz), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Seyhan, Nezihe (2000), *Medhi Divanı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Sunal, Arif (2014), *Sadık Divanı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Bursa.
- Tanyıldız, Ahmet (2012), "Şiir Mecmualarının Neşri Hakkında", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C:5, 224-239.
- Tarlan, Ali Nihat (1945), *Hayali Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayını: İstanbul.
- Tarlan, Ali Nihat (1997), *Necati Beg Divanı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: İstanbul.
- Tunç, Semra (2000), Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi 2455 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmuası, [Elektronik Sürüm] *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Sayı: 6), s.105-139.
- Tunç, Semra (2005), "Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1985 Numaralı Şiir Mecmuası", [Elektronik Sürüm], *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (Sayı:18), s.11-87.
- Uzun, Mustafa (1998), "Hubbi Hatun", *TDV İslam Ansiklopedisi* (C: 18, s.265-266), TDV Yayınları: İstanbul.
- Uzun, Mustafa (2003), "Mecmua" *TDV İslam Ansiklopedisi*, (C:28, s. 265-268), TDV Yayınları: Ankara.

Yılmaz, Ozan (2015), *Necati Bey Divanı*, Atatürk K lt r Merkezi Başkanlığı Yayını:
Ankara.

